

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ
ЦЕНТР ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ОСВІТИ
МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ДРУГА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

16 БЕРЕЗНЯ 2012 Р.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МАРІУПОЛЬ — 2012

ББК 66.4я431
УДК 327(063)

Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу: Збірник матеріалів Другої Інтернет-конференції (16 березня 2012 р.) / Під заг. ред. К. В. Балабанова. — Маріуполь, 2012. — 304 с.

Редакційна колегія:

К. В. Балабанов, д.політ.н., професор, ректор МДУ; **І. С. Пономарьова**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету МДУ; **Н. О. Качинська**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП, заступник декана історичного факультету; **М. В. Булик**, к.політ.н., старший викладач кафедри МВ та ЗП, заступник завідувача кафедри МВ та ЗП; **Н. В. Гаврилова**, к.і.н., доцент; **В. Ф. Лисак**, к.і.н., доцент; **С. П. Пахоменко**, к.і.н., доцент; **А. М. Дегтеренко**, к.політ.н., доцент; **Є. В. Рябінін**, к.політ.н.; **Трофименко М. В.**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **М. Т. Подибайло**, старший викладач кафедри МВ та ЗП; **О. О. Черепченко**, старший викладач кафедри МВ та ЗП.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики (протокол № 8 від 16.03.2012).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 6 від 20.03.2012).

ВІТАННЯ
УЧАСНИКАМ ДРУГОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»

Вельмишановні учасники конференції!

Щиро схвалюю ваші прагнення до якнайбільш глибокого та досконального розуміння сутності процесів, що відбуваються в світі на сучасному етапі!

Досліджуючи актуальні проблеми міжнародних відносин, а саме: процеси регіоналізації та глобалізації як домінанта світового розвитку, зовнішня політика України на сучасному етапі, геополітична думка та геостратегічні процеси в ХХІ ст., зовнішня політика держав світу в умовах глобалізації, національна ідентичність: проблеми збереження та трансформації, трансформація політичних систем держав світу в контексті глобалізації, гендер в міжнародних відносинах., - ви робите важливу справу наукового пізнання ролі України в світі. Науковий доробок кожного з вас засвідчує високий якісний рівень підготовки, соціально актуальну тематику та прагнення до вдосконалення.

Бажаю всім учасникам та учасницям конференції в теплій, дружній атмосфері розкрити свої кращі наукові здібності.

З глибокою повагою,

ректор МДУ,
член-кореспондент НАПН України,
Почесний консул
Республіки Кіпр в Маріуполі

К. В. Балабанов

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

УДК 327.5

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Остан'як В. І.,

*здобувач Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН
України*

Кризова проблематика з відомих причин є найактуальнішою у пізнанні особливостей динаміки процесу подальшої глобалізації світу. На разі не бракує спроб пояснювати її сутність та специфіку перебігу загалом та в окремих соціумах зокрема за допомогою різних концептуальних підходів. Превалює традиційний: її розглядають, передусім, як суто деструктивне явище суспільно-політичного життя, що негативно позначається на процесі поступу. Водночас, і це відродно, цей феномен дедалі активніше намагаються пояснювати як такий, що, попри негативну роль, за певних обставин може відігравати й позитивну. Тобто, відбувається концептуальне переосмислення феномену криз, отже – наближення до об'єктивного пізнання його сутності. Це суттєво в епістемологічному сенсі, оскільки йдеться, власне про використання альтернативного варіанту, а це свідчить про розширення рамок пізнання цього явища, тобто ступеня його впливу на процеси цивілізаційного поступу. Тут важливо брати до уваги також специфіку рефлексування на кризові виклики різних соціумів, які на разі по-різному намагаються реагувати на них. Загальноприйнято, що потенційно більше шансів протистояти (а традиційно з цим явищем як суто руйнівним) кризі мають стабільні суспільства, однак це не зовсім так: річ у тім, що при цьому не береться до уваги ступінь заангажованості цих соціумів у процесі глобального розвитку, що, відповідно, відбувається на глибині враження їх кризовими викликами. З огляду на це, нестабільні суспільства меншою мірою втягнуті у кризові процеси, хоч при цьому обмежені у способах захисту від їх деструктивного впливу.

Точно діагностує ситуацію, що склалася в Україні, відомий вчений, академік Юрій Пахомов, він виокремив основні проблеми, що «вбивають країну наповал»:

- по-перше, всеохоплююча корупція, яка самодостатня для того, щоб країна загинула і догнивала, а на кінець була зруйнована;
- по-друге, фактор роздрібленої країни, де «торжествує» несправедливість, що позбавляє країну підтримки з боку суспільства;
- по-третє, технологічна деградація, що зробила країну в її сьогоднішньому варіанті не підйомною;

- по-четверте, це продажна демократія;
- по-п'яте, інституційна не облаштованість економіки та соціальної сфери, як причина пробоїни в системі регуляторів, особливо довгострокового-стратегічних, від яких залежить майбутнє країни. Відповідно домінує примітивна культура часу;
- по-шосте, процвітаюча тіньова економіка, що становить майже половину економіки країни;
- по-сьоме, засилля монополізму там, де він згубний і де була б корисною конкуренція [1, с. 5].

Основною причиною сьогоденної кризи Юрій Миколайович Пахомов вважає проблеми, пов'язані із злякисним переродженням світової економіки під впливом США, як світового лідера. Можна посперечатись, втім, з цим твердженням: адже світова економіка зростала і розвивалася на основі саме американської неоліберальної моделі суспільства тривалий час. Хоч таким чином, сьогоденний вплив на політичну і економічну ситуацію у світі та на глобалізацію загалом справляють саме держави пов'язані тісними взаємозв'язками із США. Очевидно, варто вести мову про брак в нинішніх міжнародних відносинах належних альтернативних варіантів розвитку, що спроможні забезпечити людству ефективний поступ. Також слід врахувати, що США відіграють провідну роль в реалізації американського зразка демократії, зокрема в «країнах третього світу» та посттоталітарних суспільствах. Таким чином, є підстава говорити про власне кризу ліберальної ідеї світового розвитку, про те, що спільноти опинились перед проблемою пошуку альтернативної моделі світооблаштування. Можливо припустити, що першою ознакою цього є саме процес динамічної глобалізації планети, супроводжуваний локальними кризами, а відтак – і системною. В цьому разі йдеться про глобальний феномен.

Щодо України, то перші її трансформації в сучасне суспільство засвідчують наявність низки факторів, що спричиняють нестабільність, власне глибоку кризовість суспільства, передусім політичного. Країна опинилась перед проблемами розбудови національної держави, зокрема:

- радикальної зміни принципів соціального устрою у всіх сферах життя суспільства;
- руйнування (повне чи часткове) старих соціальних інститутів;
- виникнення соціальних ніш, що не контролюються державою (в економіці, в ідеологічних процесах, в соціальній та політичній сферах життя суспільства);
- зламу ідеологічних традицій, розмивання моральних норм, правового нігілізму, заперечення необхідності державної релігії чи політичної ідеології, соціального міфу, які об'єднують та мобілізують маси;
- кризи всіх сфер функціонування суспільства як результат нігілізму у ставленні до попереднього соціального досвіду перетворення суспільства;

- соціальної неефективності перетворювальної енергії соціальних об'єктів, ірраціональності соціальних процесів, особливо на початкових етапах трансформації суспільства;
- актуалізації ідей націоналізму, сепаратизму, сектантства;
- розгляд свободи як фундаменту суспільства, що формується [2, с. 23].

Подолання політичної кризи в нашій державі і використання трансформативних перетворень в цьому процесі відіграє ключову роль для нашої держави. Процеси і перетворення, що відбуваються в нашій державі слід розглядати, як багатовекторний процес. Зараз ми можемо спостерігати формування нової системи пострадянського різновиду авторитаризму, котрий можна перетворити в дієву модель розвитку. Застосування нових моделей управління політикою і економікою дасть нам змогу увійти в єдиний ритм з глобалізації під призмою нових можливостей в системах міжнародних відносин. Застосування антикризових заходів спрямованих на подолання джерел зародження конфліктів дасть змогу реалізувати нові концепції до управління державою.

Список використаних джерел

1. Газета «Хрещатик» / Юрій Пахомов // «Сегодня в мире осуждается идеология, провоцирующая финансовые кризисы» 5 ст. від 17 березня 2011 року
2. «Наукові праці» Випуск 19. 2004 рік // Історичні науки /// Бойко А.І., Черкаський державний технологічний університет /// «Соціальна трансформація суспільства та проблема світогляду» ст.23. Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Npchdu/History/2004_19/19-4.pdf.

УДК 327(491.1)(043)

IS EUROPEAN UNION MEMBERSHIP LIKELY TO AFFECT ICELAND'S GLOBALIZATION?

*Sergii Artamonov,
student of the School of Social Science, the University of Iceland*

When you're a flyweight, globalizing is a matter of necessity [2]

International relations and the international system are in the process of constant transformation. There are drastic changes in the global balance of power that affect the development of international relations. The dominant tendency of this development is a process of globalization. The most important issues now are of significance for the whole world and all nations: problems of public security, international terrorism, drug trafficking, environmental issues, protection of human

rights, economic vulnerability. Given the increasing instability, these problems cannot be solved by state per se.

The purpose of this study was to examine possible effects of globalization of Iceland's integration into the European Union (EU). State's inability to withstand the challenges is evident, and regional organizations, like the EU, are alternative shelter for the states. Today, the EU is the biggest regional organization in the continent. Positive experience of the economic, social, judicial, and security and defence policy leads more countries towards European integration in conditions of rapidly growing globalization.

Iceland, which is not yet an EU Member State, made a bid for EU integration. Iceland has applied for the EU membership in the summer of 2009 after the bankruptcy of the largest banks in the country because of the huge debt that has significantly worsened the economic situation in the state. The global financial and economic crisis has forced Reykjavik to seek political and economic shelter in the EU after decades of doubt on the EU membership. Today, Iceland's membership negotiations are in progress.

Taking in consideration the current situation with Iceland, a context of globalization and which tools are used to determine the degree of globalization are to be considered in the first part of the thesis. The second part therefore is devoted to considering the ability of the EU to influence or even force globalization of Iceland.

To provide theoretical framework, it's to be argued, that EU's status as a global actor cannot be fully understood by classical theories of international relations. However, constructivism can characterize the importance of international norms, identity and ideas for the EU. In contrary, Iceland as a small state can be studied on the basis of liberal intergovernmentalism, because the financial crisis seem to result in a change in macro-economic preferences within the government and powerful economic interest groups [4].

1. The Context and Tools for Measuring the Extent of Globalization.

There are many debates about definition of globalization. However, here is no discussion on whether globalization occurs in our life or not; in contrary, fully recognizing the existence and influence of globalization, more attention is to be addressed to the tools for measurement, that are to be chosen to identify the extent of globalization.

A serious academic literature on the subject has developed over the past two decades. Many ideas on the definition of this concept were found. Describing the process of globalization, it's convenient to apply primarily to the approach of Jan A. Scholte. In his "Globalization: a critical introduction", Scholte distinguishes four 'traditional' concepts/dimensions of globalization such as globalization in terms of internationalization, liberalization, universalization, and westernization or modernization (often used as Americanization); and develops the fifth approach towards globalization – respatialization, "that entails a reconfiguration of social geography with increased transplanetary connections between people which leads to emergence of supraterritoriality in contemporary globalization" [5, pp. 16-17].

Considering further the globalizing effect of EU influence on Iceland, the concept of respatialization was of a big importance in this research, despite the significance of two other concepts of liberalization and internationalization with regards to their similarly brilliant explanation of political, economic and judicial integration of Iceland toward the EU.

Another approach for defining the extent of globalization is the Globalization Index developed by A.T. Kearney, that assesses key ‘baskets’ of global integration, such as economic integration, political engagement, etc. [6, p. 3]. Economic integration includes international trade and foreign direct investment. Political enlargement includes foreign aid of country, treaties it ratified with other countries and organizations, membership in international organizations, and country’s relative contribution to peacekeeping missions and operations [6, p. 3].

However, there were series of criticism towards Kearney’s Globalization Index. For instance, Petra Vujakovic in her “How to Measure Globalisation? A New Globalization Index (NGI)” criticizes the Index, introducing so called ‘new globalization index’ which indicates five variables that have not been used before. One of them is related to political engagement and represents absolute number of international environmental agreements ratified. Another indicator measures social sphere [9, p. 6]. These remarks are of the importance and contribute to more objective and comprehensive analysis of the extent of country’s globalization.

2. Influence of the Possible EU Membership on Iceland’s Globalization

Iceland has begun European integration not on 16 July 2009 when the Althingi (Parliament – Icelandic) passed a motion approving an EU membership application [4, p. 54]. During the last century Iceland was permanently seeking a political shelter; and international organizations provide small states with political, economic and often security shelters [8, p. 4]. Historically, Iceland has always sought shelter in the European integration processes, primarily in economic and judicial spheres and to less extent in security policy, but not in political realm [8, p. 6]. Such a small country couldn’t survive without extensive foreign cooperation. Hence Iceland became a founding member of NATO in 1949, entered EFTA in 1970, and accepted the EEA and Schengen agreements in 1993 and 1999 respectively [6, p. 138]. Through all this period Iceland was gradually globalizing. For instance, the EEA provided the economic shelter within the EU and liberalized Iceland’s economy [8, p. 7]. Membership of Schengen can be explained by a combination of a pressure from ongoing European integration process on a small state, a quest to benefit from it and a longing for a partial shelter in the European project [8, p. 12]. It has provided Iceland with a more important shelter in increased international crime that has affected the country [8, p. 8]. Globalizing effects of the previous stages of the European integration caused Iceland’s increased international activity in WTO, UNESCO, the Council of Europe and the World Bank that was per se a contribution to globalization of Icelandic economy and market; Iceland’s sharing of burdens with NATO has contributed to its own

defence [8, p. 18]. Iceland has now ability to say about international rules, becoming actively engaged in international organizations, such as the WTO, the World Bank and the IMF [8, p. 18].

Naturally, Icelandic interests have changed because of the globalizing effects of European integration, and now these interests are defined in much broader terms than before. It has begun to deal with global issues, contributing in solving many problems. Iceland is regarded as being able to take on considerable international duties, such as peacekeeping missions and chairing international organizations [7, p. 221]. The external pressure has had several implications for Iceland's international activities (e.g. to the establishment of the International Committee on Radiological Units) and to a considerable increase in Iceland's development international aid [7, p. 215]. Ratification of Treaty with the EU will be next step in globalizing the country. It will cause more open and liberalized market, more active participation in international organizations and activities. The Iceland's application for membership in the EU strengthens state's positions, because being secure nowadays means being integrated into international society and being globalized by all means.

Globalization leads to the re-conceptualization of the concept of sovereignty. The constitution of Iceland has to be revised to allow for transfer of sovereignty to international organizations (primarily to the EU supranational institutions) and thus to strengthen Iceland's negotiating position vis-à-vis the EU [4, p. 67]. Changing of the foreign policy agenda will lead towards further liberalization and internationalization of Iceland, and in the very end will change its social geography, destroying traditional isolationistic sentiments and leading towards sharing common supraterritorial space with the EU, as Scholte underlines, using the term of respatialization.

Today it's a time for Iceland to determine the political shelter. As *kreppa* (crisis – Icelandic) showed, Iceland had liberalized its economy – but without securing the necessary economic and political shelter, it was isolated and therefore highly insecure [8, p. 16]. Iceland acknowledged the importance of protection from large neighbours and international organizations in order to compensate its economic vulnerability [8, p. 4]. The EU will not only provide access to the largest world market; it will secure Iceland with shelter from economic downturns and a seat/voice at the negotiating table [8, p. 18]. Within the EU as a multilateral organization, Iceland will have a stronger negotiating position than in bilateral negotiations with a large state [8, p. 4]. As Cleve Archer argues, small states in Europe can be secure. But a key secure factor for a small state is membership in alliance (NATO, civilian lines, the EU). In case of Iceland, security had being defining a lot by external powers (Iceland-US relations of 1941-2006), but now Iceland has a choice to define foreign policy itself [1]. Iceland's constructive and effective participation in the EU decision making will globalize its influence in shaping the international system [3].

Thus, both direct and indirect EU external pressure, historically and nowadays, has been brought to bear on Iceland to play a more active part in the EU project and been affected in a globalized way by the EU. Iceland found itself

pressured to respond to ongoing globalization, and also to new security challenges, by playing a more prominent role in the EU [7, p. 220]. Iceland is going to realize the understanding of new idea: being globalized is the same as being protected.

Bibliography

1. Archer, Clive. Security for small states in Europe: An illusion? Seminar, 9 September, 2011.
2. Kearney A.T. The Globalization Index 2007, ATKearney. Accessed February 17, 2012. http://www.atkearney.com/images/global/pdf/GIndex_2007.pdf
3. Panke, Diana. Small States in the EU: Punching above their weight? Seminar, 30 September 2011.
4. Rebhan, Christian, and Baldur Thorhallsson. "Iceland's Economic Crash and Integration Takeoff: An end to European Union Scepticism?" Scandinavian Political Studies, 2011. Doi: 10.1111/j.1467-9477.2010.00261.x
5. Scholte, Jan Aart. Globalization a critical introduction. London: Macmillan, 2000.
6. Thorhallsson, Baldur. Iceland and European Integration. On the edge. London: Routledge, 2004.
7. Thorhallsson, Baldur. "Iceland's involvement in global affairs since the mid-1990s. What features determine the size of a state?" Stjórnmal og stjórnsýsla, 2 (2) 2006.
8. Thorhallsson, Baldur. "The Icelandic Crash and its Consequences: A Small State without Economic and Political Shelter". Paper presented at the annual meeting of the Seventeenth International Conference of the Council for European Studies, Grand Plaza, Montreal, Canada, Apr 15, 2010 <Not Available>. 2011-06-05. http://www.allacademic.com/meta/p400971_index.html.
9. Vujakovic, Petra. "How to Measure Globalisation? A New Globalisation Index (NGI)". Accessed February 17, 2012. http://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Veranstaltungen/Forschungskonferenz/3._foko/Paper_der_Vortragenden/47.PetraVujakovic.New_Globalisation_Index.pdf.

УДК 327.7:341.123(043)

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ООН В КОНТЕКСТІ ЗАГОСТРЕННЯ ІРАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ

*Кухалейшвілі Г. Р.,
студент ІV курсу спеціальності "Міжнародні відносини"
Маріупольського державного університету*

В сучасних умовах глобалізації, інформаційного суспільства та економічної взаємозалежності, існує багато загроз до глобальної безпеки.

Однією з них, актуальною ще з часів біполярності, продовжує залишатися загроза створення та розповсюдження ядерної зброї та засобів її доставки. Однак в наш час, замість ризику початку ядерної війни між двома військово-політичними блоками, дана загроза проявляється в занепокоєності міжнародного співтовариства навколо ядерної програми Ірану, яка є одним з найбільш проблемних моментів глобальної безпеки. Слід відзначити, що дана загроза проявляється в декількох аспектах. По-перше, розширення клубу ядерних держав, призведе до неефективності існуючих механізмів стримування розповсюдження ядерної зброї, а значить до посилення потенційної загрози застосування ядерної зброї окремими державами. По-друге, наявність ядерної зброї посилить можливості Ірану в боротьбі за регіональне лідерство, який після «Ісламської революції» 1979 року, прагне розповсюдити власний геополітичний вплив на регіони Перської затоки, Близького та Середнього Сходу, Центральної Азії, Магрибу. Особливо дана тенденція активізувалася після приходу до влади в 2005 році у Ірані консервативних кіл на чолі з президентом М. Ахмадінежадом [9]. По-третє, у випадку створення Іраном ядерної зброї, посиляться загострення ірано-ізраїльського протистояння, створить передумови до його переростання конфлікту з застосуванням ядерної зброї. Також наявність ядерної зброї дасть Ірану можливість обмежити вплив США, ЄС в регіоні, оказувати тиск на світські режими Перської затоки (Саудівська Аравія, ОАЕ, Катар, Кувейт, Оман, Бахрейн) [9]. З метою реалізації геополітичних амбіцій, забезпечення гарантії безпеки режиму аятол, був потрібен відповідний засіб, яким в повній мірі можна вважати ядерну зброю, котру можливо створити під приводом ядерної програми по освоєнню мирного атому.

Саме тому можливість створення Іраном ядерної зброї є досить потенційною загрозою для глобальної безпеки, яка на сьогодні досягла найбільшого загострення. Згідно доповіді МАГАТЕ від 8 листопада 2011 року, на території Ірану знаходиться більш ніж 400 великих та мілких ядерних об'єктів, ряд з яких почав збагачення урану до 20 %, що в свою чергу може бути достатнім порогом для створення ядерної зброї [8]. Крім того, існує потенційна загроза блокади Ізраїлем Ормузької протоки, через який йде 90 % поставок нафти, 28 % зрідженого природного газу з Саудівської Аравії інших держав Перської затоки до держав-споживачів енергоносіїв, особливо США, а також ЄС [2]. Подібні дії Ірану можливі у разі відповіді на можливі удари США або Ізраїлю по ядерним об'єктам. Це, в свою чергу, може призвести до нового «нафтового шоку», що призведе до падіння промислового виробництва в енергозалежних державах, а також до зростання світових цін на газ та нафту.

Таким чином, можна побачити, що загострення іранської проблеми на сучасному етапі, несе у собі потенційні загрози глобального характеру, наслідки яких можуть торкнутися більшість з держав світового співтовариства. Тому, в умовах пост-біполярності в рамках ООН, відповідної за підтримку миру та безпеки, виникла необхідність пошуку нових засобів для реагування на сучасні виклики та загрози.

Одним з подібних засобів стала адаптація до сучасних умов глобалізації концепції превентивної дипломатії ООН. Розроблена ще в 60-ті рр. 20 ст., в умовах біполярності, генсеком ООН Д. Хамершельдом, дана концепція не відповідала новим загрозам, зводилася до недопущення переносу локальних конфліктів в глобальне протистояння двох військово-політичних блоків, завдяки проведенню «операцій підтримання миру» в конфліктогенних зонах третіх держав [7]. Генсеки ООН Б. Бутрос-Галі, К. Ананом, дали нову інтерпретацію превентивній дипломатії як дій спрямованих на попередження виникнення суперечок між сторонами, недопущення переростання існуючих суперечок між ними в конфлікти та обмеження обсягів конфлікту після його виникнення [7]. Вони розширили сферу її застосування на внутрішньодержавні релігійні, етнічні конфлікти, глобальні проблеми.

Ідеї генсеків ООН були зведені в оновлену концепцію превентивної дипломатії, основою якої стали чотири елементи - «встановлення довіри» (стримування та врегулювання конфлікту, загроз, суперечок дипломатичними методами переговорів, посередництва, обміну інформацією), «далеке виявлення» (пошук необхідної інформації для виявлення конфлікту в латентній фазі, його вирішення), «превентивне розгортання» (розміщення військових контингентів під егідою ООН, створення демілітаризованих зон на конкретній території), «примус до миру» (форма військового втручання, для примусу учасників конфлікту погодитися на відновлення миру) [6]. Також концепція превентивної дипломатії ООН має колективний характер, і тому її застосування потребує згоди усіх членів Радбезу ООН, активної участі держав-членів ООН в рамках миротворчих контингентів, відповідних місій.

Паралельно з розвитком та еволюцією концепції превентивної дипломатії ООН, відбувалося формування міжнародно-правової бази, яка створює правові підстави до її застосування. Так в статтях 41, 42 глави 7 Уставу ООН вказується можливість попередження чи проведення примусових мір мирного або військового характеру для попередження або ліквідації загрози до міжнародного миру та безпеки, що можна порівняти з невійськовими та військовими елементами концепції превентивної дипломатії ООН [5]. За ст. 41 прописується можливість застосування мір не пов'язаних з військовою силою, що забезпечує юридичну легітимність невійськової складової превентивної дипломатії. Також юридична легітимність військової складової концепції превентивної дипломатії ООН вказується в ст. 42, де ведеться про можливість застосовувати сухопутних, повітряних та морських сил, що передбачає «превентивне розгортання», «примус до миру». Важливі резолюції РБ ООН, які легалізують застосування превентивної дипломатії в конкретному випадку (наприклад резолюція РБ ООН № 1186 від 21 липня 1998 року («превентивне розгортання» в Македонії), № 1973 від 17 березня 2011 року («примус до миру» проти військ Каддафі в Лівії)) [3; 10].

Прогнозуючи перспективи застосування концепції превентивної дипломатії ООН для попередження потенційних загроз, що відходять від загострення Іранської проблеми, то на даний момент можна казати про вірогідність застосування її військової складової. Це обумовлено неефективністю спроб знайти згоди з Іраном по даному питанню. Більш того, малоефективними залишаються санкції ООН, а прийняття додаткових економічних санкцій з боку ЄС, США, які не змусять Іран припинити ядерну програму [9]. Хоча прийняті санкції і передбачають введення ембарго на імпорт іранської нафти ЄС, замороження фінансових активів Центробанку Ірану в США та ЄС, а також заборону на експорт в Іран нафтохімічного обладнання, на інвестиції в нафтовий сектор Ірану, на створення СП, однак вони не зможуть забезпечити повну ізоляцію Ірану, через відмову Туреччини, Індії, Шрі-Ланки приєднатися до санкцій, через не бажаність скорочення імпорту іранської нафти для КНР (20 % експорту Ірану). Також у випадку введення остаточного ембарго ЄС на імпорт іранської нафти до 1 липня 2012 року, відбудеться оборотній ефект, а саме підвищення світових цін на нафту, що не вигідно самому ЄС. Розглядаючи перспективи застосування військової складової концепції превентивної дипломатії ООН, то основними учасниками превентивних дій будуть США, держави НАТО, Ізраїль і навіть держави Перської затоки, інтереси яких порушуються в більшому ступеню. Для США і ЄС у випадку перекриття Ормузької протоки загрожує дефіцит нафти, необхідної для промислового виробництва. Держави Перської затоки, в даному випадку, втрачають шлях для експорту енергоносіїв [4]. Створення ядерної зброї Іраном, його претензії на регіональне лідерство повністю розходяться з інтересами США для яких Перська затока є традиційною сферою їх економічних інтересів [9]. Щодо інтересів Ізраїлю, то наявність у Ірану ядерної зброї, фактично нівелює ядерний арсенал Ізраїлю, як гарантію його національної безпеки [1]. На наш погляд, США та НАТО, Ізраїль та можливо держави Перської затоки використовують військовий елемент «примус до миру», який відобразиться у нанесенні високоточних ракетних або авіаційних ударів по основним ядерним об'єктам Ірану. На нашу думку, застосування військового елементу «превентивне розгортання» не має сенсу, оскільки ні США, ні держави НАТО, ні тим більше Ізраїль не готові до прямого зіткнення з ВС Ірану, у зв'язку зі економічною кризою, не здатністю підвищити військові витрати.

Однак, існує декілька перепон, у випадку застосування військової складової концепції превентивної дипломатії ООН. По-перше, на відміну від Лівії, проблематичною буде легалізація застосування військової сили в рамках РБ ООН, оскільки РФ (інвестиції в ядерних об'єктах Ірану) та КНР (залежність від імпорту іранської нафти) наложать вето на відповідну резолюцію. По-друге, навіть гіпотетичне застосування військового елементу «примус до миру» не вирішить Іранської проблеми, а лише віддалить її на коротку перспективу (КНР, КНДР нададуть підтримку у відбудові ядерних об'єктів в обмін на дешеву нафту). По-третє, Іранська проблема буде залишатися невирішеною, а потенційні загрози продовжать існувати доки

зацікавлені сторони не знайдуть взаємовигідного компромісу з Іраном на основі економічної вигоди, не розроблять відповідних реаліям підходів до прагматичного співіснування.

Таким чином, проаналізував перспективи застосування концепції превентивної дипломатії ООН для попередження потенційних загроз, що відходять від загострення Іранської проблеми, ми можемо вважати, що її застосування є досить складним, враховуючи відсутність згоди між членами РБ ООН по іранському питанню, залежність деяких «центрів сили» (КНР, Індія) від імпорту іранської нафти. Саме тому, на наш погляд первинною задачею є пошуки компромісу з Іраном, успішність якого залежить від згідливості політичної еліти Ірану.

Список використаних джерел

1. В Израиле заявляют о готовности нанести удар по ядерным объектам Ирана [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://korrespondent.net/world/1314979-v-izraile-zayavlyayut-o-gotovnosti-nanesti-udar-po-yadernym-obektam-irana>.
2. Иран начал учения в зоне Ормузского пролива [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://mignews.com/news/politic/world/040212_113611_78567.html.
3. Резолюция СБ ООН № 1138, 21 июля 1998 года [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/russian/document/scresol/res1998/res1186.htm>.
4. США відправили до берегів Ірану третю авіаносну групу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tsn.ua/svit/ssha-vidpravili-do-beregiv-iranu-tretyu-avianosnu-grupu.html>.
5. Устав Организации Объединённых Наций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/ru/documents/charter/index.shtml>.
6. Bertrand G., Ramcharan G. Preventive Diplomacy at the UN [Електронний ресурс] / G. Bertrand, G. Ramcharan. — Режим доступу : <http://iupressonline.iupress.org>.
7. Djibom J. An analysis of Hammarskjold's theory of preventive diplomacy [Електронний ресурс] / J. Djibom. — Режим доступу : <http://www.peaceopstraining.org>.
8. Iran's nuclear programme: the IAEA report [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2011/nov/09/iran-nuclear-programme-iaea-report>.
9. Katzman K. Iran: U.S. Concerns and Policy Responses [Електронний ресурс] / K. Katzman. — Режим доступу : <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL32048.pdf>.
10. Resolution 1973, 17 March 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16839.pdf?OpenElement>.

УДК 327 (100)

**ПОЛІТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У
КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Ковалів І. І.,

*асистент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
факультету міжнародних відносин Львівського національного університету
імені Івана Франка*

Duo quiit faciunt idem, non est idem

(Коли двоє роблять те саме, то це вже не є те саме).

Теренціїй

На сучасному етапі розвитку людства відбувається посилений розвиток глобальних політичних процесів й Україна не зможе уникнути участі в цих процесах. Політичні об'єднання європейських держав є активними рушіями розвитку як глобалізаційних, так і політичних (особливо на міжнародній арені) процесів та за своїми сукупними впливами на ці процеси випереджають будь-які політичні об'єднання держав інших регіонів світу.

Політичне об'єднання (*ім.*) держав я трактую як множину (сукупність) держав, які у певних сферах життя людей одночасно здійснюють взаємонав'язані взаємопов'язані (сумісні, спільні, погоджені, однакові, скоординовані тощо) взаємонапротилежні політики [1, С. 36], глобалізаційні процеси – як процеси посилення пов'язаностей між усіма людьми світу (у широких філософському та соціально-психологічному розуміннях поняття „пов'язаність між людьми”) [2, С. 33], регіональну інтеграцію – як співпрацю людей в межах регіону, а регіоналізацію – як множину процесів посилення пов'язаностей між усіма людьми регіону.

У контексті глобалізаційних процесів розвитку найвпливовіших політичних об'єднань європейських держав я умовно розділяю на два основні етапи: до і після закінчення Другої світової війни. Перший етап розвитку політичних об'єднань європейських держав (етап експансії та взаємного протистояння цих об'єднань) можна охарактеризувати намаганням кожної європейської держави розширити свою територію (в тім числі, захоплюючи території інших європейських держав), а тому, збільшити свої ресурси (головно своєї політичної влади та економічні) і територію свого політичного впливу. Реалізації таких намагань призводили до того, що між європейськими державами майже постійно існувала жорстка (й часами жорстока) конкуренція в усіх сферах діяльності людей, що, своєю чергою, спонукало європейські держави утворювати певні політичні об'єднання (також і нетривалі та нестійкі) за інтересами задля досягнення переваг над іншими державами та/чи політичними об'єднаннями держав (у тім числі європейських) шляхом збільшення сукупних ресурсів влади (могутності) та наступними реалізаціями своїх взаємно узгоджених і погоджених планів й через це між різними політичними об'єднаннями європейських держав часто

виникали конфлікти (також і у формах воєн). Під час першого етапу розвитку політичних об'єднань європейських держав європейські держави, втім числі у складах своїх цих політичних об'єднань, домінували як основна рушійна сила розвитку глобалізаційних процесів. Результати цього домінування, наприклад, розширення ареалів європеїдної та негроїдної рас, кількісне переважання іспано-португальсько- й англо-французькомовного населень відповідно у Південній та Північній Америках тощо, ще довго (можливо, завжди) будуть нагадувати людству про перший етап розвитку політичних об'єднань європейських держав.

На початку другого етапу розвитку політичних об'єднань європейських держав переважні більшості людей цивілізованих і достатньо „глобалізованих” народів (суспільств) зрозуміли: кожна пересічна людина матиме мало шансів вижити у наступній великій війні, а лідери політичних еліт цих народів усвідомили, що розпочинання великої війни за відсутності явної переваги над суперником, може призвести до того, що ці лідери ганебно втратять свої власні життя і відбудеться крах згаданих щойно еліт, члени яких найчастіше є близькими родичами цих лідерів. Другий етап розвитку політичних об'єднань європейських держав (етап руху до добробуту та взаємної безпеки) можна охарактеризувати намаганням кожної європейської держави забезпечити стабільність розвитку своєї економіки та стабільність своєї безпеки мирно. Зрозуміло, що за таких мотивів і мети створення та можливих (у багатьох випадках ще не передбачених) шляхів розвитку політичних об'єднань держав люди постійно змінюють і вдосконалюють засоби та способи (форми) того, як цивілізовано (мирно) припиняти конфлікти (конкуренції) між різними державами світу (в усіх сферах життя людей). Тому на другому етапі розвитку політичних об'єднань європейських держав ці об'єднання є, як правило, відносно „молодими”, достатньо стійкими та стабільними. Населення провідних європейських держав, як держав „Старого світу”, занепокоєні зростаннями впливів розвитку неєвропейських держав на розвитку держав Європи. У багатьох публікаціях найчастіше зауважено, що згадані тільки-но впливи існують у сферах економіки (зокрема в галузі торгівлі) та безпеки і здебільше це пояснюють розвитками глобалізаційних процесів. На другому етапі розвитку політичних об'єднань європейських держав ці держави, також і в складах політичних об'єднань європейських держав, вже не домінують як основна рушійна сила розвитку глобалізаційних процесів (хоча значно впливають на розвитку цих процесів).

Існують хибні твердження, що ініціаторами створення Європейського Союзу були політики лише європейських держав. Та, насправді, політики великих держав повоєнної Європи розглядали політичні об'єднання держав як інститути, що забезпечували б умови для домінування (перш за все своєї держави, а тому, своїх нації й/або народу) над іншими державами (втім числі над державами вказаних тільки-но об'єднань). Ці політики не розраховували на тривалий мир. Так, наприклад, у 1947 році в Дюнкерку Британія та Франція підписали Договір про альянс і взаємодопомогу, маючи намір здійснювати свої політики так, щоб зробити майбутню агресію Німеччини неможли-

вою. Французи знали, що проблема відокремленого в 1947 році від Німеччини Саару рано чи пізно переросте у конфлікт між державами. У 1948 році до Дюнкеркськського Договору, маючи такі самі наміри, як і держави-учасниці цього політичного об'єднання держав, приєдналися держави Бенілюксу. Якщо б між людьми не існували пов'язаності, тобто, не було би глобалізаційних процесів, і в середині ХХ століття люди не створили б такий світовий порядок, який створили, то була би велика ймовірність того, що європейські держави, об'єднуючись у політичні альянси, знову втягнули б європейців та інших людей світу в нову, можливо, навіть, кривавішу, війну. З плином часу (завдячуючи американцям) афішування антинімецьких поглядів стало і неактуальним, і політично згубним. Не применшуючи ролі європейських політиків у розбудові та об'єднанні повоєнної Європи у сфері політики (ці політики сумлінно й творчо дотримувалися вимог, висунутих американцями, щоб забезпечити умови для надання європейцям допомоги у сфері економіки, а, врахувавши те, що ця допомога надходила від Сполучених Штатів Америки, – то і безпеки), слід визнати, що насправді головними „ідеологами” (батьками) створення сучасних політичних об'єднань європейських держав були політики Сполучених Штатів Америки. Політики сімнадцяти європейських держав погодились прийняти допомогу американців і „в червні 1948 року, європейські держави сформували Організацію Європейського Економічного Співробітництва (О.Є.Е.С.), щоб здійснювати План Маршалла” [4]. „Крім воскресіння Європи, План Маршалла привів також до Плану Шумана, який, своєю чергою, привів до Євратома, пізніше до Спільноти Вугілля й Заліза та Спільного Ринку, що еволюціонував у сьогоднішній Європейський Союз” [5]. Так зароджувалися сучасні політичні об'єднання європейських держав. Якщо ж врахувати й ті позитивні для них результати, які отримали держави-члени політичних об'єднань європейських держав завдяки новому світовому порядку, що настав, і те, що ці держави отримали можливості мирно торгувати з державами, які не входили (не входять) до згаданих щойно об'єднань (також і з державами інших регіонів світу), здійснювати спільні наукові дослідження тощо, а громадяни держав цих об'єднань отримали можливості вільно обмінюватися інформацією, досвідом у сферах політики, економіки, культури й т. д., то стає зрозумілим чому громадяни держав-членів політичних об'єднань європейських держав, попри страх з приводу гегемонії Сполучених Штатів Америки, так інтенсивно, переважно позасвідомо, розвивали та розвивають глобалізаційні процеси.

Зараз існує багато політичних об'єднань європейських держав. Ці об'єднання взаємно доповнюють одне одного, бо багато держав входять відразу до складів багатьох зі згаданих тільки-но об'єднань. Політичні об'єднання європейських держав хоча й не досконалі, та все таки у контексті глобалізаційних процесів ці об'єднання можна розглядати як певні взірці для вивчень і можливих наслідувань державами всіх регіонів світу. Пов'язаності між політичними об'єднаннями європейських держав розвиваються (і розвиватимуться надалі) одночасно у двох основних, які діалектично доповнюють

один одного, напрямках: тісної співпраці з усіма народами (суспільствами) світу та регіональної інтеграції, зрозуміло, що з проявами розвитків протилежних процесів – конфронтаційних (з окремими народами світу) й дезінтеграційних. Здійснення політичними об'єднаннями європейських держав теперішніх політик у сфері міграції людей і ставлення людей цих об'єднань до біженців можуть призвести до створень на територіях європейських держав досить великих та впливових у сфері політики груп людей з-поза Європи (з Туреччини, Алжиру, Індії, Китаю, Пакистану, держав Африки й інших), що, своєю чергою, може призвести до нового етапу створень європейських держав і, ймовірно, до третього етапу створень політичних об'єднань європейських держав, заселених „неєвропейцями” (Африка й Азія в Європі). Україна також може бути втягнутою (насправді її вже втягнули) у цей процес (процес створення з одної української держави декількох неукраїнських держав).

Україна не входить до складу жодного значимого на світовій арені у сферах політики та економіки політичного об'єднання європейських держав. Ми, громадяни України, не створюємо, не продукуємо і не надаємо жодних важливих для людства відповідно ідей, речей та послуг. Межі наших пізнання й освоєння світу значно вужчі, ніж межі пізнання й освоєння світу розвинутими народами Європи. Тому вступ України до впливових у сфері політики політичних об'єднань європейських держав слід оцінювати як подію малоімовірну.

Україну можна віднести до малозначимої політико-глобалізаційної групи [3, С. 14]. Тому Україні, як і іншим державам цієї групи, найдоцільніше (у контексті глобалізаційних процесів) створювати політичні об'єднання європейських держав з державами саме цієї чи (що складніше, але перспективніше) значимої політико-глобалізаційної групи, державам якої доцільно створювати політичні об'єднання держав з державами середньозначимої та, якщо це можливо, дуже значимої політико-глобалізаційних груп. Вступові Болгарії та Румунії, як елементів (ще у 2004 році) значимої політико-глобалізаційної групи, до Європейського Союзу більше сприяли розвитку політичних, аніж глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел

1. Ковалів І. І. Властивості політичних об'єднань держав / І. І. Ковалів // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2006. – Вип. 16. – С. 35 - 42.
2. Ковалів І. І. Генезиси глобалізаційних процесів / І. І. Ковалів // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2006. – № 17. – С. 31 - 41.
3. Ковалів І. І. Політичні об'єднання європейських держав в контексті глобалізаційних процесів / І. І. Ковалів // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2010. – № 27. – С. 10 - 23.
4. Economic recovery and Economic Cooperation 1945 – 1960. Western Europe - Early Efforts at Economic Co-operation. – TheCorner (History Topics: Cold

- War and postwar economic developments (1945-60)). – Режим доступу: <http://www.funfront.net/hist/europe/econ-coop.htm>
5. The Marshall Plan (1947). U. S. invested \$ 13 billion over six years to revive Europe. – 2005, April 29. – America.gov. – Режим доступу: <http://www.america.gov/st/washfile-english/2005/April/200504291439291CJsamohT0.6520502.html>

УДК 327

ВСЕСВІТНІЙ СОЦІАЛЬНИЙ ФОРУМ ЯК СПРОБА ІНСТИТУЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ СВІТОВИХ АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИХ РУХІВ

*Михайлишин В. В.,
студент III курсу спеціальності "Міжнародні відносини"
Інституту міжнародних відносин Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка*

Антиглобалізм — загальний термін, який описує політичну позицію людей, що протистоять політиці глобалізації. Прихильники антиглобалізму загалом об'єднані ідеєю протистояння політичній владі транснаціональних корпорацій, фінансових груп, міжнародних економічних організацій [2].

Основними видами діяльності антиглобалістських рухів є зустрічі, демонстрації проти проведення офіційних самітів міжнародних організацій. Учасники руху проводять власні «соціальні форуми», де аналізується процес глобалізації, обговорюються способи опору та альтернативні пропозиції. Дослідник-економіст Т. Кальченко вважає, що етапність дій антиглобалістів може реалізовуватися:

1) у короткостроковій перспективі — шляхом зриву конференцій, зустрічей, заходів міжнародних організацій та концернів поряд з цілеспрямованим завданням збитків окремим корпораціям, підприємствам через бойкот, пошкодження майна, хакерських атак на системи управління;

2) у середньостроковій перспективі — анулюванням або реорганізацією та демократизацією конференцій існуючих міжнародних організацій, та таких, як СОТ, ВМФ, Світовий банк;

3) у довгостроковій перспективі — розробкою альтернативних варіантів прийняття рішень, а також концепцій скорочення розриву в соціальному, економічному, політичному розвитку держав світу [5].

Проте якщо розглядати це явище глибше, то «спільного» в поглядах та ідеях антиглобалістів нерідко можна знайти менше, ніж «відмінного». Загалом антиглобалістські рухи надзвичайно різноманітні в соціально-політичній та світоглядній орієнтації. Виділяють правий (наприклад, «Народний фронт» Ж.-М. Ле Пена у Франції, інші ультра націоналістичні партії та організації) і лівий антиглобалізм (переважна більшість антиглобалістських організацій: мексиканська САНВ – Сапатистська армія

національного визволення під керівництвом субкоманданте Маркоса, французька АТТАК – Асоціація за встановлення оподаткування фінансових трансакцій на допомогу громадянам, та інші) [6]. В середині цих двох ідеологічних напрямків існують помірковані, радикальні та ультра радикальні (руйнівні) сегменти.

Спробою інституційно та ідеологічно об'єднати розрізнені антиглобалістські рухи стало проведення першого Всесвітнього соціального форуму (ВСФ) в бразильському місті Порту-Алегрі в 2001 році. Ідея скликання такого Форуму належить лідерові політичного руху АТТАК, відомому французькому громадському діячеві Б. Кассену. Ще 2000 року в кількох країнах було створено мобілізаційні (організаційні) комітети ВСФ. Їх завданням було збирання інформації з проблем, які мали обговорюватися на Першому з'їзді ВСФ, а також встановлення контактів з організаціями, які можуть взяти участь у Форумі [1]. Антиглобалісти планували його як альтернативу Всесвітньому економічному форуму. За описом на сайті Всесвітнього соціального форуму, це місце, де «соціальні рухи, мережі, неурядові організації, чия діяльність спрямована проти неолібералізму, ключової ролі капіталу в прийнятті рішень щодо світового розвитку та будь-яких форм імперіалізму, можуть вільно та демократично обмінятися ідеями» [3]. Вже 2001 року ВСФ став помітною подією. Він привернув увагу не тільки незалежних журналістів, науковців, громадських діячів, але й потужних інформаційних агенцій.

З 2001 року Форуми відбуваються щорічно. Більше того, було запропоновано перетворити ВСФ на постійно діючу організацію, діяльність якої має спрямовуватись на пошуки альтернативних шляхів розвитку світової спільноти. Тому в 2002 році в тому ж Порту-Алегрі була створена Міжнародна рада ВСФ як головний орган альтернативного руху [1]. Останній з низки форумів був проведений в Дакарі в лютому 2011 року [4].

Незважаючи на значні успіхи на шляху до об'єднання антиглобалістів, ВСФ можна охарактеризувати як інституцію, що представляє помірковане крило антиглобалізму. Зокрема, на перших зустрічах 2001 і 2002 років не були присутні представники ліворадикальних організацій, які складають основу антиглобалістських рухів у всьому світі. Також лунають звинувачення в тому, що ВСФ – просто «ярмарок неурядових організацій», які мають віддалене відношення до антиглобалізму і просто змагаються за фінансування власної діяльності та популярність [8].

Крім ВСФ, активісти антиглобалістських рухів організують безліч соціальних форумів на регіональному рівні. З 2002 року регулярно проводяться європейські соціальні форуми. У 2003-му відбувся перший, поки що єдиний, Азіатський соціальний форум, у 2005-му – також поки що єдиний Середземноморський соціальний форум. З 2001-го регулярно проводиться Південноафриканський соціальний форум.

Водночас, у деяких країнах проводяться національні та місцеві соціальні форуми: Італійський соціальний форум, Індійський соціальний

форум, Бостонський соціальний форум, Ліверпульський соціальний форум, Соціальний форум США, Соціальний форум Білорусі, Росії.

Українські ліві організації також не відособлюються від світових процесів. Так, Український соціальний форум вперше був проведений у травні 2008 року. Він діяв за принципами безпартійності, толерантності та недержавності, тобто організатори намагались провести зустріч за правилами ВСФ [7].

Отже, Всесвітній соціальний форум за свою 11-річну історію перетворився на єдину потужну антиглобалістську організацію і претендує на створення альтернативи традиційним офіційним самітам шляхом інтеграції ідей різних антиглобалістських течій та рухів. Ключове завдання Форуму – обмін думками та вироблення спільної стратегії дій, повинне надати розвитку антиглобалістських рухів нового імпульсу. Незважаючи на деяку декларативність в діяльності Форуму, концепція, яка пропонується антиглобалістами, може стати важливим елементом трансформації сучасних процесів глобалізації.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко І. Антиглобалістський рух – початок формування світової контркультури? [Електронний ресурс] / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. - 2005. - № 6 (15). - С.129-138. – Режим доступу до статті: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=46&c=967>.
2. Вікіпедія, вільна енциклопедія [Електронний ресурс] <http://uk.wikipedia.org/wiki/Антиглобалізм>.
3. Всесвітній соціальний форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.forumsocialmundial.org.br/>.
4. Всесвітній соціальний форум в Дакарі 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://fsm2011.org/>.
5. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: Монографія [Електронний ресурс] / Т.В. Кальченко // - К.: КНЕУ, 2006. – 248 с. – Режим доступу до монографії: <http://www.vuzl.org/books/international-economics/78-kalchenko-global-economy>.
6. Трофименко М. Сутність антиглобалістського руху [Електронний ресурс] / М.Трофименко // Віче. - Журнал Верховної Ради України. - Режим доступу до журналу: <http://www.viche.info/journal/2113/>.
7. Український соціальний форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://usf.in.ua>.
8. Firoze Manji. World Social Forum: just another NGO fair? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pambazuka.org/en/category/features/39464>

УДК 327(4):061.1ЄС(043)

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE VISEGRAD GROUP MEMBER STATES: THE IMPACT OF THE EUROPEAN UNION

Ivantsiv O.,

a second year Master's student of the Faculty of Social Sciences, field of study: Balkan, Eurasian and Central European Studies, Charles University in Prague

With the intensification of globalization, the nature of problem-solving processes in the world changed. One state can no longer curb arising economic, political, social complications; the uniqueness of the newly-appearing problems is that they usually affect more than one country, thus, infringing upon different actors' interests, and cannot be solved by individual states acting alone. Air and water pollutants know no state borders and spread easily from one country to another. Financial assistance provided to one region to sustain its economic growth generates poverty in other parts of the world.

The unsustainable trends in global development, ecology and environment deterioration led to the recognition of the rising threats by many countries and international organizations. The necessity of a new pattern of growth was recognized by the United Nations as far back as 1987, when the Brundtland report [9] was published and the definition of sustainable development as "development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs" was introduced.

The European Union became one of the key players in promoting sustainable development. The most important steps were the recognition of sustainable development as one of the objectives of the European Union, along with economic and social progress, and adoption of the Strategy for Sustainable Development [4] in 2001, which was the first long-term document aimed at sustainable improvement of the well-being and standard of living of current and future generations and gave impetus to the member states to create their own national sustainable development strategies (NSDS) and develop them, considering not only national dimension, but also considering implications for the whole EU.

Accession to the EU in May 2004 was a challenge for Central and Eastern European (CEE) countries as the new EU member states to prove their ability to implement all necessary reforms in accordance with the principles of sustainable development. However, much work should have been done by the countries on the stage of their European integration; they all had to accept the *acquis communautaire* before they were invited to join the EU. The four CEE countries, the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia, established the Visegrad Group in 1991 in order to work together in a number of fields of common interest within the process of their European integration, in particular to accelerate progress in bringing their policies in compliance with EU standards.

Accession of the new members to the EU was also a challenge for the Union to make everything possible to avoid a lowering of its standards in preserving sustainable development mechanisms throughout all the EU space by providing

assistance to the new member states in developing of their infrastructure, energy sector, agriculture and environmental policies.

In the 1990s, after the fall of the communist regimes in Central and Eastern Europe, the Czech Republic, Slovakia, Poland and Hungary sought to find a way to break away from their Soviet heritage, move towards market economy and democracy, and catch up with the Western European neighbors' standards of living. European integration was seen as the quickest and most efficient way of achieving these goals. The models of development used by the Western European countries were considered to be the only appropriate ones and the Visegrad countries' call of "Returning to Europe" was rapidly winning the support of society.

In order to combine and concert the countries' efforts towards European integration and to coordinate lobbying activities in order to acquire the highest possible amount of EU funds, the four countries established the Visegrad Group. Before joining the EU, the candidate countries had to accept the 'acquis communautaire' and make EU law part of their own national legislation. The full adoption of the environmental component of the 'acquis' was an essential requirement stated by the European Commission. It sought a high degree of harmonization of policies by the time the Visegrad countries join the EU in order to considerably reduce the threat of re-nationalisation of environmental policy in the future. [3, p.77-95]

The severe economic situation at the beginning of the 1990s was the reason for the Visegrad states to put a strong emphasis on economic goals while neglecting the social and environmental dimensions of development. However, the comprehensive EU pre-accession requirements helped to find a balance between the economic, political, social and environmental pillars of development, and to a certain degree forced the candidate countries to pay attention to all the components of sustainable development. In the long term, this reduced the extent to which the countries lagged behind their western neighbors in the areas of environmental and social development

The President of the European Commission, Jose Manuel Barroso, emphasized that "the EU's major single contribution to global sustainable development is enlargement." [2, 12] He considers implementing of the acquis in the new member states to be a significant step towards transition to sustainable development, which brings essential environmental and social benefits, and ensures the prospects of economic prosperity. Indeed, sustainable development of Europe is impossible without taking into consideration CEE countries, in particular the Visegrad subregion. Therefore, at the beginning of the 2000s the EU was amending its sustainable development policy in consideration of the CEE countries integration and accession to the Union. In 2006 the Renewed EU Strategy for Sustainable Development was agreed on in order to fulfill the conditions of the enlarged EU.

In addition to legislative assistance, the Visegrad countries were also provided with substantial financial support from the EU. As applicant countries, they received considerable assistance in the framework of pre-accession

instruments financed by the EU, such as PHARE programme (Poland and Hungary: Aid for Economic Restructuring) for their economies' restructuring, later supplemented with the two other mechanisms, SAPARD (Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development) and ISPA (The Instrument for Structural Policies for Pre-Accession), which took over rural and agricultural development and infrastructural projects in the environmental and transport fields.[8] The main aims of these funds were: to help future member states to catch up with Community standards and to prepare them for the use of EU Structural and Cohesion funds.

After the fifth EU enlargement and the Visegrad countries accession to the Union in 2004, the new member states have been receiving support from the EU to foster sustainable patterns of development in the form of the Structural and Cohesion Funds. These funds are aimed to bring environmental, economic, and social gains, help to cover the high costs of meeting EU environmental standards within the agreed transition periods. [5]

During the 2007-2013 programming period, the following EU funds have been available for the Visegrad countries: Structural Funds including European Regional Development Fund (ERDF) and European Social Fund (ESF), Cohesion Fund (CF), European Agricultural Fund for Regional Development (EAFRD), and the European Fisheries Fund (EFF). Grants were allocated for 11 different intervention types among which transport, environment and human resources development absorbed the largest volume of funds. [7, p. 17]

Each of the four Visegrad countries was granted a different amount of EU funds depending on the size of the state, its population and problems faced. The states performed differently in utilization of the funds and showed considerable differences in progress ratio in the proposed intervention areas. Thus, for the 2007–2013 period the Visegrad countries were granted an EU-funded budget of the following amounts (EUR): the Czech Republic - 29.13 billion, Hungary - 28.76 billion, Poland - 83.12 billion, Slovakia - 13.34 billion. [7, p. 17]

The progress ratio of the Czech Republic proved to be exceptional in environment and settlement development related interventions, Hungary showed the highest success in transport and rural development, Poland led in measures related to public administration but lagged behind in energy and the environment, and Slovakia showed exceptional progress in human resource development, technical assistance and rural development. [7, p. 27, 37, 50, 60]

Thus, starting from the year 2000 the Visegrad countries have been receiving considerable financial support from the EU, and the positive impact of this support in fostering sustainable patterns of development of the states' economy, society and environment should not be underestimated. In the present, however, these financial instruments also present threats to sustainability, either by funding projects harmful to the environment or by promoting unsustainable development.

Several organizations play the role of watchdogs, monitoring the utilization of EU funds and paying much attention to controversial projects that can have a negative environmental or social impact, or are economically unnecessary. Friends

of the Earth Europe and CEE Bankwatch Network published the map including such projects in CEE countries. [5] The Visegrad countries run the risk of 'unsustainable' project implementation, one reason being insufficient involvement of civil society in preparation and monitoring of the EU funding programmes. These new EU member states still have not managed to develop efficient mechanisms of independent expertise and monitoring of the work of authorities in the process of preparation of operational programmes, which specify the target fields for investments and financial allocations for them, and project implementation.

In conclusion, the Visegrad countries' progress in sustainable development was largely driven by the EU accession. The historical burden and the demand for rapid reforms in order to meet the EU standards were the real challenges for shaping and implementing sustainable development policies in these CEE states. Without the EU legal pressures in the form of the 'acquis' adoption requirement and its funding programmes, the Visegrad countries would hardly have been able to balance the three pillars of sustainable development, and most likely would have focused exclusively on economic problems while neglecting the environmental and social components.

However, the EU funds are not a universal panacea and cannot eliminate all the obstacles facing the Visegrad countries' path to sustainable development. Much work should still be done, the right priorities and implementation mechanisms must be set for the use of these financial instruments, the cross-sectoral integration of sustainable development principles should be introduced in all policy areas, effective cooperation at all levels (international, national, regional, local) and wider public participation in these processes should be ensured. The role of the Visegrad states themselves in implementation of sustainable development should not be underestimated, without effective internal policies the spread of sustainable development approach to the future state development is impossible.

Bibliography

1. Baker, S. Sustainable Development/ S. Baker. — London: Routledge, 2006. — 245 p.
2. Barroso, J.M. Sustainable Developments: Europe Leads from the Front/ J.M. Barroso // The European Union and World Sustainable Development: Visions of Leading Policy Makers and Academics. — Luxembourg: Office for Official Publication of the European Communities, 2008. — pp. 10-17.
3. Jehlicka, P., Tickle, A. Environmental Implications of Eastern Enlargement: The End of Progressive EU Environmental Policy? [Электронный ресурс] / P. Jehlicka, A. Tickle. — Environmental Politics Foreign Policy. — 2005. — 13:1. — pp.77-95 — Режим доступа : <http://home.cerge-ei.cz/richmanova/UPCES%5CJehlicka,%20Tickle%20-%20Environmental%20Implications%20of%20eastern%20enlargement%20The%20end%20of%20progressive%20EU%20environmental%20Policy.pdf>.
4. EU A Sustainable Europe for a Better World: A European strategy for Sustainable Development [Электронный ресурс]. — Режим доступа :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0264:FIN:EN:PDF>

5. Friends of the Earth Europe Billions for Sustainability? Monitoring EU funds for the new member states [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.foeeurope.org/billions/index.htm>.
6. Friends of the Earth Europe Impacts of EU Funds [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.foeeurope.org/billions/evidence.htm>.
7. KPMG EU Funds in Central and Eastern Europe. Progress Report 2007-2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kpmg.de/docs/eu_funds_implementation_in_the_cee_countries_2009.pdf.
8. Mercouris, P. Structural Funds, Enlargement and the Cultural Sector [Електронний ресурс] / P. Mercouris. — 2002. — Режим доступу : http://www.efah.org/components/docs/structural_ngo_1.pdf.
9. WCED (World Commission on Environment and Development) Our Common Future [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm#1.2>.

УДК 327.5:355.216(043)

РОЛЬ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КАМПАНІЙ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Чупріна Ю.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Структурні зміни в сучасних міжнародних відносинах породжують нові тенденції розвитку світової системи та до появи нових гравців на міжнародній арені. Таким чином, відносно новим явищем, пов'язаним зі зміною характеру сучасних воєнних конфліктів та насамперед зростаючої загрози міжнародного тероризму, більш значну роль у військовій діяльності держав відіграють приватні військові кампанії.

Приватні військові компанії (ПВК) є комерційними підприємствами, які пропонують спеціалізовані послуги, пов'язані з участю у війнах і військових конфліктах, включаючи бойові операції, стратегічне планування, збір розвідувальної інформації, оперативної підтримки і логістики [7].

За великим рахунком, приватними вони є лише відносно, тому що працюють в тісній співпраці зі спецслужбами власних країн і практично застосовуються в державних інтересах. Врешті-решт, вони переслідують ті ж цілі і слідує тим же планам що і регулярні армії, але їм надана свобода вибору засобів досягнення даної мети.

Слід також зазначити, що поява перших приватних військових компаній не тлумачилася як народження нового феномену у військовій

справі. На початковому етапі функціонування військових кампаній даного типу їх кількість була незначною, а уряди країн використовували їх дуже часто як інструмент своєї брудної політики. Проте все змінилося на початку 90-х років ХХ століття, з початком постбіполярної епохи в міжнародних відносинах. Саме в цей час, разом з іншими прогресуючими в часі та масштабах проявами глобалізації стали актуальними процеси деетатизації військових дій та різке зростання чисельності приватних військових компаній.

Динамічне зростання числа приватних військових компаній із закінченням холодної війни було зумовлено кількома факторами:

- домінуюча на Заході неоліберальна схема тотальної приватизації, згідно з якою більшість так званих зон колишньої відповідальності держави в областях оборони та внутрішньої безпеки перейшли під контроль приватних компаній;

- скорочення армій в країнах НАТО та колишнього Варшавського блоку створило величезний ринок військових фахівців і ще більший ринок дешевого, в першу чергу радянської зброї;

- закінчення протистояння великих держав створило вакуум сили, перш за все в Африці. Уряди держав, для яких військова підтримка СРСР або США була вирішальним фактором стабільності, почали тепер звертатися за допомогою до ПВК;

- технологічний рівень армій США та їхніх союзників по НАТО настільки збільшився, що для обслуговування нових систем озброєнь потрібно наймання фахівців ПВК;

- змінився характер африканських конфліктів. Втративши ідеологічну мотивацію, вони перетворилися на кримінальні розборки племінних угруповань, в яких майже стерлася грань між комбатантами і нонкомбатантами. Західні держави не хотіли посилати війська для вирішення цих конфліктів. Останньою краплею став провал гуманітарної інтервенції ООН в Сомалі в 1992-1995 рр [4].

Зростаюча роль приватних військових компаній у сучасних світових процесах також зумовлена тим фактом, що їх розвиток пов'язан з процесами транснаціоналізації й можуть претендувати на роль свого роду акторів міжнародних відносин, так як приймають безпосередню участь в міжнародних процесах сучасності. Приватні воєнні кампанії сьогодні – це не тільки бізнес, хоча ПВК майже завжди переслідують економічну вигоду, проте зараз вони є важливим інструментом зовнішньої політики деяких держав, який активно використовують також США, вибудовуючи свої відносини з іншими країнами [2].

Проте, треба сказати, що дані компанії не були легалізовані на початку своєї діяльності та довгий час їх діяльність сприймалася як класична форма найманства. На рівні держав тільки в двох країнах були створені схеми, які регулюють діяльність ПВК: у США і ПАР.

Міжнародне право в питаннях найманства керувалося до недавнього часу відповідної Женевської конвенції, потім - Конвенцією ООН, а на сьогоднішній день - «Документом Монтре» [3]. Цей документ узгоджений 17 вересня 2008 року 17 державами і містить правила і положення про передові практичні методи щодо приватних військових і охоронних компаній, що діють в зонах збройних конфліктів.

Однак було б помилковим вважати, що приватні військові компанії (ПВК) з'явилися і стали грати відведену їм роль як інструмент політики своїх держав саме наприкінці минулого століття. Початок їх історії відноситься ще до часів Римської імперії, хрестових походів, відкриття та освоєння Америки, підкорення Сибіру. У XIX і в XX століттях приватні військові компанії зіграли свою роль в колонізації європейцями Африканського континенту, в утриманні європейськими країнами та транснаціональними компаніями (в т.ч. Францією, Великобританією, Бельгією та іншими) своїх колоніальних володінь в різних регіонах світу. Сучасні приватні військові компанії отримали статус рівноправних учасників військових операцій в ході війн на території колишньої Югославії (1991-1995 рр.. В Хорватії, в 1992-1995 рр.. В Боснії і Герцеговині, в 1998-1999 рр.. В Косово і Метохії, а також в 2000-2001 рр.. в регіонах Південної Сербії та Західної Македонії). Сьогодні це ж має місце в Іраку і в Афганістані, а також в деяких країнах Африки.

Як вже зазначалося, геополітичні зміни і реструктуризації, які відбулися в арміях багатьох країн після закінчення холодної війни привели до швидкого розвитку приватної військової індустрії. Сьогодні існує більше 150 компаній, які пропонують військові послуги в більш ніж в 60 країнах світу. У сучасних міжнародних миротворчих операціях приватні військові компанії є правовим рівноправним суб'єктом поряд з родами і видами збройних сил. У розв'язанні конфліктів по всьому світу приватні військові компанії зарекомендували себе як найбільш ефективніші ніж державні. В наш час приватні військові компанії це вже не маленька як раніше структура з декількох солдат-ветеранів, а вже міцний та перспективний великий бізнес, який безумовно відіграє місце в сучасних міжнародних політичних та економічних процесах. Найбільш відомими та найбільшими приватними компаніями є Hulliburton, Blackwater, DynCorp, Logicon, Brown & Root, MPRI, Control Risks, Bechtel, ArmorGroup, Erinys, Sandline International, International Defense and Security.

Лідерами в сфері військових послуг є компанії з США, а найбільшим замовником – Міністерство оборони Сполучених Штатів Америки [7]. До того ж однією з особливостей частих мілітаризованих структур є те, що вони, як правило, не здійснюють свою діяльність на території, де вони засновані як юридичні особи. Вони здійснюють свої функції переважно на іноземних територіях.

Якщо характеризувати сучасні тенденції існування та процвітання приватних воєнних структур, то треба звернутися до їх типологізації. За думкою дослідника О. Валецького, всі існуючі приватні військові компанії можна умовно розділити на три типи:

- компанії військових послуг, які надають клієнтам тактичну підтримку в ході бойових дій, включаючи безпосередньо участь в бойових операціях;
- консалтингові компанії, що консультують з питань стратегічного планування, реформування збройних сил, безпосередньо сприяють у тренуваннях армійських підрозділів, навчання роботі з новими типами озброєнь;
- транспортні компанії. Вони займаються тиловим забезпеченням військ і будівництвом військових об'єктів. У цю ж групу входять і компанії, що обслуговують армійські комп'ютерні системи або нові складні системи озброєнь [1].

Далі хотілося б детальніше розглянути функції приватних військових компаній. Діяльність ПВК включає в себе виконання завдань по забезпеченню безпеки, транспортної та технічної підтримки регулярних збройних сил в умовах бойових дій, з підготовки персоналу та охорони осіб і об'єктів. ПВК також можуть надавати інші види послуг [7]. Наприклад, вони все частіше залучаються до збору та аналізу розвідувальної інформації, займаються збором і аналізом інформації про терористичні угруповання, надають для збройних сил послуги перекладачів з східних мов, до роботи в установах утримання під вартою і ведення допитів ув'язнених, а в деяких випадках - для участі в бойових діях, розмінуванні. У США ПВК залучаються також для охорони ряду стратегічних об'єктів: космодромів, деяких сховищ зброї і т.п.

До переваг використання військових підрозділів приватного типу можна віднести такі, як їх здатність до швидкого розгортання, високий рівень професійної підготовки. До того ж наймаюча держава формально не несе відповідальності за ті інциденти, які можуть статися за участі найманих осіб, тому їх діяльність не може засуджуватися населенням як помилкова політика керівництва держави, а самі ПВК не скуті міжнародними законами і конвенціями.

У той же час слід відзначити і наявність певних проблем при використанні ЧВК:

- обов'язки ПВК обмежені через їх зосередженість на отримання прибутку, а не на виконання свого обов'язку;
- керівництво ПВК не підпорядковується військовому командуванню;
- умови контрактів ПВК не передбачають всі варіанти розвитку ситуації, що зменшує гнучкість їх дій в бойовій обстановці та інші.

Загалом, треба зазначити, що Необхідність використання структур приватного типу, зумовлена насамперед, тим, що врегулювання конфліктів в сучасному світі, якому притаманна динамічна трансформація, являється актуальною проблемою міжнародної безпеки в цілому, що потребує комплексного вирішення через координацію дій державних структур з недержавними формуваннями.

Підводячи підсумки, хотілося б відзначити, що виклики сучасності та зростання глобальних загроз, зумовлюють той факт, що використання в міжнародній практиці приватних військових компаній є однією з сучасних світових тенденцій. Є очевидним факт, що зі зміною характеру сучасних війн змінюється і склад їх учасників. Недержавні військово-силові актори будуть затребувані як під час операцій, так і в постконфліктному відновленні [5]. Це дуже важливий ресурс, ступінь залежності від якого повинні регулювати самі держави.

Список використаних джерел

1. Валецкий О. Частные военные компании, их создание, развитие и опыт работы в Ираке и других регионах мира / О. Валецкий [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.vrazvedka.ru/main/analytical/valeckiy.html> — Название с экрана.
2. Гушер А. Частные военные компании и их роль в политике и практике некоторых государств / А. Гушер [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://journal-neo.com/?q=ru/node/3899>. — Название с экрана.
3. Документ Монтро от 17 сентября 2008 года [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.icrc.org/rus/assets/files/other/montreau.pdf> — Название с экрана.
4. Коновалов И. Война, бизнес и реформа / И. Коновалов // Экспорт вооружения. — М. — 2006. — №3.
5. Небольсина М. Частные военные компании и их роль в политике и практике некоторых государств / М. Небольсина [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://russiancouncil.ru/index.php?id_4=4&type_4=3&event_4=60 — Название с экрана.
6. Krane Jim. Private Firms Do US Military's / Rrane Jim // Associated Press. — 2003.
7. Приватні військові компанії як інструмент державної політики США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mil.in.ua/statti/privatni-viyskovyi-kompaniyi-yak-instrument-derzhavnoyi-polityky-ssha> — Назва з екрану.

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ КРАЇН БАЛТІЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Плюсніна Д. Р.,

студентка спеціальності ОКР Магістр «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Актуальність дослідження обумовлена тим, що регіоналізація політичного простору це один з домінуючих процесів і неоднозначних феноменів у сучасному світі. Наглядний приклад зміцнення позицій регіоналізму, як ефективної відповіді на виклики сучасності, нам демонструє європейський простір. У Європейському Союзі регіоналізація розвивається як свого роду протиположним процесам, наближаючи загальноєвропейську політику до громадян і роблячи управління ефективнішим. Більш того, в великих регіонах тенденція інтеграції викликає неоднакові наслідки.

Історіографічну базу можна класифікувати за наступним принципом:

Загальнотеоретичні та практичні дослідження з проблем регіоналізації та інтеграції

Роботи провідних дослідників щодо процесу регіоналізації у Балтійському регіоні

До першої групи можна віднести дослідження наступних авторів: А.В Лубский [1], Н. М. Межевич [2]. Роботи вивчають основні засади і принципи існування та розвитку регіоналізму, як явища, без якого не уявляється сучасний світ.

Друга група представлена роботами таких авторів, як: А. Володькин [3], В. Шлямин [4], Г. М. Федоров [5]. Автори розкривають сутність та особливості процесу регіоналізації на прикладі Балтійського регіону. Вони освячують такі сторони як: політика, економіка, історичні передумови.

Регіоналізація, що посилюється, — один з важливих проявів процесу глобалізації. Це процес перерозподілу владних компетенцій, передачі функцій від національного на регіональний рівень, поява і розвиток нових інституційних форм, що відповідають новій ролі регіонів в процесі ухвалення рішень на національному і наднаціональному рівнях. Регіоналізація виявляється також в локалізмі, розширенні кордонів між різними співтовариствами, збереженні культурних відмінностей, посиленні відчуття винятковості, виникненні самодостатніх економічних і політичних утворень, у тому числі наддержавного характеру [2]. Поняття «Балтійський регіон» з'явилося у сфері міжнародних відносин відносно недавно. Ще два десятиліття тому воно вживалося майже виключно у сфері екології стосовно екосистеми Балтійського моря і невеликої прибережної смуги. Лише на рубежі 1980 — 1990-х рр. воно стало вживатися в міжнародній політиці. А в

1990-е рр. стало відбуватися поступове наповнення цього поняття реальним змістом [3].

Сукупність країн, утворюючих Балтійський регіон (БР), чітко ділиться на дві групи з різним рівнем соціально-економічного розвитку. Першу утворюють високорозвинені економіки, що належать до технологічних лідерів сучасного світу: Швеція, Фінляндія, ФРН, Данія. Другу — «перехідні» економіки середнього рівня розвитку, що тільки що приєдналися до ЄС: Польща, Литва, Латвія, Естонія. Росія, що стоїть особно, виходить на Балтику одним зі своїх найбільш просунутих в економічних і технологічних відносинах регіонів. Схожі на єврорегіони структури існують і в Скандинавії, де, за деякими даними, їх налічується вісім. Це в основному асоціації місцевих органів влади, створені в рамках Північної угоди. Вони відрізняються від єврорегіонів, подібних що існують на німецько-голландському кордоні, значно великими розмірами.

Серед основних цілей створення єврорегіонів найчастіше вказуються наступні:

- полегшення і спрощення співпраці територіальних співтовариств і органів місцевої самоврядування, державних органів;
- організація взаємного обміну досвідом і інформацією про планування і результати спільних проектів з врахуванням специфіки прикордонної співпраці;
- обмін інформацією про планування і результати здійснення регіональних проектів;
- дослідження, формулювання і представлення прикордонних регіональних проектів відповідно до принципу субсидіарності;
- надання своїм членам консультаційних послуг; сприяння обміну співробітниками адміністративного управління і підвищення їх кваліфікації у сфері прикордонної співпраці;
- організація роботи, направленої на зміцнення в свідомості населення, що проживає на прикордонній території, переконання про необхідність прикордонної співпраці і формування європейської самосвідомості, зміцнення солідарності європейських народів;
- культурний обмін, а також турбота і збереження загальної культурної спадщини [5].

Таким чином, головною метою балтійської співпраці стало формування в регіоні функціональної мережі економічних, культурних і політичних контактів на рівні «малої політики», а не створення сильних інтеграційних структур на кшталт ЄС.

Отже ми можемо зазначити, що посилення глобалізації проявляється у зростаючій регіоналізації. У роботі був розглянутий процес регіоналізації в цілому, та на прикладі балтійського регіону конкретно. На сьогоднішній день діяльність набирає обертів, поширюється договірна база. Для кооперацій, що розширюються, сформований ряд міжурядових і міждержавних організацій і розроблено ряд програм.

Одним з важливих чинників регіоналізації слід вважати географічне положення, та розташування кордонів північних держав. Звісно цей регіон як і багато інших має свої проблеми з різних сфер життєдіяльності, які країни-учасниці бажають подолати сумісними зусиллями.

Сукупність країн, утворюючих Балтійський регіон (БР), чітко ділиться на дві групи з різним рівнем соціально-економічного розвитку. Першу утворюють високорозвинені економіки, що належать до технологічних лідерів сучасного світу: Швеція, Фінляндія, ФРН, Данія. Другу — «перехідні» економіки середнього рівня розвитку, що тільки що приєдналися до ЄС: Польща, Литва, Латвія, Естонія. Крім того, статус спостерігачів був наданий Великобританії, Італії, США, Франції і Україні. Німеччина як одна з найбільш промислово розвинених держав розглядає поглиблення транснаціональної міжнародної субрегіональної кооперації як одного з першочергових завдань на дорозі створення єдиного економічно сильного, просунутого в соціальній і регіональній сферах загальноєвропейського простору.

Відносно методів і механізмів регіональної співпраці спостерігається поєднання німецької інтеграційної моделі, заснованої на формуванні неінституціоналізованих мереж трансграничної співпраці, і багато в чому схожій з нею моделі північного регіоналізму, що також віддає перевагу співпраці на рівні малої політики.

Далеко не останню роль в процесі регіоналізації грали організації Балтійського регіону, що сформулювали основні напрями співпраці та висловили у Декларації про створення Ради держав Балтійського моря. Численні створені організації мають під контролем різні сфери життєдіяльності. Таким чином, головною метою балтійської співпраці стало формування в регіоні функціональної мережі економічних, культурних і політичних контактів на рівні «малої політики», а не створення сильних інтеграційних структур як наприклад ЄС.

Список використаних джерел

1. Лубский А. В. Глобализация и регионализация: к методологии исследования [Электронный ресурс] / А. В. Лубский // Глобализация и регионализация в современном мире: Материалы международной научной конференции. — Ростов н/Д., С. 65 — 67 — Режим доступа: <http://polittheory.narod.ru/Lubskiy/Articles/2.doc>.
2. Межевич Н. М. Современный регионализм: теоретическое содержание [Электронный ресурс] / Н. М. Межевич. — Режим доступа: <http://dvo.sut.ru/libr/history/i299mez1/1.htm>.
3. Володькин А. Становление балтийского регионализма / Андрей Володькин // Журнал международного права и международных отношений. — 2006. — № 2. — С. 28—36.
4. Шлямин В. «Северное измерение» — проблемы практического сотрудничества / Валерий Шлямин // Современная Европа. — 2001. — № 4. — С. 56—63.

5. Корневцев В. С., Федоров Г. М. Социально–экономическая география Балтийского региона / Г. М. Федоров, В. С. Корневцев. — Калининград : Янтарный сказ, 1999. — С. 134—136.

УДК 321”312”(045)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Пісаренко А. М.,

студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Глобалізація сьогодні – це не тільки сукупність певних інтеграційних процесів, що відбуваються в світі, але й окремий світогляд, який формує ставлення до цих процесів, впливає на бачення світу, основних тенденцій його розвитку. Розгортається наукова дискусія щодо часових рамок глобалізації – чи то вона триває, чи ми вже живемо в глобалізованому світі, чи глобалізація – це перманентний процес, який не має початку та завершення. Відповідно до цього в науковій літературі існує велика кількість періодизацій процесу глобалізації [6]. З них ми можемо бачити, що глобалізація відбувалася протягом всієї історії людства. Але процеси, що відбувались у добу Середньовіччя і сьогодні визначаються як прояви глобалізації, та сучасні процеси, що характеризують цей термін, мають більше відмінного, ніж спільного. Починаючи з 1980 року починається якісно новий етап глобалізації. «Глобалізація відбувалася і раніше, але не так, як тепер» – йдеться в дослідницькій доповіді Світового Банку за 2002 рік [3].

З посиленням економічних, політичних, інформаційних, культурних та інших інтеграційних процесів, глобалізація стає своєрідною призмою, крізь яку розглядаються та аналізуються ті чи інші події та явища. В науці формується окремий глобалізаційний підхід, який використовується у визначенні чи трактуванні окремих процесів. Цей глобалізаційний підхід припускає, що структура глобальної системи, і ролі, які відіграють країни в міжнародному поділі праці і торгівлі, має вирішальне значення для розуміння широкого спектра соціальних, політичних і економічних змін в окремих країнах [2]. Тому, не викликає сумнівів той факт, що глобалізація здійснює багатоаспектний вплив на світове суспільство взагалі та суспільства країн, зокрема. Те, що структура глобальної системи має вирішальне значення для розуміння політичних змін, свідчить про неможливість розвитку в сучасних умовах окремих політичних систем поза цією глобальною системою. А це означає, що глобалізація здійснює певний вплив на політичні системи, виступаючи фактором в процесі її змін. Якісні зміни окремої політичної системи є в широкому розумінні її політичним розвитком. Тому, доцільним буде розглянути глобалізацію як фактор політичного розвитку.

Для більш повного розуміння процесу політичного розвитку наведемо декілька його визначень.

Російські політологи В. Пугачов та А. Соловйов визначають політичний розвиток як наростання здібностей політичної системи до гнучкого пристосування до мінливих соціальних умов (вимогам груп, новому співвідношенню сил і ресурсів влади) при збереженні і збільшенні можливостей для еліт і рядових громадян виконувати свої специфічні функції в справі управління суспільством і державою [7, с. 429-430].

Інші російські науковці Н. Баранов та Г. Пікалов характеризують політичний розвиток як послідовну зміну якісних станів політичної системи в цілому та її окремих складових частин [5].

Відомий американський соціолог та політолог Семюел Гантінгтон, який присвятив багато своїх робіт дослідженням процесу політичного розвитку, визначав політичний розвиток як інституціоналізацію політичних організацій та процедур, про що писав у своїй статті під назвою «Політичний розвиток та політичний розпад». Але він не обмежував політичний розвиток лише роллю фактора інституціоналізації, говорячи також про роль модернізації в цьому процесі, проте головну роль відводив саме інституціоналізації [4].

Інший відомий дослідник в галузі соціології та політології Карл Дойч, відводячи головну роль в процесі політичного розвитку модернізації, а саме одному з її аспектів – соціальній мобілізації, детермінував політичний розвиток як процес, в якому основні кластери старих соціальних, економічних, психологічних супровідних обставин розвиваються або руйнуються і люди стають доступними для нових моделей соціалізації та поведінки [1].

Це далеко не всі визначення політичного розвитку, що мають місце сьогодні в науковій літературі, та навіть ознайомившись з декількома з них, ми можемо помітити залежність їхнього змісту від поглядів авторів, які розходяться в тому, який фактор є визначальним у процесі політичного розвитку, та як відбувається процес політичного розвитку – лінійно чи нелінійно (тобто, чи завжди процес політичного розвитку є безперервним, чи може перериватись).

Серед факторів політичного розвитку можна назвати модернізацію (через те, що модернізація, сама по собі, є дуже складним процесом, що здійснює вплив на всі сегменти суспільства, тут під модернізацією слід розуміти її політичні аспекти, а саме такі, як раціоналізація влади, диференціація структур і зростання політичної активності населення [8]), демократизацію, фактор економічного розвитку, фактор соціокультурного розвитку, інституціоналізацію та глобалізацію.

Якщо перші п'ять факторів визначалися наукою ще на початку другої половини 20 століття – часу, коли розпочалося активне дослідження процесу політичного розвитку, то процес глобалізації, який не розглядався тоді ще в якості фактору політичного розвитку, протягом останніх десятиліть набрав силу, і сьогодні його вже не можна не брати до уваги, визначаючи фактори політичного розвитку.

Говорячи про політичний розвиток сучасні науковці згадують про глобалізацію, але не надають їй такої детальної характеристики, як наприклад модернізації чи інституціоналізації [5].

Окремим традиційним факторам (назвемо так всі згадані вище фактори, окрім глобалізації) політичного розвитку зазвичай приділяється більше уваги в залежності від їхньої ролі в процесі політичного розвитку, яка по-різному визначається різними дослідниками. Це, як вже зазначалося вище, пояснюється розбіжністю у поглядах на те, як відбувається процес політичного розвитку – лінійно чи нелінійно. Відсутність визначення вирішальної ролі глобалізації в рамках якогось окремого розуміння дає можливість дослідити це питання.

В статті М. Чешкова «Глобалізація: сутність, сучасна фаза, перспективи» йдеться мова про глобальність в контексті еволюції: «Поняття «глобальність» варто чітко розмежувати із поняттям «еволюція людства», не допустивши розчинення першого в другому, тому що глобальність характеризує лише один із аспектів еволюції людства – взаємопов'язаність, взаємоспіввіднесеність. Поряд із цим діють і інші механізми – членування-диференціації або – дещо в іншому ракурсі – диверсифікації. Обидва ці механізми, у свою чергу, вписані у дві гілки самоорганізованої еволюції – упорядкування і безладдя, і хаос, таким чином, є особливо складною формою порядку [9]».

Згідно з наведеним твердженням, якщо відводити вирішальну роль фактору глобалізації в процесі політичного розвитку, політичний розвиток не можна розуміти як лінійний процес, тому що результат впливу фактору глобалізації не завжди сприяє якісним еволюційним змінам. Масштаб політичного розвитку – це в основному масштаб еволюції [5], а глобалізаційний фактор не забезпечує постійного впливу, що сприятиме виключно еволюційному розвитку.

Таким чином, ми прийшли до висновку, що фактор глобалізації може обумовлювати циклічний чи дискретний характер процесу політичного розвитку.

Проаналізувавши глобалізацію в якості фактору політичного розвитку, можна сказати, що глобалізація є відносно новим фактором політичного розвитку, який на даний момент є недостатньо дослідженим теоретично, що унеможливорює його однозначне трактування. В той же час, через те, що питання залишається відкритим, зберігається можливість подальшого його дослідження.

Список використаних джерел

1. Deutsch K. W. Social Mobilization and Political Development [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://polisci.osu.edu/faculty/rwliddle/class/2007/Spring/PS741/1961-Deutsch-Social%20Mobilization.pdf>.

2. Giovanni E. Reyes Theory of Globalization: Fundamental Basis [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sincronia.cucsh.udg.mx/globaliz.htm>.
3. Globalization, Growth, and Poverty. A World Bank Policy Research Report. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2002/02/16/000094946_0202020411335/Rendered/PDF/multi0page.pdf.
4. Huntington S. P. Political Development and Political Decay [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://chenry.webhost.utexas.edu/core/Course%20Materials/SPH1965/0.pdf>.
5. Баранов Н. А., Пикалов Г. А. Политическое развитие и модернизация [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.politlogia.narod.ru/b/BARANOV_POLITICA/20.htm.
6. Власов В. І. Періодизація глобалізації у поглядах західних дослідників [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_42/Gileya42/F17_doc.pdf.
7. Пугачев В. П., Введение в политологию: Учебник для студентов вузов. / В. П. Пугачев, А. И. Соловьев. — М.: Аспект Пресс, 2004. — 479 с.
8. Хантингтон С. П. Политический порядок в меняющихся обществах [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/politologiya/huntington-polit_poryadok-ru-a.htm#_Тoc182821777.
9. Чешков М. Глобалізація: сутність, сучасна фаза, перспективи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/cheshkov.htm>.

УДК 327:323.283(043)

РОЛЬ КІБЕРТЕРОРИЗМУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Потеряхіна І. С.,

студентка ІV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Сьогодні комп'ютери і телекомунікаційні системи охоплюють усі сфери життєдіяльності людини і держави. Але людство, поставивши собі на службу телекомунікації та глобальні комп'ютерні мережі, не передбачило, які можливості для зловживання створюють ці технології. Таким чином, інформаційні технології стали фактором загроз безпеці людини, суспільству і державі в цілому.

Необхідно відзначити, що міжнародні терористичні угруповання активно використовують у своїх інтересах досягнення науково-технічного прогресу, отримавши широкий доступ до інформації і сучасним військовим

технологіям. Тероризм набуває нових форм і можливостей у зв'язку з посиленням інтеграції міжнародного співтовариства, розвитком інформаційних, економічних і фінансових зв'язків, розширенням міграційних потоків.

У зв'язку з вищесказаним, необхідно висвітлити проблему тероризму нової ери. Сьогодні тероризм, який використовує досягнення технологічної ери, набуває не просто нових, невідомих до цього часу, але і надзвичайно небезпечні для всього світового співтовариства технології.

Тобто, дослідження феномену глобальної інформатизації та можливих позитивних і негативних наслідків сьогодні необхідно для забезпечення гідного місця держави у світовій політиці.

Активний розвиток інформаційних технологій в кінці ХХ століття призвело до виникнення такого поняття як кібертероризм, який за короткий період перетворився на потужний засіб політичної боротьби як всередині окремих держав, так і на міждержавному рівні.

Саме тому, сьогодні інформаційні системи і комунікаційні мережі стали важливим фактором економічного та соціального розвитку держав. Питання безпеки і стійкості цих мереж викликають все більшу стурбованість суспільства. В даний час комп'ютеризація та комунікаційні мережі надають корисні послуги. Але їх безпека, зокрема, доступність, викликає все більшу стурбованість у суспільстві перш за все в силу складності цих систем і мереж, аварій, помилок і атак.

Зростаюче число порушень безпеки вже принесло істотний фінансовий збиток, підриває довіру користувачів і тягне несприятливі наслідки [6].

Необхідно зазначити те, що про теоретичну можливість здійснення терактів за допомогою Інтернету відомо давно, але лише зараз цій загрозі почали приділяти належну увагу.

На сьогодні кількість кібератак і прикладів кібертероризму дедалі зростає. Найбільшу проблему складає відсутність чіткого юридичного законодавства, що говорить про недостатнє осмислення цього явища. Труднощі у визначенні поняття «кібертероризм» пов'язані в основному з тим, що складно відокремити сам кібертероризм від акцій інформаційної війни і інформаційної зброї, від злочинів у сфері комп'ютерної інформації або патріотичних поривів населення країн та регіонів [5]. Додаткові труднощі виникають при спробі виявити специфіку даної форми тероризму. Так, наприклад, психологічний та економічний аспекти кібертероризму тісно переплетені, і неможливо однозначно визначити, який з них має більше значення [4].

Кібертероризм є однією з форм маніпулятивного впливу на суспільну свідомість, коли для досягнення своїх політико-ідеологічних цілей і установок терористи використовують комп'ютери, спеціальне програмне забезпечення, телекомунікаційні мережі, а також сучасні інформаційні технології, забезпечуючи тим самим несанкціонований доступ до тих чи інших інформаційних та програмних ресурсам, технологічним процесам. Демонстрація терористами можливості доступу до певних ресурсів, об'єктів і

систем і загроза використання цієї можливості на шкоду суспільству впливає на психологічний стан і поведінку людей [7].

В Інтернеті з'являється більше сервісів, більше грошей, більше інформації, що й приваблює кіберзлочинців і дає поштовх для саморозвитку, вдосконалення методів та інструментів.

Розвинені країни почали активно обговорювати, які форми може приймати кіберзлочинність, які існують методи боротьби з нею і яким може бути міжнародне співробітництво у цій сфері, щоб знизити можливі ризики.

Якщо раніше питання безпеки в Інтернеті зводилися в більшій мірі до захисту особистої інформації і банківських даних, то тепер увага перекладається на захист від несанкціонованого проникнення в комп'ютерні системи і секретні бази даних.

Постійно зростає кількість хакерських атак на різні інтернет-ресурси, локальні мережі, бази даних та урядові організації. Масованим хакерським нападам вже не раз піддавалися не тільки комп'ютерні мережі урядів різних країн, але і корпорації, які займаються виробництвом зброї, підводних човнів і атомних реакторів [1].

При цьому, на відміну від інших форм комп'ютерних злочинів, зазначені дії переслідують політичні цілі [8]: тиск і примушення прийняти вигідні для терористів рішення, дестабілізація суспільно-політичної обстановки, ускладнення міжнародних відносин.

Беручи до уваги те, що на рахунку кібертерористів і хакерів є успішні атаки на сайти різних органів влади і управління, супутники зв'язку, центр управління польотами НАСА, енергомережу США, системи управління ППО, ряд банківських систем, все це говорить про те, що в арсеналі кібертерористів в даний час є достатньо ефективні, перевірені на практиці методи і способи проникнення до інформаційних ресурсів різного призначення, в тому числі до об'єктів і мереж життєзабезпечення [3]. Отже, при наявності такого розмаїття кіберзброї цілком можна очікувати кіберударів, спрямованих проти чинної влади, банківської та комерційної систем, електронного сервісу, керованих комп'ютером інфраструктур, наприклад, газу і нафтопроводів, електричних мереж, систем контролю за наземним і повітряним транспортом, телефонних систем, сфери охорони здоров'я, оборонних систем комунікації і постачання [2]. В тій чи іншій мірі вони всі уразливі для електронних атак і підливних дій.

Потенційною загрозою являється те, що в якості учасників кібертерористичної діяльності розглядаються кібертерористи-одинаки, кібертерористичні організації та окремі держави. В цьому випадку кібертероризм є одним із стратегічних інструментів, яке націлено на руйнування і ослаблення політичної, економічної, військової могутності країни, тим більше що кібертероризм є відносно недорогим засобом для здійснення стратегічних цілей держави.

Таким чином проаналізувавши значимість цього явища у сучасних міжнародних відносинах ми можемо сказати, що загроза кібертероризму на сьогодні є дуже серйозною проблемою, причому її актуальність збільшується

по мірі розвитку та розповсюдження інформаційно - телекомунікаційних технологій. Кібертероризм надає методи для захоплення інформації, а збиток, який вони можуть нанести визначається ціною цієї інформації. Так як сучасне суспільство не може обходитися без електронних носіїв інформації і цифрових методів її зберігання і обробки, кібертероризм представляє одну з найбільших загроз існуванню та регулювання соціальних процесів. Саме тому, подальше вивчення цього виду злочинів, вдосконалення законодавства та об'єднання держав є необхідним для успішної боротьби з сучасними загрозами та викликами.

Список використаних джерел

1. Denning D. Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy / D. Denning [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [://http://www.nautilus.org/info-policy/workshop/papers/denning.html](http://www.nautilus.org/info-policy/workshop/papers/denning.html).
2. Krasavin S. What is Cyber-terrorism? / S. Krasavin [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.sans.org/infowar.
3. Алексеева И. Ю. Информационные вызовы национальной и международной безопасности / И. Ю. Алексеева [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.pircenter.org/data/publications/info_sec.pdf.
4. Астахов А. Реалии и мифы кибертерроризма / А. Астахов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iso27000.ru/chitalnyi-zai/kiberugrozy-i-kiberterrorizm/realii-i-mify-kiberterrorizma/>.
5. Ковалева Е. Кибертерроризм как специфическая область терроризма / Е. Ковалева [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.truenet.info/analitika/kiberterrorizm-kak-spetsificheskaya-oblast-terrorizma.html>.
6. Литвинчук И. Всемогущая информация / И. Литвинчук [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://indi-go.net.ua/new/407-info-vojny-za-i-protiv-tebya.html>.
7. Матвиенко Ю. Предупредить - значит вооружить / Ю. Матвиенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://geopolitica.ru/Articles/1197/>.
8. Таран А. В. Классификация информационных угроз современному обществу / А. В. Таран [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/88048>.

**ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЗАХІДНОЇ САХАРИ В ДІЯЛЬНОСТІ
ООН**

Кислуха Н. І.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Конфлікт навколо Західної Сахари – екс-колонії Іспанії, яка так і не домоглася свободи і незалежності, триває вже більше тридцяти років. Цей конфлікт - не тільки територіальний, а й правовий: західно-сахарський народ має, згідно з міжнародним правом, всі підстави претендувати на здійснення своїх законних прав на самовизначення, незалежність і створення власної суверенної держави. Непримиренність сторін, неефективність посередників, в першу чергу ООН, пасивність міжнародної спільноти, - все це не сприяє пошуку справедливого вирішення конфлікту.

Всі залучені сторони розуміють, що немає шляху вирішення проблеми, окрім як мирні переговори. Кожна сторона по-своєму бачить вихід із ситуації, що склалася. І якщо для Марокко - це надання жителям Західної Сахари максимально широкої автономії, але в рамках Королівства Марокко, то для сахарцев - це створення своєї незалежної держави.

Середина 50-х років - початок деколонізації африканського континенту. У 1956 році незалежність отримує Марокко, в 1960-му - Мавританія, в 1962-м - Алжир, незалежність повинна була б отримати і Іспанська Сахара, але колишні «брати по рабству» Марокко і Мавританія тут же заявили свої претензії на цю територію, мотивуючи історичними, етнічними, географічними основами таких претензій. До того ж приблизно в ті ж роки в були знайдені багатющі поклади фосфатів. У регіон стали інвестувати західні капітали (за деякими оцінками, в розробку родовища було вкладено більше 160 мільйонів доларів). Так, якщо в 1959 році населення Ель-Аюна становило всього 6000 жителів, то в 1974-м у столиці проживало вже понад 28 000. За той же період чисельність кочового населення впала з 90% до 16% [1, с. 12-18].

Але навколо активно йшов процес деколонізації, і неможливо було залишатися осторонь. У 1963 році Комітет з деколонізації ООН включає Західну Сахару в список територій, до яких повинна бути застосована Декларація про надання незалежності. В 1965-м на XX сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята резолюція № 2072, відповідно до якої уряду Іспанії рекомендувалося негайно приступити до ліквідації колоніального панування в Іспанській Сахарі. У наступному році Генеральна Асамблея визнала право сахарського народу на самовизначення, закликала Іспанію «відповідно до устремліннями корінного населення Іспанської Сахари ... встановити порядок проведення референдуму під егідою ООН ».

У 1969 році Іспанія передала Марокко прибережний місто Іфні - саму, мабуть, стару частину колонії. Тоді ж в самій колонії виник вперше

національно-визвольний рух - Фронт за звільнення Сахари, який вимагав надання Іспанської Сахарі незалежності. В 1973-м був утворений Народний фронт звільнення Сегіет ель-Хамра і Ріо-де-Оро (Фронт ПОЛІСАРІО), що приступив до створення партизанських баз в основному на півночі Мавританії для здійснення рейдів проти колонізаторів.

У 1973 році уряд Франко, під тиском ООН і дій сахарських повстанців, пішло на поступки і визнало право сахарців на самовизначення. Був розроблений план поступової передачі влади Джемаа - раді старійшин, лояльному Мадриду.

Як тільки останній іспанський солдат покинув територію вже колишньої «заморської» провінції, землі були зайняті марокканськими і мавританськими військами. 27 лютого 1976 лідери Фронту ПОЛІСАРІО, не без згоди свого покровителя - Алжиру, проголосили Сахарську арабську демократичну республіку (САДР). Першим республіку визнав Алжир, що викликало хвилю обурення Марокко і Мавританії, які розірвали з Алжиром дипломатичні відносини [2].

Перманентна війна між марокканськими військами і сахарськими повстанцями тривала з перемінним успіхом до 1991 року, коли втомлені від військових дій сторони, при посередництві ООН, уклали перемир'я. Тоді ж була заснована MINURSO (МООНРЗС) - Місія ООН з проведення референдуму в Західній Сахарі.

24 травня 1991 Генеральний секретар запропонував, щоб угода про припинення вогню набула чинності 6 вересня 1991 року. Обидві сторони погодилися з цією датою. Проте, протягом наступних трьох місяців, стало очевидно, що виконати всі намічені плани до вступу в силу угоди неможливо. Також з'ясувалося, що, незважаючи на схвалення обома сторонами пропозицій щодо врегулювання, суттєві розбіжності з багатьох питань залишилися невирішеними. З цієї причини, жодна зі сторін не погоджувалася з датою початку перехідного періоду 6 вересня 1991 року [2].

Тим часом на території Західної Сахари почалися військові дії. Тим самим неофіційне угоду про припинення вогню, чинну більше двох років, було порушено. У цій ситуації Генеральний секретар прийняв рішення про те, що угода про припинення вогню має вступити в силу 6 вересня, як було домовлено раніше, а перехідний період розпочнеться, як тільки намічені завдання будуть виконані. Рада Безпеки схвалила пропозицію направити на територію Західної Сахари 100 військових спостерігачів для контролю за дотриманням угоди по припиненню вогню і військових дій. Пізніше число військових спостерігачів було збільшено до 228 чоловік, а також були послані співробітники, що забезпечували матеріально-технічне постачання та адміністративне обслуговування.

З моменту початку роботи місії МООНРЗС у вересні 1991 року угода про припинення вогню дотримувалася. Однак перехідний період так і не розпочався через розбіжності сторін з приводу деяких ключових положень плану, особливо тих, які стосувалися критеріїв надання права на голосування. Незважаючи на ці труднощі, сторони як і раніше

висловлювалися за виконання плану, і МООНРЗС продовжувала виконувати свої функції наскільки це дозволяли обставини.

За останні роки політична обстановка в Західній Сахарі зазнала деяких змін в позитивну сторону. У червні і серпні 2007 року під егідою Особистого посланника Генерального секретаря в Західній Сахарі представники обох сторін спільно з представниками сусідніх країн (Мавританії та Алжиру) провели два раунди переговорів в передмісті Нью-Йорка; підтримку в проведенні переговорів надала ООН [3].

Незважаючи на триваючі розбіжності в думках, відновлений діалог став першими прямими переговорами між конфліктуючими сторонами за більш ніж сім років. Третій раунд переговорів пройшов у січні 2008 року [4] , а в серпні 2009 і в лютому 2010 року сторони збиралися для подальших неформальних переговорів. Однак жодна зустріч не зрушила ситуацію з мертвої точки з ключових питань.

Протягом цього періоду МООНРЗС продовжує виконувати зобов'язання по мандату, контролюючи припинення вогню, а також підтримуючи ряд програм сприяння по боротьбі з важким становищем переміщених і розділених сімей в Сахарі. У той час як переговори по взаємоприйнятному політичного рішення 32-річного конфлікту оновилися, МООНРЗС продовжує надавати підтримку обом сторонам в питанні припинення вогню на смузї (бермі), яка тягнеться по всій довжині спірної території, відокремлюючи західну зону (яка знаходиться під управлінням Марокко) від східної зони, що знаходиться під управлінням фронту ПОЛІСАРІО.

На жаль, важка миротворча операція, проведена ООН в Західній Сахарі, продовжує щорічно вилучати з бюджету цієї міжнародної організації десятки мільйонів доларів США. Поки вона не принесла помітного просування в справі досягнення врегулювання спору навколо цієї території. Крім небажання залучених в конфлікт сторін йти на розумні компроміси в справі пошуку шляхів його вирішення, дана операція демонструє ще одну проблему, пов'язану з ефективністю роботи механізму прийняття та виконання рішень, створеного в рамках Організації Об'єднаних Націй. Ця обставина ставить питання про реформування цієї міжнародної організації, покликаної бути гарантом дотримання норм міжнародного права, але яка явно не справляється з цією функцією. Однак було б невірним перекреслювати весь миротворчий досвід ООН, якій таки вдалося припинити кровопролиття в регіоні, хоча це і залишається, мабуть, єдиною або однією з нечисленних заслуг діяльності МООНРЗС.

Список використаних джерел

1. Висенс Е. Западная Сахара: преданная независимость. / Елена Висенс. - М.: REGNUM, 2007. — С. 12 - 21.
2. Мирный план самоопределения народа Западной Сахары [Електронний ресурс] . — Режим доступу: <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/357/00/IMG/N0335700>.

3. Предложение Фронта ПОЛИСАРИО о взаимоприемлемом политическом решении, предусматривающем самоопределение для народа Западной Сахары [Электронный ресурс] . — Режим доступа : <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/308/78/PDF/N0730878>.
4. Резолюция 1871 (2009), принятая Советом Безопасности на его 6117-м заседании, 30 апреля 2009 года [Электронный ресурс] . — Режим доступа : <http://www.un.org/russian/document/scresol/res2009/res1871.htm>.

УДК 327.56(479.2)(045)

МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ

Свістунова Є.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Історично так склалось, що цілий ряд народів, етносів і національних груп які жили поряд, почали конфліктувати між собою. В умовах демократизації наприкінці 80-х на початку 90-х років ХХ ст. виникли загально-кавказькі антиросійські настрої та загострилися внутрішні кавказькі конфлікти, і сьогодні ситуація не змінилась. Ця тема дуже актуальна в наш час, не дивлячись на те, що конфлікти на Північному Кавказі виникли набагато раніше. Для такої великої держави як Росія, яка виступає сусідкою Кавказьких територій, тема регіональної безпеки дуже важлива. Це зумовлено знаходженням на Кавказі російських військових баз, російських сільськогосподарських ресурсів, є запаси нафти і газу, високий гідроенергетичний і геотермальний потенціал, запаси руд промислових металів, уранових руд, будівельної сировини, цінних порід деревини. Всі ці фактори, безумовно залучають Росію до цієї території.

Конфлікт - зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок або поглядів опонентів або суб'єктів взаємодії. У основі будь-якого конфлікту лежить ситуація, що включає або суперечливі позиції сторін з якого-небудь приводу, або протилежні цілі або засоби їх досягнення в даних умовах, або неспівпадіння інтересів, бажань, потягів опонентів і тому подібне.

Що стосується Північного Кавказу, він завжди був джерелом напруженості, конфлікти там лише загасали, щоб через якийсь час розгорітися з новою силою. 1992—1993 роки були ознаменовані кровопролитними конфліктами між Азербайджаном, Вірменією і Нагірним Карабахом, Грузією і Абхазією, Грузією і Південною Осетією. Особлива небезпека для цілісності Росії виникала з тієї обставини, що деякі російські політики не тільки не зауважують назриваючої небезпеки на Північному Кавказі, але й сприяють розвитку подій саме в цьому напрямку. Основні невдачі державної політики на Північному Кавказі викликані методами

керування. Нерідко, підтримуючи міжнаціональні протистояння, місцеві влади не тільки зберігають свої привілеї, посади, але й використовують нестабільність ситуації для вибивання додаткових засобів з федерального бюджету, які потім витрачаються найчастіше не по цільовому призначенню. Як уже було сказано, згубну роль грає історично сформований у кавказькій політиці стереотип про те, що горці поважають силу, тому керування справами на Кавказі здійснюється, як правило, військово-адміністративними методами. Необхідно в корені змінити підходи до кавказької політики та розглянути можливі способи врегулювання конфліктів. Багато вчених займалися та займаються проблемами такого роду, як пошук механізмів можливого урегулювання конфліктів.

Вчені В.И.Жуков та Б.И.Краснов у своїй роботі виокремлюють конкретні можливі способи та механізми розв'язання конфлікту між Росією та Північним Кавказом: "Універсального, придатного на всі випадки життя, а тим більше найкращого способу врегулювання конфліктів не було, нема, не буде й бути не може. Підставою для переконання в правильності настільки категоричного твердження може бути просте й логічне міркування: якщо жоден конфлікт не тотожний іншому, то й способи врегулювання кожного з них не можуть не відрізнятись. Отже, деякі міри, що сприяють подоланню кризи й стабілізації положення на Кавказі криються у різних сферах:

- в економічній області: надання адресної фінансової допомоги конкретним категоріям населення республіки й «буферної зони»; розвиток тут перспективних галузей виробництва, створення нових робочих місць;
- у сфері зміцнення безпеки й правопорядку: забезпечення діючого захисту населення Чечні й межуючих з нею дагестанських, ставропольських, інгуських сіл від бандитських нападів; посилення мір по запобіганню проникнення в Чечню, Дагестан, Інгушетію й Ставропілля бойовиків і зброї;
- в етнополітичній сфері: забезпечення реалізації державної національної політики на Північному Кавказі; підписання договорів, у тому числі про врегулювання відносин і співробітництві між Північною Осетією - Аланією й Інгушетією й іншими; формування системи колективного розгляду північнокавказьких етнополітичних проблем і вироблення рекомендацій органами влади;
- у сфері міждержавних відносин: створення державної системи моніторингу етнополітичної ситуації в регіоні для виконання функції прогнозування й раннього попередження можливих конфліктів і так далі; досягнення домовленостей про прикордонне співробітництво, спільні програми в галузі освіти, культури, мови, збереження традицій у духовній сфері.

Не слід тиражувати й нав'язувати модель дій, що показала на практиці свою неспроможність. Так, у двосторонніх конфліктах на Кавказі нерідко можна виявити втягнену «третю силу» - федеральний центр, на який відразу перекладається вся відповідальність за події, а учасники поєднуються в боротьбі проти «арбітра». Це порочна практика, тому що за конфлікти

усередині суб'єктів Федерації повинні нести відповідальність їхні керівники й народ.

Також необхідно розв'язати «чеченський вузол»: нейтралізувати його збройний етап, маневруючи різними важелями впливу на суспільство й керівництво, і реалізувати заходи щодо стабілізації життя в республіці, що припускає зміни у фінансовій області, такі як спільна розробка й реалізація програм відновлення й розвитку Чеченської Республіки, підключення до відбудовної роботи в Чечні засобів Російської Федерації й інших позабюджетних засобів. Також треба внести зміни у сфері транспортування нафти — забезпечення роботи нафтопроводу через Чечню, пропагувати нові організаційно-правові підходи (загально-кавказьких механізмів виходу з етнополітичних конфліктів, тому що внутрінаціональний потенціал виходу вже вичерпаний), не допустити наростання напруженості у відносно благополучному західному секторі Кавказького регіону (Кабардино-Балкарія, Карачаєво-Черкесія, Адигея, Краснодарський край) та активізувати роботу з політичними елітами, громадськістю в Центрі й регіонах [1].

Вчені вважають, що конфлікт, якщо він є, фігурує у різних сферах життя та суспільства. Вони надають конкретні рекомендації для всіх областей, а також конкретні загальні рекомендації, приведені вище.

Російська дослідниця М.А.Аствацатурова бачить ситуацію наступним чином: "Кавказ - найважливіший регіон, де сьогодні проходять випробування на міцність не тільки міжнаціональних відносин, а й всієї моделі національно-державного устрою Росії і системи федеративних відносин. Не тільки Росії потрібен Північний Кавказ, але й Північному Кавказу потрібна Росія. Кавказ - це Росія, і не в меншій мірі, ніж будь-який інший регіон країни.

Російські політики керуються різними міркуваннями. Одні бачать у гаслах суверенізації продовження демократичних процесів, інші виходять з відомого правила політичної гри: «чим гірше, тим краще». І як би само собою мається на увазі, що варто заохочувати національні конфлікти задля отримання додаткових аргументів на підтвердження тези про неспроможність політичного курсу уряду. Треті, такі як лідер ЛДПР В. Жириновський, просто використали ситуацію з метою підвищення популярності. Четверті не бажали упустити випадку отримати щось від тієї «золотої жили», яка відкривалася у зв'язку з формуванням ринку зброї"[3].

Аналізуючи міркування пані М. А. Аствацатурової, можна зробити висновок, що винуватою стороною вона бачить російських політиків, які не спроможні до проявів високої дипломатії та відкрито неналежним чином відзиваються про кавказьку територію та бачить у ній тільки свою вигоду та не враховують інтереси Кавказу.

Всі ці мотиви і обставини роблять перетворення величезної території Північного Кавказу в зону військових дій. Отже, на нашу думку, сьогодні дуже важливо знайти найбільш оптимальний спосіб врегулювання конфліктів у цьому регіоні та при цьому враховувати обидві сторони та прислухатися один до одного.

Список використаних джерел

1. Общая и прикладная политология: Учебное пособие / Под общей редакцией В.И. Жукова, Б.И. Краснова, М.: МГСУ; “Союз”, 1997. – 992 с.
2. Авксентьев В. А. Этнические проблемы Северного Кавказа в контексте общероссийских и мировых этнических процес сов // Известия вузов. Северо-Кавказский регион. Общественные науки, 1998, № 2. – С.32.
3. Аствацатурова М. А. Проблемы этнических отношений на Северном Кавказе. Ростов-на-Дону, Пятигорск 2001.

УДК 327(4-11):621.6.033(045)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В КОНТЕКСТІ СПІЛЬНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДІВ

Бурлака Є.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Країни Східної Європи мають досить важливе геополітичне і економічне значення в сучасних міжнародних відносинах. Саме через Східну Європу проходять найважливіші транспортні шляхи, що з'єднують Європу і Росію.

Після розпаду СРСР на території Східної Європи спостерігається процес регіоналізації, який найбільш яскраво проявився у створенні Вишеградської групи (Чехія, Словаччина, Польща, Угорщина). Слід зазначити, що держави Вишеградської групи не тільки мають спільні історичні та культурні корені, але і ряд загальних проблем і загроз: транзит, девирсифікація та зміна шляхів доставки джерел енергії. Такі питання сьогодні гостро стоять на порядку денному урядів цих держав, бо проблема енергетичної безпеки в сучасних умовах є найважливішою складовою національної безпеки і займає пріоритетне місце серед загроз «м'якої» безпеки. Відповідно, спільний та національний підходи до енергетичної безпеки є ключовим пріоритетом для економік країн Вишеградської групи. Однак у чому ж полягають підходи до вирішення даної проблеми?

По-перше, країни Вишеградської четвірки не володіють достатніми запасами вуглеводневих енергоресурсів для покриття власного енергоспоживання, хоча видобуток нетрадиційних енергоносіїв, наприклад, сланцевого газу, який в перспективі частково може покривати потреби національних економік [1]. Отже держави не мають достатню власну ресурсну базу для диверсифікації енергоносіїв [2]. На даному етапі розвитку країни Вишеградської четвірки не можуть вирішити самостійно енергетичну проблему при сучасному рівні розвитку.

У питаннях забезпечення енергії також можна виділити інший шлях вирішення даної проблеми в країнах Вишеградської групи. Зокрема, в умовах диверсифікації джерел енергії, держави роблять ставку на атомну енергетику, але в силу відсутності достатнього фінансування, бюрократизації процесу видачі дозволів і політичного недовіри до нових технологій, сьогодні країни обмежуються в основному дрібними локальними проектами, хоча в кожній з цих країн є потенціал для розвитку атомної енергетики. З іншого боку, інші члени ЄС вважають, що будівництво нових АЕС, особливо продовження терміну експлуатації старих (побудованих ще за радянськими проектами) АЕС збільшують рівень загроз з екологічних та економіко-політичних міркувань [4]. Таким чином, атомна енергетика не зможе покрити енергоємність економік в повній мірі в країнах Вишеградської групи.

По-друге, країни Вишеградської групи відносяться до числа тих, які залежать від імпорту стратегічних джерел енергії з Росії. Більше того, частка російських вуглеводнів становить значну частину в енергетичних потужностях країн Вишеградської групи. Залежність від одного джерела енергопостачання несе в собі загрози для енергетичної безпеки, що може спричинити за собою низку економічних та соціальних проблем. В умовах газової кризи 2009 р. Між РФ і Україною, яка призвела до припинення транзиту газу до ЄС, держави Вишеградської четвірки, з метою запобігання такої ситуації в майбутньому, інтенсивно намагаються диверсифікувати зовнішні джерела поставки енергетичних ресурсів, і так само шляхи їх доставки [3]. В силу гео економічних умов четвірка не може розраховувати на реальну диверсифікацію джерел, хоча вони прагнуть розвивати співпрацю із Норвегією в енергетичній сфері. Морські поставки зрідженого природного газу також не можна вважати реальною альтернативою, тому що крім Польщі вони не мають виходу до моря. В свою чергу, Польща виявила родовища газоносних сланців і розраховує в ідеалі перетворитися з країни імпортера в експортера газу [4]. В інших країнах Вишеградської групи немає обнадійливих перспектив щодо поліпшення енергозабезпечення за рахунок внутрішніх нетрадиційних джерел вуглеводнів, тому їм і надалі доведеться брати участь в різних енергетичних проектах.

Водночас Вишеградські країни беруть участь в проектах ЄС і РФ по диверсифікації маршрутів поставок нафти і природного газу по трубопроводах, які дозволяють обійти не завжди надійні транзитні країни. При цьому Вишеградська четвірка зацікавлена у збереженні свого транзитного статусу, що гарантує для неї безперебійні поставки енергоносіїв.

Показовою в цьому контексті є подвійна політика Угорщини по відношенню до диверсифікації імпортованих джерел енергії. З одного боку, країна підтримує будівництво трубопроводу «Набукко» [2]. З іншого боку, Угорщина бере участь в російських проектах, що гарантують постачання енергоносіїв при виникненні проблем з традиційними транзитними країнами. Оскільки реалізація європейських і російських проектів перетворить Угорщину в одну з найважливіших транзитних країн, вона прагне витягти

додаткові вигоди зі свого геополітичного положення: стати газорозподільним центром з метою зміцнення міжнародних конкурентних позицій країни не тільки в СЄ, але й в європейському регіоні в цілому.

Таким чином, для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з енергетичною безпекою, країни Вишеградської групи використовують спільний і національний підходи, які тісно взаємопов'язані. Результат загального підходу показують, що співпраця в конкретних секторах, таких як природний газ і нафту, мають спільні інтереси держав в надійності поставок енергоресурсів до країн Вишеградської групи. У свою чергу, чотири держави, які мають різну ресурсну базу, географічне положення, застосовують національні підходи до забезпечення власної енергетичної безпеки.

Список використаних джерел

1. Declaration of V4 Energy Ministers [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.visegradgroup.eu/2011/declaration-of-v4-energy>.
2. Energy security of Visegrad region [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.visegrad.info/energy-security-infrastructure/factsheet/energy-security-of-visegrad-region.html>.
3. Energiabiztonság a négy visegrádi országban - Változó energetikai kapcsolatok Európában [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.euractiv.hu/nyomtatthato-verzio/elemzesek/energiabiztonsag-a-negy-visegrad-orszagban----valtozo-energetikai-kapcsolatok-europaban-003451>.
4. Роль вышеградской группы в формировании общей энергетической политики Евросоюза [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ceninauku.ru/page_24147.htm.

УДК 316.32(045)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ПІДХОДИ, ШКОЛИ, ВИЗНАЧЕННЯ

Трофименко М. В.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

Ідея глобалізації – одна з наймолодших політологічних конструкцій. До 1987 року база даних бібліотеки Конгресу США не містила книг, у назві яких використовувалося б дане поняття. У сучасному значенні термін «глобалізація» виник у середині 80-х років ХХ століття. Появу цього терміну пов'язують з ім'ям американського дослідника Теодора Левітта, який у статті «Глобалізація ринків», опублікованій у журналі «Гарвард бізнес ревью» у 1983 році, позначив ним феномен злиття ринків окремих продуктів, які виробляються великими багатонаціональними корпораціями [9, с. 93].

Термін «глобалізація» став розроблятися в першій половині 1990-х років. Щоправда, близький йому за значенням французький термін «мондіалізація» (mondialisation) відноситься ще до початку 50-х років ХХ століття, однак як такий він обмежений кордонами Франції, звідки проник тільки до Іспанії. Поширеність термінів «глобалізація», «мондіалізація» у сучасних мовах країн світу підтверджує актуальний характер процесу, який вони позначають.

Сьогодні існує безліч трактовок глобалізації. Більша частина теоретичних робіт з проблем глобалізації належить англійським, американським і скандинавським ученим. Тут можна виділити декілька фундаментальних підходів:

- культурологічний, що розглядає глобалізацію у широкому цивілізаційному аспекті;
- економічний, що трактує глобалізацію в контексті розвитку світових ринків товарів, послуг, капіталу та праці;
- екологічний, що пов'язує глобалізацію із погіршенням екологічної ситуації на планеті;
- комплексний, що розглядає глобалізацію як у політичному, так і в інформаційному контексті, а також у контексті боротьби із міжнародною злочинністю та бідністю [4, с. 14].

У наукових пошуках 1990-х років дослідники звертали увагу на розвиток тенденцій глобалізації, що зумовили й різноманітні парадигми розуміння цього явища. Серед них, на думку голландського дослідника Яна Пітерса, виділяються:

- «зіткнення цивілізацій» – фрагментація світу неминуха через існуючі цивілізаційні відмінності, що кореняться в культурній (у першу чергу в расових і національних особливостях) диференціації, тому західній цивілізації, як стверджує автор концепції Самюель Хантінгтон, необхідно бути готовою дати відсіч можливому альянсу ісламських і конфуціанських держав;
- «макдональдизація» – гомогенізація культур, здійснювана транснаціональними корпораціями, відбувається під прапором модернізації (вестернізації, європеїзації, американізації і так далі);
- «гібридизація» – широкий спектр міжкультурних взаємодій, що приводять як до взаємозбагачення, так і до виникнення культурних традицій [4, с. 15].

Своє визначення глобалізації дала ООН. Як зазначено в доповіді Генерального секретаря ООН Кофі Анана щодо роботи організації від 31 серпня 1999 року, глобалізація – це загальний термін, що означає все більш складний комплекс транскордонних взаємодій між фізичними особами, підприємствами, інститутами та ринками, який проявляється в розширенні потоків товарів, технологій та фінансових коштів, у неухильному зростанні та посиленні впливу міжнародних інститутів громадянського суспільства, у глобальній діяльності транснаціональних корпорацій, у

суттєвому розширенні масштабів транскордонних комунікаційних та інформаційних обмінів, перш за все через Інтернет, у транскордонному переносі захворювань та екологічних наслідків та у все більшій взаємопов'язаності певних типів злочинної діяльності [5].

Існує декілька підходів до визначення глобалізації. Так представники різних наукових підходів по-різному визначають цей процес та його вплив на життєдіяльність людини.

Серед найбільш впливових шкіл варто виділити наступні:

- Класичну школу (Р. Робертсон, І. Валлерстайн, Д. Хелд, С. Хантінгтон та інші).
- Школу трансформістів (Е. Гідденс, У. Бек, Д. Розенау, О. Білорус та інші).
- Школу гіперглобалістів (К. Омае).
- Школу скептиків (Дж. Томпсон та інші).

Розповсюдження термін отримав завдяки американському соціологу представнику класичної школи глобалізації Роланду Робертсону, який у 1985 році представив тлумачення поняття глобалізація (globalization), а в 1992 році виклав основи своєї концепції в окремій книзі «Глобалізація: соціальна теорія та глобальна культура» [11]. Він визначив розвиток глобалізації як двоєдиний процес перетворення загального в окреме і перетворення окремого в загальне [11, с. 25–31].

Не зважаючи на появу великої кількості теорій глобалізації, сам термін «глобалізація» використовується в самих різних значеннях. Тому професор Роланд Робертсон у своїй статті «Дискурси глобалізації: попередні роздуми» виділяють три типи дискурсу глобалізації:

1. До регіональних, або цивілізаційних, автори відносять ті дискурси, у яких терміну «глобалізація» не приділяється головна увага.

Прикладом такої суперечки є позиція французьких інтелектуалів, які використання терміну «глобалізація» вважають загрозою французькому суспільству і мові з боку США. Позицію французьких інтелектуалів можна вважати французьким альтернативним проектом глобалізації. У країнах Центральної і Східної Європи також велика недовіра до глобалізації, оскільки там побоюються розповсюдження західної культури, втрати своєї суверенності внаслідок зростання глобальної ринкової економіки.

2. У дисциплінарних дискурсах існує тенденція розглядати процес глобалізації в рамках однієї дисципліни. Найочевиднішим прикладом є економічний дискурс глобалізації, що робить акцент на зростанні глобальної капіталістичної економіки. Особливо це характерно для американських соціологів. Теоретики світосистемного підходу близько 20 років аналізують світовий розвиток за допомогою особливої економічної історії. Їх лідером є Іммануїл Валлерстайн.

Ідеологічні дискурси глобалізації виступають за або проти неї. Ліві бачать у глобалізації встановлення панування таких міжнародних організацій, як МВФ і СОТ. Праві ставляться до глобалізації з насторогою. Дехто з них, наприклад, націоналісти в різних країнах, вважають її проявом

світового зла. Інші бачать у ній тріумфальний хід капіталізму по всьому світу [12, с. 30].

Наступна школа глобалізації представлена прихильниками гіперглобалізму. Для гіперглобалістів, сучасна глобалізація – це поява нового світового порядку, при якому повноваження і легітимність національної держави ставляться під питання, оскільки національні уряди втрачають здатність контролювати те, що відбувається в їх власних кордонах. Основним представником цієї школи є консультант Гарвардської школи бізнесу (Harvard Business School), японський дослідник Кенічі Омае, який досить докладно розглянув сутність глобалізації в книзі «Світ без кордонів» [10].

Наступна школа глобалізації представлена трансформістами, які вважають глобалізацію безпрецедентним у історії людства явищем. Вони розглядають його не тільки з економічної точки зору, але й з політичної, соціальної та інших.

Один з головних представників школи трансформістів Ентоні Гідденс у 1998 році в своїй книзі «Третій шлях: оновлення соціальної демократії» відзначив, що нещодавно поняття «глобалізація» не фігурувало в наукових дискусіях, а зараз зустрічається постійно [8., с. 28].

При цьому, на думку іншого трансформіста німецького соціолога Ульріха Беха, глобалізація є найбільш вживаним словом, яким дуже часто зловживають – словом, яке є найменш яким, найбільш незрозумілим, затуманеним, політично ефективним словом останніх років, яке в ближчому майбутньому залишиться таким [1, с. 40]. Слово «глобалізація» має на увазі перехід до «всесвітності», глобальності, тобто до більш взаємопов'язаної світової системи, у якій взаємозалежні мережі і потоки долають традиційні кордони. Таким чином, глобалізація означає ануляцію відстаней, занурення в транснаціональні форми життя [1, с. 43].

Глобалізація має складну динаміку та численні загальносвітові, регіональні, національні, локальні і індивідуальні складові, що знаходяться в тісній взаємодії між собою.

Глобалізація в системі поглядів теоретика політології Джеймса Розенау означає, що в людства є великий досвід міжнародної політики, коли національні держави домінували на міжнародній арені. Тепер почалося століття постінтернаціональної політики, коли національно-державні органи вимушені ділити глобальну арену і владу із інтернаціональними організаціями, транснаціональними корпораціями і транснаціональними політичними рухами. На його думку, саме технологія посилила взаємозалежність між локальними, національними і інтернаціональними суспільствами, причому в масштабах, не знаних жодною з історичних епох [4, с. 19].

Керівник російського Інституту проблем глобалізації, професор Михайло Делягін називає глобалізацію особливим сучасним вищим етапом інтеграції, процесом формування та подальшого розвитку єдиного загальносвітового фінансово-економічного простору на базі нових,

переважно комп'ютерних технологій. Наглядним прикладом глобалізації професор Делягін називає загальнодоступну можливість майже миттєвого та безкоштовного переказу будь-якої суми грошей до будь-якої точки світу, а також миттєвого та безкоштовного отримання будь-якої інформації [3, с. 37].

Інший представник цього напрямку, французький дослідник Бертран Баді, відзначає наявність трьох вимірів глобалізації: 1) як історичний процес, що розвивається протягом багатьох сторіч; 2) як гомогенізація світу, життя за єдиними принципами, прихильність єдиним цінностям, прагнення все універсалізувати; 3) як визнання зростаючої взаємозалежності, головним наслідком якої є підрив, руйнування національного державного суверенітету під натиском дій нових акторів загальнопланетарної сцени: глобальних фірм, релігійних угруповань, транснаціональних управлінських структур (мереж), які взаємодіють на рівних підставах не тільки між собою, але й з самими державами – традиційними діючими особами міжнародних відносин.

Якщо звернутися до першого із названих вимірів, то помітимо, що в історії розвитку людства дійсно спостерігається тенденція до загального «розширення» того простору, на якому відбувається інтенсивна взаємодія, від окремих міст до держав, регіонів і, нарешті, через епоху великих географічних відкриттів до світу в цілому.

Втім, процес глобалізації складний і неоднозначний. У ході історичного розвитку він йшов нелінійно і розвивається хвилеподібно. Навіть найбільші із відомих нам імперій залучалися до фатального циклу «розширення – розпаду», що показує «пульсуючий» характер цього процесу.

Другий вимір процесу глобалізації – загальна універсалізація і гомогенізація світу – є більш дискусійним. У глобальному просторі, що формується, постійно і на всіх рівнях виникають маргінальні області, ізольовані від впливу процесів глобалізації. Якщо світ і уніфікується, то тільки через диференціацію. Через відсутність політичних інститутів наділених загальносвітовою легітимністю, локальні економічні, політичні або культурні відмінності згладжуються під впливом співвідношення сил окремих суб'єктів, не породжуючи при цьому єдиного механізму регуляції. Саме в цьому значенні вірне твердження, що світ усе ще перебуває на стадії «недосконалої» або «незавершеної» глобалізації [4, с. 20].

Нарешті, останній вимір глобалізації – розмивання державних кордонів – напевно, найбільшою мірою відображає суть сучасного етапу глобалізації. Кордони національних держав спочатку виявилися прозорими в економічному сенсі. На соціальні, політичні, культурні, військові й інші відносини цей процес перекинувся пізніше.

Природа глобалізації в ХХ сторіччі кардинально змінилася. Під впливом обміну товарами, знаннями, культурними цінностями склався свого роду загальний «мегапростір глобалізації». Мегапростір розвивається за своїми власними законами, являючи собою, з одного боку, результат взаємодії локальних національних територій, а з іншого – визначаючи особливості розвитку останніх. Глобалізація – подвійний процес, що розвивається одночасно в міждержавних і транснаціональних формах.

Грунтуючись на сказаному про всі три виміри глобалізації, можна стверджувати, що центральною ланкою світових економічних, соціальних, політичних, культурних процесів стає глобалізація, яку розуміють як нову форму взаємопов'язаності людей, що передбачає виникнення наднаціональних і позанаціональних організацій, інститутів і утворень [4, с. 21].

У монографії «Глобалізація і безпека розвитку», над якою працював колектив авторів під керівництвом члена-кореспондента НАН України, доктора економічних наук, професора, провідного українського спеціаліста з проблем глобалістики Олега Білоруса наводиться наступне визначення глобалізації: це об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур та навколишнього середовища. На думку авторів монографії, існують дві головні тенденції сучасного процесу глобалізації, а саме: безпрецедентно щільна взаємопов'язаність новітніх соціально-економічних явищ та процесів (глобалізація економічного розвитку, глобальний характер екологічних проблем) та національний (локальний) характер інших соціальних явищ і процесів (політичні системи, культурна специфічність) визначають характер глобальних трансформацій, породжують певні суперечності світового розвитку, усунення яких можливе лише за умови пізнання їхньої суті та за умови ефективного і справедливого використання великими і малими країнами всіх наявних у людства ресурсів [2, с. 8].

Російський дослідник Олександр Чумаков у монографії «Глобалізація. Контури цілісного світу» представив наступне визначення глобалізації: це процес універсалізації, становлення для всієї планети Земля структур, зв'язків та відносин у різних сферах суспільного життя. Глобалізація виступає також і як явище, і як феномен, коли вона сприймається в якості об'єктивної реальності, яка заявляє про себе замкнутістю глобального простору, єдиним світовим господарством, загальною екологічною взаємозалежністю, глобальними комунікаціями і тому подібне, й яка в такій якості ніким не може бути проігнорована [7, с. 31].

Відомий представник трансформістів американський фінансист та філантроп Джордж Сорос у своїй книзі «Про глобалізацію» визначив глобалізацію як вільний рух капіталу та зростаючий вплив глобальних фінансових ринків та транснаціональних корпорацій на національні економіки. На думку Дж. Сороса, глобалізація має однобічний характер: міжнародні інститути не встигають за міжнародними фінансовими ринками, а політична глобалізація відстає від глобалізації економічної [6, с. 5].

Загалом, варто зазначити, що всі трансформісти визнають глобалізацію ключовим феноменом сучасного світу, який лежить у основі провідних радикальних трансформацій у всіх сферах розвитку сучасного суспільства – економіці, політиці, культурі, управлінні тощо.

Трансформісти не формують єдину логіку розвитку глобалізаційних процесів, що ведуть до становлення єдиного глобального ринку або

глобальної цивілізації. Вони доводять, що глобалізація – суперечливий і неоднозначний процес. При цьому даний процес є довгостроковим і на його розвиток впливає достатньо велика група дуже суперечливих чинників. Багато хто з трансформістів сходиться в тому, що глобалізація, незважаючи на свій безпрецедентний характер, має давнє історичне коріння і тенденції становлення. І навіть вже в ході розвитку цих тенденцій глобалізація вважалася дуже суперечливим і непередбачуваним за наслідками процесом (Р. Робертсон, А. Чумаков, А. Уткін, Г. Тербон, О. Білорус).

Констатуючи безпрецедентний характер глобальних потоків товарів, фінансів, іміджів, мігрантів, туристів, інформації, які кардинальним чином трансформують сучасне суспільство, трансформісти розглядають сучасний світ як глобальну систему. При цьому, на відміну від ідей гіперглобалізму, ця глобальна система не є глобальним громадським суспільством або єдиним глобальним ринком без жодних кордонів. У середині цієї глобальної системи існує достатньо сильне розмежування. Традиційний розподіл на центр і периферію, північ і південь, перший і третій світ уже є не географічним і геополітичним, він стає соціальним. Глобалізація трансформує традиційні моделі включення і виключення між країнами, формує нову ієрархію, яка вже абсолютно не пов'язана з географічною територією, а проникає в усі співтовариства і регіони світу. Схід і Захід, «перший» і «третій світ» не існують «десь», вони співіснують разом у рамках усіх великих міст світу. Феномен сучасного крупного міста як зрізу глобалізаційних процесів знаходиться в фокусі багатьох учених даного напрямку (Р. Робертсон, Д. Томлінсон, У. Ханнерц, Д. Хелд, М. Алброу, У. Бек та інші) і є для них одним із основних прикладів глокалізації, гібридизації і детериторізації.

Представники іншої школи – скептики – на противагу трансформістам вважають глобалізацію просто посиленням взаємодії між національними економіками. При цьому держави не тільки не перестають грати головну роль на міжнародній арені, а й є, по суті, головними «архітекторами» самої глобалізації.

Таким чином, глобалізація – це якісно нова сходинка розвитку процесів інтернаціоналізації економічних, політичних, культурних та правових аспектів громадського життя, коли взаємозалежність національних соціумів досягнула такого рівня, що почались кардинальні зміни в житті всього світового співтовариства, яке поступово перетворюється на цілісний суспільний організм.

Список використаних джерел

1. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма — ответы на глобализацию / Ульрих Бек ; под общей ред. А. Филиппова ; пер. с нем. А. Григорьева и В. Седелника. — М. : Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.
2. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; керівник авт. Колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. — К. : КНЕУ, 2001. — 733 с.

3. Делягин М. Драйв человечества. Глобализация и мировой кризис / Михаил Делягин. — М. : Вече, 2008. — 528 с.
4. Денчев К. Феномен антиглобализма : учеб. пособие для вузов / Камен Денчев. — М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. — 218 с. — (Гос. ун-т – Высшая школа экономики).
5. Доклад Генерального секретаря Организации Объединенных Наций о работе Организации на 54 Сессии Генеральной Ассамблеи. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.un.org/russian/document/gadocs/54sess/ch4-2.htm/>
6. Сорос Дж. О глобализации / Джордж Сорос ; пер. с англ. А. Башкирова. — М. : Изд-во Эксмо, 2004. — 224 с.
7. Чумаков А. Н. Глобализация. Контурь целостного мира : монография / А. Н. Чумаков. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. — 432 с.
8. Giddens A. The third way: the renewal of social democracy / Anthony Giddens. — Cambridge: Polity Press, 1998. — 166 p.
9. Levitt T. The Globalization of Markets / Theodore Levitt // Harvard Business Review. — 1983. — May — June. — P. 92—102.
10. Ohmae K. The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy / Kenichi Ohmae. — Harper Business, 1990. — 223 p.
11. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / Roland Robertson. — London : Sage Publications Ltd., 1992, — 188 p.
12. Robertson R. Discourses of globalization: preliminary considerations / Roland Robertson, Habib Haque Khondker. — SAGE Publications, 1998. — P. 25—40.

УДК 316.334.3:327.3

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Трима К. А.,

*асистент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Під впливом глобалізаційних процесів відбуваються зміни в політичному та соціально-економічному житті людини, а також — трансформується сектор недержавних відносин. Національні громадянські суспільства на основі інформаційно-комунікативних технологій, нових форм та засобів діяльності, імплементації міжнародних стандартів щодо діяльності громадського сектору, виявилися здатними розширити свої повноваження в державі, де вони функціонують. А з ініціатив окремих національних громадянських суспільств почалось створення структури нового міжнародного громадянського інституту, який діє поза територіальними межами країни-створення.

Науково-теоретичне вивчення наслідків впливу глобалізації на громадянське суспільство почалося порівняно нещодавно. Найбільш ґрунтовними дослідженнями в цій галузі серед вітчизняних та зарубіжних вчених являються роботи: В. Степаненка, В. Бебика, О. Задоянчука, І. Ніколіна, В. Безродної, Б. Вороновича та В. Торукала, С. Перегудова, К. Струся, Д. Шмідта, Е. Гідденса, С. Біслева, Р. Екстменна тощо. Вивченням глобального громадянського суспільства як складової глобального керування також нещодавно отримало своє відображення в науковій літературі. Визначальними працями в цій галузі стало розробки Д. Хелда та Е. МакГреу, К. Мерфі, Дж. Брайтвайта, Дж. Мітлмана тощо. В цих працях досліджується термінологія глобального керування, його структурні елементи, включно з глобальним громадянським суспільством та принципи функціонування.

Але у вітчизняній політологічній науці наявний певний пробіл щодо вивчення принципів функціонування глобального громадянського суспільства. Вітчизняні наукові розвідки реалізуються перед усім навколо проблеми визначення глобального громадянського суспільства, без врахування складності та комплексності елементів, з яких воно складається.

Проводячи аналогію з визначенням вітчизняних громадських структур, можна припустити, що глобальне громадянське суспільство — це суспільство, яке вийшло за межі національної держави і функціонує в міжнародному масштабі, об'єднуючи в своїх мережах і організаціях представників різних країн. У відповідності з метою діяльності національної громадськості, метою глобальних ініціатив є сфера загального суспільного блага, тобто їх діяльність спрямована на подолання наслідків стихійних лих, запобігання гуманітарних конфліктів і катастроф, рішення екологічних проблем, захист прав людини та ін.

Втім міжнародна структура, яка зараз формується, принципово відрізняється від аналогічних інститутів, що діють на національному рівні. Навіть враховуючи очевидну подібність між традиційним національним громадянським суспільством і глобальним, аналогія між ними не пояснює природу і причини активного розвитку, специфіку і характер діяльності останнього. Як влучно зазначив британський дослідник Дж. Кін з цього приводу: "Якщо яка-небудь істота ходить, як качка, і навіть крякає схоже, це ще не означає, що ця істота дійсно є качкою" [8, с. 5]. Характеризуючи причини виникнення та генезис цієї структури з початку 1990-х рр., він виділяє сім взаємопов'язаних тенденцій:

- відродження концепції громадянського суспільства у Східній та Центральній Європі і її актуалізація в період посткомуністичних революцій початку 1990-х років;
- вплив нових супутникових і комп'ютерних технологій і комунікацій;
- формування під впливом масових пацифістських і екологічних рухів нової глобальної самосвідомості щодо життя в світі, який потенційно саморуйнується;

- поширення думки про формування нового глобального політичного порядку після розвалу світової комуністичної системи радянського типу;
- значне посилення впливу неоліберальної економічної парадигми і всесвітнє розростання ринкової капіталістичної економіки;
- настрої масового розчарування, і перш за все серед населення країн "третього світу", з приводу обіцяної економічної допомоги постколоніальним країнам;
- посилення тривоги щодо небезпечного політичного вакууму, який утворився в результаті розпаду імперій та держав, і став причиною багатьох громадянських війн в різних куточках планети [8, с. 1—2].

Вивчаючи принципи діяльності глобального громадянського суспільства, слід взяти до уваги ту обставину, що воно є складним суспільним феноменом. Ця структура, на погляд дисертантки, своєрідний приклад "м'якої влади", яка є досить впливовою в умовах "комплексної взаємозалежності, де повернення до ієрархії переважається вигодами багатостороннього співробітництва" [1, с. 131—140]. Тому глобальні громадські структури починають виступати як політична сила, спроможна досягати власних цілей на світовій арені.

Звісно, що переважній більшості елементів цієї структури бракує різновидів економічних, фінансових та політичних ресурсів на відміну від держави або ТНК. Вплив цих елементів на світову систему краще розглядати, виходячи не зі здатності стримувати або переконувати інших, а швидше з їх можливостей впливати на формування інтересів, позицій, програм та індивідуальних рис. Як зазначають британські дослідники Д. Гелд та Е. МакГрю, "У насиченому ЗМІ глобальному оточенні великого значення набуває їх комунікативна сила — здатність охоплювати глобальну аудиторію, формувати погляд у міжнародних масштабах" [1, с. 156].

Незважаючи на те, що глобальні громадські структури починають формуватися в єдину систему, не можна погодитися з тим, що вони вже зараз є реальним "актором сучасної міжнародної політики, здатним створити альтернативу і навіть нейтралізувати існуючі конфігурації глобальної влади і правління, висуваючи і лобіюючи альтернативні цінності" [5, с. 509]. Необхідність глобального громадянського суспільства і, головне, його участь як повноцінного актора глобальної політики, аргументують більшою ефективністю цієї політики. Підхід, наприклад, громадських організацій до вирішення суспільних проблем часто-густо відрізняється від державного, оскільки громадські організації (особливо спеціалізовані) спрямовують свою діяльність на конкретну проблему або завдання на відміну від практики охоплення широкого спектру соціальних проблем державою. Такі організації на відміну від держави часто здатні до широкої мобілізації громадськості, ефективного залучення експертів, а також — використання додаткових фінансових та інформаційних ресурсів для вирішення проблеми. Саме ці відмінності підходу громадських

організацій від державних стратегій щодо рішення соціальних проблем, і в першу чергу в таких сферах, як захист прав людини та екологія, дають першим істотні переваги і роблять їх політику ефективнішою на глобальному рівні [5, с. 510]. Як зазначають американські дослідники Е. Флорін та П. Сіммонс, "світ гостро потребує того, хто б діяв і виступав як "глобальне сумління" і представляв широкі громадські інтереси, які не завжди стають предметом уваги конкретних територіальних держав або відверто ігноруються ними" [6, с. 4].

Як відомо, основними інститутами глобального громадянського суспільства являються є громадські організації. Британський дослідник Дж. Кін характеризує їх таким чином: "Це динамічна недержавна система взаємопов'язаних соціально-економічних інститутів, які охоплюють всю планету, створюючи у всіх її куточках комплексний ефект від своєї діяльності. Це незавершений проект, який складається з часом розвинених, а іноді нерозвинених взаємопов'язаних мереж, пірамід та комунікативних кластерів соціально-економічних інститутів і акторів, які самоорганізуються через кордони з усвідомленою метою об'єднати світ по новому" [8, с. 8]. Слід зазначити, що більшість подібних структур мають одну характерну особливість: їх діяльність реалізується крізь великі географічні відстані та час, що стало можливим лише в умовах глобалізованого міжнародного середовища.

Діяльність міжнародних громадських організацій значною мірою залежать від країни їх походження. Непропорційне представництво в міжнародних недержавних організаціях населення розвинених країн Північної Америки і Західної Європи у порівнянні з країнами, що розвиваються, свідчить про наявність проблем диспропорційності регіонального розвитку глобального громадянського суспільства. На думку українського науковця В. П. Степаненко, "в перспективі тут може з'явитися серйозна проблема — пошук оптимального співвідношення зусиль і стратегій глобального громадянського суспільства, або швидше міжнародної діяльності інтернаціональних НГО, і місцевих громадянських суспільств у країнах, що розвиваються" [2, с. 165]. Американські експерти також застерігають, що "глобальне мислення та активність, в тій мірі, в якій вони засновані на переконанні в існуванні універсально глобальних (тобто західних) рішень конкретних місцевих проблем, можуть призвести до руйнування національних і місцевих підходів і ініціатив" [7, с. 13].

Різноманітні громадські організації зараз діють практично в усіх країнах світу. Приголомшують темпи зростання кількості організацій — у 2000 р. в світі налічувалося більш ніж 50 тисяч неурядових організацій — їх кількість за останні 20 рр. ХХ ст. збільшилося майже в 4 рази [4, с. 194]. І як зазначає Х. Анхайер, керівник кафедри соціології Гейдельберзького університету, незважаючи на те, що "більшість головних офісів цих організацій з більш ніж 100-тисячним штатом знаходиться в Європі та США, свою діяльність вони здійснюють практично у всіх населених пунктах планети" [4, с. 195]. У 2010 р. за даними програми GRID кількість

глобальних неурядових організацій зросла на ще 2 тисячі [3]. Особливістю громадських організацій як інституту глобального громадянського суспільства є те, що деякі з них вважаються найбільш глобалізованими елементами глобального громадянського суспільства і представляють найбільший інтерес для дослідження. Більшість з таких організацій та рухів займаються проблемами, які важливі для усього світу та викликають великий соціальний резонанс.

Отже, глобальне громадянське суспільство є метасуспільною структурою у вигляді глобального конгломерату різноманітних організацій. В якості основного структурного елементу глобального громадянського суспільства більшість дослідників виокремлює міжнародні неурядові організації, до яких, зокрема, належать правозахисні, гендерні, екологічні організації, культурно-просвітницькі й антиглобалістські рухи, місцеві ініціативи тощо. Всім елементам глобального громадянського суспільства притаманна одна загальна риса: незважаючи на просторово-часові відмінності, вони свідомо самоорганізуються і проводять свою транснаціональну діяльність поза владними структурами.

Список використаних джерел

1. Гелд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація/анти глобалізація / Д. Гелд, Е. Мак-Грю. — К. : К.І.С., 2004. — 180 с.
2. Степаненко В. Глобальное гражданское общество: концептуализация и посткоммунистические вариации / В. Степаненко // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 2. — С. 156—175.
3. Сайт програми GRID (Global Resource Information Database) [Електронний ресурс]. — Режим доступ : <http://users.adamant.net/~dnipro/grid>.
4. Anheier H., Themudo N. Organizational Forms of Global Civil Society: Implications of Going Global / M. Glasius, M. Kaldor, H. Anheier (eds.) // Global Civil Society 2002. — L. : Oxford, 2002. — P. 191—217.
5. Clark A. M. NonGovernmental Organizations and their Influence on International Society / A. M. Clark // Journal of International Affairs. — 1995. — Vol. 48. — № 2. — P. 507—525.
6. Florin A., Simmons P. J. What the World Needs Now? / A. Florin, P. J. Simmons // The Third Force. The Rise of Transnational Civil Society. — Washington : RTW, 2002. — P.1—17.
7. Halperin S., Laxer G. Global Civil Society and Its Limits / S. Halperin, G. Laxer. — L. : Palgrave-Macmillan, 2003. — 296 p.
8. Keane J. Global Civil Society? (Contemporary Political Theory) / J. Keane. — L. : Cambridge University Press, 2003. — 236 p.

**СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Лисак В. Ф.,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики Маріупольського державного університету*

Середземноморському регіону належить визначна роль в історії людства. Неодноразово цей регіон був центром виникнення, розвитку та падіння цивілізацій, що залишили в історії непересічне значення. Він є важливим як з точки зору етнічної та релігійної різноманітності, так і в економічному, енергетичному та транспортному аспекті. Значення Середземномор'я протягом всієї історії людства знайшло відображення в численних працях істориків, політологів, геополітиків тощо.

На сьогоднішній день географічно Середземномор'я визначено як природна країна, яка включає басейн Середземного моря з його островами та прилеглими територіями Європи, Азії та Африки. Загальна площа складає близько 4 млн км². Однак серединою регіону безперечно є Середземне море, яке омиває береги Іспанії, Франції, Італії, Монако, Мальти та інших країн. Середземним морем проходять важливі шляхи, що поєднують Європу з Африкою, Південною та Східною Азією тощо [10].

Деякі дослідники вважають, що рівень економічного розвитку та протиріччя між окремими країнами регіону на сьогоднішній день не дозволяють говорити про Середземномор'я як єдиний геополітичний простір. Замість цього вводять терміни субрегіональна специфіка та субрегіональна взаємодія [10]. Приводом цього є регіон Східного Середземномор'я, в якому існує Палестинська проблема, арабо-ізраїльський конфлікт, ситуації в Лівані, Єгипті, Сирії [1].

Звертаючи увагу на важливість Середземноморського регіону в сучасних міжнародних відносинах слід відзначити, що світова спільнота, окремі впливові міжнародні інституції останнім часом приділяють велику увагу Середземномор'ю з метою вирішення протиріч і недопущення конфліктних ситуацій.

У 1994 р. в межах діяльності Північноатлантичного Альянсу було розпочато Середземноморський діалог. Спочатку з Єгиптом, Ізраїлем, Йорданією, Мавританією, Марокко та Тунісом. Пізніше до Середземноморського діалогу приєднався Алжир. Метою діалогу є безпека і стабільність у Середземномор'ї [5].

Середземноморський діалог включає політичний та практичний аспекти діяльності. Політична складова діалогу базується на регулярних зустрічах в форматі НАТО +1 та НАТО +7. Також Середземноморський діалог передбачає розвиток практичної співпраці. З 1997 р. розробляється щорічна Робоча програма, яка містить заходи щодо співпраці в галузі інформації, науки та довкілля, цивільного планування на випадок

надзвичайних ситуацій, врегулювання криз, оборонної політики і стратегії, безпеки кордонів, консультацій з питань тероризму та інші [5].

Певна увага до країн Середземного моря приділена Європейським Союзом. На установчому саміті у м. Парижі 13 липня 2008 р. за ініціативою Франції було створено «Союз для Середземномор'я» [6]. У саміті взяли участь 27 країн Європейського Союзу, 5 європейських країн, що межують з Середземним морем (Албанія, Боснія-Герцеговина, Монако, Чорногорія та Хорватія) та 11 країн Півдня Середземномор'я (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Ліван, Марокко, Сирія, Туніс, Туреччина, Палестинська адміністрація, Йорданія та Мавританія). В рамках діяльності Союзу передбачалася тісна співпраця з відповідними загальноєвропейськими структурами. Пріоритетними напрямками є політика відбіркової міграції, екологія та захист навколишнього середовища, боротьба з забрудненням Середземного моря. Стратегічно важливим серед комплексу задач є політика спільного довгострокового розвитку і зміцнення співробітництва та взаємодопомоги усередині Середземноморського регіону у галузі економіки, боротьби з корупцією. Приділена увага розвитку культури, системи освіти та охорони здоров'я [7].

Другий саміт «Союзу для Середземномор'я» було заплановано на 2010 р. Однак його двічі переносили. Деякі міжнародні експерти висловлюють думку, що Середземноморський союз виявився неефективною структурою, доказом чого є події в Тунісі та Єгипті [3].

Після подій 11 вересня 2001 р. було започатковано антитерористичну операцію НАТО «Активні зусилля». Вона спрямована на виявлення та стримування терористичної діяльності в районі Середземномор'я. Сили НАТО здійснюють спостереження за більш, ніж 100 тис. торговельних суден, допомагають підтримувати безпеку морського простору, захищати судноплавство. Збереження важливих торговельних маршрутів у Середземномор'ї відкритими й безпечними є надзвичайно важливим для безпеки НАТО, оскільки близько 65 % нафти і природного газу, що споживаються в Західній Європі, щорічно проходить через Середземне море [4].

Із квітня 2003 р. НАТО систематично інспектує підозрілі судна. З березня 2003 р. було розпочато супровід через Гібралтарську протоку невійськових суден країн-членів Альянсу за їхніми запитами. Це було спрямоване на допомогу в запобіганні терористичним актам, подібним до тих, що мали місце біля узбережжя Ємену проти американського військового корабля «Коул» у жовтні 2000 р. та проти французького нафтового танкера «Лімбург» через два роки по тому. Цей регіон вважається особливо уразливим, оскільки протока є надзвичайно вузькою, а через неї щодня проходить майже 3 тис. торговельних суден. Загалом 488 суден скористалися супроводом сил НАТО до того, як оперативно-тактична група «Строг» (STROG, Гібралтарська протока) припинила свою діяльність у березні 2004 р. З цього часу НАТО поширила свої повноваження на усе Середземномор'я.

На Стамбульському саміті у червні 2004 р. було вирішено підсилити операцію «Активні зусилля» [4].

У січні 2010 р. був ухвалений план операції, в якому зміцнення співробітництва з країнами, що не є членами НАТО, та міжнародними організаціями з метою поліпшення обізнаності про морську обстановку, визнано важливим. Отже, операція «Активні зусилля» уможливує зміцнення стосунків між НАТО та країнами-партнерами, особливо з тими, що беруть участь у Середземноморському діалозі. Починаючи з 2004 року, свою допомогу почали пропонувати країни-партнери та країни, що не є членами НАТО.

Слід звернути увагу, що Україна, як активна учасниця міжнародних відносин, бере участь у співробітництві з країнами НАТО та зокрема у рамках Середземноморського регіону. Україна виділяла свої судна для проведення операції «Активні зусилля» у 2007 та 2008 рр., в період з 10 по 17 листопада 2010 р. для нарощування сил у регіоні [9].

На базі штабу українських ВМС в Севастополі розгорнуто Контактний пункт, який з 2005 р. здійснює моніторинг цивільного судноплавства в Чорному морі й обмін відкритою інформацією з Регіональним командуванням Об'єднаних військово-морських сил НАТО в Неаполі. У підготовці до дій в Середземному морі задіяні екіпажі фрегата «Гетьман Сагайдачний» з вертольотом Ка-27, корветів «Тернопіль» і «Луцьк», а також оглядові команди зі складу сил спеціального призначення [9].

Слід відзначити, що відносини між Україною та ЄС розвиваються в рамках «ініціативи сусідства». За наполяганням Франції та Іспанії вона поширена на країни Південного Середземномор'я і має посилити існуючі механізми Євро-Середземноморського партнерства (зокрема, Барселонського процесу). Враховуючи, що на світовій арені за Україною поступово закріплюється образ миролюбної країни, яка активно співпрацює в питаннях регіональної безпеки та стратегічне значення середземноморського простору для забезпечення торгово-економічних інтересів нашої держави (морські шляхи з України у світ пролягають саме через Босфор та окремі проекти постачання енергоносіїв для нашої держави пов'язані з Середземномор'ям), вкрай необхідно нашій державі отримати статус спостерігача на засіданнях «Союзу для Середземномор'я». Це надасть можливість заручитися підтримкою таких європейських фінансових механізмів як програма Євро-середземноморського інвестування та партнерства (Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership – FEMIP) та у повній мірі використати фінансові інструменти Європейської політики сусідства (Neighbourhood Investment Facility) [2].

Таким чином, Середземноморський регіон в сучасних міжнародних відносинах представляє інтерес для багатьох держав світу, які об'єднані у різноманітні міжнародні організації та структури. Україна, як активний учасник міжнародних відносин, зацікавлена у подальшому поглибленні як субрегіональних зв'язків у межах Середземномор'я та Чорноморсько-

Середземноморського регіону так і співробітництві з окремими його країнами.

Список використаних джерел

1. Кухалейшвили Г. Восточное Средиземноморье: узел энергетического противостояния. Аспекты и роль Греции в его разрешении. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sd.net.ua/2012/01/24/print:page,1,east-middeterannen-energetic-conflict.html>
2. Макух В. В. Україна і країни Магрибу: реалії та перспективи (Актуальні питання двостороннього співробітництва). [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.niss.od.ua/zbirku/makuh.pdf>
3. Немецкий взгляд на волнение в Египте. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rodon.org/polit-110209105519>
4. Операція «Активні зусилля». [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_7932.htm
5. Середземноморський діалог. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.uanato.info/3-seredzem.asp>
6. Сидорук Т. Східне партнерство та Союз для Середземномор'я: можливості реформування Європейської політики сусідства. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sup/2010_21/Rozdil_3/07_Sydoruk.pdf
7. «Союз для Середземномор'я» - новий формат співробітництва Арабських країн Північної Африки з Європейським Союзом: досвід для України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/September09/6.htm>
8. Союз для Середземномор'я: туманні перспективи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://journal-neo.com/?q=ru/node/3018>
9. Український внесок в «Активні зусилля». [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.atp.mil.gov.ua/number/16/96.htm>
10. Южилин Виталий Александрович. Средиземноморье и Россия в новых геополитических реалиях [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/sredizemnomore-i-rossiya-v-novykh-geopoliticheskikh-realiyakh>.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

УДК 327

ВНУТРІШНІ ВПЛИВИ НА СУЧАСНУ ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Тодоров І. Я.,

*професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Донецького національного університету*

Протягом 2010-2011 року сутнісні вади зовнішньої політики України, невідповідність політики внутрішньої офіційно задекларованим і законодавчо зафіксованим цілям в міжнародній сфері, задля реалізації яких надзвичайно інтенсивно працювала українська дипломатія, дійшли крайньої межі. Відсутність стратегічного бачення призвела до поразки «збалансованого» курсу - на зближення з Російською Федерацією (ознаки якого спостерігалися в 2010 році) та водночас європейську інтеграцію (країна в 2011 р., як ніколи раніше, наблизилася до укладення Угоди про асоціацію з ЄС). Ігнорувалася очевидна протилежна спрямованість внутрішніх політичних і економічних системних трансформацій, з одного боку, та євроінтеграційних прагнень, що відповідають національним інтересам України – з другого. Але Київ жодним чином не просунувся й до вирішення наріжних конфліктних питань у відносинах з Москвою. В експертному середовищі панує точка зору, згідно з якою «так далі довго тривати не може». І жодними кадровими змінами справу не залагодиш. Ілюзією є розраховувати на якісь благодатні для України зміни після повернення до Кремля В.Путіна. Навпаки, скоріш за все, посилюватиметься тиск Москви на офіційний Київ, становище якого ускладнюватиметься із наближенням виборів до Верховної Ради. Водночас, нікого не може заспокоїти теза про суто «технічний характер затримки» у відносинах з ЄС. Діалог України з багатьма державами світу, який завдяки українській дипломатії підтримувався в 2011 р. на достатньо високому рівні, не припиниться. Але його рівень, зміст та т.зв. тональність дедалі зазнаватимуть втрат, об'єктивно зумовлених становищем в Україні, погіршенням іміджу країни в світі та звуженням поля Києва для маневру. Сучасні тенденції примушують бажати повернення «багатовекторності» як кращих для України часів. Загнаний в глухий кут «Харківськими угодами» Київ не наважується навіть мріяти про їх перегляд.

Зовнішня політика України в 2010-2011р., за експертними оцінками, практично повністю визначалася Президентом В.Януковичем [1]. Верховна Рада, в якій працювала «машина для голосування» Партії регіонів, не мала впливу в цій сфері (див. табл. 1). Такий характер зовнішньополітичній діяльності відобразився у рейтингу впливовості інститутів та груп еліт в

Україні в сфері зовнішньої політики. Зберігся суттєвий вплив найближчого оточення Президента, а протягом минулого року значно зросла вага тільки однієї категорії - фінансово-промислових груп. Вплив легітимних органи, що відповідають за розробку зовнішньополітичний курс та його реалізацію (Кабмін, РНБОУ, МЗС) був суто символічним.. Повністю відсутні також впливи з боку регіональних лідерів та представників громадянського суспільства (незважаючи на роботу Громадської ради при МЗС України).

Табл.1

Які інститути та групи еліт всередині України мають сьогодні найбільший вплив на зовнішню політику України? (сума відсотків більше 100, оскільки експерти могли обирати до трьох варіантів):		
	Грудень 2011	Грудень 2010
Президент України та його секретаріат (адміністрація)	95,2%	97,6%
Вузьке неформальне коло осіб навколо Президента	90,5%	90,5%
Фінансово-промислові групи	85,7%	69%
Керівництво Кабінету Міністрів	4,8%	4,8%
Міністерство Закордонних Справ	2,4%	21,4%
Рада національної безпеки та оборони	12%	0%
Верховна Рада України	0%	0%
Незалежні аналітики, експерти, журналісти	0%	0
Регіональні лідери	0%	0
Ніхто з перелічених	0%	0%

Парадоксальним при цьому виглядає деяке поліпшення (хоча й не суттєве) експертної оцінки зовнішньополітичної діяльності Верховної Ради (впливовість – 0). Вірогідно, це обумовлено спільними діями законодавців з президентською владою, усі кроки якої в зазначеній сфері неодмінно підтримувалися «слухняною більшістю» в парламенті (див. табл. 2).

Якою, на Ваш погляд, є ефективність роботи ВР України щодо питань зовнішньої політики, оборони і національної безпеки?				
1 висока	2 середня	3 низька	4 нульова	5 важко сказати
0 (у грудні 2010 – 0%)	14,3 (у грудні 2010 – 7,1%)	52,4% (у грудні 2010 – 47,6%)	28,6% (у грудні 2010 - 45,2%)	4,8 (у грудні 2010 – 0)

Протягом року зменшувалися підстави вважати, що Україна будь-яким чином набуває міжнародної ваги, просувається до «провідного місця» в системі міжнародних відносин (за Законом України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р.), міжнародний авторитет держави продовжував падати, а ступінь залежності від окремої держави – Російської Федерації - був гіпертрофованим й жодним чином не збалансований. Позаблоковий статус жодним чином не сприяв успіху України як «пілотного проекту майбутньої, по-справжньому єдиної Європи» [3].

Через внутрішню політику держави звужувалися її можливості для участі у всеосяжному політичному діалозі для підвищення взаємної довіри держав, подолання традиційних та нових загроз національній безпеці України. Не в останню чергу це відбулося не тільки завдяки політичним репресіям, правовому нігілізму влади, але й нанесенню шкоди історичній свідомості української нації, утискам національної гідності українців (при відсутності позитивних зрушень у стані етнічної, культурної, мовної, релігійної, самотності громадян України всіх національностей).

Мізерних результатів досягнуто у розвитку взаємовигідного торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами, залученні новітніх технологій та управлінського досвіду, тому що сучасна політико-економічна модель, позбавлена верховенства права в економіці, відторгає все це за своєю природою.

Позитивною рисою зовнішньої політики України в 2011 році слід визнати те, що країна жодним чином не була джерелом міжнародних конфліктів, не підривала своїми діями європейську та регіональну безпеку, хоча й її здатність запобігати конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та впливати на врегулювання наявних конфліктів була ефемерною. Водночас гарантії суверенітету України, її територіальної цілісності та непорушності кордонів не покращилися й викликають серйозну занепокоєність.

Список використаних джерел

1. Даний аналіз базується на результатах опитувань експертів, проведених у 2010-2011 рр. за традиційною методикою серед чотирьох груп осіб, причетних до аналізу, планування, експертизи зовнішньої та безпекової

політики України та прийняття політичних рішень (працівники органів державної влади й державних аналітичних структур, військова еліта, фахівці неурядових організацій, журналісти-міжнародники). До опитування було залучено по 42 особи у грудні 2010 та 2011 років. Автор дослідження О. Потехін, збір та обробка інформації – Н.Пархоменко, експерт Центру миру, конверсії та зовнішньої політики України.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Зовнішня політика України 2010: стратегічні оцінки, прогнози, пріоритети .- К.: Стилос, 2011, С. 26.

УДК 327(477+498)(043)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Коломійко Г. І.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Велику роль в системі міжнародних зв'язків відіграє транскордонне співробітництво. Таке співробітництво відбувається у вигляді єврорегіонів – трансграничних регіонів, що охоплюють суміжні прикордонні території держав, які відрізняються певною економічною, соціокультурною, етнічною єдністю. На сучасному етапі транскордонне співробітництво між Україною та Румунією здійснюється в декількох формах. В першу чергу це традиційні договори між адміністративно-територіальними одиницями України і Румунії про співпрацю в сферах, які відносяться до їх компетенції (культура, гуманітарні зв'язки, спорт, освіта, екологія і т.д). По-друге місце в цьому ряду займають договори про встановлення дружніх зв'язків.

Так, на початку липня 1997 р. у місті Ізмаїлі (Одеська область) відбулася зустріч Президента України Леоніда Кучми, Президента Республіки Молдова Петру Лучинські і Президента Румунії Еміля Константінеску, яка завершилася підписанням Протоколу про тристороннє співробітництво між урядами України, Республіки Молдова і Румунії. Цей документ, а також Договір про добросусідство і співробітництво між Україною та Румунією створили основу для роботи, спрямованої на формування єврорегіону «Нижній Дунай» [1]. А вже 14 серпня 1998 року було підписано Угоду про формування єврорегіону «Нижній Дунай».

Розвиток транскордонного співробітництва в рамках Єврорегіону «Нижній Дунай» вважається найбільш динамічним серед інших єврорегіонів. Одним із найперспективніших напрямків транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай» варто розглядати розвиток економічних зв'язків і торгівлі. Саме цьому була покликана сприяти виставка румунських

товарів і послуг, яка відбувалася у грудні 1998 р., у результаті якої укладено ряд взаємовигідних контрактів між представниками українських і румунських ділових кіл [4].

Пріоритетною є також транскордонна співпраця в галузі екології та захисту навколишньої середовища. Вже сьогодні розробляються спільні програми в галузі збереження довкілля. Вивчається питання про доцільність і можливість підписання окремого Протоколу про співробітництво між учасниками єврорегіону «Нижній Дунай» у цій сфері й створенні спільними зусиллями транскордонного заповідника в дельті Дунаю під егідою Ради Європи [2].

В рамках культурного обміну, розвитку міжетнічних контактів єврорегіону планується посилити роботу зі зміцнення зв'язків з етнічними українцями, які мешкають у прикордонних повітах Румунії, що має почати реалізовуватися на практиці з надання допомоги українській діаспорі в створенні центрів української культури в повіті Тульча. Учителі українських шкіл Румунії підвищуватимуть свою кваліфікацію в одеських навчальних закладах [6].

22 вересня 2000 року була підписана Угода про створення єврорегіону «Верхній Прут», яке було обумовлено низкою міжурядових документів щодо двостороннього та тристороннього співробітництва між Україною, Румунією. Вони містять не тільки загальні положення про прикордонне співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями трьох держав, а й безпосередньо обумовлюють наміри щодо створення єврорегіонів та розвиток співпраці в їхніх рамках. Ці положення означали визнання Урядом України права місцевих громад і органів влади на встановлення та розвиток прямих стосунків з регіонами, місцевими громадами та владами інших країн, а також їх істотної ролі у розбудові відносин між нашою країною та її сусідами та її руху у напрямку європейської інтеграції [3].

Метою створення єврорегіону «Верхній Прут» стало розширення існуючих міжрегіональних зв'язків та сприяння подальшому розвитку транскордонного співробітництва адміністративно-територіальних одиниць держав-засновників, окремих міст, інших населених пунктів, органів місцевого самоврядування, державного управління, окремих установ, підприємств, неурядових і громадських організацій, національних меншин та окремих громадян у сферах економіки, освіти, науки, культури і спорту, а також розбудова нових механізмів міждержавного співробітництва та безпечний сталий розвиток регіону в рамках інтеграції до сучасного загальноєвропейського процесу [5].

Пріоритетними напрямками співпраці в цьому регіоні є:

- ✓ розвиток і вдосконалення торговельно-економічних відносин
- ✓ розвиток і спільне впровадження передових технологій
- ✓ практична реалізація сучасних механізмів заходів загальноєвропейської безпеки
- ✓ розробка спільної політики в галузі техногенно-екологічної безпеки

- ✓ запобігання забруднення басейнів Дунаю, Дністра та Чорного моря
- ✓ модернізація системи охорони здоров'я населення
- ✓ розвиток рекреаційної діяльності та туризму.

Слід відмітити, що євро регіонами на кордонах України прийняті конкретні заходи відносно затвердження принципів добросусідства, і ефективної регіональної співпраці у всьому різноманітті форм їх прояву між Україною та Румунією. Ідеї регіональної співпраці, пошук взаємовигідних рішень стають основою майбутніх взаємин між країнами і позитивно впливають на внутрішні процеси в наших державах. Таким чином можна зробити висновок, що розвиток транскордонної співпраці між Україною та Румунією відбувається для співпраці економічного, торговельного характеру, захисту та збереження етнічної, культурної, історичної та мовної самобутності румунської меншини в Україні та української в Румунії.

Список використаних джерел

1. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=642_003.
2. Віднянський С.В. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки / С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – С. 309-322
3. Максименко С., Студенніков І. На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів / С. Максименко, І. Студенніков. – К.: Логос, 2000. – С. 101 – 114
4. Малько Ю. Непростое соседство. Схожие проблемы на большинство проблем определяют позитивный характер развития украинско-румынских отношений / Ю. Малько // День. – 2007. – 15 марта. – С.1–3
5. Петренко З. Прикордонні регіони як нова форма міжнародної інтеграції / З. Петренко // Економіка України. – 2008. - №12. – С.66-72.
6. Современные аспекты украинско-румынских отношений: граница и меньшинства [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.blackseanews.net/read/33118/>.

УДК 327(477+510)(045)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КНР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анохіна А. В.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Співробітництво України з Китайською Народною Республікою є одним з пріоритетних зовнішньополітичних напрямків України в Азіатському регіоні на сучасному етапі. Співпраця України та КНР є

взаємовигідною для обох країн. Це зумовлено тим, що КНР - є надзвичайно перспективною в економічному і стратегічному плані країною, країною, що претендує на роль другої наддержави в сучасному світі та входить у групу БРІК. Україна ж в свою чергу, є другою країною СНД за розмірами території і географічно вона виступає для КНР як своєрідний шлях у Європу. Характерною рисою українсько-китайських відносин є високий рівень взаєморозуміння та довіри, брак політичних розбіжностей, тотожність або близькість підходів до розв'язання важливих міжнародних проблем.

Важливою складовою двосторонніх відносин в науково-технічній сфері є її забезпеченість міжнародними нормативно-правовими актами. Серед основних угод можна назвати:

- Угоду про науково-технічне співробітництво між двома країнами (1992 р.), згідно з якою, передбачалося проведення спільних досліджень і розробок, а також обмін результатами досліджень і розробок за взаємним інтересом; обмін науково-технічною інформацією та документацією, зразками виробів і матеріалів, а також обмін «ноу-хау» і ліцензіями на компенсаційній основі; організація науково-технічних семінарів, симпозіумів і наукових конференцій; обмін науковими і технічними делегаціями, окремими вченими і фахівцями, підготовка і стажування наукових кадрів та інші взаємно погоджені форми науково-технічного співробітництва [5].

- Угоду між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про взаємне визнання документів про освіту і наукові ступені(1998 р.) [4].

- Угоду між Міністерством освіти і науки України і Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки (2002 р.), яка передбачала обмін зразками підручників, посібників, навчальних програм, аудіо- і відеоматеріалами, тестами для середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів; вивчення історії, мови і літератури, географії і фольклору обох держав; обмін студентами, аспірантами, докторантами, стажистами і викладачами; обмін науковими і науково-педагогічними співробітниками для проведення спільних наукових досліджень [3].

- Угоду про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки(2004 р.),згідно з якою були узгоджені питання, пов'язані з охороною інтелектуальної власності при здійсненні співробітництва в сфері економіки, торгівлі, науки, техніки і культури [7].

- Угоду між Урядом України та Урядом КНР про створення Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки (2011 р.), згідно з якою, була створена підкомісія з питань науково-технічного співробітництва [6].

- Меморандум про взаєморозуміння між Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України і Міністерством науки і техніки Китайської Народної Республіки щодо надання підтримки у

створенні українсько-китайського Інституту зварювання ім. Є.О.Патона (2011 р.) [1].

21 червня 2010 р. у Києві відбулося Восьме засідання українсько-китайської Комісії з науково-технічного співробітництва. Українську делегацію очолив заступник Міністра освіти і науки Є. Суліма, китайську – заступник Міністра науки і техніки Цяо Цзяньлінь.

Сторони обговорили стан і перспективи розвитку українсько-китайської співпраці в галузі науки та техніки, розглянули результати виконання спільних проектів, узгодили та затвердили проекти для включення до Програми науково-технічного співробітництва на 2011-2012 роки. Є.Суліма запропонував деталізувати окремі аспекти попередніх домовленостей, які були досягнуті під час переговорів у червні 2010 р. в Києві, а також розширити спектр співробітництва в цій галузі, що сприятиме залученню молодих вчених та аспірантів до співпраці з китайськими колегами у пріоритетних напрямках.

Зі свого боку, Цяо Цзяньлінь запропонував збільшити фінансову підтримку науково-технічних проектів, які визначені українською та китайською сторонами. Також було внесено пропозиції стосовно можливості створення спільних науково-дослідних центрів, які зможуть інтегрувати результати досліджень українських та китайських науковців і спільними зусиллями сприяти новим досягненням в науці та техніці [2].

Пріоритетними напрямками двостороннього НТС було визначено: підвищення енергоефективності, авіабудування, суднобудування, раціональне природокористування, розвиток аерокосмічних, інформаційних та комунікаційних технологій, підготовку та стажування вчених.

На сучасному етапі здійснюється активна співпраця між Академіями наук двох країн. Співробітництво з численними партнерами в КНР підтримує Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України, зокрема: з Пекінським інститутом авіаційних технологій, заводами „Столиця” та „Супутник” Китайської академії космічної техніки, Академією космічних досліджень, корпорацією „Лідер” тощо.

У 2011 р. в НТУУ «КПІ» відкрито Українсько-Китайський центр, який сприятиме розвитку освітніх, наукових і культурних проектів КПІ та співробітництву між Китайською Народною Республікою і Україною.

Інститутом електрозварювання ім. Є. О. Патона спільно з Харбінським інститутом зварювання ще у 2003 р. було створено Спільний центр зварювання та споріднених технологій «ХІЗ-ІЕЗ». Тематика співпраці та напрямки діяльності Центру передбачають просування розробок Інституту Патона на китайський ринок, ліцензування і передачу технологій, навчання та обмін спеціалістами, проведення спільних досліджень. Згідно з Меморандумом [1], з метою розвитку українсько-китайського науково-технічного співробітництва в галузі високих технологій і інновацій, вдосконалення методів взаємодії та заохочення провідних науково-дослідних інститутів та підприємств обох держав, сторони нададуть підтримку Промисловому науково-дослідному Інституту провінції Гуандун (КНР),

Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона (ІЕЗ) Національної академії науки України та Департаменту науки і техніки Уряду провінції Гуандун (КНР) у створенні українсько-китайського Інституту зварювання ім. Є. О. Патона. Сторони, в межах компетенції, сприятимуть КУІЗ у спільному дослідженні ключових технологій, шляхом фінансування науково-технічної діяльності у галузі зварювання та споріднених технологій, підтримки на державному рівні впровадження цих технологій на промислових підприємствах України і КНР. Обидві країни приділяють велику увагу реалізації науково-дослідних розробок КУІЗ і нададуть необхідну допомогу у висвітленні діяльності КУІЗ в засобах масової інформації, у поданні науково-технічних результатів КУІЗ на різних міжнародних конференціях, виставках, інвестиційних форумах, інших заходах, що проводяться за участю уряду України і КНР, у включенні проектів КУІЗ в різні науково-технічні та інвестиційні програми України і КНР, у створенні сприятливих умов для залучення інвестицій та прискорення впровадження розробок КУІЗ в промисловість.

Прогресивними формами науково-технічної співпраці є українсько-китайські технопарки в провінціях Шаньдун (м. Цзінань) та Хейлунцзян (м. Харбін).

Перший Українсько-китайський парк високотехнологічного співробітництва було відкрито у м. Цзінань у листопаді 2002 р. Основною метою його діяльності є налагодження взаємовигідного трансферу високих технологій, спільна розробка та впровадження науково-технічних проектів, створення спільних підприємств з реалізації наукоємної і високотехнологічної продукції.

У 2011 р. офіційно було відкрито українсько-китайський парк високотехнологічного співробітництва в м. Шанхай. Протягом трьох років там будуть створені спеціалізовані бази, які будуть займатися розробками в галузі морських наук і технологій, біомедицини, нових матеріалів, аерокосмонавтики, нових джерел енергії та ін. [8].

Якщо будуть досягнуті бажані результати у роботі спільного технопарку, то з часом, такі технопарки можуть з'явитися і на території України.

Таким чином, можна побачити, що Україна і Китай мають зацікавленість у налагодженні та подальшому розвитку двосторонніх відносин, які будуть взаємовигідні для обох країн. А високий рівень співпраці України та КНР у науково-технічній сфері та її динамічний розвиток буде сприяти налагодженню зв'язків у економічній, політичній, культурній та стратегічній сферах.

Список використаних джерел

1. Меморандум про взаєморозуміння між Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України і Міністерством науки і техніки Китайської Народної Республіки щодо надання підтримки у створенні українсько-китайського Інституту зварювання ім. Є.О. Патона.

- [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_082.
2. Наука и технологии - основа сотрудничества Украины и КНР. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.repetitor.ua/edunews/2103>.
 3. Угода між Міністерством освіти і науки України і Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_043.
 4. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про взаємне визнання документів про освіту і наукові ступені. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_024.
 5. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про науково-технічне співробітництво. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=156_007.
 6. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про створення Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_079.
 7. Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_001. — Назва з екрану.
 8. Украинско-китайский научно-технический парк в Шанхае ждет украинских ученых. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ukrinform.ua/rus/order/?id=1028720>.

УДК 327(447:450):331.556.4”20”(043)

ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ТЕРИТОРІЮ ІТАЛІЇ

Кочанов В. І.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

В епоху глобалізації світ швидко змінюється, стираються кордони між державами. На сучасному етапі міграційні, етнічні та демографічні процеси, інші фактори та середовища впливають на людей, асимілюючи їх і стираючи національну ідентичність. Особливої уваги заслуговують закордонні українці четвертої хвилі міграції, яка почалася в другій половині 1980-х рр. і була пов'язана з лібералізацією політичного режиму СРСР. Міграції цієї хвилі пов'язані з незадовільним рівнем життя громадян України та їх бажанням отримати роботу за кордоном. В цей період загострюється проблема трудової

міграції, зростають її масштаби. Також актуальною стає проблема взаємодії держави із закордонними українцями.

Італія є однією з найпопулярніших країн для трудової міграції серед українських громадян. За кількістю українців, що прибувають на заробітки, Італійська Республіка поступається лише Росії [1]. Чисельність української громади постійно зростає, відповідно постає питання належного забезпечення зв'язку українців в Італії із рідною країною. Оскільки Україна має малоефективні інституції по співпраці з закордонними українцями, проблема їх трудової міграції на територію Італії є актуальною і займає важливе місце в україно-італійських відносинах.

Умовно можна виділити два етапи трудової міграції українців до Італії. На першому етапі (1991 – 1996 рр.) кількість мігрантів була невеликою, мігрантами виступали переважно чоловіки. На другому етапі, що триває з 1997 р., змінюється гендерне співвідношення мігрантів. До Італії емігрують переважно жінки, водночас стрімко збільшується кількість мігрантів [2].

Сьогодні на території Італійської Республіки перебувають дві нерівні за складом та чисельністю категорії українців. З одного боку, це – громадяни Італійської Республіки українського походження, а також представники католицького духовенства, пов'язаного із Ватиканом. Іншу категорію становлять громадяни України, які прибули до Італії у пошуках заробітку, починаючи з середини 1990-х років. Формування цієї громади перебуває на початковій стадії, більшість заробітчачан знаходяться в Італії на тимчасовій основі [6].

Структура трудової еміграції громадян України умовно представлена трьома групами, що суттєво відрізняються за умовами, статусом та тривалістю працевлаштування, професійною, статево-віковою, освітньою структурою мігрантів, сферами зайнятості:

1. Офіційна (легальна) трудова міграція, за якої українські громадяни виїжджають до Італії з метою участі в трудовій діяльності та є легальними трудовими мігрантами для Італійської республіки; переважна більшість знаходить роботу за допомогою комерційних бюро, агентств, інших організацій, які здійснюють в Україні ліцензовану посередницьку діяльність щодо працевлаштування;

2. Неофіційна (прихована) легалізована трудова міграція, за якої цілями виїзду за кордон декларуються туризм, відвідування родичів тощо; більшість таких мігрантів фактично працевлаштовуються та згодом легалізуються, набуваючи офіційного статусу трудових мігрантів;

3. Неофіційна (прихована) нелегальна трудова міграція, за якої при виїзді за кордон також декларуються цілі туризму, відвідування родичів, тощо, проте фактично громадяни України, що виїжджають до Італії, працевлаштовуються нелегально; серед цієї категорії мігрантів значна частка осіб, які нелегально працюють у тіньовому секторі економіки, передусім це сфера особистих господарств, протизаконна економічна діяльність та цілком законна економічна діяльність, в якій країна зацікавлена, але не має дієвих

механізмів щодо виведення її із тіні; до цієї групи можна віднести також міграцію кримінальної природи [3].

Серед внутрішніх причин масової трудової міграції можна виділити: високий рівень безробіття в умовах трансформації економіки; зниження рівня добробуту; невідповідність між рівнем оплати праці та фактичною вартістю життя в Україні; нижчий рівень оплати праці в Україні, ніж у країнах працевлаштування; неефективна політика держави щодо забезпечення конкурентоспроможності національного ринку праці.

Зовнішні чинники міграції українців в цілому є типовими. Це, зокрема: зростання попиту на низькокваліфіковану працю в будівництві, сільському господарстві, сфері послуг у більшості країнах Європи, який не задовольняється власною робочою силою; значно вищі рівні оплати праці, ніж в Україні та вигідніші умови працевлаштування; наявність різного за обсягом тіньового сектору економіки, що робить можливим поширення нелегальних форм трудової міграції; можливість легалізації на перспективу подальшої зміни місця постійного проживання; сталий попит на українських заробітчан на ринку як нелегальних, так і легальних трудових мігрантів.

Вибір потенційних мігрантів на користь Італії зумовлюється сприятливішою специфікою її економіки, законодавства і культури порівняно з іншими країнами. Великий обсяг міграції українців саме до Італійської Республіки можна пояснити кількома чинниками: можливість отримання подвійного громадянства, несуровість контролю й схильність до корупції на митниці; можливість отримання роботи, особливо для жінок середнього віку з догляду за літніми людьми, які переважають в італійському суспільстві; періодичні амністії на легалізацію трудової діяльності та легкий переїзд машинами, автобусами й літаками. Добре налагоджене автобусне сполучення України з Італією дає можливість людям легально чи нелегально переїжджати з однієї країни до іншої або передавати посилки та гроші [4].

Трудова міграція громадян України до Італії має неоднозначні та довгострокові як позитивні, так і негативні наслідки для країни. Серед позитивних наслідків доцільно відзначити те, що надходження в Україну значних коштів, зароблених за кордоном, дозволяє говорити про формування специфічного виду інвестування економіки країни. В Італії формуються нові осередки української діаспори, причому останнім часом її географія на території Італійської Республіки розширюється особливо стрімко.

Водночас серед негативних наслідків та загроз національним інтересам варто виділити погіршення вікової структури населення (зростає чисельність населення похилого віку і скорочується чисельність молоді). Погіршується співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням, а також зменшується чисельність економічно активного населення працездатного віку, що призводить до глибоких незворотних деформацій у демографічній структурі людського капіталу, сферах зайнятості й освіти [3]. Для України особливо гострою є проблема міграції висококваліфікованої робочої сили [4].

Вирішення проблем, пов'язаних з трудовою міграцією на територію Італії значної кількості українських громадян, є одним з пріоритетних питань

україно-італійських відносин. Українська сторона неодноразово підкреслювала на всіх рівнях необхідність врегулювання даної проблеми шляхом укладення відповідної угоди.

Знаменна подія відбулася 9 листопада 2003 року в Римі. Там було вперше проведено зібрання представників українських громад Італії. Було оголошено про створення товариства українців в Італії. Товариство поставило за мету об'єднати українські громади в Італії та захищати громадські права вихідців з України в Італії [2]. Ратифікація 2005 року Верховною Радою України Консульської конвенції сприяла розвитку співпраці у розв'язанні проблем української громади в Італії між італійською владою та нашою державою [4].

За результатами домовленостей, досягнутих під час останніх міністерських консультацій з консульсько-правової тематики, що відбулися у Києві в 2008 р., український проект Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки про співробітництво у сфері трудової міграції разом з виконавчим протоколом до неї, розроблені Мінпраці України, було передано італійській стороні. В Італії перебувала з візитом Перший заступник Міністра праці та соціальної політики України Л. М. Дроздова, у рамках якого відбулася її зустріч з Директором Генерального Департаменту з питань міграції Міністерства праці Італійської Республіки Н.Форлані. Він наголосив на зацікавленості італійської сторони у найшвидшому підписанні Угоди [7].

Серед позитивних зрушень у розв'язанні проблем українських трудових мігрантів в Італії варто зазначити запровадження проекту відкриття спеціальних навчальних центрів, які за рахунок бюджету готуватимуть працівників соціальних служб. Після закінчення підготовчих курсів у такому центрі українці отримуватимуть відповідні дипломи та зможуть легально працювати, користуючись усіма привілеями дипломованого працівника соціальної сфери [5, с. 3].

Таким чином, стрімке збільшення кількості українських мігрантів (переважно нелегальних), що виявляють бажання працевлаштуватися в Італійській Республіці, та набування цим явищем масовості свідчить про необхідність звернути увагу на вироблення Україною ефективних методів вирішення проблеми. Незважаючи на позитивні наслідки трудової міграції українців до Італії, сьогодні для України явище має в основному негативний ефект. Існує ряд ризиків, які обумовлені специфікою законодавства та економіки Італії, до яких в першу чергу слід віднести тенденцію до легалізації нелегальної робочої сили на території Італії. Це створює сприятливі умови для подальшого отримання громадянства мігрантами, які згодом намагатимуться перевезти до Італії своїх родичів та близьких, що залишилися в Україні. Таким чином, очевидно стає необхідність коригування міграційної політики України з метою сприяння повернення мігрантів до батьківщини. Оскільки як Україна, так й Італія зацікавлені в якомога ефективнішому та вигіднішому для обох сторін врегулюванні питання, постає завдання підтримання активного діалогу між двома

державами з метою укладання двосторонньої угоди. Потрібно спрямувати увагу на забезпечення зв'язку української громади в Італії з Україною, забезпечення культурно-освітніх потреб закордонних українців, що також є важливим елементом україно-італійських відносин.

Список використаних джерел

1. Их не повернути... [Електронний ресурс] // Роботодавець. — 2008. — № 7. — Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=78600AB1A83F6B8B5B1DD4347748634C?art_id=112715&cat_id=4713800.
2. Кривульченко О. Українці-заробітчани в Італії: умови праці та соціальне становище [Електронний ресурс] / Олексій Кривульченко // Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України. — Режим доступу : <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/migration/2003/kryvulch.htm>.
3. Романюк Т. М. Міждержавна міграція населення України як чинник впливу на стан людського капіталу [Електронний ресурс] / Т. М. Романюк. — Вісник Прикарпатського університету. — 2008. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/33.pdf.
4. Соколов В. Українська трудова імміграція в Італії [Електронний ресурс] / Віктор Соколов // Віче. — 2010. — № 2. — Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1837/>.
5. Ткачук М. Куди течуть українські мізки і руки? [Текст] / М. Ткачук // Україна молода. — 2003. — 23 грудня. — С. 3.
6. Українська громада в Італії [Електронний ресурс] // Посольство України в Італійській Республіці. — Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/italy/ua/publication/content/40078.htm>.
7. Українсько-італійські відносини [Електронний ресурс] // Посольство України в Італійській Республіці. — Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/italy/ua/17655.htm>.

УДК 323.1(477=14)(043)

ГРЕЦЬКА ДІАСПОРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНО-ГРЕЦЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Пахоменко С. П.,

*к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

З кінця 1980-х – початку 1990-х рр. – часу формування перших організаційних структур грецької меншини України серед статутних завдань більшості з них окреме місце належало міжнародній діяльності. Навіть селищні грецькі товариства визначали одним із пріоритетним напрямків

активності – взаємозв'язки з історичною батьківщиною, а також із грецькими діаспорами світу. Безумовно, висування таких завдань було більшою мірою декларативним, зумовленим ілюзією швидкої економічної допомоги з боку Еллади, бажанням зафіксувати компліментарність до історичної батьківщини з якою греки України довгі роки не мали ніяких зв'язків. Натомість офіційна Греція на початку 1990-х рр. дуже обережно ставилася до міжнародних ініціатив новоствореної української держави та її громадян.

Контакти грецьких національно-культурних товариств відбувалися паралельно з міждержавними відносинами України та Греції (часто випереджаючи їх), контактами інших громадських, державних і освітніх установ, у тісному взаємозв'язку з ними. Особливого поширення вони набули у Приазов'ї, де компактне мешкання грецької спільноти, значна кількість громадських утворень, зосередження адміністративних структур грецького руху, функціонування Маріупольського гуманітарного інституту (нині. – Маріупольський державний університет) формували сприятливі умови для інтенсифікації українсько-грецьких зв'язків.

Першим кроком у налагодженні співробітництва грецьких громадських організацій були, як правило, знайомства і контакти на особистому рівні, які потім або трансформувалися в інституціалізовані взаємини на договірній основі, або розвивалися у формі взаємодій національно-культурних товариств і окремих особистостей, зацікавлених у допомозі відродженню культури греків України. Так, ще у 1990 р. на фестивалі культури та мистецтв греків СРСР представники грецької громади Маріуполя познайомилися з Нікосом Ніколаїдісом – головою Всегрецького об'єднання офіцерів-понтійців у відставці. Об'єднання офіцерів-понтійців активно залучалося до гуманітарних проєктів. Воно надало фінансове сприяння ініціативі Київського товариства греків ім. К. Іпсіланті у справі реконструкції надгробка К. Іпсіланті. Сам Н. Ніколаїдіс у своїх неодноразових виступах у ЗМІ Греції актуалізував серед громадськості проблеми соціального й культурного розвитку греків України [2].

Помітну роль у популяризації в Греції культурних надбань греків України відіграє діяльність журналіста, громадського діяча, керівника Міжнародного центру дослідження грецької музики і народної культури Стеліоса Еллініадіса.

Національно-культурні товариства були ініціаторами встановлення побратимських зв'язків між українськими і грецькими містами.

У 1995 р. у Маріуполі було створено Федерацію грецьких товариств України (ФГТУ) – всеукраїнське громадське об'єднання грецької меншини. Керівництво ФГТУ з самого початку визначало налагодження системних відносин з Грецією одним із найважливіших завдань діяльності організації. В рамках його реалізації були встановлені ефективні взаємини з підрозділом МЗС Греції - Генеральним секретаріатом греків зарубіжжя. Відповідно до визначених напрямків діяльності Генеральний секретаріат спільно з Федерацією здійснив низку культурних, освітніх, оздоровчих програм і

проектів [1]. Зокрема, ця установа надала частину коштів на побудову культурного центру Федерації, завдяки її фінансуванню виходили радіопередачі новогрецькою мовою, газета мариупольського товариства греків „Хронос”. Крім того, Генеральний секретаріат виділяє кошти на покриття поточних витрат Федерації, придбання сучасної технологічної бази, проведення семінарів учителів новогрецької мови, олімпіад з новогрецької мови, історії та культури Греції та греків України .

Треба особливо підкреслити дуже велику, часом вирішальну роль Всесвітньої Ради греків зарубіжжя (САЕ) щодо економічної і організаційної підтримки освітніх, культурних, програм ФГТУ. Ця підтримка суттєво активізувала діяльність грецького руху у відповідних напрямках. Так, з ініціативи САЕ у 1996 р. у Салоніках було створено Центр з дослідження країн Чорного моря. Його очолила Хриса Арапоглу. Функціональне призначення центру полягало у фінансуванні й організаційній допомозі науково-дослідним, культурним, освітнім проектам [3]. Однією з перших акцій стало проведення радіомарафону для збирання коштів на будівництво церкви в с. Сартані. Центром також були визначені пілотні школи з вивчення новогрецької мови у Приазов'ї, яким він надавав методичну й фінансову допомогу, проведені семінари вчителів новогрецької мови. Щороку, починаючи з 1997 р., центром організується культурно-мистецький фестиваль „Гостинні Салоніки”, у рамках якого зі своїми творчими програмами виступають танцювальні й музичні колективи грецької діаспори країн Причорномор'я, демонструються виставки живопису, декоративно-прикладного мистецтва. Фестиваль став найважливішим засобом ознайомлення масового грецького глядача з культурою греків України.

Отже, грецькій діаспорі України належить важливе місце у здійсненні діалогу України та Греції, а її активність у налагодженні зв'язків доповнює міждержавні контакти, сприяє їх зміцненню. Протягом 1990-х - першої половини 2000-х рр. співробітництво грецьких громад України з історичною батьківщиною здійснювалося на кількох рівнях: особисті контакти (як важлива частина так званої “народної дипломатії”); посередництво та участь у зв'язках українських і грецьких міст і регіонів; співробітництво Федерації грецьких товариств України і окремих національних організацій з грецькими державними і громадськими інституціями; участь в організаційних структурах всесвітньої діаспори, Залежність ефективності багатьох освітньо-культурних та соціальних заходів грецьких товариств України від організаційного та фінансового сприяння державних і громадських інституцій Грецької республіки перетворює співробітництво з Грецією на інтегральну складову розвитку грецької меншини України.

Список використаних джерел

1. Выступление председателя ФГОУ, члена отдела международных связей Мариупольского общества греков Проценко Александры на заседании Совета МОГ от 20.02.2002 // Хронос – 2002 – № 3.

2. Темир Н. Неутомимый генерал (о Никосе Николаидисе) // Хронос – 1999 – № 3.
3. Хриса Арапоглу: Мы начали большое дело и нам его нужно делать сообща // Эллины Украины – 1996 – № 5.

УДК 34:339(477:575.4)"1995/2011"(045)

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА УКРАЇНСЬКО-ТУРКМЕНСЬКОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ ГАЛУЗІ**

Чуба І.,

*студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Серед країн Азійського простору колишнього СРСР Туркменістан у політиці та економіці України посідає стратегічне становище, зумовлене значним постачанням енергоносіїв. Торгівельно-економічні відносини між Україною і Туркменістаном базуються на таких основних договорах і угодах: Угода про вільну торгівлю між Україною і Туркменістаном (1994 р.); Угода про сприяння і взаємний захист інвестицій (1998 р.); Угода про співробітництво і взаємодопомогу з питань дотримання податкового законодавства (2001 р.). З метою розвитку двосторонніх відносин у торговельно-економічній сфері на міжгалузевому, галузевому і міжрегіональному рівнях, був підписаний 61 документ. Договірні-правова база українсько-туркменських зв'язків була значно розширена під час візиту до Туркменістану прем'єр-міністра України (лютий 1993 р.): було підписано 12 угод і протоколів про подальше співробітництво.

Розвиток договірної-правової бази здійснюється в основному в сфері економічного співробітництва. Більшість підписаних угод і протоколів мали короткострокову дію (один — два роки) і торкалися в основному питань поставок туркменського газу в Україну та розрахунків за нього. Всього на різних рівнях з Туркменістаном підписано майже 90 документів, більшість яких стосується питань економічної співпраці. Найважливішими серед них (поза базовим Договором про дружбу і співробітництво) є Угода про співробітництво у сфері міжнародного автомобільного сполучення (1993), Угода про реструктуризацію державного боргу України Туркменістану за 1993 р., Угода про порядок розрахунків за поставки газу в 1994 р., Угода про вільну торгівлю, Угода про виробничу кооперацію (всі 1994 р.)[5].

У 1995 р. під час візиту в Україну Президента Туркменістану С. Ніязова обговорювалося питання про постачання газу в Україну. Співпраця України і Туркменістану в енергетичній сфері з середини 1990-х років регулювалась Угодою між Міністерством енергетики та електрифікації України і Міністерством енергетики та промисловості Туркменістану про співробітництво в галузі енергетики і промисловості на 1996— 1997 рр. (січень 1996 р.). За угодою, українські підприємства та організації мали брати

участь у реалізації низки проектів, серед яких: будівництво лінії електропередач (ЛЕП), електричної підстанції "Сейді", ремонт енергетичного устаткування Марійської ДРЕС. Головним виконавцем робіт з української сторони виступала Державна акціонерна холдингова компанія "Енергобуд".

У результаті неврегульованості міждержавних правових норм (на жаль, з українського боку) практично не діє Угода про вільну торгівлю: імпорт з Туркменістану в Україну оподатковується ПДВ в розмірі 20 % та фіскальним податком — 0,2 %, тоді як на товари, що вивозяться з України в Туркменістан, податки не нараховуються[2].

Україна і Туркменістан уклали низку угод стосовно співробітництва у газовидобувній галузі. Природний газ в Україну почав надходити з Туркменістану з листопада 1992 р. У 1994 р. обсяги поставок досягли 28 млрд. кубометрів. Відомо, що країна щорічно видобуває понад 80 млрд. кубометрів газу. Обидві держави мали труднощі щодо реалізації домовленостей, пов'язані з транспортуванням та оплатою. Туркменістан традиційно входить у десятку країн світу найбільшого товарообігу з Україною і посідає другу позицію за його обсягом серед країн СНД.

Наступною сходинкою розвитку українсько-туркменського співробітництва стало залучення до нього іранської сторони. Меморандум про тристороннє співробітництво між Україною, Туркменістаном та Ісламською республікою Іран було укладено в квітні 1995 р. Вихід зі складного становища щодо платежів за газ було віднайдено у постачанні української продукції до Ірану за рахунок частини оплати поставок туркменського газу в Україну. Згідно з міжурядовою угодою від 5 листопада 1994 р. державний борг України перед Туркменістаном становив 713,4 млн. доларів. Протягом 1995 р. українська заборгованість за газ, отриманий 1994 р. на суму 176,8 млн. доларів, була повністю погашена. Нова заборгованість регулювалася домовленістю про реструктуризацію українського боргу Туркменістану, який виплачувався протягом 1997—2001 рр. Фактично, Туркменістаном надавався Україні державний кредит з погашенням у цей період. У 1997 р. Туркменістану було сплачено 133,2 млн. доларів основної суми боргу та 39,1 млн. — відсотків. До того ж у рахунок погашення реструктурованого боргу зараховуються витрати на підготовку спеціалістів для Туркменістану в навчальних закладах України. Але це незначні суми — близько 8 млн. доларів, що майже не впливає на картину заборгованості в цілому. На початку 1998 р. сума боргу вже складала 563,4 млн. доларів, частку її — 140,9 млн. (основної суми) і 35,7 млн. (проценти) було погашено протягом 1998 р. Приблизно такі ж суми мали бути перераховані щорічно з 1999 по 2001 р., але скрутна ситуація в українській економіці саме в цей період не дала такої можливості [3].

Особливостями нинішньої ситуації є те, що в туркменському газі зацікавлена третя сторона — Росія, яка запропонувала Туркменістану хоча й нижчу планку закупівлі газу, ніж Україна, але стовідсотковою валютою. 2003 р. Росія і Туркменістан уклали довгострокову угоду (на 25 років) щодо закупівлі газу РФ. Отже, можна без перебільшення стверджувати, що на

просторах СНД поступово формується єдиний енергетичний ринок. Про це йшлося і в жовтні 2002 р. на зустрічі міністрів енергетики Співдружності, і у лютому 2003 р., коли Президенти Росії, Казахстану, України і Білорусі заявили про створення інтеграційного регіонального простору. Гармонізація інтересів країн-учасниць у галузі паливно-енергетичного комплексу, а також зростання авторитету на світовому енергетичному ринку — привабливі можливості такої взаємодії, при тому що частка країн Співдружності у світових запасах нафти становить 18 %, природного газу — 40 %, нафтовидобутку — 12 %, світового виробництва електроенергії — 10 % і майже чверть видобутку природного газу [4].

13 вересня 2011 р., у ході офіційного візиту в Туркменістан Президента України В.Ф.Януковича, був підписаний Договір між Україною і Туркменістаном про довгострокове торгово-економічне співробітництво. У присутності глав держав було підписано такі двосторонні документи: Угоду про співробітництво між Національною академією наук України та Академією наук Туркменістану; Програму співробітництва у сфері культури між Міністерством культури України і Міністерством культури та телерадіомовлення Туркменістану на 2012-2014 роки; Програму співробітництва між міністерствами закордонних справ на 2012 рік; Міжурядову угоду про співробітництво у сфері освіти. Підбиваючи підсумки візиту, Віктор Янукович висловив переконання, що переговори в Ашгабаті сприятимуть подальшому поглибленню ефективного співробітництва між Україною та Туркменістаном. Він оцінив перемовини як «дуже продуктивні» і такі, що відбулися в атмосфері повного взаєморозуміння і довіри. «Змістовна бесіда торкнулася всіх актуальних питань, які є предметом нашої двосторонньої співпраці», — зазначив Президент України. За його словами, сторони висловилися за подальше поглиблення і розширення взаємовигідних зв'язків у найрізноманітніших сферах. У цьому контексті Віктор Янукович високо оцінив відновлення у 2011 році роботи Спільної міжурядової комісії з питань економічного співробітництва. Віктор Янукович наголосив: взаємне прагнення президентів активізувати політичні контакти між Україною та Туркменістаном, насамперед на найвищому рівні, створить усі необхідні умови для ефективного використання поки що незадіяного потенціалу співпраці у різних сферах. «Звичайно, у ряді галузей ми бачимо реальний потенціал. Я ознайомив пана Президента з конкретними пропозиціями українських компаній із розширення співпраці з Туркменістаном», — повідомив Віктор Янукович[1].

На стадії узгодження знаходиться Міждержавна Програма довгострокового торгівельно-економічного співробітництва між Україною і Туркменістаном на 2012-2015 рр.

Найбільш важливими кроками поглиблення двосторонніх торгівельно-економічних відносин у 2011 р. стало проведення 31 березня - 1 квітня 2011 р. другого засідання Спільної міжурядової українсько-туркменської комісії з питань економічного співробітництва, а також Другого українсько-

туркменського бізнес-форуму, що відбувся в Ашгабаті 12 вересня 2011 р. у рамках офіційного візиту Президента України в Туркменістан.

Розвиток двосторонніх відносин між Україною і Туркменістаном у науково-технічній сфері базується на Міждержавному "Договорі про науково-технічне співробітництво", який набув чинності 23 грудня 1998 року. Відповідно до Договору, міністерства науки та освіти України та Туркменістану повинні фінансувати науково-технічні проекти в різних галузях, які дозволяють сторонам, на комерційній основі, використовувати результати науково-дослідних робіт. Однак, на сьогоднішній день, рівень розвитку двосторонніх відносин у сфері науково-технічного співробітництва не відповідає наявному потенціалу обох сторін. У цьому контексті, українська сторона зацікавлена у налагодженні більш тісної співпраці в науково-технічній сфері. Зокрема, в рамках офіційного візиту Президента України В. Ф. Януковича до Туркменістану, 12 вересня 2011 року було підписано Угоду про співробітництво між Національною академією наук України та Академією наук Туркменістану [6].

Отже, обидві держави обопільно заінтересовані в розвитку двосторонніх торгівельно-економічних відносин. Туркменістан приваблює українських виробників і як ринок збуту промислової та харчової продукції вітчизняного виробництва, а також у плані застосування українських передових технологій, наукових розробок, виконання інженерно-технічних робіт. Промисловий і аграрний сектори економіки країни мають потребу в продукції та матеріалах для нафтогазової, видобувної, військово-технічної галузей, хімічної, харчової та переробної промисловості, усіх видів транспорту. Значні можливості є й для співробітництва в облаштуванні нафтогазових родовищ, ремонті та експлуатації нафтогазових свердловин, ремонті промислового й енергетичного устаткування, реконструкції нафтопереробних і хімічних підприємств, видобутку та переробці корисних копалин, геологорозвідці, обслуговуванні експортних поставок туркменського газу на європейський ринок, підготовці туркменських фахівців для сфер економіки, науки, промисловості, сільського господарства. У своїй черзі Туркменістан заінтересований у поставках українських промислових і продовольчих товарів, у використанні науково-технічного потенціалу України[7].

Водночас на шляху цього розвитку є як гальмівні чинники, так і певні суперечності. Серед них — недостатньо розвинута договірно-правова база двосторонніх відносин, передусім в економічній сфері; відсутність узгодженої програми економічного співробітництва; надмірно широка присутність посередницьких структур третіх країн у схемі постачання туркменського природного газу в Україну, які не зацікавлені в розвитку українсько-туркменської співпраці; неврегульованість питань сплати за природний газ, що постачається в Україну, зокрема щодо визначення ціни та співвідношення товарних і валютних частин (Туркменістан активно наполягає відмовитися від бартеру і збільшити валютну частину); російська монополія на поставки туркменських енергоносіїв в Україну, наявність

суперечностей та неузгодженостей між Росією і Туркменістаном щодо питань поставок туркменського газу на світові ринки.

Намір Туркменістану підняти ціну на газ, який він експортує в Україну, вже вкотре продемонстрував актуальність диверсифікації газопотоків. Це вимагатиме значних економічних витрат, але проблема енергетичної незалежності України та її намір інтегруватися в євроструктури роблять їх виправданими.

Отже, у відносинах між Україною і Туркменістаном передусім необхідно зазначити близькість позицій двох держав з більшості питань у політичній, правовій та економічній сферах. Туркменістан виступає за взаємовигідне рівноправне співробітництво з усіма країнами, невтручання у внутрішні справи інших держав, ліквідацію зброї масового знищення, розв'язання конфліктів мирним шляхом. Близькими є оцінки обох країн і щодо СНД: Туркменістан надає перевагу розвитку двосторонніх рівноправних і взаємовигідних зв'язків, у разі необхідності використовує механізми багатосторонньої взаємодії. Туркменістан є привабливим з погляду великих запасів паливних ресурсів, розвинутих хімічної та нафтохімічної галузей, наявності бавовни на напівфабрикатів з неї, шкіряної сировини, вовни, сировини для харчової і фармацевтичної промисловості[8].

Список використаних джерел

1. Віктор Янукович: Сьогоднішні українсько-туркменські переговори сприятимуть поглибленню співробітництва між двома країнами / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/21184.html>
2. Двосторонні Відносини України З Країнами СНД/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.studentam.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2773&Itemid=28
3. Двостороння торгівля товарами між Україною та Туркменістаном (лютий 2011 р.) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_kab_stat/trk/5311.html.
4. ДВУСТОРОННИЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ТУРКМЕНИСТАНОМ/ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ukremb-tm.org/page463.html>.
5. Посольство Украины в Туркменистане и Исламской Республике Афганистан (по совместительству) / [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.mfa.gov.ua/turkmenistan/ru/publication/content/55610.htm>.
6. Розвиток відносин держав центральної Азії з Україною. / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19361>
7. Стан торгівельно-економічних відносин між Україною та Туркменістаном (2009 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/trk/4268.html

8. Україна-Туркменістан: Потенціал є. Справа за реалізацією / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/potencial-ye-sprava-za-realizaciyeyu/p/>

УДК 327(477+438)(043)

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ У ЧАСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Прокоп М.,

докторант кафедри Східної Європи Торунського університету Миколи Коперніка

Формулювання "стратегічного партнерства" за останні кілька років було дуже часто використовуване в мові дипломатії. Хоча на постійно ввелось до мовних засобів масової інформації та наукових публікації, марно шукати це поняття в популярних польських словниках. Хоча політики і журналісти використовують цей термін зазвичай інтуїтивно, "стратегічне партнерство" розуміють як певний тип двосторонніх відносин, який виходить за межі партнерства і добросусідських відносин. [2, с.15-17]

Процес дружніх відносин між Польщею та Україною ініціювало підписання у вересні 1991 року комунікату про створення дипломатичні відносини і "Декларації про основні напрямки розвитку відносин польсько-українських відносин" з 13 жовтня 1991 року, ці документи створили основу для переговорів щодо укладення договору і угод, що регулюють взаємовідносини між державами. 8 Січня 1992 року нав'язано повні дипломатичні відносини між Україною та Республіки Польща, і вже на 18 травня 1992 року, підписання "договір про добросусідські і дружні відносини та співпрацю". [6, с. 144-149]

Незважаючи на дружні декларації і підтримку України Польщею, на взаємні відносини впродовж впливає історичне минуле: "діяльність" українських націоналістів і дії організовані польською владою щоб розправитись з Українською Повстанською Армією діючею з 1944 року Південно-Східних регіонах. У зв'язку з цим, Сенат Польщі 3 серпня 1990, засудив акцію "Вісла". У відповідь на це рада найвищий УСРР відповіла 9 жовтня 1990 роки, що народ України приймає цю резолюцію Сенату. Повстало переконання, що завдяки спільним зусиллям українців та поляків ефект трагічного минулого заміниться в початок добрих польсько-українських відносин. [7, с. 70-89]

Інше питання, яке має суттєвий вплив на форму відносин між державами, це процес відновлення кладовища Львівських Орлят (pol.Orląt Lwowskiach). Віднова кладовища розпочалася в 1998 році, після підписання польсько-українського протоколу «про впорядкування польського військового цвинтаря». Робота було перервано з акти міської ради у Львові та демонстрації та профанасії. В 1999 році під час VI саміту президентів держав

Центральної Європи у Львові Президенти Польщі та України зустрілися на кладовищі. Під час цієї зустрічі вдалося визначити зміст спірних написів. Знищену таблицю з написом «Незнайомим солдатам полеглим в обороні Львова та земель Південно-Східних » замінено на напис "невідомим польським героям полеглим у боротьбі за свободу Республіки Польща 1918-1920". 24 Червня 2005 року у присутності з президентів України і Польщі відбулося урочисте відкриття кладовища Львівських Орлят, що закінчило чотирнадцятилітню історію спору, який мав негативний вплив на загальний стан відносин. [5, с. 94-105]

Польща під час виборів у 2004 році підтримувала позицію кандидата помаранчевої бригади і наголошувала обом кандидатам берегти демократичні стандарти до виборів. Однак, для ЄС як важливішим було проведення демократичних виборів, ніж перемога конкретного кандидата. 22 Жовтня 2004 року Сейм Польщі прийняв резолюцію, в якій польський парламент звертається до влади України для підтримки демократичних стандартів вибору президента держави, посиляючись, що вільні і чесні вибори є основним елементом демократії і верховенства права. Голосування відбулося 31 жовтня 2004 року, без остаточного переконання, що призвело до необхідності організувати другий тур. Спостерігачі з ЄС, ОБСЄ та Рада Європи, заявили, що вибори не відбулися на демократичних стандартах [1, с. 219-233]

Вплив події осені 2004 року дали Україні напрямок на захід, тобто в сторону європейських структур. Польща стала є посередником між ЄС та Україною. То Польща наголошувала щоб ЄС та НАТО відкрились для України. Будучи членом ЄС (з травня 2004 року) Польща був зацікавлений у співпраці з Києвом. Польський прем'єр-міністр Марек Белька представив ЄС виклик розгляду можливості членства України в громаді. Песимісти стверджують, однак, що приєднання України до ЄС буде загрозою. Вважають, що після вступу повстане поділ Європи на країни двох швидкостей. Багато зусиль вимагало обслуговування спільноти грошово-кредитної політики і оборонної політики. Іншим аргументом проти інтеграції України до Союзу є припущення, що приналежність її призведе до зростання впливу Росії в Брюсселі. [9, с. 20-145]

Під час дискусії на тему польсько-українських відносин можна прийти до висновку, що між України та Польщі існує стратегічне партнерство тільки на формальній основі. Представники з обох сторін, неодноразово заявляли про особливе значення, яке має історичне примирення. Однак, слід зазначити, що у тих заявах появляється дисбаланс, тому що Україна має набагато більш вагомую позицію в концепції зовнішньої політики Польщі (об'єкт розглядається в політиці Східної Польщі, політики У вимірі ЄС), ніж навпаки. Незважаючи на називання Польщі своїм стратегічним партнером, українська держава продовжує боротьбу з різнобічною зовнішньою політикою та дилемами заграничної співпраці, Київ перебуває на лінії ЄС і НАТО і Росія СНД, причиняється то до того, що відносини з польським партнером відходять на дальній план. 6 Грудня 2007 року Президенти

Польщі та України підписали заяву про "спільне визнання-нових розмірів стратегічного партнерства", в якій названо пріоритетні напрями співробітництва двох країн. Стратегічного партнерство мало бути створене на основі політичного і соціального консенсусу, для розширення ідеї процвітання сильної Європи. [11, с. 190-225]

Стан відносин між країнами істотно поліпшився по "Помаранчевій революції". Україна прямує в західному напрямку зовнішньої політики а Польща як "юрист України" отримує у цьому сценарію головну роль. В цілому сучасні двосторонні відносини між Україною та Польщею можна підкреслити як дуже хороші і важливі для зовнішньої політики двох країн. Однак, вони залежать від українського прагнення обрання прозахідного напрямку зовнішньої політику, тому при дискусії на тему цього виду польсько-українського співробітництва належить застосувати процес обережного оцінювання. Доки Україна проводить політику заощаджень і Польща не буде її головним партнером, ці відносини можна назвати стратегічним партнерством виключно на формальній основі. Також потрібно пам'ятати, що на форму відносини впливає міжнародне середовище, тим самим змушує Україну вести політику заощаджень, дрейфовація між вибором стратегії зовнішньої політики на схід або на захід [12, с. 120-150].

Список використаних джерел

1. Gill A., Kapuśniak T. (red.), *Polityka wschodnia Polski. Uwarunkowania, Koncepcje, Realizacja*, Lublin-Warszawa 2009.
2. Jędraszczyk K. *Strategiczne partnerstwo ukraińsko-polskie. Polska w polityce niepodległej Ukrainy*, Poznań 2010.
3. Łoś-Nowak T. (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych, istota, mechanizm, zasięg*, red. Wrocław 1999.
4. Łoś-Nowak T. (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych, istota, mechanizm, zasięg*, red. Wrocław 2004.
5. Modzelewski W. T. (red.), *Polska wobec sąsiadów, współczesne stosunki polityczne*, Olsztyn 2009.
6. Surmacz B., *Współczesne stosunki polsko-ukraińskie, politologiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie*, Lublin 2002.
7. Szymborski W., *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Bydgoszcz 2006.
8. Józef Tymanowski, Tymanowski J., *Sąsiedzkie państwa wschodnie w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Toruń 2009.
9. Zendarowski R. (red.), *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?*, Wrocław 2004.
10. Zieliński E., *Nauka o państwie i polityce*, Warszawa 1999.
11. Zięba R., *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010.
12. Chodubski, *Kształtowanie się współczesnych stosunków polsko-ukraińskich*, w: *Polska polityka zagraniczna w procesie przemian po 1989 r.*, Lublin 2002

УДК 327(477:4)(043)

**ОБРАЗИ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ
ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

Пархомчук О. В.,

студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» Національного університету «Острозька академія»

Трансформація сили в міжнародних відносинах сприяла зміщенню акцентів у політиці держав з військового та економічного протистояння чи конкуренції на формування «м'якої могутності», тобто передовсім культурної привабливості спільноти. Це актуалізувало застосування комунікативних та політичних технологій у розвитку міждержавних відносин. Інформаційно розвинені держави за допомогою сучасних технологій здатні презентувати свої переваги у глобальному комунікаційному просторі. Інформація стає стратегічно важливим ресурсом та товаром, який дозволяє не лише вигідно «показати», але й «продати», тобто позиціонувати досягнення у сфері економіки, науки, освіти, рівні добробуту населення і т.п., демонструвати інвестиційну, культурну, туристичну привабливість та, в кінцевому результаті, формувати з допомогою іміджевої політики привабливий образ держави на міжнародній арені. «Інформаційне поле» – простір для боротьби не конкретних держав, а їхніх образів», – зазначає Е. Галумов [2, с. 236].

Під образом країни ми розуміємо уявлення про географічні характеристики країни, інформацію пов'язану зі сферами життєдіяльності суспільства (політикою, економікою, культурою, релігією, правом, науково-технічною сферою, освітою, спортом, туризмом тощо), з історією цієї країни, з відомими постатями та пересічним громадянами [1, с. 200-202].

Образ країни є комплексним поняттям, яке включає в себе багато складових: географічний образ, політичний, релігійний, спортивний, персоніфікований образи тощо. О. Щурко виділяє внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на формування позитивного образу країни. До внутрішніх належать чинники, пов'язані з процесами історичного та культурного розвитку, а також діяльністю держави та суспільства в різних сферах. Серед них важливе значення мають етнічні стереотипи сприйняття інших суспільств і держав, на основі досвіду міжнаціонального спілкування, і окремої особи (члена суспільства), і історичної пам'яті, (історичного досвіду) нації, сприйняття «Себе», «Іншого», «Інакшого», «Чужого», (які впливають на самоусвідомлення Я) та цінності суспільній свідомості. Проте важливішими є зовнішні (екзогенні) чинники, до яких належать міжнародні стандарти, світові екологічні рухи, діаспора та діаспорні організації, міграції, туризм, діяльність дипломатичних представництв, політична система та політична культура [5].

Значну роль у формуванні образу країни також відіграють ЗМК. Оцінка їх ролі в цьому процесі неоднозначна. З однієї сторони, наприклад, факти інтерпретації та образи, які задають ЗМІ, заважають суспільству створювати власну думку про об'єкт. Проте з іншого боку, за допомогою ЗМІ може формуватися в очах світової громадськості позитивний образ держави, почуття симпатії до неї, а в разі потреби – антипатії і осуду стосовно інших держав.

Кардинальні суспільно-політичні зрушення, що відбулись в Україні внаслідок помаранчевої революції, чітко визначили європейський вектор розвитку нашої держави, проте з президентськими виборами 2010 року та з приходом на пост Президента України В. Януковича виникає питання, чи є політика держави спрямована на євроінтеграцію України, наскільки чітко висвітлюється зовнішньополітична діяльність України з країнами Центрально-Східної Європи, чи новий Президент продовжив проросійський напрям зовнішньої політики. Хоча в українському національному інформаційному просторі переважає телебачення, суспільно-політичні видання все ж залишаються авторитетним джерелом інформації про новини та події у світі та в країні. Суспільно-політичні видання, виконуючи функцію «дзеркала», відображають усі ті процеси, що відбуваються у державі та громадськості. Саме за рівнем політично спрямованої преси, її свободою та демократичністю можна визначити ступінь розвитку демократії у тій чи іншій країні. Не можна забувати і про величезний вплив, що має така преса на суспільство, а отже інформація повинна бути достовірною, чіткою та перевіреною. В той же час, суспільно-політична преса повинна охоплювати усі сфери суспільного життя громадян, висвітлювати не тільки політичні, а й культурні, спортивні, наукові аспекти життя [3, с. 40]. Тому така преса має разом із більшим впливом, більшу кількість вимог до структури свого видання, а працівники подібних видань повинні вміти не лише висвітлити подію, а й проаналізувати її з усіх можливих сторін, обґрунтовуючи кожне своє слово Серед найрейтинговіших видань в Україні виділяють журнали «Фокус», «Кореспондент» та газета «Дзеркало тижня» [4].

Тому з метою в'яснити, образи яких країн Центрально-Східної Європи висвітлюються українськими ЗМІ найактивніше та розкриті найповніше було здійснено моніторинг українських суспільно-політичних видань «Фокус», «Кореспондент», «Дзеркало тижня». Моніторинг проводився за період з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2011 року.

Предметом моніторингу є видання журналу «Кореспондент» № 1-49 за 01.01.2011-31.12.2011 рр.; журналу «Фокус» № 1- 51 за 01.01.2011-22.12.2011 рр.; газети «Дзеркало тижня» № 1-46 за 01.01.2011-30.12.2011рр.

В результаті моніторингу було виявлено, що найбільш розкриті образи таких країн, як: Білорусія, Греція, Словаччина та Польща.

Білорусія постає як країна з радянськими принципами управління економікою, відсталістю, гострою економічною кризою, девальвацією валюти, ізоляцією Європи. Країною, де проводяться жорсткі репресії проти опозиції та можливістю встановлення односторонньої залежності від Росії.

Греція асоціюється із глибокою економічною кризою, нездатністю населення до економії. Країна, що може підірвати всю економічну стабільність Європейського Союзу через неефективність використання чисельних кредитів.

Польща – країна, що головуватиме у ЄС. Партер та «адвокат» України у Європі. Проевропейська країна з ефективною економікою, характеризується стабільністю.

Словаччина – країна із схожим з Україною радянським минулим, але після розпаду СРСР шляхом проведення жорстких реформ у всіх сферах, змогла стати членом ЄС, підняти економіку, стати на європейський шлях розвитку. Перспективний партер у майбутньому для України, з якою, після періоду байдужості в україно-словацьких стосунках, з'явився дипломатичний інтерес.

Також частково розкриваються образи Туреччини (як країна відпочинку та туризму), Хорватії та Латвії (туризм), Сербії (як країни, що стала на демократичний шлях розвитку після арешту генерала Ратко Младіча, а також країна бідності). Відсутні згадки за 2011 рік було про такі країни як Естонія, Литва, Румунія, Словенія, Македонія та Албанія, що може свідчити про низьку зовнішньополітичну активність цих країн з одної сторони, а з іншої – про інші пріоритети України у налагодженні взаємовідносин з європейськими країнами.

І хоча зовнішня політика України спрямована, перш за все, на євроінтеграцію, важливим аспектом є україно-російські взаємовідносини. Проросійські настрої Президента України В. Януковича відображаються і в українських тижневиках, адже відповідно до результатів моніторингу, близько 65% усіх матеріалів присвячені подіям у Росії та висвітлюють україно-російські стосунки.

Список використаних джерел

1. Балюк С.В. Міжнародний імідж держави: методичні особливості та деякі результати соціологічного виміру [Текст] / С.В.Балюк // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – Харків, 2007. – № 761. – С. 200-202.
2. Галумов Э. Международный имидж России: стратегия формирования [Текст] / Э.Галумов. – М.: Известия, 2003. – 450 с.
3. Нагорняк, М.В. Проблеми формування інформаційного простору України [Текст] / М.В. Нагорняк // Вісн. Київ. ун-ту. – К., 1997. – Вип. 5. – С. 39-41.
4. Рейтинг изданий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.blitz-press.com.ua/reiting>. - Заглавие с экрана. – Дата доступа: 30.11.2011.
5. Щурко О. Чинники формування міжнародного образу держави: принципи класифікації [Електронний ресурс] / О.Щурко. – Режим

доступу: <http://www.postua.info/shchul>. – Заголовок з екрану. – Дата доступу: 02.10.2011.

УДК 327(71+477):(043)

ПРОЦЕС НАД Ю. ТИМОШЕНКО В КОНТЕКСТІ КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН (ЗА МАТЕРІАЛАМИ КАНАДСЬКИХ ЗМІ)

Гузік А. В.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Канада є членом «Великої сімки» та однією з найбільших держав у світі, її політика істотно впливає на формування сучасної системи міжнародних відносин. Проводячи багатовекторну зовнішню політику вона певною мірою приділяє увагу й стосункам із Україною, які мають стратегічний характер. Сьогодні ці країни підтверджують відносини Особливого партнерства, задекларовані ними у спільних Деклараціях 1994 та 2001 рр.

На цей час між двома державами досягнуто високого рівня взаєморозуміння в політичній галузі, а позиції обох країн із більшості актуальних міжнародних проблем збігаються або є дуже близькими. На сучасному етапі Канада є також однією з найбільш розвинутих економічно держав, політика якої впливає на формування економічного й фінансового просторів світу. Зазначимо, що саме Канада стала першою державою, що визнала незалежність України та пробила фінансову блокаду, надавши нашій державі перший в її історії кредит у розмірі 50 млн дол, а в жовтні 1994 р. додатково перерахувала ще 20 млн. дол. на підтримку зусиль України з розбудови демократичного суспільства та ринкової економіки.

Україна входить до групи 20 країн, на яких сфокусовані пріоритети канадської технічної допомоги, що з поступовим успіхом впроваджується Канадською міжнародною агенцією розвитку (CIDA), яка має велику програму співробітництва в Україні. Уряд Канади, виділив понад 300 млн. кан. дол. на підтримку зусиль України з розбудови демократичного суспільства та сучасної ринкової економіки. Загалом, починаючи з 1991 року, було здійснено більше 20 проектів у сфері демократизації та розвитку управління, дієвим є канадсько-український проект «Регіональне врядування та розвиток». Уряд Канади через Канадське агентство міжнародного розвитку надає фінансову допомогу для виконання канадсько-української програм співробітництва у найрізноманітніших галузях.

Зазначений розвиток канадсько-українських відносин має глибокі історичні корені. Він був обумовлений, перш за все, активними діями багато чисельної та організованої української діаспори, а також присутністю впливового українського лобі в державних структурах Канади. Канада є третьою країною в світі за чисельністю українського населення після України

і Росії (за даними 2011 р. у Канаді проживають 1 млн. 200 тисяч українців). Загалом, на території Канади нараховується понад 1000 етнічних українських громадських організацій та спілок, більшість з яких об'єднані в організації Конгрес українців Канади (КУК), який виступає від імені переважної більшості українських канадців країни, представляючи їх у державних установах та засобах масової інформації, на міжрегіональному дипломатичному рівні.

Канада, як один із найліпших партнерів України, продовжує сприяти реалізації та захисту інтересів України в різноманітних міжнародних організаціях, валютно-фінансових й інших структурах. Підтримує її ініціативи з приводу входження до європейської інтеграції, головування в ОБРЄ у 2013 р. та розбудови сучасних демократичних інститутів і ринкової економіки. Отож, від того, як бачать Україну в Канаді й якими будуть ці двосторонні відносини, на пряму залежить імідж та репутація молодої країни, сприйняття її як рівної чи стереотипне ігнорування як псевдодемократичної держави із нестабільною економічною та політичною ситуацією, непрозорим законодавством та інвестиційним кліматом.

Канадські ЗМІ, таким чином, можуть бути призмою, крізь яку Україну сприймали б на Заході, у тому числі, – європейські країни-лідери. Аналізуючи факти, інформаційні та критичні статті в декількох канадських виданнях і ЗМІ української діаспори в Канаді, маємо сказати, що ув'язнення Ю. Тимошенко та публічне поведіння української сторони з цього приводу може значно погіршити відносини Канади з Україною, які для останньої є співробітництвом стратегічної важливості та великих перспектив у багатьох сферах. Канадська сторона бачить цю акцію як таку, що геть псує імідж та репутацію України як молодої держави, що усіма силами намагається розбудувувати демократичні інститути та здобути бачення її на міжнародній арені як самодостатньої сучасної країни з притаманними свободами.

Як відомо, 11 жовтня Печерський районний суд Києва засудив Тимошенко до семи років ув'язнення за перевищення повноважень при укладанні газових контрактів з Росією 2009 року та зобов'язав відшкодувати Національній акціонерній компанії «Нафтогаз України» 1,5 млрд грн збитків, завданих унаслідок їх укладання [2].

Президент Конгресу українців Канади Павло Грод в одному з повідомлень заявив, що Палата громад висловила неабияке занепокоєння триваючим руйнуванням демократії в Україні, включаючи останнє політично-вмотивоване та цілеспрямоване переслідування й засудження українською владою колишнього прем'єр-міністра Юлії Тимошенко та інших опозиційних політиків. Канадська громадськість вважає суд над экс-прем'єр-міністром процесом розправи над особою політика, яка «заважає» основній політичній владі в державі, що повністю контролюється президентом. Згадаймо, що у своїй статті «Ukraine enters treacherous ground in its agreement with Russia» на сторінках «The Globe And Mail» Дуг Сондерс, «висловлюючи думку співвітчизників», назвав В. Януковича виключно проросійським президентом не заслуговуючим на довіру ані канадської, української сторін.

Такої думки дотримується канадське суспільство й по відношенню до судової справи над экс-міністром внутрішніх справ, керівником «Народної самооборони» Юрієм Луценко. За думкою журналістів, це ще один політично вмотивований процес, що свідчить про наявність лише псевдо демократії в Україні, яка все більше стає схожою на жорсткий авторитаризм, ігнорування прав людини та вибірковості правосуддя.

19 жовтня 2011 р. світ побачила стаття «Парламент Канади перегляне стратегію відносин з Україною через політичні репресії», у якій виконавчий директор Конгресу українців Канади Тарас Залуський і міністр закордонних справ Канади Джон Бейрд однозначно заявили, що українська сторона повинна негайно припинити демонструвати політично-вмотивовані показові судові процеси та репресії проти опозиційних політиків і діячів. Листа з подібним змістом 14 жовтня 2011 р. надіслав до нинішнього президента й прем'єр міністр, лідер Консервативної партії, Стівен Харпер. М-р Харпер висловив «глибоку стурбованість» розвитком «колишньої радянської республіки», коли Ю. Тимошенко була засуджена не зважаючи на багато чисельні протести міжнародної спільноти. Із цього він робить висновки, що «відносини з Україною зараз перебувають у фазі ризику», про це було заявлено також у канадських новинах.

Луїс Делвой, старший керівник Королівського Університетського Центру з міжнародних відносин, у своєму інтерв'ю для канадського щоденного англomовного видання «Toronto sun» відзначає, що «В. Янукович грає у доволі делікатну та небезпечну гру, намагаючись балансувати» між Росією та Європейським Союзом. Він хоче або приєднатися, або, щонайменш, розвивати стосунки з ЄС, із цієї причини йому слід бути чуйним до критики з європейського боку». Лідери трьох центральних європейських країн вже підтвердили, що блокуватимуть намагання України інтегруватися в ЄС, доки опозиційний лідер буде залишатися у в'язниці, як зазначила журналіст та телеведуча Крісті Кіркуп у статті «Harper warns Ukraine's president over trial of ex-PM» на шпальтах відомої газети «Ottawa Sun» [7].

Справжнє обурення серед канадців спровокувала заява українського МЗС про те, що канадські лікарі у складі спільної канадсько-німецької комісії (у медичній команді було 3 канадських лікарів та 2 німецьких) для незалежного медичного обстеження стану Ю. Тимошенко, не відповідали жодним нормам щодо кваліфікації. На це посол Канади в Україні, Трой Лулашник, оприлюднив повідомлення для преси, де всупереч всім звинуваченням, спричинених зовнішніми факторами, підтвердив професійність і досвідченість медичних працівників [9].

Зауважимо, що трьохмісячний процес за справою Ю. Тимошенко надзвичайно поляризував суспільство всередині самої України та, майже в буквальному сенсі, відштовхнув від неї й інших представників Заходу, що, без сумніву, спричинює ризик підриву відносин за цим найважливішим вектором.

Із усім зазначеним згодні також представники багато чисельної української діаспори, яка має великий потенціал лобювання зовнішньої

політики Канади, у тому числі з метою розвитку канадсько-українських відносин. За більшою кількістю проблемних питань у сфері політики, економіки та ін. українці в Канаді повністю підтримують позиції канадського керівництва. Сьогодні, коли багато новин та фрагментарних фактів про Україну в інформаційні потоки надходить не з вітчизняних джерел, що є причиною дещо стереотипних уявлень про державу, ситуацію рятують саме двомовні ЗМІ української діаспори в Канаді.

Широка та різнобічна діяльність української спільноти в Канаді, яку вважають найактивнішою, найбільш тривалою та найчисленнішою діаспорною громадою, знаходить широке відображення у засобах масової інформації. Якнайповніше вона відтворена на шпальтах тих інформаційних видань, які за широтою висвітлення подій вважають універсальними, а за віковим попитом читача – масовими. Серед подібних універсальних ЗМІ – часопис "Український Голос", що друкується у канадському місті Вінніпезі (провінція Манітоба) з 1910 року й по наші дні, газета «Новий шлях» — український тижневик, орган «Українського національного об'єднання (УНО)», який у Канаді виходить з 1930 року (в Едмонтоні — з жовтня 1930, у Торонто — з 1974 понині). У ньому друкуються статті на політичні, культурні та історичні теми; звітують про діяльність УНО та про українські справи в Канаді; нині виходить як двомовне (англо-українське) періодичне видання.

На сторінках «Нового шляху» журналісти від імені КУК продовжують закликати до звільнення колишнього прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко, екс-міністра внутрішніх справ Юрія Луценка та колишнього міністра оборони Валерія Іващенка. Конгрес, як і представники канадської влади, вимагає від української влади припинити юридичні переслідування та залякування лідерів політичної опозиції.

Канадо-українці вважають, що Договір про співробітництво між Європейським Союзом та Україною й Договір про вільну торгівлю між Канадою та Україною буде залишатися під загрозою, а їхнє втілення й зовсім буде відкладене, доки українська влада не припинить юридичні переслідування та знехтування міжнародними стандартами щодо справедливих, прозорих та незалежних судових процесів: «Верховенство закону? Ми всі знаємо, що це означає під час режиму В. Януковича», – відзначив М. Куропас у своїй статті «Ukraine's Frozen Future» («Заморожене майбутнє України») [10].

У теперішній ситуації, коли іміджу та репутації України завдано такого удару, лідери Українсько-канадського конгресу звернулися до керівництва Канади й торгівельної палати з пропозицією використати переговори з приводу відкриття зони свободної торгівлі та перерахування подальших інвестицій як важіль за-для поліпшення прав і свобод людини в Україні.

Канадські еліти впевнені, що судовий процес над Ю. Тимошенко – це не просто доля однієї політичної фігури, йдеться взагалі про образ української влади в очах сучасних демократичних суспільств, її здатність забезпечити у власній країні справедливе правосуддя та прозоре

законодавство. У такій ситуації позитивні результати щодо українського прагнення приєднатися до європейської інтеграції взагалі підпадають під сумнів. Повага українською владою міжнародних цінностей і верховенства закону та права, та, особливо, вибір способів керування подібними ситуаціями й прийняттям рішень на пряму впливатимуть на імідж і репутацію України, розвиток двосторонніх відносин між Україною та Канадою, європейсько-українське співробітництво.

Канадська група за демократію в Україні гадає, що керівництво Канади та інші лідери демократичних країн повинні найближчим часом вплинути на політичну поведінку В. Януковича, без подібного тиску репресії будуть продовжуватися, а ситуація знаходження в країні й надалі залишатиметься небезпечною. Представники української діаспори закликають канадський уряд надалі працювати з євро-атлантичними партнерами й здійснювати конкретні кроки проти подальшого урізання демократії та порушення людських прав в Україні. Запропонована Парламентом Канади стратегія для України включає в себе, зокрема, підтримку громадянського суспільства, неурядових організацій, незалежних ЗМІ, перегляд пріоритетів канадсько-українських відносин, моніторинг майбутніх парламентських виборів, що повинні змінити чи, принаймні, покращити імідж і репутацію України на міжнародній арені, насамперед, перед проведенням Євро-2012. Канадська сторона надає їм великого значення, адже вони можуть стати можливістю збалансувати владу, хоча сьогодні й існують серйозні побоювання щодо процедури їх проведення, адже лідер офіційної опозиції не зможе прийняти в них участь.

Список використаних джерел

1. Іноземні лікарі обстежили Юлію Тимошенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.infoukes.com/newpathway/7-2012-Page-1-2.html>. — Назва з екрану.
2. КУК висловлює занепокоєння щодо рішення Апеляційного суду у справі Юлії Тимошенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.infoukes.com/newpathway/2-2011-5-1.html>. — Назва з екрану.
3. Canada's Ambassador on Medical Assessment of Yulia Tymoshenko [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.infoukes.com/newpathway/7-2012-Page-1-1.html>. — Title from the screen.
4. Canada's relations with Ukraine at risk, Harper warns [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.torontosun.com/videos/featured/featured-tor/1213592864001/canadas-relations-with-ukraine-at-risk-harper-warns/1220257577001>. — Title from the screen.
5. Court defies pressure, keeps Ukraine's ex-premier in jail [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.winnipegfreepress.com/world/court-defies-pressure-keeps-ukraines-ex-premier-in-jail-136178823.html>. — Title from the screen.

6. Helping Ukraine's Democracy: Some Ideas [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.infoukes.com/newpathway/3-2012-Page-7-2.html> By Oksana Bashuk Hepburn. — Title from the screen.
7. Kristy Kirkup Harper warns Ukraine's president over trial of ex-PM 4 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ottawasun.com/2011/10/14/harper-warns-ukraines-president-over-trial-of-ex-pm>. — Title from the screen.
8. Pavel Polityuk and Richard Balmforth Ukraine court jails Tymoshenko for 7 years [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.torontosun.com/2011/10/11/ukraine-court-jails-tymoshenko-for-7-years>. — Title from the screen.
9. Statement from Canada's Ambassador following the conclusion of an independent medical assessment by Canadian physicians of former Ukrainian Prime Minister Yulia Tymoshenko [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/highlights-faits/2012/2012-02-Statement-Declaration.aspx?lang=eng&view=d>. — Title from the screen.
10. Ukraine's Frozen Future [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.infoukes.com/newpathway/6-2012-7-2.html> By Dr. Myron Kuropas. — Title from the screen.

ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРОЦЕСИ В XXI СТ.

УДК 327(569.1)''2011''(045)

ВРЕГУЛЮВАННЯ СИРІЙСЬКОЇ КРИЗИ. ЗА ЛІВІЙСЬКИМ СЦЕНАРІЄМ?

Мухіна М. О.,

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Магістр»
Маріупольського державного університету*

Серед усіх країн, які зачепила «арабська весна» 2011-2012 років, на даному етапі найбільше невдоволення міжнародного співтовариства викликає Сирія. Така ситуація є цілком передбачуваною, оскільки в інших країнах Північної Африки та Близького Сходу криза, пов'язана зі зміною правлячого режиму, якщо не завершилася, то принаймні дещо вщухла. Але у випадку Лівії та Сирії цього не сталося, і якщо лівійське питання останнім часом стало більш-менш вирішеним, не в останню чергу завдяки усуненню М. Каддафі та узгодженим діям міжнародного співтовариства, направленим на постконфліктне врегулювання, то в ситуації з Сирією все далеко не настільки зрозуміло.

Звичайно, є низка певних моментів, які роблять Сирію дуже подібною до Лівії. Серед найголовніших із них — недемократичні режими в обох країнах, які протрималися занадто довго, і виключно важливе значення двох держав з позиції енергоресурсів. Але чи ця подібність дає підстави стверджувати, що в Сирії повториться лівійський сценарій?

По-перше, у Сирії не спостерігаються масові виступи населення з вимогою зміни влади, як це було в Лівії. Отже, можна зробити хибний висновок про те, що проблеми країни йдуть скоріше «ззовні». Але групи активістів із захисту прав людини наводять число цивільних жертв, убитих під час заворушень у Сирії з часів початку протистояння режиму Асада, а саме з минулого березня, загальна кількість яких наближується до семи тисяч [4]. Іншими словами, протистояння різних груп населення в Сирії має місце, і саме можливе збільшення кількості постраждалих внаслідок «широкомасштабних і систематичних порушень прав людини з боку сирійської влади» [3] викликає занепокоєння міжнародного співтовариства.

По-друге, у лівійському сценарії був унікальний момент — усі члени Ради Безпеки ООН спромоглися дійти згоди щодо військового втручання у справу Лівії заради припинення грубих порушень прав людини в цій країні. Таким чином Рада Безпеки санкціонувала перший в історії приклад застосування гуманітарної інтервенції з дотриманням майже всіх існуючих вимог міжнародного права. З цієї позиції ситуація з Сирією геть інша: перші

спроби прийняття аналогічної резолюції Радою Безпеки провалилися через вето проекту з боку Росії та Китаю, причому абсолютно зрозуміло, що й подальші намагання схвалити спільні рішення щодо Сирії в Раді Безпеки не матимуть успіху. Тоді був знайдений інший вихід — схожу резолюцію було подано на голосування до Генеральної Асамблеї ООН, де, як відомо, жодна країна не має права вето. Результат не змусив на себе чекати: текст було схвалено 137 голосами «за» при 12 «проти» та 17, що утрималися від голосування. Чи можна ототожнювати це голосування з прийняттям резолюцій 1970 та 1973 щодо Лівії? У жодному разі, адже прийняте рішення, а точніше, звернення до Лівії з певними вимогами з боку Генеральної Асамблеї, не має імперативного характеру, отже, може розумітися як рекомендація та заклик припинити насильство.

Третій момент — ставлення до ситуації інших держав, які певною мірою можуть вважатися серйозними гравцями на міжнародній арені. Тут мова йде насамперед про країни, які є постійними членами Ради Безпеки ООН та мають право вето. Порівнюючи голосування з приводу резолюції з лівійського питання та нинішньої, що стосується Сирії, можна помітити, що свою позицію посилили Російська Федерація та Китай: від «утрималися» з приводу Лівії до «проти» щодо Сирії. Ураховуючи, що Китай зацікавлений у поставках енергоносіїв, а також той факт, що Сирія є єдиним союзником Ірану в регіоні (Китай певною мірою залежить від іранських енергоносіїв), а Росії взагалі закидають поставки до Сирії зброї та допомогу з боку російських військових інструкторів [2], було б дивним очікувати від цих держав іншої позиції.

Окремої уваги заслуговує позиція Туреччини як одного з ключових акторів регіону. Окрім відвертої антисирійської позиції під час голосування, Туреччина не приховує розробки «нової ініціативи стосовно Сирії» [2] за участі Ліги арабських держав, але без ООН. Причину небажання залучати ООН до нової спроби вирішення конфлікту частково можна зрозуміти з заяви прес-секретаря турецького МЗС С. Унала: «Наша мета — досягти врегулювання дипломатичними засобами, навіть незважаючи на останні дві невдачі в ООН» [2]. Кого Туреччина обрала в якості партнерів у справі врегулювання ситуації в Сирії, яку характеризує як «гуманітарну трагедію»? Відповідь лежить на поверхні — це США, давнім союзником яких є Туреччина, Ліга арабських держав і, дещо несподівано, Ізраїль. З приводу останнього не втримався навіть посол Сирії в ООН Б. Джаафарі, привітавши Арабську Лігу зі створенням нового альянсу «з історичним ворогом Сирії» [1]. Такий союз держав заради врегулювання сирійської кризи наводить на деякі міркування. Безумовно, є потенційні позитивні сторони, і серед таких варто відзначити, по-перше, співробітництво Ізраїля з Лігою арабських держав, по-друге, можливе нове зближення Турції та Ізраїлю, вірогідно, не без посередництва США. Проте залишається питання: чи буде цей альянс ефективним у своїй основній справі — припиненні кровопролиття в Сирії, особливо враховуючи фактичну відмову від зусиль ООН? Відповідь на це питання неоднозначна. З одного боку, чотирьом акторам легше

домовитися щодо спільних дій, та й процедура прийняття рішень буде набагато простішою, ніж в ООН. З іншого боку, навряд чи подальшим «злочинам проти людства», як характеризує ситуацію в Сирії Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун [4], можна запобігти лише дипломатичними засобами. У схваленому тексті Резолюції ООН поки що не йдеться про застосування сили щодо Сирії з боку інших держав (на відміну від Резолюції 1973 з приводу Лівії), і цілком можливо, що саме цей факт не дає змоги припинити масштабне насильство в країні. Отже, у випадку інтервенції об'єднані сили США, Туреччина, Ізраїлю та Ліги арабських держав можуть бути ефективнішими за втручання ООН.

Питання щодо того, чи виправданою буде можлива гуманітарна інтервенція в Сирії на кшталт лівійської, залишається відкритим. Не варто забувати, що ситуація в Лівії все ще залишається нестабільною, хоча головна заявлена мета була досягнута — масові вбивства припинено, політичний режим змінено. Але як показує практика, цього явно недостатньо, потрібні ще неабиякі зусилля з боку країн – інтервентів, направлені на постконфліктне врегулювання та нормалізацію економічної ситуації після масштабних матеріальних втрат країни, яка піддається інтервенції. Ці деталі варто враховувати при розробці сценарію дій щодо Сирії.

Проте варто ще раз наголосити на тому, що незважаючи на певну подібність ситуації в Сирії до лівійської, ці два випадки не можуть розглядатися як однотипні.

Список використаних джерел

1. Резолюция Генассамблеи ООН лишь подливает "масла в огонь" сирийского кризиса [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.itar-tass.com/c45/345437.html>.
2. Турция обдумывает принципы будущей интервенции в Сирии [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.mignews.com/news/politic/world/090212_112731_15488.html.
3. General Assembly Adopts Resolution Strongly Condemning 'Widespread and Systematic' Human Rights Violations by Syrian Authorities [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11207.doc.htm>.
4. Syria crisis: UN assembly adopts Arab-backed resolution [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-17065056>.

УДК 327.56(497.115)(043)

«КОСОВСЬКЕ ПИТАННЯ» В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Зливко Я.А.,

студентка III курсу спеціальності "Міжнародні відносини"

Маріупольського державного університету

У ХХІ столітті найбільшу загрозу міжнародній спільноті являють вже не міждержавні війни (їх чисельність вже зведена до мінімуму), а війни громадянські, в які втягуються чисельні етнічні та релігійні групи, війни, які породжують міжнародний тероризм та злочинність.

Що стосується Південно-Східної Європи, то можна сказати, що цей регіон був завжди вразливий у відношенні як міждержавних, так і громадянських воєн. Саме цей факт здобув Балканам популярність "порохової бочки Європи".

В даний час в центрі «косовського питання» як і міжнародних відносин на Балканах знаходиться проблема Косово. Проголошення незалежності Косово в односторонньому порядку у 2008 році не могло вирішити існуючих проблем, і до сьогодні світове співтовариство шукає ефективні шляхи їх розв'язання. Разом з тим в колах міжнародної і, перш за все, експертної спільноти думка про те, що у своєму нинішньому вигляді балканські кордони навряд чи проіснують довго, помітно зміцнюється [3]. Пропозиції про розділ Косово, що звучать останнім часом в столицях балканських країн стали публічним визнанням незавершеності національно-державного будівництва на Балканах. Віце-прем'єр з внутрішніх справ Сербії зазначив, що єдиним шляхом розв'язання «косовського вузла» він вбачає в тому, щоб залишити сербів у Сербії, а іншу частину, де живуть албанці, відокремити, бо це буде діючий механізм, що дозволить швидко вирішити проблему, а інші варіанти стануть марною тратою часу. Справа в тому, що на Півдні Сербії у Прешевській долині у трьох місцевих громадах (Буяновац, Медведжа і Прешево) живе змішане сербо – албанське населення, де за останнім переписом населення вже зараз албанська меншість переважає сербську. Голова громади Прешево і лідер Демократичної партії албанців Сербії Рагмі Мустафа висловився на користь «обміну територіями» між Белградом і Приштиною. Він заявив, що три громади «повинні приєднатися до Косово», в той час як «північ Косово повинна приєднатися до Сербії». В самому Косово на підтримку розділу її території на сербську (приблизно одна п'ята площі) і албанську (чотири п'ятих) останнім часом висловлюється голова Асамблеї Косово Якуп Краснічі. І за його словами це можливо лише за умови, якщо Приштина отримає територіальні компенсації за рахунок приєднання земель в сусідніх районах, у тому числі в Південній Сербії. Якщо кордони Косово зміняться, вважає Краснічі, албанці повинні будуть подумати про інших албанців, які проживають за межами цих кордонів [1]. Одночасно в Косово зростає популярність ідеї об'єднання в одну державу всіх албанонаселених

районів Балкан, при якому власне косовським землям відводиться роль своєрідного «Албанського П'ємонту». Найбільш послідовно дану концепцію відстоює Альбін Курті - лідер радикального руху «Самовизначення», що має третю за величиною фракцію у крайовому парламенті. Зараз стратегічною метою Сербії є інтеграція у Європейський Союз. І для цього потрібно вирішити проблемне питання стосовно Косово, бо у преамбулі Конституції Сербії самопроголошена республіка залишається складовою частиною Сербії. Це заважає успішності інтеграційного процесу. Сербі Косова також не хочуть підкорятися албанській владі краю. На минулому референдумі, що тривав з 14 до 16 лютого 2012 року, понад 99, 74% його учасників відповіли "ні" на питання: "Чи визнаєте ви інститути так званої Республіки Косово в Пріштіні?" Свою думку висловило 75% населення північних районів Косова, де проживають в основному серби. Юридичної сили референдум не має, проте він в черговий раз продемонстрував, що проблема мирного співіснування народів у Косові не вирішена. Ця подія мала на меті привернути увагу світової спільноти. Але референдум косовських сербів Белград не підтримав і назвав його "антиконституційним". Сербська влада побоюється, що цей крок може завадити переговорам з урядом Пріштіни і стане новою перешкодою на шляху їх країни в ЄС [2].

Таким чином, кожна зі сторін має свій варіант вирішення даної проблеми. Та не зважаючи на усі розмовності, як Сербія, так і Косово бачать своє майбутнє у Європейському Союзі, а отже вирішувати питання у будь-якому випадку доведеться. І варіант компромісу та поступків більш ймовірний, бо цей регіон вже надто знесилений для іншого розвитку подій, і уряди країни це розуміють і вже готові до діалогу.

В той же час в самій Європі сепаратистські тенденції посилюються. Модель Косівського врегулювання буде визнана універсальною і послужить основою для вирішення інших подібних конфліктів. Такі конфлікти, як відомо, є у багатьох держав Євросоюзу. В опозиції до питання про незалежність Косова опинилися в той чи інший час Кіпр, Греція, Словаччина, Іспанія і Румунія. Кіпр стурбований проблемою Північного Кіпру. Як відомо, частина риторики західних політиків, які наполягали на якнайшвидшому відділенні Косова від Сербії, будувалася на тому посиленні, що не може ж так довго тривати неясність із статусом Косова, що виникла більш 10 років тому. Північний же Кіпр, як відомо, був відторгнутий турецькими військами від міжнародно-визнаної Республіки Кіпр в 1974р. До цих пір такий стан влаштувало всіх. У зв'язку з визнанням Косова як незалежної держави багато політиків Північного Кіпру заговорили про застосування косовської моделі до Північного Кіпру.

У Греції в світлі ідей "Великої Албанії", виникає побоювання щодо можливих претендувань в майбутньому на населений албанцями регіон Епір.

У Румунії є загроза, що косовським шляхом можуть піти німецьке та угорське меншини.

У Словаччині стурбовані щодо сепаратистських амбіцій угорської меншини. Країна басків і Корсика борються за незалежність від Іспанії і

Франції вже не один десяток років. І якщо корсиканці останнім часом заспокоїлись, то баски, навпаки, продовжують боротьбу з іспанськими "колонізаторами" до цих пір. За ситуацією в Косово стежать в бельгійській Фландрії, в Шотландії і в Каталонії - ще одній іспанській провінції, яка домоглася від Мадрида права мати свою Конституцію і затвердити власну державну мову – каталонську. З проголошенням незалежності Косово підірвані всі підвалини міжнародного права, знищені ті принципи, які з величезним трудом, ціною воєн, жертв, кровопролиття Європа виробила, поклала в основу свого існування, підірвані ті принципи, на яких ґрунтується ОБСЄ, принципи, закладені в Статуті ООН.

Список використаних джерел

1. Искендеров П. А. Угрожает ли Балканам новая перекройка границ? // П. А. Искендеров [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.perspektivy.info/oykumena/balkan/ugrozhajet_li_balkanam_novaja_perekrojka_granic_2012-02-10.htm
2. Сербы Косова не хотят подчиняться албанским властям Приштитыны [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ru.euronews.net/2012/02/15/kosovo-serbs-hold-referendum/>
3. Шарапо А. В. Косовский конфликт : последствия и уроки. // А. В. Шарапо [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=372&Itemid=51

УДК 327(44:6-17)"2011"(043)

ФРАНЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В «АРАБСЬКІЙ ВЕСНІ»

Савка О. В.,

*студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*

Середземноморський регіон завжди був у колі зовнішньополітичних інтересів Франції. Багато французьких президентів ставили за мету підкорити своїй владі цю територію та принести спокій та стабільність на свої північні кордони, проте не забуваючи про свої власні економічні та фінансові інтереси. Прихід до влади у Франції у 2007 році Ніколя Саркозі посилив потуги країни на Середземноморському зовнішньополітичному векторі.

Французька дипломатія історично тісно переплітається з подіями в Арабському світі. Франція зберегла свій статус впливового гравця в регіоні за допомогою своєї участі в Лівані під час громадянської війни, яка закінчилась в 1990 році, участі у 1991 році у війні в Перській затоці, а також привілейованих політичних і економічних відносин з багатьма арабськими країнами.

Тим не менш, роль Франції у боротьбі за владу в регіоні зростає. Країна намагається максимально впливати на стратегічні питання, такі, як ізраїльсько-палестинський конфлікт, конфлікт у Західній Сахарі та питаннях енергетичної безпеки, прагнучи використовувати свої власні політичні зв'язки з Алжиром та Лівією. Багато хто в арабському світі посилається до політики чинного президента Франції та поточної французької політики в регіоні. Коли Ніколя Саркозі став президентом у 2007 році багато хто вважав його позицію до Близького Сходу визначальною в свою чергу через єврейське походження, проамериканську позицію й оголосили його прихильність до просування демократії і «західних цінностей». З самого початку, Н. Саркозі проявив схильність до політичного прагматизму. Усі його заяви і виступи були зосереджені переважно в області прав людини, демократії і необхідності створення миру в регіоні.

За часів керівництва міністерством внутрішніх справ Ніколя Саркозі продемонстрував свою глибоку огиду до політичного ісламу [2], але це не завадило посилити відносини з країнами регіону після обрання на пост президента держави. Саркозі прагне посилити присутність французьких компаній в Іраку, Об'єднаних Арабських Еміратах, Саудівській Аравії, Катарі. Хоча попередні французькі президенти також прагнули зміцнити свої комерційні інтереси в регіоні, а бізнес інтереси Н. Саркозі були особливо невід'ємною частиною політики.

З початку потрясінь в країнах Близького Сходу та північної Африки. Президент Франції Ніколя Саркозі прагне позиціонувати Францію в якості регіонального лідера. Зокрема, військове втручання Франції в рамках НАТО до Лівії стало поворотним пунктом у французькій політиці в регіоні. Велика увага французького керівництва була приділена до дій у відповідь на «арабську весну», що обумовлюється наявністю меншин з країн Магрибу на території країни.

Насправді зміни в політиці Франції в умовах «арабської весни» мали відносно обмежений характер. У той час, як Франція, безумовно, допомагає просувати деякі корисливі ініціативи на підтримку реформ в арабському світі.

Основну увагу Саркозі надає регіональному балансуванню на межі війни і контрастує з минулою діяльністю Франції в цьому регіоні. Основа французької зовнішньої політики в Північній Африці сфокусована на стороні диктаторів заради короткострокових інтересів, звертаючи досить мало уваги до демократії та прав людини.

Ставлення Саркозі щодо полковника Каддафі виявилось особливо прагматичним. Лідер Лівії вже давно вважається ізгоєм, але французький президент навпаки замість ізоляції запропонував Каддафі політичне, економічне і технічне співробітництво, відвідав його в Тріполі в липні 2007 року і привітав його в Парижі в грудні того ж року. Крім економічних міркувань, постає ясність, що Саркозі також переслідує іншу мету: створити сприятливі умови для успіху його улюбленого проекту – Союз заради Середземномор'я.

Коли почались масові демонстрації у Тунісі в грудні 2010 року Франція вийшла на стороні Бена Алі. Потім продовжувалась підтримка Хосні Мубарака, коли протести з'явилися на вулицях Єгипту. Тільки початок військової операції в Лівії змінив політику Франції і проголосив за мету «захист цивільних осіб» [1]. У свою чергу Франція заявляє, що зробили якісний зсув у своїй зовнішній політиці, зображаючи себе як сила добра в Середземному морі та намагаючись отримати своє давно втрачене лідерство. Тим не менш, зміни в основному залишаються поверхневими, основна увага зосереджена на дискурсі, а не на конкретних цілях.

Саркозі традиційно готовий співпрацювати з автократичними режимами, коли це співпадає з інтересами своєї країни, але і настільки ж швидко може відмовитися від них, коли події призводять до широких регіональних змін. Нещодавно він піддав критиці Кадафі в Лівії та Башара аль-Асада в Сирії, але не напів-самодержавного керівництва в Алжирі і Марокко. Незважаючи на військові успіхи НАТО в Лівії, метою Франції залишалось підтвердження свого лідерства в регіоні і в ЄС, що навряд чи це виявиться оптимальним як для Близького Сходу так і для європейських держав. Франція, як і раніше має можливість грати більш конструктивну роль лідера в арабському світі, а також консолідувати свої власні інтереси зміцнювати потенціал ЄС.

Власні інтереси Саркозі та регіональні устремління керівництва прийшли на перший план в результаті подій на початку 2011 року в регіоні. Він намагається позиціонувати себе як неявний лідер європейської дипломатії, підкресливши потенціал Франції в цьому регіоні в порівнянні з європейськими колегами. Реальна політика Н. Саркозі стала не стабільною після усунення від влади в Тунісі Бена Алі і в Єгипті Хосні Мубарака. Це спонукало французького президента визнати Перехідну національну раду в Лівії.

У той же час Франція була одним з головних пропагандистів ідеї військового втручання в Лівію. Саркозі лобює членів ради Безпеки на прийняття двох резолюцій (резолюції РБ ООН 1970 і 1973) [3], які проклали шлях для військової інтервенції. На європейському рівні, Саркозі офіційно виступав за активнішу роль ЄС у арабському світі. Тим не менш, це було зроблено таким чином, щоб просувати французькі національні інтереси у регіоні. Паралельно з європейською політикою Франція діяла і в односторонньому порядку. У той час, як Європейська комісія оголосила в березні 2011 року о фінансовій підтримці країн у розмірі 258 000 000 євро, Франція оголосила місяць потому, під час саміту G8, що вона профінансує допомогу в 1 млрд. євро.

Таким чином, ми бачимо, що французький президент Ніколя Саркозі намагається, не дивлячись на відношення своїх партнерів в ЄС, в арабській весні просувати конкретні французькі інтереси і пріоритети за допомогою односторонніх кроків.

Цей розрив між французькою однобічністю та багатосторонністю ЄС, можна думати, впливає з питань імміграції, яка стала ще більш актуальною

у світлі арабської весни. Зростання числа іммігрантів з країн Північної Африки не уживається з традиційним стигматизмом французької громадськості арабських і мусульманських громад, і є намаганням інструменталізувати французький уряд у політичних цілях.

Враховуючи факт входження Франції у передвиборчий період, Саркозі зосередився більше на внутрішній політиці ніж на зовнішній. Тому основна увага уряду спрямована на питаннях безпеки, економіки, релігії та імміграції. Саме на події арабської весни співпали перестановки у французькому уряді. На пост голови МВС було призначено Клода Гуєнта, який був відомий своїми особливо воюючими поглядами на імміграцію. Гуєнт завив про своє бажання зменшити число іммігрантів на території Франції та дозволів на проживання для іноземців. Він сповідує, що «інтеграція у Франції не вдалася і безробіття є найвищим серед неєвропейських іноземців»[4].

Каддафі використовував міграційний контроль, як засіб тиску на країни ЄС для вирішення власних інтересів. З Каддафі пішов у небуття і ефективний контроль лівійської берегової лінії. Тепер Франція побоюється, що у свою чергу її підтримка операції «Одіссея. Світанок» призведе до ще більшого числа нелегалів на своїй території. Рішення Франції для захисту своєї території показали підступність солідарності з південними сусідами і руйнівні відхилення від норм ЄС, що у свою чергу виявилось у закритті кордонів та введені контрольно-пропускного режиму на своїх кордонах.

Таким чином, французька політика як і раніше реактивна, позбавлена довгострокових перспектив і занадто доцільна з точки зору використання на рівні ЄС. Неодноразові набіги на односторонність в контексті арабської весни призводять до хитань у зовнішній політиці країни як у рамках ЄС так і у рамках регіону.

Список використаних джерел

1. France Diplomatie [Electronic resource] — Mode of access : http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/pays-zones-geo_833/maroc_410/france-maroc_1185/presentation_3361/maroc-10.03.11_90471.html.
2. G8 : la France débloque un milliard d'euros pour la Tunisie et l'Egypte [Electronic resource] — Mode of access : <http://tempsreel.nouvelobs.com/monde/20110527.OBS4073/g8-la-france-debloque-un-milliard-d-euros-pour-la-tunisie-et-l-egypte.html>.
3. France-Maroc, un ticket gagnant [Electronic resource] — Mode of access : <http://www.francemondexpress.fr/france-maroc-un-ticket-gagnant,984.html>.
4. Commerce extérieur de la France : le volume des échanges avec les pays arabes reste en-deçà de son vrai potentiel [Electronic resource] — Mode of access : <http://www.dubaifrance.com/spip.php?article5812>.

**НАСЛІДКИ ПОДІЙ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ» ДЛЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ІТАЛІЇ**

*Тарселлі В. В.,
Маріупольський державний університет*

Події «Арабської весни», що виникли в країнах Північної Африки, викликали ряд гострих дискусій з питання енергетичної залежності Італії. Не маючи власних енергетичних ресурсів, Італія змушена імпортувати енергетичні ресурси з інших країн для забезпечення внутрішніх енергетичних потреб. Серед країн Північної Африки, в яких відбулися події «Арабської весни», Лівія та Алжир займають одне з перших місць серед країн-імпортерів енергетичних ресурсів в Італію. Повалення режиму М. Каддафі та масові протести в Алжирі відкривають нові можливі сценарії розвитку енергетичної безпеки Італії.

Італійська енергетична компанія «ЕНІ» є головним актором на енергетичному ринку Лівії. Діяльність італійської компанії регулюється контрактом з видобутку нафти, який закінчується в 2042 році і контрактом з виробництва газу, який закінчується в 2047. Дослідження родовищ і видобуток енергетичних ресурсів здійснюється в шести областях Лівії, серед яких Кіренаїка і Тріполітанія [3].

В області Кіренаїка італійська компанія здійснює видобуток нафти на родовищі Абу Аттіфел. Це було одне з перших родовищ, на якому компанія «ЕНІ» відновила свою діяльність після революційних подій 2011 року в країні. В області Тріполітанія компанія діє на родовищі Бурі та на родовищі Ель Феел. У 2011 році видобуток в цій області був значно скорочений. Компанія «ЕНІ» має намір відновити колишні темпи видобутку, але на даний момент компанія офіційно не оголосила терміни відновлення видобутку з родовищ Триполітанії [1].

Видобуток газу в Лівії відбувається в рамках спільного підприємства «Western Libyan Gas Project». Газ надходить з родовищ Бахр Ессалам і Вахи на прибережну станцію Меллітах, де після кінцевої обробки направляється до Європи завдяки газопроводу «Грінстрім», який пов'язує Італію і Лівію. Експорт природного газу з даного газопроводу було зупинено 22 лютого 2011 року та відновлено 18 березня 2011. На даний момент проводяться заходи щодо відновлення повного обсягу транспортування природного газу на ринок Італії та Європи.

Уряд, що прийде на зміну тимчасовому, буде змушений відновити колишні обсяги виробництва та експорту енергетичних ресурсів, адже дана сфера становить більше 90% доходів країни. В період правління перехідного уряду, відновлення економіки зможе відбутися тільки через поновлення видобутку енергетичних ресурсів на території Лівії. В даному контексті енергетична інфраструктура в Лівії, побудована спільно з італійськими компаніями, починаючи з газопроводу «Грінстрім», міцні і надійні

відносини, що збереглися під час політичного конфлікту, зможуть стати гарантією для продовження успішної діяльності італійських компаній в країні, а Лівії дасть змогу відновити національну економіку.

З економічної точки зору, припинення поставок енергетичних ресурсів з Лівії в літній період замість зимового, дозволило Італії уникнути енергетичної кризи. Якщо б у зимовий період сталося припинення поставок природного газу по газопроводу «Грінстрім», при паралельному виникненні енергетичних проблем між Україною і Росією, а також нестабільної ситуації в Тунісі та Алжирі, з яких також здійснюється імпорт енергетичних ресурсів, Італію спіткав би енергетичний колапс.

Енергетична стратегія Італії щодо країн, з якими вона тісно пов'язана в енергетичному плані, як Лівія, передбачає розвиток економічних, політичних відносин, які б сприяли зниженню взаємозалежності, але в той же час підвищенню рівня інвестування в стратегічні зони держави [4]. В даному контексті збереження дії договору між Італією та Лівією, при можливих змінах або поправках в даний договір, можуть гарантувати стабільний розвиток відносин між країнами і в енергетичному плані.

Уряд М. Монті ставить Лівію на одне з провідних місць серед пріоритетів у зовнішній політиці Італії. У ході останнього візиту прем'єр-міністра М. Монті до Лівії, питання енергетичного співробітництва було головною темою обговорення між лідерами держав. Президент перехідної національної ради Лівійської республіки Мустафа Абд-аль-Джаліль підтвердив свою повну підтримку Італії та італійських енергетичних компаній і запевнив, що енергетичні відносини між країнами будуть збережені на колишньому рівні співпраці відповідно до Договору про дружбу і співробітництва між Італією та Лівією.

Але залишається певний політичний фактор, що може вплинути на енергетичні відносини між Італією та Лівією. На думку багатьох аналітиків, Італія не матиме переваг на енергетичному ринку Лівії, адже вона не брала активної участі у військовій інтервенції в Лівії на відміну від Франції, Великобританії, Катару і США [6]. В той же час деяку перевагу в Лівії зможуть забезпечити існуючі відносини Італії з лівійськими енергетичними компаніями, керівництво яких буде грати важливу політичну роль в сучасній Лівії. Також важлива роль енергетичної компанії «ЕНІ», яка зможе забезпечити перевагу італійських інтересів в країні.

Важливою країною для задоволення енергетичних потреб Італії залишається Алжир. Алжир імпортує природний газ завдяки газопроводу «Трансмед» задовольняючи 35% імпорту енергетичних ресурсів Італії. Масові протести, які торкнулися Алжиру не призвели до припинення діяльності газопроводу «Трансмед» та італійських енергетичних компаній в країні. Попередній Міністр закордонних справ Ф.Фраттіні, незважаючи на кризову ситуацію, яка склалася в країні, прийняв участь у бізнес-форумі, де було підписано протокол між італійськими та алжирськими компаніями про розширення сфер співробітництва, в тому числі в енергетичній сфері [7].

Слід сказати, що незважаючи на мінімальні наслідки для енергетичних відносин Алжиру та Італії під час кризи в країні, сусід Алжиру - Туніс може вплинути на енергетичну безпеку Італії. Це твердження ґрунтується на тому, що газопровід «Трансмед», що транспортує природний газ до Італії, проходить через територію Тунісу, за що Туніс отримує кошти від Італії за транзит. Тому після відставки туніського президента Бен Алі, новий уряд Тунісу може переглянути ціну за транзит, яка на даний момент залишається дуже низькою. Таким чином, розвиток політичних подій в Тунісі може вплинути на подальшу ціну імпортування природного газу через газопровід «Трансмед».

М. Монті після подій, які відбулись в країнах Північної Африки проголосив, що Італії слід диверсифікувати джерела імпорту енергетичних ресурсів, знизивши тим самим політичні ризики, які виникають при припиненні поставок ресурсів внаслідок нестабільності політичних режимів у країнах-експортерах енергоресурсів. У цьому контексті, М. Монті пропонує розглянути «східний енергетичний шлях». Це два проекта: газопровід «Itgi» Італія – Греція - Туреччина компанії «Edison» і «Dera», і Трансадриатичний газопровід швейцарської компанії «EGL», норвезької компанії «Statoil» та німецької «E.ON Ruhrgas». Ці проекти можуть стати варіантами у вирішенні питання диверсифікації енергетичних шляхів Італії, але залишається відкритою проблема заповнення каспійським газом даних газопроводів [5].

М. Монті вважає, що сектор альтернативних джерел енергії може знизити економічні ризики для Італії, при виникненні кризових ситуацій з поставками енергетичних ресурсів від країн-експортерів [5]. Але, на жаль, даний сектор, в період економічної кризи, в якій знаходиться не тільки Італія, не може отримати швидкий розвиток, адже вимагає значних фінансових інвестицій.

Для повного забезпечення країни газом, Італії слід модернізувати існуючі станції з переробки зрідженого газу і подолати існуючі бюрократичні бар'єри для будівництва нових станцій з переробки зрідженого газу. Перші кроки вже були зроблені діючим Міністром економічного розвитку та інфраструктури Італії К. Пассера, який видав дозвіл на будівництво в м. Порто-Емпедокле, м. Джоя Тауро та в м. Ліворно нових станцій переробки зрідженого газу, які вже багато років не можуть отримати дозволу на реалізацію проекту [8]. Завдяки цим станціям Італія має намір отримувати зріджений газ морським шляхом з Катару, Ірану та Саудівської Аравії.

Таким чином, північна Африка грає важливу роль в енергетичному забезпеченні Італії. Події «Арабської весни», які торкнулися головних імпортерів енергетичних ресурсів для Італії – Лівії та Алжиру, мають бути прийняті до уваги чинним урядом М. Монті, якому, в свою чергу, слід внести зміни і поправки в національну енергетичну стратегію Італії, у відповідності до ситуації, яка склалася на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Varvelli A. Il petrolio libico tra incertezze politiche e nuova concorrenza internazionale [Електронний ресурс] / A. Varvelli. — ISPI. — Режим доступу : http://www.ispionline.it/it/documents/Analysis_87_2011.pdf
2. Frappi C. Le strategie di politica energetica dell'Italia. Criticità interne e opportunità internazionali [Електронний ресурс] / C. Frappi. — ISPI. — Режим доступу: <http://www.ispionline.it/it/documents/98-114.pdf>
3. Ronzitti N. Il futuro dei trattati tra Italia e Libia [Електронний ресурс] / N. Ronzitti. — Affari internazionali. — Режим доступу <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=1961>
4. Intervento del Ministro Frattini al Business Forum italo-tedesco «Le conseguenze della Primavera araba in Europa: energia e migrazioni» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Interventi/2011/10/20111026_BusinessForum.htm
5. Rubei A. Energia e ambiente: ecco cosa ne pensa il nuovo premier Mario Monti. [Електронний ресурс] / A. Rubei. — Greenbiz.it. — Режим доступу: <http://www.greenbiz.it/panorama/italia/3469-energia-e-ambiente-ecco-cosa-ne-pensa-il-nuovo-premier-mario-monti>
6. Sanguini A. Monti vola in Libia a caccia di energia [Електронний ресурс] / A. Sanguini. — Il Sole 24 ore. — Режим доступу: <http://www.lettera43.it/economia/macro/37084/italia-libia-la-strategia-mediterranea-di-monti.htm>
7. Vaglio. L. Algeria, Libia, Tunisia: ecco il peso energetico del Nord Africa per l'Italia [Електронний ресурс] / L. Sanguini. — Il Sole 24 ore. — Режим доступу: <http://www.ilsole24ore.com/art/notizie/2011-02-25/algeria-libia-tunisia-ecco-101411.shtml?uuid=Aa3IVLBD>
8. Vanucci M. Il piano energetico nazionale di Monti/Passera. [Електронний ресурс] / M. Vanucci. — Blog di Piergiorgio Rosso. — Режим доступу: <http://freeyourmindfym.wordpress.com/2012/02/14/il-piano-energetico-nazionale-di-montipassera-di-piergiorgio-rosso/>

УДК 327(73:581)(043)

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ КАМПАНІЇ США В АФГАНІСТАНІ

Смишнікова Ю. О.,

студентка V курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Тероризм в будь-яких формах свого прояву перетворився на одну з найнебезпечніших проблем, з якими людство увійшло до ХХІ сторіччя. В сучасному світі проблема тероризму займає особливе місце серед явищ

соціальної дійсності і є реальною загрозою політичній стабільності та світового порядку.

Сполучені Штати є одним з ключових лідерів антитерористичного руху, що набув активного розвитку в останні десятиліття. Після терористичних актів 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку і Вашингтоні боротьба з тероризмом стала однією з головних завдань зовнішньої політики США, керівництво країни прийняло рішення про проведення контртерористичної операції в Афганістані, що отримала умовне найменування «Непохитна свобода». Основна її мета полягала в знищенні лідерів та інфраструктури терористичної організації «Аль-Каїда» і зміщенні правлячого режиму ісламського руху «Талібан» (ІРТ) в Афганістані [1].

До початку активної фази операції (7 жовтня 2001 року) передовими військовими підрозділами в прикордонних з Афганістаном районах Узбекистану і Пакистану були розгорнуті основні операційні бази Сил Спеціальних Операцій (ССО) [3]. Проте, розуміючи, що в інформаційну епоху запорука успіху військової операції полягає не тільки у вдалим маневрах, керівництво США розпочало активну інформаційну кампанію.

До основних Небойових Спеціальних Операцій, що проводилися силами США в Афганістані, можна віднести психологічні операції (ПсО), інформаційні операції та операції гуманітарного характеру.

Психологічні операції були важливим елементом контртерористичної операції «Непохитна свобода» в Афганістані. В ході їх реалізовувалися наступні завдання: деморалізація бойовиків ІРТ і «Аль-Каїди» і схилення їх до припинення опору; підвищення бойового духу особового складу збройних формувань АТК і підрозділів афганських урядових військ; дискредитація ідеології ісламського руху «Талібан» в очах мирного населення Афганістану та його заклик до підтримки діяльності нового уряду країни, а також дій збройних сил США та їхніх союзників.

Інформаційні операції (ІО) проводилися в рамках інформаційної війни США в цілому на всіх етапах військової кампанії «Непохитна свобода». Метою ІО цього типу було інформаційне висвітлення діяльності угруповання збройних сил США та їхніх союзників в Афганістані в інтересах американського військово-політичного керівництва [2].

В ході ІО ставилися такі основні завдання: ретельна селекція інформаційних повідомлень про хід операції «Непохитна свобода», що видаються представникам національних і зарубіжних ЗМІ; професійна підготовка афганських дикторів радіо і телебачення; відбір кандидатів з числа впливових афганських державних, політичних і релігійних діячів, затриманих бойовиків ІРТ і «Аль-Каїди» для спілкування з кореспондентами, а також своєчасна підготовка інформаційних матеріалів, що спростовували причетність американців до протиправних дій та спрямованих на послаблення впливу інформаційних засобів ІРТ і «Аль-Каїди» на мирне населення Афганістану, а також інших ісламських держав.

Вирішення цих завдань покладалося в першу чергу на особовий склад підрозділів психологічних операцій, командування сухопутних військ США, а також на інформаційні центри в містах Баграм, Кандагар і Мазарі-Шаріф.

Безпосереднє керівництво операціями здійснює спеціальна об'єднана оперативна група Міністерства оборони США з залученням представників держдепартаменту, ЦРУ, інформаційного агентства Юсіан та окремих ЗМІ. Основними цілями ПсО стали деморалізація і схиляння до припинення опору і здачі в полон членів збройних формувань «Талібан» і «Аль-Каїда», зведення до мінімуму втрат серед військовослужбовців і цивільного населення, роз'яснення народу Афганістану цілей США і причин появи американських військ в регіоні, завоювання симпатій та забезпечення співпраці з боку місцевих жителів. На більш віддалену стратегічну перспективу поставлена задача формування проамериканської орієнтації у місцевої політичної еліти з метою забезпечення довготривалого впливу Сполучених Штатів [2].

Для досягнення поставлених цілей в Афганістан були перекинуті підрозділи регулярної 4-ої групи ПсО сухопутних військ США.

Психологічна операція почалася за декілька днів до перших ракетно-бомбових ударів по Афганістану. Перші польоти літаків для радіомовлення на територію цієї країни відбулися 23 вересня 2001 року. З початком бойової фази операції американська авіація в результаті цілеспрямованих ударів знищила радіомовні центри талібів, у тому числі офіційну радіостанцію «Голос Шаріату» в Кабулі [4]. Це підірвало пропагандистські ресурси талібів і забезпечило американським силам ПсО монопольне становище в радіоефірі Афганістану, а також дозволило в подальшому використовувати для передачі своїх радіопрограм частоти, на яких раніше віщали радіостанції талібів.

В умовах малої забезпеченості населення радіоприймачами для розширення слухацької аудиторії з американських літаків над різними районами Афганістану було скинуто до 100 тис. радіоприймачів з фіксованою частотою, як це раніше практикувалося в Іраку і Югославії [2].

Здійснювалася ретрансляція передач радіостанцій «Голос Америки» і «Радіо Свобода». Інформаційні матеріали для радіопередач готувалися фахівцями 4-ї групи ПсО. В ефірі ці передачі з'являлися під назвами «Інформаційне радіо» і «Радіо Вільний Афганістан» [4]. У змісті радіопрограм особливе місце займала тема дискредитації лідерів «Талібану» і «Аль-Каїди», а також тексти з Корану, спеціально підібрані американськими фахівцями для спростування тез пропаганди талібів і антиамериканських висловлювань бен Ладена. Починалися і закінчувалися радіопроекти народною афганською музикою.

Другою за значенням формою інформаційно-психологічного впливу в проведеній Сполученими Штатами психологічній операції була друкована продукція. Вперше листівки були скинуті з літаків ВПС США 14-16 жовтня 2001 року, причому для їх розповсюдження використовувалися навіть бомбардувальники B-52 [4]. На завершальному етапі операції практикувалася також роздача листівок і буклетів в руки місцевому населенню спеціальними моторизованими командами ПсО. Всього з початку військової операції в

Афганістані до кінці грудня 2001 року силами ПсО США було поширено понад 18 млн листівок, що для країни з 28-мільйонним населенням є значною цифрою. У той же час з урахуванням низької грамотності населення (менше 40 %) основна увага при розробці цих пропагандистських матеріалів приділялась образотворчим засобам наочної агітації.

Основними темами радіопередач і листівок, адресованих мирному населенню, були демонстрація відкритості та доброзичливості американського керівництва по відношенню до афганського народу, готовності надати йому допомогу в налагодженні мирного життя, дискредитація режиму талібів, а також роз'яснення того, що дії США та їхніх союзників спрямовані не проти мирних жителів або ісламу, а проти вогнищ тероризму на території Афганістану і підтримуючого їх руху «Талібан», що його підтримує.

З метою психологічного впливу на цивільне населення практикувався також скидання з літаків гуманітарних вантажів (всього було скинуто понад 2,2 мільйони продовольчих пакетів) з американською символікою та малюнками пропагандистського змісту. Тут, однак, виникла проблема: пакети були жовтого кольору і нерідко приймалися афганцями за шматки тротилу. Цією обставиною негайно скористалася «Талібан» для контрпропаганди - американці були звинувачені в тому, що ці пакети насправді є вибухонебезпечними або непридатними для їжі.

Інша серія програм та листівок була звернена до членів збройних формувань «Талібан» і «Аль-Каїда». У цих інформаційно-пропагандистських матеріалах превалював мотив залякування. Бойовикам заявляли, що вони приречені, що їх табори будуть «залиті смертоносною зливою вогню з вертольотів». Підкреслювалася технічна перевага американського озброєння.

Оцінюючи ПсО США на першому етапі антитерористичної операції, багато зарубіжних фахівців, у тому числі американських, висловлювали великі сумніви в її ефективності. Незалежні експерти прямо вказували, що тексти перших передач «не такі хороші, як повинні були бути, особливо якщо звернути увагу на знання культури і звичаїв».

По-перше, самі афганці в результаті цілеспрямованої політики руху «Талібан» з інформаційної ізоляції країни мали дуже туманне уявлення як про терористичні акти 11 вересня 2001 і причини бомбардувань, так і про відносини талібського режиму з іншими країнами. При цьому радіопередачі американських сил ПсО були недоступні переважній більшості населення країни через відсутність радіоприймачів. Ефективність розповсюдження гуманітарної допомоги, розрекламованої американськими ЗМІ, довгий час залишалася низькою. У багатьох випадках вона скидалася над пустельними територіями і замінованими ділянками.

По-друге, зміст адресованих бойовикам листівок і радіопрограм, в яких «не було нічого, крім елементарного залякування», міг бути розцінений афганцями, особливо пуштунами і белуджі, як образа і набув скоріше негативного ефекту.

Крім того, до початку листопада 2001 року Білий дім зіткнувся з наростаючим міжнародним осудом бомбардувань Афганістану і хвилею антиамериканських виступів, що захлеснула мусульманські країни Близького і Середнього Сходу. Згідно з проведеними опитуваннями, підтримка американських бомбардувань істотно зменшилася і у всіх європейських державах. Таліби в цілях активізації пропагандистської кампанії проти США стали допускати в країну деяких західних кореспондентів та організовувати виїзди в населені пункти, які зазнали бомбардувань [4].

Наступні кроки в «інформаційному наступі» Сполучених Штатів були більш обачливі та винахідливі. На посаду заступника державного секретаря з інформаційної політики було призначено Ш. Бірс, спеціаліста з реклами та зв'язків з громадськістю. Прийнято рішення про залучення до ведення інформаційної кампанії приватних PR-організацій та виділення їм близько 400 млн. доларів на пропагандистські заходи в 78 державах, насамперед мусульманських [4]. Крім того, США і Великобританія розмістили в Ісламабаді коаліційний інформаційний прес-центр «медіацентр швидкого реагування», до складу якого увійшли як офіційні військові представники, так і цивільні співробітники ЗМІ. В цілому це дозволило зробити діяльність західних ЗМІ в регіоні більш оперативною і перехоплювати ініціативу у висвітленні афганських подій у близькосхідних засобів масової інформації, діючи за принципом випередження.

Отже, ми бачимо, що в такій ситуації говорити про повний успіх психологічних/інформаційних операцій ЗС США неправильно. Проте, незалежні експерти констатують, що ПсО сприяли виконанню завдань американськими збройними силами на початковому етапі операції в плані мінімізації втрат і роз'єднання бойових формувань «Талібану». Американські фахівці в області ПсО в цілому гнучко реагували на зміни військової обстановки і оперативно усували виявлені в ході контактів з місцевою аудиторією недоліки в спрямованості своїх матеріалів. Однак, незважаючи на це, ряд розроблених матеріалів, що використовувалися в ході подібних операцій, недостатньо враховував місцеві національно-психологічні особливості, а також етнічну та релігійну специфіку країни.

Список використаних джерел

1. Акмалов Ш. Афганская политика США: реалии, проблемы и перспективы / Ш.Акмалов [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.lib.csu.ru/vch/101/42.pdf>.
2. Владимиров В., Попов И. Силы Специальных Операций США в ходе контртеррористической операции «Несгибаемая свобода» в Афганистане / В. Владимиров, И. Попов // Зарубежное военное обозрение — 2003 г. — № 2. [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://otvaga2004.narod.ru/publ_w2/afghan2001.htm.
3. Мусаевич А.А. Афганское направление политики США в контексте глобальной антитеррористической стратегии / А.А.Мусаевич

- [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.dissert.ru/aidamirovAM.html>.
4. Тюрин Д., Сафонов В. Психологические операции ВС США в Афганистане / Д.Тюрин, В.Сафонов [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://pentagonus.ru/publ/22-1-0-197>.

УДК 327.56(100:55)(045)

**ПРОБЛЕМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ІРАНСЬКОГО ЯДЕРНОГО
ПИТАННЯ: ЙМОВІРНІСТЬ ВОЄННОГО СЦЕНАРІЮ ТА НАСЛІДКИ
ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ**

Константинова В. А.

*студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

В умовах світової економічної кризи, напередодні президентських виборів в США та Російській Федерації, зміни політичного образу влади в КНР, проблема вибору методів врегулювання іранської ядерної проблеми гостро стоїть на міжнародному порядку денному. Хоча й існують суперечливі оцінки і прогнози щодо подальшого розвитку подій, очевидним є той факт, що в разі ухвалення помилкового рішення іранське ядерне питання перетвориться на ще одне політичне табу в регіоні Близького і Середнього Сходу.

Перед тим, як давати прогноз подальшому розвитку подій, слід розібратися в розстановці сил в регіоні. Серед сусідів Ісламської Республіки Іран, першочергову увагу варто приділити двом країнам: Туреччини та Сирії. В останні роки Туреччина переглянула свою геополітичну роль і позицію на Близькому Сході. Поряд з європейськими прагненнями (які навряд чи здійсняться), Туреччина чітко заявила про свої амбіції як регіонального лідера. На регіональне лідерство претендує і Іран. Тоді, як Тегеран позиціонує себе як борець проти панування Заходу на Близькому Сході, відмовляючись визнати Ізраїль, вважаючи своїм священним обов'язком його знищити, і підтримуючи рух опору в Лівані та Палестині, намагаючись сформувати антизахідний фронт, який включив би деякі арабські країни, Туреччина обрала більш раціональний підхід до близькосхідних проблем. Зовнішня політика Анкари щодо регіону заснована на спокійній дипломатії, консенсусі і пошуках переговорних рішень між Заходом та Іраном, Сирією та Ізраїлем, Ізраїлем і Палестиною. До того ж, Туреччина віддає перевагу розвитку економічного співробітництва замість ідеологічних промов і втручання в справи інших країн.

Стосовно Сирії, зважаючи на останні події, очевидним є прагнення США остаточно вирішити геополітичні задачі на Близькому Сході на свою користь. Говорити про ситуацію в Іраку і Афганістані взагалі не доводиться.

Цікаві відносини Ірану і Пакистану, які продовжують розвиватися. Хоча й існує цілий комплекс проблем (зміцнення кордонів, наркотрафік, нелегальна міграція і т. ін.), Ісламабад неодноразово заявляв про неприйнятність силового вирішення цієї проблеми та необхідності її врегулювання виключно шляхом мирних переговорів. До речі, при голосуванні в Раді керуючих МАГАТЕ щодо питання про передачу іранського досьє в СБ ООН у вересні 2005 р. Пакистан утримався, при цьому сприяв в розслідуванні факту нелегальних поставок з Пакистану документації та креслень з виробництва центрифуг. В Ісламабаді вважають, що Іран як учасник ДНЯЗ має законне право на розвиток «мирного атома» за умови дотримання ним принципів нерозповсюдження. Прагнучи до збереження миру, пакистанці неодноразово висловлювали готовність зіграти роль посередника у врегулюванні кризи між Тегераном і Вашингтоном. Однак, незважаючи на проіранську риторичку, в Пакистані відзначалося деяке роздратування атомними амбіціями ІРІ. Цікавий той факт, що де-факто Пакистан володіє технологіями виробництва ядерної зброї (як і Індія). Отже, Ісламабад буде надавати підтримку Ірану в разі нанесення по ньому військового удару, про що нещодавно заявив президент Пакистану Асіф Алі Зардарі на прес-конференції в Ісламабаді після зустрічі лідерів Пакистану, Афганістану та Ірану (17 лютого 2012 р.) [2].

Відносно сусідніх Туркменістану та Азербайджану (які за сумісництвом є газоносними країнами), слід зазначити, що хоча і в Туркменістані останнім часом значно посилюється вплив США, країна все ще тяжіє до РФ (позначається спільне радянське минуле) і змушена враховувати її позиції, в тому числі і по Ірану. На фоні азербайджано-ізраїльських відносин, які нещодавно активізувалися, прогнозована позиція Вірменії як основного союзника РФ на Кавказі, для якої Іран залишається одним з головних експортерів блакитного палива.

Відносини Ірану з арабськими країнами Перської затоки були і залишаються напруженими через низку територіальних суперечок (ОАЕ, Кувейт), хоча і в меншій мірі, ніж в 1980-і і 1990-і роки. До подій в Бахрейнї, Іраку, Ємені, шпигунської історії між Кувейтом та Іраном, в минулому році додалася змова проти посла ОАЕ. Незважаючи на тісні і життєздатні економічні зв'язки останніх двох десятиліть між цими країнами, вони так і не прийшли до довірливим відносинам у політичній сфері [3]. Головне, що робить їх стратегічний союз можливим - це релігійний фактор.

Питання щодо військового сценарію вирішення іранської проблеми поставало давно, причому воно піднімалося в першу чергу Ізраїлем (як питання його національної безпеки). Слід зазначити, що в разі превентивного удару, під бомбардування потраплять не тільки ядерні об'єкти (Бушерська АЕС, заводи зі збагачення урану в Кумі і Натанзі), але і військові бази, військово-морський флот, науково-дослідні центри (в Йезде, Бонабе, Карадже, Ісфахані і Тегерані), які, так чи інакше, причетні до ядерних розробок. Свою реакцію на подібні дії іранське керівництво вже

демонструвало, відпрацьовуючи під час навчань ВМС ІРІ блокаду Ормузької протоки [2].

Поки експерти оцінюють вірогідність превентивного удару по ядерних об'єктах Ірану, в Пентагоні відпрацьовуються всі можливі сценарії, а ООН закликає не нагнітати ситуацію, Європа прийшла до консенсусу і збирається відмовитися від іранської нафти з 1 липня 2012 року. Для розуміння - саме за рахунок валютних надходжень від нафти формується державний бюджет ІРІ. Питання щодо кількості цих надходжень, які були витрачені на ядерні розробки, залишається відкритим. Примітним є той факт, що більше інших європейських країн від іранської нафти залежать ті країни, стан економіки яких ставить під загрозу функціонування ЄС - Італія, Іспанія та Греція. Для Афін ембарго чергова катастрофа, оскільки в даний час країна не платить за іранську нафту, Тегеран постачає її в борг. На частку КНР, Японії, Індії та Південної Кореї - основних покупців іранської нафти в Азії, припадає близько 60% всіх продажів. Хоча Японія і заявила про прагнення знизити частку Ірану в загальному обсязі імпорту нафти (але не повністю відмовитися від неї), швидко (протягом року) диверсифікувати свої енергетичні потоки Японії, як і Республіці Корея, навряд чи вдасться. Серед названих азіатських країн лише Китай зможе швидко зреагувати і мінімізувати наслідки нафтового ембарго [5].

Таким чином, від масштабної інтервенції до Ірану зацікавлені сторони утримує кілька факторів:

По-перше, удар по Ірану дестабілізує регіональну систему міжнародних відносин, яка і так знаходиться на межі, посилить мілітаризацію регіону і ядерні амбіції інших арабських держав (як приклад, про свої плани вже заявляли Саудівська Аравія, Єгипет);

По-друге, об'єктивно з фінансової точки зору масштабна інтервенція неможлива через відсутність фінансових можливостей у коаліційних сил: Європа, як і Америка, зайнята вирішенням своїх економічних проблем;

По-третє, фактор американської громадської думки, яка невдоволена економічними проблемами та затяжними військовими кампаніями, особливо актуалізується напередодні президентських виборів 2012 р., Б. Обама навряд чи захоче втратити голоси потенційного електорату, ініціювавши повномасштабну інтервенцію до Ірану;

По-четверте, об'єктивно західні розвідувальні служби не можуть адекватно оцінити боєздатність іранської армії і її технічні можливості (ця оцінка буде можлива тільки при практичному випробуванні), а враховуючи, що іранській армії доведеться воювати на своїй території (яку вони знають набагато краще ніж противник), шанси на швидке вирішення питання сухопутними коаліційними силами зменшуються в геометричній прогресії;

По-п'яте, хоча реальним залишається сценарій ударів по ядерних об'єктах Ірану, які теоретично може завдати Ізраїль з мовчазної згоди США, однак, не варто забувати про фактор ірано-російських та ірано-китайських відносин;

По-шосте, найголовніше, при вирішенні іранського питання військовими методами, світовий енергетичний ринок опиниться під ударом, гостро постане проблема енергетичної безпеки не лише Європи, але і всього світу (військові дії в Перській затоці і блокада Ормузької протоки - світової артерії транспортування сирої нафти - блискавично позначиться на котируваннях нафти, а також і на прив'язаних до них цінах на газ).

Отже, найбільш прийнятним для всіх сторін буде дипломатичне вирішення іранської проблеми. Однак, режим економічних санкцій, медіа-істерія і політичні спекуляції з цього приводу тільки відтягують вирішення питання і провокують ІРІ на більш рішучі кроки у відстоюванні своїх ядерних амбіцій.

Список використаних джерел

1. Сотников В. И. Пакистано-иранские отношения: роль Пакистана в иранской ядерной программе, экономические проекты и проблема Афганистана [Электронный ресурс] / В. И. Сотников. — Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/15-10-10.htm>.
2. Об изменениях в военно-политической обстановке на Ближнем Востоке и в Северной Африке (13 - 19 февраля 2012 года) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2012/30-01-12a.htm>.
3. Отношения Ирана с арабскими странами Персидского залива [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://express-orient.com/otnosheniya-irana-s-arabskimi-stranami-persidskogo-zaliva>.
4. Махмудов Н. Иранская проблема и безопасность Южного Кавказа [Электронный ресурс] / Н. Махмудов. — Режим доступа : <http://www.1news.az/analytics/20120123041828376.html>.
5. Нефтяное эмбарго против Ирана: риски и последствия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,15685439,00.html>.

УДК 327(61)“2010/2011”(045)

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ»

Наріца А.,

студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”

Маріупольського державного університету

«Арабська весна» - це серія масових вуличних протестів, революцій та внутрішніх військових конфліктів у низці арабських країн Північної Африки, що почалися наприкінці 2010 року в Тунісі й тривають у деяких країнах по нині. На території декількох держав революції розгорнулись навіть до масштабів громадянської війни (Сирія, Лівія). Загалом, ця багатозначна подія охопила усі арабські країни, та жодну не минула участь зміни політичної парадигми. Причини цього повномасштабного процесу досить різноманітні:

соціальні, політичні, економічні, глобалізаційні. Посол РФ у Йемені, Лівії та Тунісі Веніамін Попов виказав і таку думку, що «арабська весна» здійснилася під натиском часу («велением времени» [9]). Зрозуміло, що політичні лідери сучасної епохи цілковито повинні прислуховуватись до свого населення, захищати права людини, боротись із корупцією, адже світ зменшився у зв'язку із поширення таких досягнень, супроводжуваних процесом глобалізації, як Інтернет, телебачення, мобільні телефони. Тому вважаємо доцільним спочатку освітити роль впливу засобів масової інформації на ситуацію в арабських країнах.

Філіп Сеїб, директор Центру публічної дипломатії університету Південної Каліфорнії стверджує, що основними ЗМІ, які сприяли поширенню інформації серед населення та закликали до масових повстань, були не соціальні мережі, а телебачення. Підтверджуючи свою думку, він зазначив у одному з інтерв'ю, що тільки 5% населення арабських країн користуються Фейсбуком, 80% же отримали інформацію про вуличні протести через ТБ. Однак в Єгипті близько 80 тисяч користувачів соціальною мережею Фейсбук підписались під подією 25 січня 2011 року через смерть 28-річного чоловіка на ім'я Халед Саїд [1]. Не зважаючи на те, що мобільний зв'язок та Інтернет були відключені протягом кількох днів, протести тривали, поки Хосні Мубарек не залишив свою посаду президента Єгипту.

Хвиля арабських революцій розповсюджувалася із надмірною швидкістю завдяки ЗМІ, а почалася вона з події у Тунісі 17 грудня 2010 року. Багато версій існує, що пояснюють причини вчиненого вуличним торговцем самоспалення, але наслідки очевидні. Туніський народ спровокував так званий «ефект доміно», охопивши інші країни арабського світу. Масові виступи проти влади, вуличні протести, самоспалення спричинили зміни політичних устроїв у деяких країнах Близького Сходу та Північної Африки.

Чому ж населення так віддано захопилося ідеєю піти проти влади?

Зрозуміло, що без благодатного ґрунту ростки людського незадоволення так швидко на проросли б і не сягнули таких висот, потягнувши за собою велику кількість населення, і врешті-решт не домоглися б такого результату. Що саме стало ґрунтом для формування радикальних настроїв місцевого люду нам і належить з'ясувати.

По-перше, внутрішні чинники зіграли особисту роль у формуванні суспільної думки. Серед них можна назвати соціальні проблеми, які вважаються наслідками сучасного капіталізму: збільшення нерівності між найбагатшими та найбіднішими, великий рівень бідноти, низька заробітна плата, зниження проценту середнього класу серед населення, безробіття та погані житлові умови. У економічному плані причинами спалахнувших повстань були: зростання цін на продукцію першої необхідності, диспропорція в економіці країн. Найбільших страждань зазнала молодь, що не мала можливостей реалізувати себе. Зростав рівень смертності, а показник рівня повсякденного життя навпаки знижувався [4, с. 48]. Водночас з цим малочисельна частина суспільства – політична еліта – користувалася усіма благами, загрузнувши у корупції та безвідповідальності.

З політичної точки зору протести були спричинені дефіцитом реальної демократії. У арабських країнах державні голови упродовж десятиріч залишались при владі, передаючи керівництво країною своїм наслідникам. Таким чином, один сімейний клан міг знаходитись на верхівці протягом близько п'ятдесяти років. Такі авторитарні режими передбачували високий рівень корупції, відсутність свободи слова, зростання розриву між багатим і бідним населенням країн, що в свою чергу стало поштовхом до масових незадоволень. Протестуючий народ мав на меті саме усунути від владних структур сімейні клани, які на думку більшості населення гальмували розвиток демократії в арабському суспільстві.

Такими є внутрішні чинники початку «арабської весни» у країнах Близького Сходу та Північної Африки. Економічні, політичні та соціальні проблеми сприяли розповсюдженню радикальних настроїв населення, спрямованих проти керівництв, що знаходились при владі у 2010-2011 рр.

Стосовно зовнішніх чинників, що здійснили вплив на хід арабських революцій, зокрема на початок цих подій та характер їх розповсюдження, зазначимо глобалізаційні процеси, що торкнулися усього світу і не могли не зачепити і арабських країн. Відкрито світове суспільство заявляє про роль Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу в організації переворотів.

Дійсно, якщо проаналізувати характер арабських революцій 2010-2011 рр., помітимо деякі суперечні моменти. У першу чергу належить зосередити увагу на відсутності чіткої ідеології у протестуючих. Повстанські рухи не мають рівноцінної альтернативи для політичної програми. «Гнів населення має персоніфікований характер» [6, с. 66], протестуючі діють не намагаючись змінити саму політичну систему. Також немає і лідерів цього революційного руху – ні особистостей, ні організацій. Підозріло виглядає надмірна швидкість розповсюдження «ефекту доміно» та вибірковість країн для здійснення переворотів. Також неможливо ігнорувати наявність фінансової підтримки даних переворотів, бо жоден рух проти влади матиме успіх без фінансування ззовні. Відомо, що «лідер єгипетських революціонерів М. Аль-Барадей є членом аналітичного центру США «Міжнародна кризисна група» та отримує спонсорську підтримку з боку «Відкритого товариства» Джорджа Сороса, Chevron, Shell, Morgan Stanley, Deutsche Bank та ін. [8]. Такі факти вказують якраз на штучне походження даних революцій, з цього приводу виникає питання.

Навіщо Західним силам організовувати «арабську весну»?

Серед причин, які могли б зацікавити Захід у використанні арабських держав Близького Сходу та Північної Африки у якості плацдарму для організації революцій із метою звергнути авторитарних лідерів, можемо зазначити наступні. Це і бажання розповсюдити західну ідеологію та нав'язати свій спосіб життя усім країнам, які піддаються впливу з боку розвинутих держав. Це і чіткий намір укріпити своє положення на світовій арені у часи, коли базовими є глобалізаційні процеси. Відомо, що вчені (Робертсон, Фукуяма, Ритцер) прогнозують одним із сценаріїв розвитку

глобалізації – об'єднання усіх держав світу під егідою спільного Світового керівництва. Лідерами якраз-таки визначаються саме ЄС та США.

Промисловість країн Магрибу слабо розвинена, але з недавніх часів на території цих країн ведеться добування нафти та природного газу. Згідно із оцінками експертів Інституту нафтогазової геології Сибірського відділення РАН, запаси нафти й газу тільки збільшуватимуться протягом наступних кількох років [5]. Великий вплив інвестицій у нафтодобувну сферу промисловості з боку західних країн доводить їх гостру зацікавленість в контролі над цим регіоном. Таким чином, бачимо безсумнівно один з найважливіших чинників, який міг змусити країни США та ЄС звернути увагу на ситуацію в арабських державах Близького Сходу та Північної Африки.

Список використаних джерел

1. Арабська весна = революція Фейсбук № 1? [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nato.int/docu/review/2011/Social_Medias/Arab_Spring/UK/index.htm
2. Богомолов О., Данилов С. Близький Схід: похмілля арабської весни // О.Богомолов, С.Данилов [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/blizkiy_shid_pohmillya_arabskoyi_vesni-94850.html.
3. Волонцев И. Ближний Восток: «идеальный шторм» // И.Волонцев / Международная жизнь. – 2011. – №3. – С. 62– 83.
4. Истархов Г. Первые революции XXI века... // Г.Истархов / Международная жизнь. – 2011. – №5. – С. 46– 52.
5. Корендясов Є. Новый полюс мирового энергетического пространства // Є. Корендясов [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.worldenergy.ru/doc_20_57_2988.html.
6. Манойло А. «Финиковые революции»: стихия или «управляемый хаос»? // А.Манойло / Международная жизнь. – 2011. – №5. – С. 63– 78.
7. Українські вчені обговорили феномен «Арабської весни» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://islam.in.ua/3/ukr/full_news/10308/visibletype/1/index.html.
8. Шелкова О. Магриб: год после «арабской весны» // О.Шелкова [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mezdustrok.com.ua/content/magrib-god-posle-arabskoy-vesny>.
9. Экс-посол РФ в Ливии: уход Каддафи - веление времени [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=558604&cid=9>.

РОЛЬ США В РЕВОЛЮЦІЙНИХ РУХАХ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ НА ПРИКЛАДІ ЄГИПТУ (АНАЛІЗ ЕКСПЕРТІВ)

*Журавель К. О.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Соціальна революція в жодній з арабських країн, крім Єгипту, не може привести до кардинальних геополітичних наслідків. Навіть події в Іраку, що призвели цю країну до державної катастрофи, не стали стартом для глобальних змін в арабському світі. Тільки Єгипту здатний вплинути на регіон, хоча інші арабські держави все більше знаходять нове значення в регіоні і впливають на «велику політику».

Араби кажуть, що «Без Єгипту немає війни, без Сирії немає миру». Це дуже адекватне і універсальне висловлювання, в тому сенсі, що Єгипет, звичайно - центр арабського світу, а й інші держави відіграють свою роль. По суті, в даному випадку, відбувається зовсім не єгипетська, і не туніська, і не єменська, а загально - арабська революція, так як у всіх куточках арабського світу мають місце ті ж соціальні та політичні чинники .. Щоб розібратися в тому, що відбувається в Єгипті, потрібно уявити собі цю країну.

Єгипет - це одна велика річка, тобто, Ніл, який виносить стільки ж води, скільки Дніпро або Нева, тобто, близько 50 - 60 млрд. куб. метрів на рік. Уздовж Нілу знаходиться і життєвий простір шириною не більше 20-50 км. Іншими зонами життєдіяльності є Середземноморське узбережжя і Суецький канал, а також нечисленні оазиси, тобто, вузькі смуги, де можливе життя. Все інше - пустеля і м'яві смуги уздовж Червоного моря. В даний час Ніл вже практично не доходить до моря, і проблема води - це загроза настання національної катастрофи в недалекому майбутньому. В Єгипті проживає 80 млн. осіб, з них 18 млн. в Каїрі, ВВП країни становить 500 млрд. дол, тобто, чимало, але якість єгипетської економіки не дуже висока: це в основному галузі аграрно-промислового сектора і туризм, є нафта і газ, є надії на збільшення їх видобутку та експорту, але поки що це надії [1].

На чолі Єгипту довгі роки стоїть найменш корумпований правлячий режим в арабському світі: президента Хосні Мубарака можна звинуватити в багатьох упущеннях, але не в корупції і беззаконня. Це в усіх відношеннях гідний політик, який утримує в стані стабільності не тільки Єгипту, але і, по суті, весь арабський світ. Але на що можна сподіватися країні з настільки скромними природними ресурсами і при настільки неймовірному демографічному потенціалі. Потрібно відзначити, що наприкінці 1960-х років, тобто в момент арабо - ізраїльської війни, в країні проживало 27 млн. чоловік, за 40 років населення зросло в 2,5 рази.

В якості причин єгипетської «революції» 2011 р. найчастіше називаються стагнація, бідність, нерівність, корупція і безробіття. Але є це правдою чи ні питання складне. Адже в епоху правління Мубарака економіка

Єгипту росла цілком динамічно, уникнувши спаду навіть з настанням світової кризи. Однак специфіка єгипетської ситуації - в поєднанні демографії та економічної кон'юнктури. Напередодні лютневих подій в країні виявилось більше мільйона безробітних у віці 20-24 років, які й склали ударну силу протестів, причому 43% із них мали вищу освіту. Це додало подіям в Єгипті помітну специфіку, зумовивши її емоційну привабливість для громадськості Заходу, а головне - відносну «недокрівної» [3].

Незважаючи на вкрай обережну політику Америки і її прагнення «не наслідити», - роль США в провокуванні вибуху на Великому Близькому Сході очевидна. Інша справа, навіщо вони це зробили, які цілі переслідують. Тут очевидної відповіді немає. Існує величезна кількість версій.

Відповідно до однієї з них (проамериканської), Америка раніше за всіх зрозуміла, що накопичилися в арабському світі проблеми неминуче приведуть до революцій, краху васальних правителів, і вирішила очолити народні рухи, направити їх у потрібне русло, замість того, щоб даремно витратити сили на порятунок віджилих режимів [2]. Ніякого серйозного ризику американському домінуванню в регіоні така стратегія не несе. Ісламські фундаменталісти, в умовах розвиненої демократії, можливо, і «добилися б вирішальних результатів. Однак навіть найбільші оптимісти в Арабському світі про таке не думають. Зате у ісламістів дуже мало прихильників серед старих правлячих еліт, в армії і спецслужбах. Сучасні військові еліти там - суцільно прозахідні» [3]. Тому США абсолютно свідомо пішли на загострення, щоб замість підконтрольного, але вагітного революціями Великого Близького Сходу, після короткої кризи отримати ще більш підконтрольний, але стабільний квазі - демократичний регіон.

Настільки переконлива версія розбивається об одну дивну особливість «твіттерних» революцій в Тунісі та Єгипті, на яку вказували всі спостерігачі: повна відсутність соціально-економічних і, за великим рахунком, політичних вимог у повсталих мас. У результаті переміг народ отримує доленосне зміна до конституції. Все інше залишається незмінним. Ці революції ні в якій мірі не розряджають революційні ситуації і не вирішують проблеми, які перетворили арабські країни в порохіві бочки. Навпаки, вони роблять нові, нібито демократичні, режими ще більше нестійкими, ніж повалені авторитарні.

Інша версія (антиамериканська), з розряду найбільш логічних, розглядає те, що відбувається на Великому Близькому Сході як продовження американської політики «кольорових переворотів», спрямованої на створення квазі-національних держав - будівельних цеглин єдиної керованої гіперімперії США. На думку Юрія Крупнова, - це «закономірне для геополітики США прагнення здійснити переорганізацію і переструктуруацію Великого Близького Сходу. Мета - все та ж: затвердити ще більш контрольовані та дієздатні в заданих їм рамках режими потрібна нова засвідчена лояльність регіональних керівників для контролю трубопроводів і безперешкодної перекачування нафти і газу в "правильних" напрямках». За

всіма версіями виходить неминуча дестабілізація регіону і поява вкрай нестійких політичних конструкцій [4].

Таким чином заперечувати участь США в революційних рухах на Близькому Сході неможливо, штати активно діють в ЗМІ для «замітання» своїх слідів, але все стало очевидно з першого етапу революційних рухів, зачіпаючи тему революційних рухів в яких мають роль США, можна провести паралель з європейськими революціями.

Список використаних джерел

1. Великая египетская сетевая революция [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.journal-neo.com/?q=ru/node/4874>.
2. Египетская революция 2011 г.: структурно-демографический анализ [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://cliodynamics.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=271&Itemid=1.
3. Египет после революции перестанет быть инструментом в руках США и Израиля (Эксперты) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://dozor.kharkov.ua/proisshestviya/coup-egypt/1085316.html>.
4. Экономика революционного Египта [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://imho.net.ua/2011/07/30/ekonomika-revolucionnogo-egipta.html>.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 327(481):620.9(268.9)(043)

АРКТИЧНИЙ РЕГІОН В СИСТЕМІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ НОРВЕГІЇ

Коваленко О. Р.,

студент II курсу спеціальності “Міжнародні відносини”

Маріупольського державного університету

У регіоні Арктики концентрується значна частина світових запасів вуглеводнів. За оцінкою геологічної служби США та норвезької компанії Statoil у Арктиці зосереджено бл. 30% нерозвіданих запасів газу, 13% нафти [2, с. 107]. Серед найбільш зацікавлених арктичних країн у розподіленні ресурсів – Канада, Данія (з Гренландією), Норвегія, США та Росія. Норвегія має певні територіальні претензії в Арктиці та намагається відстоювати їх дипломатичним шляхом. Прикладом проблемної ситуації, яка могла перетворитись на озброєне протистояння, проте була вирішена на вищому державному рівні дипломатичним шляхом є проблема навколо о. Шпіцберген, саме тому вивчення ролі Норвегії у забезпеченні енергетичної безпеки є актуальним на сьогодні для пошуку шляхів уникнення військово-політичної напруги між зацікавленими у розподілі ресурсів сторонами.

Комплекс енергетичної безпеки Норвегії складається з наступних елементів: збільшення ефективності управління природними ресурсами, забезпечення надійності експортних поставок енергоресурсів, трансформація ризиків нафтовидобутку в фінансові ризики, гармонізація внутрішнього законодавства ринку енергетики з законодавством ЄС, лібералізація виробництва та продажу енергетичних ресурсів, відстоювання інтересів у регіоні Арктики.

Норвегія має чіткий механізм реалізації комплексу питань щодо забезпечення енергетичної безпеки. Норвезька система управління природними ресурсами виділяється значною ефективністю. Свідомством цьому є незалежність розвитку економіки від негативних факторів зовнішнього ринку, що є основою забезпечення економічної безпеки країни. Така система управління провадиться державою, яка використовує цілу систему інструментів для контролю над паливними ресурсами. Норвегії цілком вдається дотримуватись образу країни-надійного постачальника енергоресурсів, що є важливою складовою іміджу на ринку енергетики. Трансформація ризиків нафтовидобутку в фінансові ризики забезпечується шляхом існування таких інструментів фінансової політики як пенсійний фонд «Глобал». Гармонізація внутрішнього законодавства ринку енергетики

Норвегії з законодавством ЄС характеризується перш за все спрощенням діалогу між виробниками газу та його імпортерами без посередника у ролі Переговорного комітету. Відстоювання інтересів у регіоні Арктики є вагомим напрямком діяльності Норвегії у розв'язанні інвестиційного питання, як складової балансу сил та енергобезпеки в регіоні Північної Європи.

Існує два підходи до встановлення кордонів територіальних претензій країн у Арктиці – секторальний та метод розподілу по серединній лінії [4, с. 113-114]. Норвегія (такої ж позиції дотримуються США і Данія) не вважає секторальний принцип встановлення кордонів рішенням арктичних проблем [1, с. 31].

Якщо поділити всі країни, які розташовані у арктичних кордонах Європи, Азії та Америки на умовні групи за принципом їхньої приналежності до блокових організацій, то ми побачимо, що з цих країн Великобританія, Данія, Швеція, Нідерланди, Фінляндія – члени ЄС; Великобританія, Данія, Ісландія, США, Канада, Норвегія, Нідерланди є членами НАТО; Росія входить в ОДКБ і ШОС; Данія і США здійснюють спільну оборону.

Між країнами існує ряд територіальних спорів, проте не тільки між представниками різних блоків: протиріччя з конкретних питань арктичної політики виникали між США і Канадою, Данією та Канадою, Данією та Норвегією, які є членами НАТО та висувають свої власні претензії на регіон. Всі п'ять арктичних країн мають приблизно рівні шанси на відстоювання своїх територіальних претензій у Арктиці [1, с. 50]. Окрім цих п'яти країн, про зацікавленість у розробці арктичного шельфу заявило бл. 20 країн, у тому числі Індія, Бразилія і Південна Корея. Про свою готовність вступити у боротьбу за арктичні ресурси активно заявляє також КНР [7].

Свої наміри зацікавлені країни активно ілюструють демонстрацією військової сили. Особливо це питання загострюється присутністю інтересів НАТО у регіоні. Починаючи з 2007 р. НАТО активізувало діяльність у Арктиці [3, с. 46]. Увагу світової громадськості привернули широкомасштабні маневри НАТО «Arctic tiger-2007» у районі північної акваторії Північного моря, які відбулись одразу після навчань «Bold avenger - 2007». Ці тренування були сприйняті неоднозначно зважаючи на їх націленість на Арктичний регіон, де в останній час активізувалась боротьба за запаси вуглеводнів в районі Північного полюса [5, с. 400].

Норвегія у 2007 р. розпочала активну модернізацію своїх військових сил. У 2007 р. були введені у експлуатацію нові патрульні судна для забезпечення безпеки у норвезьких водах. У наступному році норвезький уряд прийняв рішення про закупівлю 48 нових американських військових літаків. У 2009 р. майже на 10 % було збільшено бюджет норвезького ВМФ [3, с. 53]. Норвегія також стала першою країною, яка розташувала своє військово-операційне командування збройних сил в арктичних широтах. Така активна модернізація військових сил доводить позицію Норвегії про можливість військового протистояння за енергетичні ресурси Арктики. Це

може стати перешкодою на шляху позитивного діалогу з іншими арктичними країнами, зокрема Росією.

У 2009 р. Норвегія взяла участь у військових навчаннях НАТО Cold Response, в ході яких було застосовано сценарій, у якому «велика недемократична держава» постягається на енергетичні ресурси «невеликої демократичної держави», проте у конфлікт втручаються та перемагають союзні війська. Якщо провести аналогію з проблемою навколо о. Шпіцберген, то слід зазначити, що Норвегія (як і взагалі НАТО) не виключає можливості розгортання військової боротьби за енергетичні ресурси Арктики. Крім цієї операції Норвегія у 2009 р. взяла участь у навчаннях Loyal Arrow та Steadfast Juncture [3, с. 52]. Норвегія виступає за посилення ролі НАТО у Арктиці. Така позиція пояснюється тим, що Норвегія не може самостійно захистити свої економічні та військово-стратегічні інтереси у арктичному регіоні. Такої ж позиції дотримуються Канада і Данія. В першу чергу Норвегія намагається зосередити увагу блоку на вирішенні питань щодо спірних територій. Це призводить до можливості втручання НАТО у інтереси інших арктичних країн.

Таким чином, «битва за Арктику» може перейти з політичної площини в військово-політичний простір. Присутність у регіоні інтересів країн, що належать до різних блокових організацій та мають різний військово-політичний потенціал на фоні активної модернізації військових сил зацікавленими сторонами та проведення військово-стратегічних навчань ставить під сумнів цілком мирний шлях розв'язання протиріч у Арктиці.

Щодо територіальних претензій Норвегії у Арктиці – норвезька сторона у 1997 року на зустрічі міністрів з навколишнього середовища арктичних держав визначила, що арктичну територію Норвегії утворюють райони Норвезького моря на північ від 65 ° пн.ш. В 2006 році Норвегія подала заявку в Комісію ООН з кордонів континентального шельфу вимагаючи розширення меж своєї економічної зони в Арктиці в трьох зонах - в Північному Льодовитому океані, Баренцовому і Норвезькому морях. Норвегія, таким чином, відмовилася від претензій на Північний полюс, проте отримала дозвіл від Комісії ООН з кордонів континентального шельфу на збільшення території арктичного шельфу [2, с. 116]. Рішенням Комісії ООН норвезькі запаси енергоресурсів було збільшено приблизно на 300 млн. тонн [2, с. 117]. По приналежності низки таких ділянок давно йдуть російсько-норвезькі переговори. За міжнародними стандартами протяжність континентального шельфу всіх держав, що мають морські кордони, становить 200 морських миль від узбережжя. Але прибережна зона багатьох країн, у тому числі й Норвегії, набагато ширше. Тому вони мають право претендувати на більший розмір шельфової території.

Розмежування морських просторів між Росією і Норвегією має велике значення і в контексті триваючої гонки арктичних держав, в рамках якої вони збирають докази для заявлення своїх територіальних претензій на шельф відповідно до Конвенції ООН з морського права. Росія і Норвегія у вересні 2010 року підписали договір про розмежування морських просторів і

співпрацю в Баренцовому морі та Північному Льодовитому океані. Переговори між Москвою і Осло про розподіл морського кордону почалися ще в 1970 році, і це питання було основним у відносинах Норвегії та СРСР, а потім Норвегії і Росії протягом 40 років [1, с. 52]. У липні 2011 року Росія і Норвегія закріпили територіальну угоду, що розділяє володіння країн в Баренцовому морі, суперечки за яким тягнулися кілька десятиліть. Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров і його норвезький колега Йонас Гар Стьоре ратифікували договір, за яким басейн Баренцова моря ділиться на рівні частини між сторонами, які уклали договір. Нова угода між Росією і Норвегією відкриває для розробок новий і багатообіцяючий нафтогазовий регіон в Арктиці і є прикладом розв'язання територіальних спорів на вищому державному рівні дипломатичним шляхом. Разом з вирішенням питання навколо о. Шпіцберген сторонам вдалось розпочати діалог щодо спільного засвоєння Штокманівського родовища [6]. Проте для позитивного діалогу Норвегії необхідно зменшити акцент на мілітаризації питання навколо о. Шпіцберген та можливого військового протистояння у майбутньому.

Щодо позиції стосовно ЄС, то Норвегія разом з США, Росією та Канадою вважають арктичну політику ЄС спробою заявити свої територіальні інтереси у Арктиці. Проте ЄС на даний момент – єдина із зацікавлених сторін, що не намагалась демонструвати військову силу і віддає перевагу економічним та дипломатичним шляхам вирішення проблем. Неоднозначно можна розцінити також пропозицію Норвегії щодо створення «Оборонного союзу» у складі Норвегії, Данії, Ісландії, Фінляндії та Швеції для колективного захисту своїх інтересів [1, с. 93].

Таким чином, у регіоні Арктики зосереджена значна частина світових запасів енергоресурсів, що викликає зацікавленість у їх розподіленні як головних регіональних акторів, що знаходяться у безпосередній близькості до Арктики, так і всього світу. У Арктиці представлені інтереси різних блоків країн, у контексті існування багатьох спірних питань щодо територіальних претензій країн, модернізації арктичними країнами своїх військових сил та передислокації їх на північ присутня загроза перетворення дипломатичної «битви за Арктику» на військово-політичне протистояння. Норвегія є одним із головних акторів міжнародних відносин у Арктиці. Норвегія є форпостом НАТО в Північній Європі та виступає за посилення ролі військово-політичного блоку у Арктиці. Не дивлячись на розпочатий процес модернізації військових сил та передислокацію їх на північ, а також напруженості ситуації навколо о. Шпіцберген Норвегії вдалось досягти дипломатичного вирішення цієї проблеми з Росією, а також розпочати роботу над проектом спільної розробки Штокманівського родовища.

Список використаних джерел

1. Арктика: зона мира и сотрудничества / Под ред. А. В. Загорского. — М. : ИМЭМО РАН, 2011. — 195 с.
2. Ершов Ю. А. Глобальная энергетическая безопасность и интересы России / Ю. А. Ершов. — М., 2009. — 230 с.

3. Конышев В. Н. Арктика на перекрестке геополитических интересов / В. Н. Конышев, А. А. Сергунин // Мировая экономика и международные отношения. — 2010. — № 9. — С. 43—53
4. Малеев Ю. Н. Континентальный шельф России в Арктике: управление и использование без борьбы Международное право / Ю. Н. Малеев // International Law. — 2009. — № 1 (37). — С. 112—126.
5. Северная Европа. Регион нового развития / Под ред. Ю. С. Дерябина, Н. М. Антюшиной. — М. : Издательство «Весь Мир», 2008. — 512 с.
6. Совместный проект «Штокман» укрепит европейскую энергобезопасность [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://rus.ruvr.ru/2009/05/14/962873.html>.
7. An Arctic Council Security Agreement: Preventing Militarization and Ensuring Stability and Security of the Arctic [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.thearcticinstitute.org/2012/01/12234-arctic-council-security-agreement.html>.

УДК 327(470+571)''2000/2008''(043)

РОСІЙСЬКО-В'ЄТНАМСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА В. ПУТІНА

Котов А.Г.,

студент II курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського державного університету

Початком встановлення відносин між В'єтнамом та Росією можна вважати 1950 р. Ця дата-початок розвитку тісних відносин між державами у різних сферах. На початку 90-х. рр. настає «охолодження» відносин між РФ та В'єтнамом, але після візитів на вищому рівні ситуація змінюється в бік активного політичного діалогу, який заклав основи для подальшого розвитку російсько-в'єтнамських відносин. Пік російсько-в'єтнамських відносин приходить на період президентства В.Путіна. Президент РФ надає особливу увагу розвитку відносин з В'єтнамом : «Росія, як євроазіатська держава, надає важливе значення розвитку зв'язків з країнами Азіатсько-тихоокеанського регіону. У цьому контексті поглиблення багатопланової співпраці з В'єтнамом - давнім і традиційним партнером Росії в АТР - залишається одним з пріоритетних напрямів азіатського вектора російської зовнішньої політики. Російська зовнішня політика направлена на нарощування позитивної динаміки стосунків з державами Південно-Східної Азії» [4].

Символом початку «нових відносин» між Російською Федерацією і Соціалістичною Республікою В'єтнам став візит президента Російської Федерації В. В. Путіна 28 лютого - 2 березня 2001 р. у В'єтнам. Головною метою першого за всю історію двосторонніх стосунків візиту глави російської держави до Ханоя було визначення стратегічних напрямів

розвитку російсько-в'єтнамських стосунків в XXI столітті. За підсумками візиту підписані Декларація про стратегічне партнерство між Російською Федерацією і Соціалістичною Республікою В'єтнам, в якій відбиті ключові аспекти російсько-в'єтнамської взаємодії на перспективу як в двосторонньому, так і в багатобічному форматах, міждержавні протоколи про інвентаризацію договірно-правової бази і дію двосторонніх договорів [1] .

Вперше в період президентства В. Путіна у 2001р. РФ відвідав міністр закордонних справ Соціалістичної Республіки В'єтнам Нгуєн Зі Нієн. Були обговорені питання двосторонніх відносин та проблем міжнародної політики, що представляють взаємний інтерес. З російського боку було підкреслено, що різностороння співпраця з В'єтнамом є продовженням традицій дружби між двома народами, яка не схильна до політичної кон'юнктури. Основна увага на переговорах була приділена реалізації домовленостей, досягнутих в ході російсько-в'єтнамської зустрічі на вищому рівні в березні 2001 р. Відбувся обмін думками відносно ситуації в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, розвитку діалогу Росії з Асоціацією держав Південно-східної Азії (АСЕАН), збереження стратегічної стабільності в світі, положення на Близькому Сході, Балканах, в Іраку і Афганістані.

Також у жовтні 2001 р. відбувся візит міністра закордонних справ Російської Федерації І.Іванова до В'єтнаму. При обговоренні міжнародного стану серйозна увага в першу чергу була приділена ситуації, що складається довкола Іраку. Були обговорені питання, стосовно взаємодії між зовнішньополітичними відомствами двох країн, проведення регулярних консультацій по сторони. Також було заявлено про обопільну зацікавленість в подальшій координації зусиль в рамках багатобічної дипломатії і партнерства Росії з країнами АСЕАН.

Слід сказати , що 11-15 листопада пройшли перші межмідовські консультації на рівні директорів департаментів. До складу в'єтнамської делегації, що очолювалася керівником Першого Європейського департаменту МЗС Буй Кхак Бутом. Були обговорені також найбільш гострі проблеми світового розвитку, включаючи ситуацію довкола Іраку і боротьбу з тероризмом, двостороння взаємодія в рамках міжнародних організацій і форумів.

За запрошенням Президента РФ у 2002 р. відбувся візит генерального секретаря Центрального комітету Комуністичної партії В'єтнаму Нонг Дик Маня. Сторони підтвердили історичну значущість Договору про основи дружніх стосунків між Російською Федерацією і Соціалістичною Республікою В'єтнам від 16 червня 1994 р., Спільної Російсько-в'єтнамської заяви від 25 серпня 1998 р. і Декларації про стратегічне партнерство між Російською Федерацією і Соціалістичною Республікою В'єтнам від 1 березня 2001 р. і домовилися розширювати і розвивати на основі цих документів дружні стосунки на користь рівноправного, взаємовигідного співробітництва. Також сторони висловилися за продовження практики регулярних контактів на різних рівнях, у тому числі на вищому, поглиблення зв'язків між органами державної влади, суспільно-політичними організаціями, постійний обмін

думками по найважливіших питаннях двосторонньої співпраці і міжнародних проблемах [5].

З 17 по 19 травня 2004 р. з візитом знаходився Президент Соціалістичної Республіки В'єтнам Чан Дик Ліонг. Особлива увага була приділена питанням, які стосуються поширення міжнародного тероризму і в зв'язку з цим президенти підтвердили важливість посилення співпраці в контртерористичній сфері на двосторонній і багатобічній основі відповідно до Статуту ООН і норм міжнародного права. Також сторони надають велике значення розширенню співпраці і забезпеченню без-небезпеки в Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Глави двох держав в цьому плані бачать реальні можливості для налагодження стосунків між Шанхайською організацією співпраці і Асоціацією держав Південно-Східної Азії, активізації співпраці Росії і АСЕАН в різних сферах на користь світу і розвитку в регіоні[2].

В ж. 2006 р. відбувся офіційний візит В. Путіна до В'єтнаму у ході якого були підписані п'ять документів: : «Спільну декларація президентів Росії і В'єтнаму про подальшу співпрацю в області геологічної розвідки і видобутку нафти і газу», «Угода про стратегічну співпрацю між Газпромом і В'єтнамською нафтогазовою корпорацією Петров'єтнам», «Угода між Центральним банком Росії і Державним банком В'єтнаму в області банківського нагляду», «Угода про співпрацю між Ощадним банком Росії і Банком зовнішньої торгівлі В'єтнаму», «Програма спільних дій на період 2007-2008 рр. по реалізації міжурядової угоди про співпрацю в області туризму.» У ході візиту голова уряду В'єтнаму Нгуен Тан Зунг сказав, що традиційно дружні стосунки і стратегічне партнерство між В'єтнамом і Російською Федерацією плідно розвиваються і досягли позитивних результатів, що відображають в наступних межах:

По-перше, політичні стосунки між двома країнами неухильно зміцнюються через обмін візитами і делегаціями на різних рівнях, у тому числі на найвищому. Створена міцна правова база для поступального розвитку двосторонніх стосунків і співпраці на основі Договору про основи дружніх стосунків між РФ і СРВ від 16 червня 1994 року і Декларації про стратегічне партнерство між двома державами від 1 березня 2001 року.

По-друге, відносно стабільно розвиваються торговельно-економічні і інвестиційні зв'язки. Взаємний товарообіг протягом останнього десятиліття безперервно наростає, з 300-400 мільйонів доларів США в середині 90-х років ХХ століття до більш ніж мільярда доларів в 2005 р.

По-третє, зберігається активна взаємодія в сферах науки і техніки, освіти і підготовки кадрів, культури, туризму і міжрегіональних зв'язків. Російська Федерація давно стала одним з головних центрів підготовки професійних кадрів для В'єтнаму. Прем'єр - міністр зазначив, що В'єтнам зацікавлений в розвитку співпраці з РФ по багатьом напрямкам, в першу чергу в тих областях, де Росія має багатий досвід і можливості. У їх частковості - розробка корисних копалини, нафтогазова, енергетична, металургійна, космічна промисловість, сфери науки, освіти і підготовки кадрів.

Отже, політичні відносини між Російською Федерацією та Соціалістичною Республікою В'єтнам в період президентства В.В.Путіна перейшли на нову стадію розвитку. Найважливішою подією став візит Володимира Путіна у В'єтнам у 2001р., де була підписана Декларація про стратегічне партнерство. Регулярний характер мали межмідовські контакти. В ході обміну візитами глав зовнішньополітичних відомств (у лютому 2000 р. Ханой відвідав Міністр закордонних справ Росії І.С.Іванов, а в червні 2001 р. в Москві побував його колега Нгуєн Зі Нієн), а також їх неодноразових зустрічей в рамках візитів на вищому рівні і на багатобічних заходах (перш за все у форматі АСЕАН і АТЕС) підтверджена близькість позицій Росії і В'єтнаму по ключових міжнародних питаннях. Також у травні 2004 р. і в листопаді 2006 р. відбулися зустрічі глав зовнішньополітичних відомств двох країн в рамках візитів Президента В'єтнаму до Росії і Президента Росії в СРВ. Міністри закордонних справ регулярно зустрічаються в ході багатобічних заходів, у тому числі «на полях» форумів АТЕС і сесій АРФ.

Список використаних джерел

1. Концепция внешней политики РФ от 2000 г [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://www.mid.ru/bdomp/dip_vest.nsf/. — Название с экрана.
2. Российско-вьетнамские отношения [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.vietnam.mid.ru/>. — Название с экрана.
3. Российско-вьетнамские отношения [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.hotguide.ru/han/articles/vietnamtravelguide/rusvn>. — Название с экрана.
4. Россия-Вьетнам. Визит Чан Дын Лонга в Россию [Электронный ресурс] — Режим доступа : http://www.mid.ru/bdomp/dip_vest.nsf/. — Название с экрана.
5. Россия-Вьетнам. Визит В.В. Путина во Вьетнам [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.vietnam.mid.ru>. — Название с экрана.

УДК 371.014.24(410:540)(043)

ВІДНОСИНИ ІНДІЇ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Фоміних О.В.,

*студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Індійсько-британські відносини в галузі культури відзначаються сьогодні надзвичайною активністю. Перш за все це пояснюється тим, що ці дві держави у минулому пов'язувала єдина історія, де Індія посідала провідне місце серед інших британських колоній. Чисельність індійської діаспори у

Великій Британії сьогодні сягає 1,3 млн. чол. та є найбільш успішною серед етнічних меншин в країні. Більшість політологів сьогодні зійшлися в думці, що Індія щодо розвитку своєї культури у Великій Британії запроваджує міри «м'якої сили», основним важелем якої є чисельна діаспора. Саме вона подарувала відомих письменників та режисерів, що мешкають на території Великої Британії та працюють від її імені. Цей факт допоміг увійти Індії у свідомість британців як держава високого культурного рівня.

В практиці такий успіх доводиться досить помітним впливом індійської культури на життя Великої Британії, де спостерігається вибух індійської творчості та мистецтва. Це відбивається не лише в музиці, кухні, але й у зростаючому впливі індійських письменників та інтелектуалів на обізнаність британців в сфері культури Індії, а зображення ентузіастів та зірок Болівуду сьогодні все частіше з'являються на вуличних стендах, вітринах магазинів, домів моди та афішах кінотеатрів Великої Британії.

Культурне співробітництво частіше за все відбувається на міждержавному рівні у вигляді підписання спільних меморандумів про взаєморозуміння в цій галузі, та між окремими культурними об'єктами. Взаємне збагачення знаннями в цій галузі відбувається у формі проведення фестивалів, виставок робіт, презентацій творів, прем'єрних показів фільмів та запровадження новітніх форм вивчення мовних та культурних особливостей іншої держави.

Культурні відносини між країнами забезпечуються завдяки роботі Британської Ради, що є головним ініціатором та спонсором культурних подій. До того ж політичну підтримку забезпечують Висока комісія Індії у Великій Британії, Індійська Рада з культурних відносин, Міністерство культури Великої Британії, Міністерство телебачення та радіомовлення Індії.

Деякі найбільші осередки культури та мистецтва стають головною базою для втілення таких ідей у життя. Наприклад, у Великій Британії таку роль грають Центр імені Дж. Неру, Британський Музей, Музей Вікторії та Альберта, Королівський інститут Індії (Лондон).

Основне значення в розвитку індійсько-британських відносин в галузі культури має Британська Рада. Її ініціативи стосовно Індії наймасштабніші, адже Рада має 4 офіси в найбільших містах Великої Британії та 7 бібліотек. Всі ініціативи керується одночасно й Індійською Радою з культурних відносин.

Діяльність Ради полягає у пропонуванні та залученні до послуг бібліотек. Кількість її партнерів сьогодні сягає 112 тис. приватних та 4 тис. юридичних осіб. Робота також стосується маркетингу освіти у Великій Британії, різноманітних програм з захисту людських прав, науки та технологій, мистецтва та вивчення англійської мови в різних країнах світу. До речі, останніми роками було запроваджено он-лайн послугу для прилучення більшої аудиторії серед молодих індійців.

Найбільш масштабні події, що допомогли Індії виразити свою культуру, відбулися в рамках «Індійського літа у Об'єднаному Королівстві» в

2002 р. Для Великої Британії ця подія теж мала велике значення в рамках проголошення себе мультикультурною державою.

В рамках Британської Ради існує проект під назвою «ReImagine», що розрахований на один рік [4]. Головними партнерами є Центр ім. Неру, Індійська Рада з культурних відносин, дослідницька та дорадча група Counterpoint (Велика Британія), Королівський інститут Індії. Кульмінацією проведених досліджень та докладених зусиль має стати оприлюднення та обмін винаходженнями на міжнародній конференції в листопаді 2012 р.

Під егідою Британської Ради також запроваджується в життя програма індійсько-британського співробітництва «Зв'язки через культуру» (StC) [1]. Програма спрямована на підтримку співробітництва в галузі мистецтва та обмін продуктами культури. Ініціатива охоплює відносини як між окремими особами, так й між організаціями та компаніями, що спеціалізуються на розвитку культури.

Протягом останніх двох років програма забезпечила значну ресурсну базу з підтримки, управління, контактів, фінансових інвестицій в таких галузях культури як то танці, театр, музейна діяльність та інші ремесла та види мистецтва. Крім того, в рамках програми продовжується робота з розвитку навчальних турів, організованих візитів до фестивалів та інших можливостей розвитку творчих контактів країн.

Важливе значення для культурних відносин між країнами має Центр ім. Неру. Він був заснований у 1992 р. Високою Комісією Індії у Великій Британії та фінансується Індійською Радою з культурних відносин та слугує в якості форуму для діалогу на рівні культурних та академічних колів [5]. Широкої відомості набув девіз роботи Центру, що в перекладі звучить як «Знайомлячи Індію зі світом, ми привносимо світ до Індії».

Центр займається організацією кола заходів у своїх відділах, демонструючи широкому галузу роботи з тематики індійських танців, театру, музики. Зокрема робота Центру спрямовується на посилення та поглиблення інтелектуального діалогу між країнами через проведення виставок, відкритих лекцій, презентацій книг, фільмів, організацію диспутів, семінарів та круглих столів.

При Центрі існує Фонд ім. Неру, що займається забезпеченням колекцій з Індії в Музеї Вікторії та Альберту. Цей фонд пропонує британцям різноманітні стипендії на відвідування, винагороди для подорожей, гранти на проведення малих навчальних та дослідницьких робіт в обох країнах. Проте окрім Фонду ім. Неру, існує фонд «Джейн Арт» безпосередньо при Музеї Вікторії та Альберту, що також пропонує серію дослідницьких грантів та грантів для організації подорожей.

Під час візиту Девіда Кемерона влітку 2010 р. між міністрами культури країн було підписано Меморандум про взаєморозуміння в галузі культури, що підтверджував план проведення ряду кроків в цій сфері [6]. Він включав організацію в Індії першої виставки скульптора Аніша Капури, літературного фестивалю «Хей», відкриття показу «Зникаючого номеру» від виробництва театральної компанії Complicité в Мумбаї та Хайдарабаді. Зокрема, вистава

«Зникаючий номер» розповідає про життя та працю двох математиків – індійського та англійського походження, що займалися вивченням концепції нескінченості та теорії струн.

Очікується, що меморандум забезпечить основу для значного розширення культурного обміну між Індією і Великою Британією. Міністерство культури аналізуватиме звіти від різних установ, циркулюючих в рамках Меморандуму, в тому числі від Міністерства інформації та радіомовлення. В пошуках бізнес-партнерів та спонсорів культурної діяльності прем'єр-міністр Великої Британії заявив про намір створити Британсько-індійську групу головних виконавчих директорів, яка могла б додатково фінансувати культурні контакти Індії та Британії.

З візитом Кемерона пов'язана ще одна подія. При Високій Комісії в Нью-Делі та за підтримки Британської Ради було запроваджено проведення огляду індійсько-британських відносин в галузі культури. Проект під назвою «Культурні відносини між Індією та Великою Британією у XXI ст.» було розпочато 11 травня 2011 р. в індійській столиці [2].

В рамках проекту було запроваджено у життя досить цікаву ідею, запропоновану Робом Лайнсом, керівником Британської Ради, та Роні Томасом Захаріах, засновником та головним виконавчим директором всесвітньо відомої корпорації з поставки послуг Avon Mobility Solutions. Між сторонами було укладено угоду, що запроваджувала надання можливості вивчення англійської мови через мобільні телефони, що працюють на базі технологій мобільного зв'язку третього покоління. Послуга є доступною для всіх бажаючих підвищити свій професійний рівень володіння мовою та діє в рамках більшості мобільних операторів як то Vodafone, Idea, Reliance, Aircel та Tata Docomo.

Проектом передбачається проведення масштабної події міжнародного рівня, що планується на 2012–2014 рр. в рамках проведення Единбурзького фестивалю музики та драматичного мистецтва, який дозволить глибше вивчити культурний спадок індійської цивілізації.

До того ж йшлося про дії щодо більшої відкритості інформації. Так, Британський Музей та Музей Вікторії й Альберта заявили про свою схильність щодо легшого доступу до архівних матеріалів для індійських вчених.

В жовтні 2010 р. було відкрито інтернет-сторінку в Індії задля приваблення туристів та любителів мистецтва до Музею Вікторії та Альберта. В той же час в музеї було проведено виставку близько 100 картин з храму Калігат (м. Калькутта), що викликало значний резонанс в культурній середі Британії.

19 грудня 2011 р. в музеї було відкрито виставку 50 робіт з назвою «Рабіндранат Тагор: поет та художник» з нагоди 150-річного ювілею індійського діяча культури. Виставка охоплює й деякі роботи, що раніше ніколи не були оприлюднені за межами Індії, та продовжуватиметься до 4 березня 2012 р. [3]. На 2013 р. заплановано проведення експозиції «Сучасний

індійський дизайн», що презентуватиме Великій Британії інноваційні підходи в сфері архітектури та дизайну Індії.

Отримуючи кошти від держав, сьогодні музей активно співробітничав й з відомими філантропічними організаціями як то Vonita Trust, що забезпечує фінансову допомогу цілій серії індійських ініціатив.

Гроші спрямовуються не лише на проведення виставок, але й на програми розвитку інноваційних методів збереження колекцій Далекого Сходу в музеях Хайдарабаду та Гваліюру (Індія), а також програми професійного розвитку індійських фахівців з реставрації текстилю. Важливим напрямком також є запровадження проектів, що пов'язані з прилученням молоді до культурного життя Індії.

Отже, культурні відносини Індії та Великої Британії складають важливу частину двосторонніх відносин. Вони поєднують у собі чисельні форми співробітництва на всіх рівнях, стосуються розвитку всіх відомих жанрів мистецтва. Більша кількість проектів створюються Британською Радою та за фінансової допомоги приватних осіб, що є не байдужими до вітчизняної культури та прагнуть донести її скарби до уваги інших народів. Такі відносини є характерними й для індійсько-британських зв'язків, що з розвитком глобалізації у світі стають активнішими, залучаючи все більшу кількість прихильників.

Список використаних джерел

1. Connections through Culture. India-UK Programme [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org/india-arts-etc.htm>.
2. India-UK cultural review' opens tomorrow [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukinindia.fco.gov.uk/en/news/?view=PressR&id=593998682>.
3. London's V&A Museum showcases Tagore, Kalighat paintings [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pravasitoday.com/londons-va-museum-showcases-tagore-kalighat-paintings>.
4. Re-Imagine: India-UK Cultural Relations in the 21st Century [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://counterpoint.uk.com/re-imagine-india-uk-cultural-relations-in-the-21st-century/>.
5. The Jawaharlal Nehru award for international understanding [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iccrindia.net/jnaward.html>.
6. Vernon Ellis. Culture 'key' to growth of UK-India relations [Електронний ресурс] / E. Vernon. — Режим доступу : <http://www.epolitix.com/latestnews/article-detail/newsarticle/culture-key-to-growth-of-uk-india-relations/>.

**ВІРМЕНСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ТЛІ ПРОТИСТОЯННЯ
ІРАН-ЗАХІД**

Васілян В. Г.,

*студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Вірменія та Іран на сьогодні є дуже впливовими країнами на Південному Кавказі. Зовнішня політика цих країн, а також їх двостороннє співробітництво – є невід’ємними частинами регіонального балансу сил покликаною створити передумови до гармонійного розвитку як Вірменії так і Ірану, та більш повного використання транзитного, ресурсного та енергетичного потенціалу Кавказу. Наразі питання, стосовно зацікавленості сторін у продовженні тісних міжнародних контактів та у поглибленні вже існуючих двосторонніх проектів поряд з обговоренням нових, постають на тлі поступової ескалації конфлікту навколо іранської ядерної програми. Не зважаючи на те, що до прямого військового протистояння між Іраном та країнами Заходу справа не дійшла, існує напруження значно ускладнює процес подальшого розвитку вірменсько-іранських відносин і створює для Вірменії додаткові проблеми та загрози політичного характеру.

Слід згадати, що зовнішня політика Вірменії ґрунтується на двох важливих процесах: міжнародному визнанні Геноциду вірменського народу 1915 року, а також вирішенні карабахської проблеми. Для успішного втілення в життя цих двох процесів, Вірменії потрібна підтримка не тільки РФ, а й ЄС, США та Ірану.

За таких умов вірменська дипломатія зтикається з основною проблемою: як реагувати на ті чи інші дії сторін конфлікту «Захід – Іран», щоб це не створило загрозу її національним інтересам?

Слід зазначити, що Вірменія на міжнародному рівні виступає за право Ірану на розробки мирного атому.

Вірменське керівництво різко проти намірів Заходу звинуватити Іран у тероризмі. Стосовно цього слід згадати, що “Вірменія не підтримала резолюцію прийняту Генеральною Асамблеєю ООН по Ірану. Поряд з Вірменією проти проголосували також Куба, Північна Корея, Еквадор, Нікарагуа, Венесуела і Замбія. Росія в числі інших сорока країн утрималася від голосування, аргументуючи це тим фактом, то документ суперечив принципу презумпції невинності.

Документ під назвою «Терористичні напади на осіб, які користуються міжнародним захистом» був ініційований Саудівською Аравією в зв'язку із звинуваченнями Вашингтона в запланованому спецслужбами Ірану замах на посла Саудівської Аравії в США Аделя аль-Джубейра. Американська поліція заарештувала громадянина США іранського походження, який зізнався, що був завербований спецслужбами Ірану для вбивства Джубейра” [1].

Така позиція маленької держави виглядає напрочуд сміливою і на перший погляд дивною, однак тут слід згадати, що Вірменія у фінансовому та політичному планах залежна від Заходу та РФ, однак в більшій мірі, на наш погляд, Вірменія залежна від Ірану, як єдиного фактично дружнього її сусіда, який при цьому є одним з найбільших світових експортерів енергоносіїв, які потрібні Вірменії для сталого економічного розвитку, а також для підвищення боєздатності своєї армії, на випадок, якщо сусідній Азербайджан, що має свої власні джерела енергоносіїв, розпочне військові дії, метою яких буде повернення території Арцаху під свій контроль. Саме цим і пояснюється складність ситуації. Додатковим випробуванням для вірменської дипломатії стане те, що сусіди Вірменії, для яких відносини з Іраном не є настільки важливими, мають більший арсенал для маневрів, за вдалого використання якого, Вірменія може опинитись у вкрай важкій ситуації, через те, що незважаючи на анти-іранську позицію регіонального супротивника Вірменії, Азербайджану, Туреччина тримається доволі про-іранськи, що, враховуючи погані стосунки Вірменії та Туреччини, а також фактор турецько-азербайджанського стратегічного партнерства, може бути використано цими країнами задля посилення економічного та військового тиску на Вірменію, а це в свою чергу призведе до послаблення позиції останньої в питанні врегулювання проблеми Арцаху.

Ми вважаємо, що на сьогоднішній день Вірменії потрібно діяти наступним чином:

1. За жодних обставин не підтримувати санкції проти Ірану, адже це може спричинити втрату існуючого рівня співробітництва між Вірменією та Іраном і не принесе ніяких реальних політичних або економічних преференцій. Санкції, що були накладені країнами ЄС та США на Іран передбачають обмеження фінансового та торговельного характеру. В питанні санкцій, для Вірменії існує і певний позитивний момент, який виражається в тому, що за таких умов Вірменія стає вкрай потрібною і самому Ірану. “Як вважає колишній політолог Степан Сафарян, посилення міжнародного ембарго може змусити Іран форсувати свою співпрацю з Вірменією. “На сьогодні пріоритетом для Ірану є подолання створеної навколо нього ізоляції і, щоб домогтися цього, Іран може на якийсь час забути про економічні інтереси та реалізувати проекти з чисто політичних мотивів”, - вважає Степан Сафарян, саме цьому інтересу приписує візит президента Ірану Махмуда Ахмадінежада в Єреван 23 грудня. Ніякі “негативні обставини або заборони не зможуть перешкодити розвитку наших двосторонніх відносин”, відзначив в ході візиту іранський лідер” [2].

2. Вірменія має використовувати можливості Діаспори, як сили що лобіює її інтереси і створює необхідні умови для позитивного сприйняття Вірменії на Заході, а також для продовження процесу міжнародного визнання Геноциду. Фактор Діаспори є дуже важливим, а її ресурси багаторазово перевищують можливості самої Вірменії, тому єдиною силою, яка допоможе Вірменії притримуватись комплементарної зовнішньої політики, яка, на наш погляд, є найбільш вигідною для цієї країни, стає Діаспора. І якщо

супротивники Вірменії, будь то Азербайджан чи Туреччина спробують грати на про-іранській позиції Вірменії, як фактори, що йде в розріз з інтересами США та ЄС, чим намагатимуться виторгувати для себе бенефіції за рахунок інтересів Вірменії, Діаспора, маючи доволі сильну економічну та політичну базу, зможе ефективно нівелювати ці акції.

Таким чином ми дійшли висновку, що за умов конфронтації Заходу з Іраном Вірменія повинна притримуватись курсу комплементарної зовнішньої політики, в рамках якої необхідно поєднати тісні стосунки з Іраном (з подальшою перспективою їх поглиблення) та використання фактору Діаспори, для підтримки партнерських стосунків з Заходом. Вірменія не може дозволити собі стати на бік жодної зі сторін конфлікту, адже наслідки цього можуть бути вкрай негативними. Відтак сьогоденна позиція країни виглядає доволі чіткою та правильною, однак на наш погляд, Вірменія, як країна, що має власний досвід в атомній енергетиці, а також є тісним партнером як Ірану так і країн Заходу, може відігравати роль мосту між ними, чим посприє мирному врегулюванню цієї гострої кризи, тим більше, що економічно вона не вигідна жодній зі сторін, а економіка, як відомо, є доволі надійним базисом для налагодження стосунків між державами.

Список використаних джерел

1. Армения проголосовала против резолюции Генассамблеи ООН по Ирану [Электронный ресурс]. — 2011. — Режим доступа: <http://ararat-online.ru/news/3299-armeniya-progolosovala-protiv-rezolyucii-genassamblei-oon-po-iranu.html>.
2. Абрамян Г. Армения намерена расширять связи с Ираном [Электронный ресурс] / Г. Абрамян. — 2012. — Режим доступа: http://armtoday.info/default.asp?Lang=_Ru&NewsID=59799&SectionID=0&RegionID=1&Date=02/11/2012&PagePosition=7.

ББК ТЗ(0)63-612.31

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АМЕРИКАНСКОЙ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ В ПЕРВОМ ДЕСЯТИЛЕТИИ XXI В.

Павлов В.В.,

*магистрант специальности «Международные отношения»
Донецкого национального университета / факультета МО МГИМО (У)
МИД РФ*

Политическая философия является стержнем современных внешнеполитических доктрин, субъект внешней политики не может состояться без наличия политической философии. При реконструкции мотивации американских действий на международной арене всегда

необходимо учитывать представление об исключительности США в основе любой политической философии [1].

Неоклассические реалисты настаивают на однополярности и американской гегемонии в мире как наилучшем средстве поддержания стабильности в глобальном масштабе.

Поддерживают гегемонию США и теоретики реализма, не связывающие себя напрямую с неоклассическим направлением. Это сторонники так называемой мягкой или «институционализированной» гегемонии [2; 7]. При этом реалисты нередко выступают с критикой экспансионистских инициатив Белого дома и отнюдь не все из них поддержали американское вооружённое вмешательство в Ираке [3; 6]. Представители классического реализма, как и реалистического движения в целом, не являются сторонниками создания империи в её традиционной интерпретации и их позицию следует отличать от позиции представителей неоконсерватизма. Вместе с тем важно зафиксировать саму тенденцию защиты идеалов гегемонии и однополярности в реалистическом дискурсе.

Рационализм, присущий как классической, так и неоклассической версиям реализма, всё заметнее обнаруживал свою ограниченность. В теории международных отношений (ТМО) большее распространение получает постмодернистский подход. Реалисты (именно в рамках американской школы неореализма количество полюсов считается определяющей характеристикой системы международных отношений) утверждают, что однополярность, сформировавшись в середине многополярной системы, после подъёма и её кульминации возвращается в многополярный мир. С. Хантингтон считает, что однополярность была характерна только для короткого периода заката Советского Союза и времени сразу после его распада, достигнув кульминации во время операции «Буря в пустыне» [4]. С позиций поиска путей достижения сбалансированности международных отношений выступают американские исследователи Дж. Гудби, Ч. Купчан, Ч. Мейнс.

Не менее характерной является и трансформация либералов со времён окончания холодной войны. Изменение теоретических ориентаций представителей либеральной парадигмы было связано с изменившимся положением США в системе международных отношений.

Сторонники неолиберализма (течения, основанного на концепции экономической взаимозависимости) считают, что политика государств в международных отношениях определяется внутренними экономическими интересами; в то же время рост взаимозависимости создаёт общие хозяйственные интересы всех государств. После окончания «холодной войны» на смену поиска диалога и согласования интересов пришло всё более беззастенчивое утверждение идеалов рыночной демократии американского образца. Либералы сегодняшнего дня заняты обоснованием того, каким образом экономическая взаимозависимость – естественно, на рыночных принципах, – способствует миру и процветанию. Развивается и направление, связанное с изучением роли структур глобального гражданского общества в

изменении позиции государств в отношении демократизации. Наконец, огромную роль в исследованиях американских либералов занимает теория «демократического мира». Согласно этой теории, демократии не вступают друг с другом в вооружённую конфронтацию и разрешают возникающие противоречия исключительно мирным путём. На практике, гипотеза демократического мира приобрела статус закона в общественных науках [5]. Причины появления большого количества публикаций о том, как демократии не воюют друг с другом, обусловлены кроме прочего тем, что исследования в этом направлении совпадают с потребностью политической элиты. При поддержке популяризаторов теория превратилась в один из важнейших постулатов внешней политики либерального интервенционализма США. Политическая и интеллектуальная элита страны уверовала в то, что и XXI в. будет американским с точки зрения распространения либеральных ценностей. В обновлённой парадигме постклассических либералов первенствуют демократический мир, глобальное и непрекращающееся распространение прав человека, а также торжество демократии западного образца.

Для неолиберального институционалиста Дж. Ная мировая политика – «шахматная игра на трёхмерной доске». Победу можно одержать, достигнув успехов, как в горизонтальной, так и в вертикальной плоскости. Верхняя часть схемы – «классические» межгосударственные отношения на основе баланса силовых возможностей. В этой проекции автор видит мир однополярным. Средний уровень характеризуется многополярностью – это экономические отношения между государствами. А на низшем уровне находятся транснациональные элементы мировой политики: терроризм, международная преступность, экологические угрозы [8].

Критические ТМО, в свою очередь, отличаются от доминирующих как в методологическом, так и в идеологическом отношении. Методологически их объединяет неприятие используемых доминирующими теориями принципов позитивизма, важнейшими из которых являются отделение субъекта от объекта исследования и стремления к получению свободного от ценностных оценок знания. Сторонники критических подходов используют различные методики: включённые интервью, исторические параллели, дискурсивное реконструирование культурно-смысловых значений, статистика и т.д., но все их исследования отличает стремление задавать «неудобные» для позитивистов вопросы. Среди них наиболее характерны следующие: кому выгодна данная теория и чьи интересы она защищает? каковы исторические и культурные границы знания? какой может быть модификация существующего знания о политике, чтобы в ней принимали участие находящиеся в меньшинстве социальные, экономические и этнические группы? какова ответственность международных организаций за то, как воспринимаются их теории? Немало представителей критических ТМО признают понятие прогресса научного знания, однако, в отличие от позитивистов, включают в определение прогресса социальные аспекты.

Идеологически сторонников критических ТМО объединяет скептицизм в отношении используемых реалистами и либералами концепций американского лидерства. Они нередко выступают за более радикальные изменения в мире, нежели те, что отстаиваются в рамках доминирующих подходов. В этой связи критике подвергается не только внешняя политика США, но и сами структуры современности, к которым нередко относят государственный суверенитет, капитализм и либеральную демократию. Тем не менее, их различия в видении мира могут быть весьма значительны. Однако в реальной политике вариант свёртывания глобального присутствия и роли США не рассматривается всерьёз во внешнеполитическом истеблишменте страны.

Во второй половине 1990-х гг. началось сближение либеральных и консервативных историков и политологов при трактовке американского глобального лидерства. Один из сторонников и авторов консервативно-либерального варианта американского лидерства Дж. Айкенберри указал на то, что американскому руководству и теоретикам американской гегемонии пришлось признать, что последнее десятилетие было не периодом стабильной однополярности, а периодом дрейфа Соединённых Штатов, конец которому положили события сентября 2001 г. Американское руководство, и в первую очередь республиканцы, поняли, что не только миру требуется США-лидер, но и Соединённым Штатам необходима поддержка других государств для поддержания глобальной стратегии.

Концептуальное обеспечение стратегии США в постбиполярном мире, как правило, обсуждается в соединении с вопросом о проблеме мирового порядка после окончания «холодной войны». Среди американских политологов нет единства мнений относительно того, какой должна быть роль и стратегия США после окончания холодной войны: должна ли американская политика быть гегемонистической или же разумным лидерством, при котором Соединённые Штаты остаются не единственным, хотя и самым сильным, членом «концерта мировых держав». Но, не смотря на разницу во взглядах американских учёных, можно констатировать существование общей концепции глобального лидерства США, основанной на убеждении, что США являются единственной сверхдержавой.

Для эволюции теоретических подходов к исследованию американскими учёными международных отношений характерны не только изменения, но и преемственность. Трансформация классических парадигм не мешает сохранению их основополагающих постулатов.

Реализм остаётся доминирующей парадигмой и при всех трансформациях содержания настаивает на адекватности своих основных положений (конфликтности международных отношений, национальных интересах как основе мировой политики, роли власти и действенности силы как способов её достижения и удержания и т.п.) современным международным реалиям. Реалисты настаивают на однополярности и американской гегемонии в мире как наилучшем средстве поддержания стабильности в глобальном масштабе.

Трансформация идей либералов со времён окончания «холодной войны» прошла путь от глобального диалога до утверждения идеалов рыночной экономики и демократии американского образца.

Консервативные идеологи (ориентация на Республиканскую партию) определяют позиции США как гегемонию, делая акцент на её «доброжелательном» характере, на том, что должна существовать преемственность между победоносной стратегией страны в годы «холодной войны» и американской политикой после её окончания. Либералы-политологи (ориентация на Демократическую партию) трактуют политику США-лидера как естественное проявление могущества державы, отсутствие какой-либо иной творческой альтернативы в мире, стремление большинства передовых стран находиться среди американских союзников.

Во второй половине 1990-х гг. началось сближение позиций либеральных и консервативных историков и политологов, что повлияло на формирование внешней политики США. Однако следует отметить, что ни одна из существующих парадигм не может охватить международные реалии, поскольку каждая из них вносит элементы условности и относительности в осмысление международной политики, находящейся в процессе постоянных изменений.

Список использованных источников

1. Фукуяма Ф. Америка на распутье: Демократия, власть и неоконсервативное наследие. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2008. – 282 с.
2. America Unrivaled: The Future the Balance of Power / Ed. by G.J.Jekenberry. – Ithaca, 2002. – 336 p.
3. Haglund D.G. Onea T. Sympathy for the Devil // Foreign Policy. – 2003. – January-February.
4. Huntington S. The Lonely Superpower // Foreign Affairs. – 1999. – March-April. – P. 35-49.
5. Levy J.S. The Democratic Peace Hypothesis From Description to Explanation // Mershon International Studies Review. – 1994. – № 38. – P. 452.
6. Mearsheimer J., Walt S. Unnecessary War // Foreign Policy. – 2002. – November-December.
7. Nye J.S. The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone. – N.Y., 2002. – 240 p.
8. Nye J. S. Soft Power. The Means to Success in World Politics. – New York: Public Affairs, 2004. – 192 p.

**ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В РАМКАХ
АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
XX – НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**

Кайда О. В.,

*студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Друга половина XX - початок XXI століття характеризуються посиленням процесів економічної і політичної інтеграції. В цей час більшість країн світу стали активними учасниками різних регіональних об'єднань. Не залишилися осторонь і країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, де після Другої світової війни виникло кілька організацій, що відповідають за вирішення економічних і політичних проблем.

Нова Зеландія - країна, яка є безпосереднім учасником всіх цих процесів, а економічне співробітництво в рамках регіону, після Другої світової війни, стало одним з пріоритетних напрямів її зовнішньої політики.

Активна участь Нової Зеландії в справах регіону була обумовлена, перш за все, її історичним минулим. Справа в тому, що раніше країна була домініоном Великої Британії, (відповідно економіка країни була повністю орієнтована на ринки Великої Британії), а це, в свою чергу, призвело до мінімальної участі в світових справах. Проте, Друга світова війна, рішення британського уряду про приєднання до Європейського Економічного Співтовариства та економічні реформи в 1980-1990-х роках кардинально змінили такий стан речей: економіка країни отримала незалежність, і разом з цим втратила найбільший ринок збуту своїх товарів [1]. У сформованих обставинах одним із пріоритетів зовнішньої політики стала інтеграція з «географічно близьким» регіоном АТР. Це відкривало перед Новою Зеландією ринки багатьох країн світу.

Важливим кроком на шляху до інтеграції стала участь Нової Зеландії в регіональних організаціях.

Нова Зеландія є «партнером по діалогу» з Асоціацією з Південно-Східної Азії (АСЕАН). АСЕАН була утворена в 1967 році після підписання Бангкокської декларації. Метою створення даної асоціації є сприяння соціальному й економічному розвитку країн-членів, співробітництво в промисловості й сільському господарстві, проведення науково-дослідницьких робіт. В 1976 р. на першій нараді керівників країн-членів АСЕАН були прийняті Договір про дружбу й співробітництво в Південно-Східній Азії й Декларація АСЕАН - основні документи, якими керується асоціація у своїй діяльності. Декларація АСЕАН проголошує, що країни, що входять в асоціацію, будуть займати загальну позицію по найважливіших питаннях і проблемам регіональних і світових економічних відносин. Відповідно до прийнятих документів планувалось створення зони вільної торгівлі АСЕАН, поглиблення співробітництва через поширення його на такі

сфери, як безпека, фінанси, телекомунікації, туризм, навколишнє середовище, сільське господарство, транспорт і охорона здоров'я [2].

У листопаді 1989 р. в АТР на конференції міністрів закордонних справ і торгівлі, було засновано нове інтеграційне економічне угруповання - Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС або АРЕС - Asia Pacific Economic Cooperation). Дана організація об'єднує 18 держав регіону, серед яких є і Нова Зеландія.

АТЕС сприяє економічній взаємозалежності держав Азійсько-Тихоокеанського регіону у сфері послуг, капіталу, технологій; зміцненню відкритої багатосторонньої торгової системи; підвищенню ступеня лібералізації торгівлі та інвестицій в АТР; зміцненню і стимулюванню розвитку приватного сектору; використанню принципів вільного ринку для збільшення переваг регіонального співробітництва. В рамках організації виробляються правила ведення торгівлі, інвестиційної і фінансової діяльності; проводяться зустрічі галузевих міністрів і експертів із питань співробітництва в різних галузях (енергетика, риболовство, транспорт і телекомунікації, туризм, охорона навколишнього середовища).

Необхідно зауважити, що саме форум АТЕС дав Веллінгтону можливість виходу на ринки відразу двох регіонів - країн Південно-Східної та Східної Азії і вже сформованого блоку НАФТА [3].

Разом з цією міждержавною структурою в регіоні діє ряд інших організацій, членом яких є Нова Зеландія. З 1990р. в якості азіатської підгрупи АТЕС функціонує Східноазійська економічна рада (East Asian Economic Caucus). Крім того, діють Тихоокеанська конференція з торгівлі та економічного розвитку (PAFTAD - Conference on Pacific Trade and Economic Development), Економічна рада басейну Тихого океану (PBEC - Pacific Basin Economic Council), Рада тихоокеанського економічного співробітництва (PECC - Pacific Economic Cooperation Council) та інші [4].

Так само, тісна співпраця з країнами регіону швидко зростає за рахунок розширення мережі торговельних угод про вільну торгівлю.

Перша подібна угода була укладена в 1966 році з Австралією, пізніше (в 1983 році) угоду було розширено (Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement) [5]. З 2001 року угода про створення зони вільної торгівлі діє з Сінгапуром (New Zealand and Singapore Closer Economic Partnership). У 2005 році угода про вільну торгівлю була укладена з Таїландом (New Zealand and Thailand Closer Economic Partnership). У тому ж році аналогічне за характером чотирьохстороння угода була укладена з Брунеєм, Чилі та Сінгапуром (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership). У 2008 році Нова Зеландія перша серед розвинених країн уклала угоду про вільну торгівлю з Китаєм (New Zealand China Free Trade Agreement). Ведеться підготовка низки подібних угод з іншими країнами [6].

Безумовно політика інтеграції з АТР дала свої результати для країни. Зокрема, Веллінгтон зміг провести програму диверсифікації своїх торговельних партнерів. Позитивно на розвиток економіки та країни в цілому вплинули проведені неоконсервативні реформи. Завдяки їм економіка Нової

Зеландії входить в трійку самих відкритих економік світу. В даний час практично всі країни світу торгують з Новою Зеландією. Нова Зеландія трансформувалася з «ферми Великобританії» в одну з найбільш розвинених сільськогосподарських «ферм світу».

Однак, незважаючи на численні двосторонні та регіональні ініціативи, значна частина ринків країн Азії продовжує залишатися недоступною для новозеландських експортерів внаслідок високих торгових тарифів, нетарифних бар'єрів та квот. Таким чином, можна говорити тільки про часткову інтеграцію Нової Зеландії в АТР.

Разом з тим, динамічне зростання в Азіатському регіоні триває, а країни Азії стають все більш інтегрованими. Вони зміцнюють регіональне співробітництво і роблять кроки до створення нових механізмів політичного співробітництва. У даній ситуації уряд Нової Зеландії продовжує брати активну участь в справах АТР, прагнучи стати частиною нових регіональних структур, розширити кількість двосторонніх та інших регіональних торговельних угод, в які він не входить.

Список використаної літератури:

1. Особливості інтеграційних процесів у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/economics/soloninko_me/part7/702.htm
2. Циганкова Т. М., Гордєєва Т. Ф. Міжнародні організації : Навч. посібник. / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордєєва. — К.: КНЕУ, 2001.
3. Новая Зеландия и АТР, долгий путь к сближению [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://journal-neo.com/?q=ru/node/61604>.
4. Солонінко К. С. Міжнародна економіка / К. С. Солонінко. — К. : Кондор, 2008. — 380 с.
5. The Fourth ASEAN-Australia-New Zealand Dialogue [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.asianz.org.nz/our-work/track-ii/track-ii-dialogues/asean-2011>.
6. Our Future with Asia New Zealand Minister of Foreign Affairs [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mfat.govt.nz/Media-and-publications/Publications/Asia-White-Paper/0-introduction.php>.

**НЕЙТРАЛІТЕТ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕНДЕНЦІЯ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ
(НА ПРИКЛАДІ ШВЕЙЦАРІЇ)**

Потес А. В.,

*студентка спеціальності "Міжнародні відносини", ОКР «Магістр»
Маріупольського державного університету*

Нейтралітет – принцип зовнішньополітичної діяльності держави. Передбачає її неучасть у збройних конфліктах, а в мирний час – відмова від участі у військових союзах і блоках. Даний принцип оформлюється як особливий правовий статус держави. Швейцарський нейтралітет відноситься до постійного нейтралітету, що оформлюється у міжнародному порядку. Початок швейцарської політики нейтралітету важко пов'язати з якоюсь певною датою. Швейцарський історик Едгар Бонжур з цього приводу сказав: «Поняття швейцарського нейтралітету виникло одночасно з поняттям швейцарської нації». Цікаво відзначити, що ще в XIV столітті в договорах окремих кантонів, що склали згодом Швейцарську конфедерацію, з їх сусідами вживається німецький термін «stillsitzen» (буквально «сидіти смирно»), що приблизно відповідає пізнішому поняттю нейтралітету [1].

За роки політики постійного збройного нейтралітету альпійській республіці вдалося уникнути участі в двох спустошливих світових війнах і зміцнити свій міжнародний авторитет, в тому числі шляхом здійснення численних посередницьких зусиль. Принцип підтримки зв'язків «між країнами, а не між урядами» дозволяв вести діалог з усіма, незалежно від політичних чи ідеологічних міркувань [2].

З усіх існуючих в сучасному світі видів нейтралітету швейцарський - найбільш тривалий і послідовний. Сьогодні Швейцарська Конфедерація не входить ні в один військовий альянс, ні в ЄС. В останні роки, у зв'язку із змінами в Європі і світі, в уряді та громадській думці набирає чинності настрої на користь посилення інтеграції з ЄС і більш гнучкою трактування принципу нейтралітету.

У травні 2004 року підписано «другий пакет» секторальних договорів ЄС-Швейцарія, який, разом з «першим пакетом» (набув чинності 1 червня 2002 року), є свого роду альтернативою вступу Швейцарії до ЄС [3].

У 90-і рр. 20 століття відбуваються певні зміни у трактуванні політичним керівництвом Швейцарії концепції «класичного» постійного нейтралітету країни, викликані, в першу чергу, закінченням "холодної війни", розпадом Варшавського договору і, як наслідок, зняттям загрози глобальної ядерної війни. У прийнятому в 1993 р. Доповіді про зовнішню політику країни, в якому активно проводиться думка про нероздільність доль Швейцарії, Європи і всього світу, формулюються нові пріоритети швейцарського зовнішньополітичного курсу:

- Забезпечення національної безпеки;

- Вироблення позиції щодо приєднання до режимів санкцій Ради Безпеки ООН;

- Взаємини з Європейським союзом.

Відповідно Доповіді про зовнішню політику, Швейцарія поступово нарощує свою участь в органах, що займаються питаннями контролю над озброєннями і роззброєння, надає цивільний і військовий персонал для міжнародних миротворчих місій, в т.ч. в якості спостерігачів ООН і ОБСЄ. З того ж року Швейцарія стає учасником програми НАТО "Партнерство заради миру", а з 1997 року-членом Ради євроатлантичного співробітництва.

Відповідним чином трансформується політика країни щодо участі в режимах міжнародних санкцій. У 1990 році країна автономно приєднується до санкцій ООН щодо Іраку, що стало істотною зміною зовнішньополітичного курсу країни, вперше з часів Другої світової війни відкрито і повністю підключилася до режиму міжнародних санкцій. Раніше це вважалося несумісним зі статусом постійного нейтралітету. В якості підстави бундесрат послався на вимогу міжнародної солідарності, а також зацікавленість Швейцарії в збереженні основоположних норм і принципів міжнародного права, вважаючи, що впливають з режиму санкцій зобов'язання економічного характеру не суперечать нейтралітету і, крім того, їх дотримання не призведе до безпосереднього втягування країни в військові дії. Подібна політика знайшла своє відображення і в подальшому. У 1992 році Швейцарія приєднується до режиму санкцій проти Югославії та Лівії, в 1993 році - щодо Гаїті, в 1997 р. - Сьєрра-Леоне, в 1998 р. - проти Анголи і, нарешті, в 2000 році - проти руху «Талібан» [4].

Крім того, Швейцарія підтримала та приєдналася до режимів санкцій Європейського Союзу, введеним без відповідних резолюцій ООН (щодо Югославії - 1998 р. і М'янми – 2000 р.).

З введенням ООН щодо Іраку військових санкцій для Швейцарії постає питання її участі в них і сумісності такого роду дій зі статусом постійного нейтралітету. У 1990 році країна відмовила в наданні свого повітряного простору для транзитного перельоту військових транспортних літаків для цієї мети. Однак таке положення зберігалось недовго. Відповідно до зовнішньополітичним доповіддю 1993 участь країни в режимах військових санкцій також вважається допустимим при тому, однак, умови, що на це є мандат Ради Безпеки ООН. При цьому дозвіл на проліт або транзит по території країни видається незалежно від того, виданий чи мандат відповідно до глави 6 (мирне врегулювання спорів) або 7 Статуту ООН. На цій підставі у 1993 році бундесрат видав дозвіл на проліт літаків, що входять до складу миротворчих військ ООН в Югославії і щодо місії ОБСЄ в Косово в 1998 році, а також дозвіл на транзит по території країни для підрозділів IFOR / SFOR в Боснії і Герцеговині (1995 р.) та KFOR в Косово (1999 р.).

У 1998 році Швейцарія в наслідок безпосередньої зацікавленості у врегулюванні вогнища напруженості на Балканах приєднується не тільки до режиму санкцій ООН відносно Белграда на поставку зброї, але і до всеосяжним санкцій ЄС (дипломатичним і економічним). Таким чином

країна вперше приєдналася до економічних санкцій, введених без рішення Ради Безпеки ООН. Дана можливість передбачена в Доповіді про зовнішню політику країни 1993 р., згідно з яким Швейцарія може приєднуватися до економічних санкцій, введених поза рамками ООН, якщо вони робляться групою держав певного регіону щодо держави, порушує мир і безпеку, тобто в даному випадку Югославії.

Говорячи в загальному плані, якщо мова йде про режим санкцій Ради Безпеки ООН, то Швейцарія приймає участь як у військових, так і економічні санкції (обмежуючи свою військову присутність технічним персоналом і спостерігачами). Пояснюється така позиція необхідністю підтримання миру і безпеки, а також дотримання основних норм і принципів міжнародного права. При цьому Швейцарія певною мірою сприяє реалізації політики нейтралітету як одного з міжнародно-правових інститутів, закріпленого в міжнародних договорах і конвенціях. Що ж до санкцій, що вводяться регіональними організаціями (групами держав, мова йде насамперед про ЄС), то Швейцарія приєднується тільки до санкцій невійськового характеру (дипломатичні і політичні) в інтересах збереження миру та безпеки.

На підставі аналізу наведених вище міркувань з приводу нинішньої моделі автономного підключення Швейцарії до режимів санкцій ООН і ЄС невійськового характеру автор приходять до висновку, що вона не може вважатися порушенням нейтралітету держави, оскільки, по-перше, має на меті підтримку міжнародного миру і безпеки, а , по-друге, не призведе до втягування країни у військові блоки і безпосередньо у військові дії. З тієї ж причини виправдана участь Швейцарської конфедерації за рішенням Ради Безпеки ООН санкції військового характеру, обмежується напрямком технічного та медичного персоналу. Здається, в даному питанні керівництву країни вдалося вдало адаптувати зовнішньополітичний курс до нових міжнародних реалій [5].

Про намір Швейцарії і далі бути постійно нейтральною вельми недвозначно свідчить той факт, що, незважаючи на всі перераховані перетворення, у прийнятій 18 квітня і вступила в силу 1 січня 2000 нової конституції Швейцарії підтверджується вірність курсу нейтралітету, підтримка якого є обов'язком Федеральних Зборів, яке «вживає заходів щодо забезпечення зовнішньої безпеки незалежності і нейтралітету Швейцарії» [6]. Це ж завдання стоїть і перед Федеральним радою - вищим виконавчим і розпорядчим органом влади країни.

Звичайно не може не викликати певних побоювань намір керівництва країни тримати курс на вступ в ЄС, особливо якщо військова компонента останнього придбає завершеність, однак за станом на даний момент противникам такого розвитку вдається «нейтралізувати» наміри Уряду, перевівши питання з площини безпосередніх завдань у справу майбутнього [7]. Членство же Швейцарії в НАТО, якщо таке взагалі відбудеться, малоймовірно, оскільки опозиційні партії і більшість населення налаштовані дуже скептично на цей рахунок.

Дещо в іншій площині лежить питання можливого членства країни в ООН. Відомо, наприклад, що постійно нейтральна Австрія є членом даної організації. В останні роки в цьому питанні намітився суттєвий переважа прихильників вступу країни в ООН. Так, якщо на референдумі в 1986 році більше 75 відсотків швейцарців проголосували проти вступу, то 3 березня 2002 54,6% швейцарців висловилися за вступ країни до цієї міжнародної організації. Не виключено, що офіційна заявка Швейцарії буде розглянута восени на 57-й сесії генеральної Асамблеї ООН [9].

З 1986 року на світовій арені відбулися зміни, "холодна війна" закінчилася, і тепер потрібно пристосовуватися до нових реалій. Альпійська республіка вже є членом ряду спеціалізованих установ ООН, і її сумарний щорічний внесок в їх діяльність складає близько 300 млн. доларів. У разі вступу в ООН вона буде платити приблизно на 30 млн. доларів більше, що цій країні цілком під силу.

У зв'язку з цим автором зазначає, що вже проводячи політику приєднання до санкцій Ради Безпеки, Швейцарія могла б оформити своє членство в ООН без зримих наслідків для статусу постійного нейтралітету, хоча її вступ до даної організації як в найближчому майбутньому, так і на довгострокову перспективу не гарантовано .

Одним словом, швейцарський нейтралітет перебуває ніби на перехідному етапі - від механізму захисту національних інтересів та самоізоляції до інструмента активної зовнішньої політики. Незважаючи на нападки з різних сторін, постійний нейтралітет Швейцарії має солідний запас міцності і, очевидно, збереже своє значення на тривалу перспективу.

Список використаних джерел

1. Минеев А. В. Швейцария. Остров посреди Европы размывается // Политика и время. — 2001. — № 11.
2. Switzerland – European Union relations [Electronic resource]. — Mode access : <http://en.wikipedia.org/wiki/Switzerland>.
3. Дурденевский В. Н. О нейтралитете Швейцарии // Новое время. 1955. — № 22. — С.
4. Петров И. К. Очерки истории Швейцарии / И. К. Петров // Международные отношения. — 2004. — № 4. — С. 132.
5. Войдет ли Швейцария в Евросоюз? [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.nashgazeta.ch/news/10191>. — Название с экрана.
6. Драгунов Г.П. Швейцария: история и современность / Г.П. Драгунов. — М. : Мысль, 2002. — С.76—98.
7. Кружков В.Н. 200 лет без войн. Швейцарский нейтралитет в новом веке / В.Н. Кружков, О.К. Марков // — М: Международная жизнь, 2002. — №8. — С.23 — 26
8. Кука Ш. Особенности внешнеполитического курса Швейцарии [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.mcds.ru/default.asp?Mode=Review&ID_L0=6&ID_L1=55&ID_L2=550&ID_=&ID_Review=234.

**ВІДНОСИНИ МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ ТА ГРЕЦІЄЮ В ПЕРІОД
ГРЕЦЬКОГО ДЕФОЛТУ**

Бережна О.І.,

*студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини та зовнішня
політика» Маріупольського державного університету*

Як відомо, Німеччина і Греція завжди мали тісні стосунки між собою. Німецька економіка завжди була приваблива, країна займає одне з лідируючих позицій у світі в цій сфері. Греція ж завжди привертала увагу туристів своїми красотами, тому й інвестувати в грецький туризм вигідно для такої країни як Німеччина. Між цими двома країнами були підписані такі договори як «Про культурне співробітництво від 17.05.1956 року», «Договір на проживання і перевезення від 02.09.1961 року», а також Угоду «Про уникнення подвійного оподаткування від 18.04.1966 року». Важливо сказати, що згодом документальна основа німецько-грецького партнерства була доповнена допомогою підписання двосторонніх угод в рамках Європейського Союзу. Необхідно відзначити і те, що Грецька Республіка представлена у Федеративній Республіці Німеччині посольством Греції в Берліні. Крім цього діють вісім генеральних консульств, що працюють в Німеччині (в Гамбурзі, Ганновері, Кельні, Лейпцигу, Мюнхені, Дюссельдорфі, Штутгарті, а також Франкфурті). У Греції також діє німецьке посольство і ряд консульств, розташованих в різних регіонах країни.

На даному етапі Греція переживає важку валютну кризу, пов'язану з грецьким боргом у розмірі більше 350 млрд євро. У європейській пресі вже з'явилися статті про марнотратства керівництва країни в минулі роки. Зокрема, їй пригадують Олімпійські ігри 2004 року, які виявилися найдорожчими в історії.

Дана криза ставить під загрозу не тільки економіку країни, а й економіку всього Євросоюзу. Європа не хоче нести зайві збитки і тому шукає різні виходи і не завжди на користь Греції. Один з таких прикладів послужила пропозиція від Європейського Союзу в особі позики для Греції 237 млрд. євро. План включає в себе нові кредити країн ЄС і МВФ у розмірі 130 млрд. євро, а також згоду приватних банків списати Греції 107 млрд. її боргу. Спочатку банки погоджувалися на реструктуризацію 100 млрд. При відмові Греції від такої допомоги ЄС, організація погрожує виключити Грецію із зони євро [1].

Ситуація в Греції відображає положення всіх країн, розташованих на периферії Європи. Для кожної з них характерні і дефіцит бюджету, і "закредитованість" банківської системи. Невирішеність проблем у банківській сфері не дає цим країнам підтримувати національні економіки. А повільне відновлення європейської економіки ще більш сповільнює відновлення країн, що розвиваються. У списку таких периферійних держав усі країни Прибалтики, Ірландія і України [2].

Вже доходили до того, щоб виключити Грецію з Євросоюзу, хоча і в законодавчій базі цього не передбачено. Голова правління Ощадбанку Герман Греф вважає, що для Європи і для Греції, було б значно більш раціональним рішення виходу Греції з Єврозони. Для Афін подібний варіант розвитку ситуації, вважає глава Ощадбанку, означатиме поступове нарощування економіки Греції, відновлення конкурентоспроможності через зниження курсу національної валюти. Це зрозумілі перспективи для Греції і зрозумілі перспективи для Єврозони. І, напевно, треба говорити не тільки про Грецію, а й про країни з неконкурентоспроможною економікою.

Але якщо врахувати досить тісні зв'язки Німеччиною та Грецією, то ФРН не розглядає такий варіант розвитку подій. Президент Франції Ніколя Саркозі на спільній прес-конференції з канцлером ФРН Ангелою Меркель зробив заяву щодо подальшої долі Греції. Саркозі зазначив, що Греція не отримає фінансову допомогу до тих пір, поки не буде досягнуто угоди з кредиторами. ЄС, ЄЦБ і МВФ очікують від Греції виконання необхідних умов для надання їй другого пакету фінансової допомоги на загальну суму 130 млрд євро. Франція, і Німеччина виступають за те, щоб Греція залишалася в зоні євро. "Ми хочемо, щоб Греція залишилася в зоні євро. Ми обидва поділяємо цю точку зору", - зазначила Ангела Меркель. Однак вона підкреслила, що про нової програми допомоги не може бути й мови, якщо угода з "трійкою" не буде досягнуто [3].

Німеччина хоче ввести посилення контролю за економічними реформами в Греції. Якщо Афіни не погодяться піти на такі умови, країна може опинитися без фінансової допомоги з боку Єврозони. Це призведе Грецію до великомасштабного дефолту. Міністр економіки ФРН Філіп Реслер висловив невдоволення станом реформ в Греції. Він зазначив, що нова допомога може бути надана, тільки якщо грецький уряд нарешті завершить реформи. Берлін також пропонує законодавчо закріпити пріоритет витрат на обслуговування боргу в порівнянні з іншими витратними статтями бюджету.

Вольфганг Шойбле, міністр фінансів Німеччини попередив про те, що Єврозона може відмовити Греції в наданні нової програми допомоги. Це неминуче підштовхне Афіни до дефолту. Для того щоб уникнути відмови в наданні підтримки, Греція повинна переконати Європу у своїй здатності до реформування економіки та структури державної влади [4].

Через деякий час, але грецький парламент таки ухвалив більшістю голосів закон про новий кредитній угоді з ЄС і МВФ, який передбачає заходи жорсткої економії в обмін на фінансову допомогу в 130 млрд. євро. Хоча цей закон буде добре відчутний народу Греції, але криза є криза. Реалізацію закону буде супроводжувати пакет заходів жорсткої економії, що передбачає зменшення на 22 відсотки мінімальної зарплати, а для молоді до 25 років - на 32 відсотка, впровадження єдиної сітки зарплати в усіх державних організаціях, урізання пенсій на 7-15 відсотків, лібералізацію ринку праці, скорочення витрат на ліки на 1,076 млрд. євро, військових витрат на 300 млн. євро, витрат на членів місцевої адміністрації і вибори на 270 млн. євро,

державних інвестицій - на 400 млн. євро. У бюджеті потрібно ще знайти додаткову економію в розмірі 325 млн. євро за погодженням з Європейською комісією, ЄЦБ і МВФ. Обговорення закону про новий кредитній угоді з ЄС і МВФ пройшло на тлі безпрецедентних заворушень в Афінах та інших грецьких містах.

І вже Єврокомісія узгодила другу програму фінансової допомоги Греції. Голова Єврогрупи Жан-Клод Юнкер повідомив, що ця програма буде складатися з міжнародного пакету допомоги, обсяг якого складе близько 130 мільярдів євро, та списання 53,5 відсотків державного боргу Греції приватним банкам. Стратегічна мета програми - довести державний борг Греції з 160 відсотків від її ВВП сьогодні до 120,5 відсотків до 2020 року. Єврогрупа досягла угоди з радикального скорочення державного боргу Греції з широкою участю приватного сектора. Воно гарантує збереження за цією країною місця в зоні євро. За словами Юнкера, зона євро і МВФ нададуть Греції фінансову допомогу в обсязі 130 млрд. євро в період до 2014 року. Що стосується приватного сектора, то приватні кредитори готові піти на реструктуризацію 53,5 відсотків боргу Афін приватним банкам, сума якого оцінюється в 230 мільярдів євро. Реструктуризація буде здійснена шляхом обміну короткострокових грецьких бондів на довгострокові. За словами міністра фінансів Греції, ця програма обміну облігацій стартує вже 22 лютого. Ця програма може бути реалізована тільки в умовах глибоких структурних реформ в Греції, які дозволять запустити економічне зростання цієї країни.

Прем'єр-міністр Греції Лукас Пападімос вже назвав цю програму "історичним звершенням". У той же час він попередив своїх співгромадян, що грекам доведеться "ще багато чого зробити для її реалізації".

Греції належить скрупульозно дотримуватися свої зобов'язання по скороченню бюджетного дефіциту, за виконанням яких будуть пильно спостерігати її міжнародні кредитори - Єврокомісія, Європейський центробанк і МВФ. На цьому наголосив єврокомісар з економічної та фінансової політики Оллі Рен, за словами якого реалізація другої програми допомоги Греції буде супроводжуватися посиленням моніторингом з боку міжнародних інститутів за виконанням Афінами своїх зобов'язань.

Список використаних джерел

1. План допомоги Греції в 237 мільярдів євро затверджено в Брюсселі [Електронний ресурс]. - Режим - Назва з екрану.
2. Грецію рятують від дефолту [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.greek.ru/news/greecetoday/45551/?sphrase_id=257079. - Назва з екрану.
3. В Греції прийнятий закон про нову угоду між ЄС і МВФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ekhoplanet.ru/crisis_902_14984. - Назва з екрану.
4. Німеччині набридло утриманство Греції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://vz.ru/economy/2012/1/30/557454.html>. - Назва з екрану.

УДК 34:327.51(410:73)"1997/2010"(043)

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ
БРИТАНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ
ТРАНСАТЛАНТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (ПЕРІОД
ЛЕЙБОРИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ)**

Токіна О. Ю.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Після Другої світової війни Велика Британія та Сполучені Штати Америки грали важливу роль у процесі формування трансатлантичних взаємозв'язків між двома континентами. Між країнами встановилися відносини специфічного роду, які в міжнародному житті отримали назву «особливі відносини», що полягали у вслякій підтримці та лояльності країн один до одного. Наступні роки лише зміцнювали цю співпрацю і привели до утворення військово-політичного союзу, що було нагальною необхідністю післявоєнного періоду.

Після підписання 12 державами Вашингтонського договору про створення Організації Північноатлантичного договору (НАТО) 4 квітня 1949 р. зусилля держав були об'єднані з метою створення колективної оборони і збереження миру та безпеки при цьому збройний напад на одну або кількох із них у Європі чи у Північній Америці вважатиметься нападом на них усіх (ст.5) [10]. Отже, НАТО втілює в собі трансатлантичні зв'язки, де безпека Північної Америки пов'язана з безпекою Європи. Членство і лідируючі позиції Великобританії та США в НАТО є ареною, на якій можна взаємовигідно проводити спільну політику. Країни в НАТО тісно співпрацюють у багатьох сферах. Сучасні загрози, такі як, наприклад, тероризм, інформаційна безпека і т.п. є настільки реальними і серйозними, що можливість запобігання конфлікту існує лише за спільних зусиль в тій чи іншій області [4].

Зрозуміло, що до приходу до влади у Великобританії лейбористів з Тоні Блером, між Англією та США вже була складена основна нормативно-правова база в галузі трансатлантичного співробітництва. До таких базових документів можна віднести: Угоду щодо статусу сил (військ) сторін (1951 р.), Угоду, яка наділяє Альянс статусом юридичної особи (1951 р.), Паризькі угоди (1954 р.), що наголошували на сприянні тісному співробітництву з Європою, «Декларацію Оттава» 1974 р., Декларація щодо тероризму 1981 р., Брюссельська декларація 1986 р. з контролю над звичайними озброєннями, Декларацію про трансформацію Північноатлантичного альянсу 1990 р., Нову стратегічну концепцію Альянсу («Римська декларація» 1991 р.), а у січні 1994 р. на саміті Північноатлантичної ради в Брюсселі НАТО виступила з новою важливою ініціативою, спрямованою на зміцнення стабільності та безпеки в усій Європі. Проте, ця нормативно-правова база, починаючи з

1997 р., поглиблювалась та корегувалась з залежності від змін у світовій політичній системі.

Пріоритетним зовнішньополітичним завданням лейбористів з моменту їхнього приходу до влади у 1997 р. стало надання нового імпульсу англо-американським відносинам. У своєму прагненні повернути співпрацю зі Сполученими Штатами на колишній рівень, уряд лейбористів зробив ставку на посилення взаємодії з Вашингтоном шляхом підписання спільних угод [3].

Загалом нормативно-правову базу британсько-американських відносин в контексті трансатлантичного співробітництва можна класифікувати за наступними групами:

- угоди, які встановлюють спільні правила взаємодії (співробітництва) суб'єктів НАТО, у тому числі Сполученого Королівства та США;
- договори, що регулюють конкретні області відносин між Великобританією та Сполученими Штатами в рамках трансатлантичного співробітництва.

У залежності від цього в даній групі доцільно виокремити наступні підгрупи:

- співпраця в оборонних питаннях ЄС і НАТО;
- протидія транснаціональним загрозам (тероризм, ядерна зброя, зброя масового знищення (ЗМЗ)) та ін.

Правову основу міжнародного співробітництва в рамках Організації Північноатлантичного договору становлять міжнародні договори, багатосторонні угоди, декларації, стратегії та інші правові акти.

У Основному документі Євроатлантичної ради партнерства 1997 р. країни - члени Ради північноатлантичного співробітництва та країни - учасниці «Партнерства заради миру» підняли на якісно новий рівень своє політичне та військове співробітництво, прийняли рішення про створення Ради євроатлантичного партнерства. 8 липня 1997 р. була підписана Мадридська декларація з питань євроатлантичної безпеки та співробітництва, де був проголошений перехід до нової перспективної фази розвитку НАТО, в ході якої належало випробувати і перевірити на практиці нові структури та напрямки політики, прийняті відповідно до нових реалій.

Вашингтонська декларація 23-24 квітня 1999 р., ухвалена на ювілейній сесії НАТО, підкреслює, що організація втілює в собі життєво важливе партнерство між Європою і Північною Америкою. Глави держав і урядів схвалили нову стратегічну концепцію альянсу, яка віддзеркалює цілі НАТО та її основні завдання у сфері безпеки, визначає особливості нових умов безпеки, визначає елементи широкого підходу Альянсу до безпеки і містить керівні принципи для подальшої адаптації її збройних сил [9]. 18 грудня 2001 р. в Брюсселі відбулося засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів оборони, де головну увагу було приділено адаптації оборонного потенціалу Альянсу до змін у середовищі безпеки, зокрема, у світлі терористичних атак на США, здійснених 11 вересня, а також ситуації на Балканах. Було також обговорено стан роботи з європейською складовою безпеки і оборони [2].

В подальшому трансатлантичні відносини були зміцнені у Заключному комюніке в Рейк'явіку (2002 р.) та в Брюсселі (2002 р. та 2003 р.). 21 листопада 2002 р. на саміті у Празі держави уклали декларацію, яка проголошує створення Сил реагування НАТО (NRF), затверджує празьке зобов'язання про потенціал (РСС), схвалює військову концепцію захисту від тероризму та ін. [7].

28 червня 2004 р. була прийнята Стамбульська ініціатива, мета якої полягала в зміцненні безпеки і стабільності в регіоні Близького Сходу за допомогою нової трансатлантичної взаємодії з цим регіоном. 29 листопада 2006 р. оприлюднена декларація главами держав та урядів, які брали участь у засіданні Північноатлантичної ради в Ризі. Декларація охоплює широкий спектр питань, які становлять спільний інтерес сторін у галузі безпеки, оборони і врегулювання кризових ситуацій [8]. З Риги почався новий етап в розвитку НАТО – перетворення регіональної організації в глобальну, яка володіє відповідним потенціалом і яка вважає «зоною відповідальності» вже не окремі регіони, а увесь світ [5, с. 57]. Декларація Бухарестського саміту була оприлюднена 3 квітня 2008 р., де знову була підтверджена неминуща цінність євроатлантичного партнерства (РЄАП) та Партнерства заради миру (ПЗМ), а також наголошено на скороченні озброєнь. 4 квітня 2009 р. глави держав та урядів країн-членів НАТО, що зібралися в Страсбурзі та Келі для святкування 60-річчя Північноатлантичного союзу, прийняли Декларацію щодо безпеки Альянсу. Сторони розпочали процес розробки нової Стратегічної концепції, яка визначить довгострокову роль НАТО у нових умовах безпеки 21-го століття.

Отже, в зазначений період союзники уклали низку угод, що встановлюють загальні правила співробітництва в організації і наголошують на важливості трансатлантичних відносин.

Сполучене Королівство продовжує дотримуватись обережної позиції стосовно темпів поглиблення європейської інтеграції в області зовнішньої політики, безпеки і оборони, віддаючи перевагу не єдиній системі оборони, а колективним координаційним діям. Лейбористи визнають доцільність розвитку спільної зовнішньої політики, зберігаючи при цьому власну точку зору стосовно механізмів її формування [1].

У процесах налагодження співпраці в оборонних питаннях ЄС/ЗЄС і НАТО також досягли ряд домовленостей. Найважливішими з них слід вважати: ті, що дали змогу ЗЄС з 1997 р. брати участь у процесі оборонного планування Альянсу; створення у січні 2000 р. за пропозицією представників єврокорпусу ЗЄС на базі його штабу управління операцією KFOR (сил у Косові), проведення спільних навчань; 16 грудня 2002 р. ЄС та НАТО прийняли декларацію про ЄПБО, мета якої полягає в можливості для проведення під керівництвом ЄС управління операціями, в тому числі військових операцій, в яких НАТО в цілому не займається [6].

Процес розробки та втілення в життя планів Спільної європейської політики безпеки й оборони виявив цілу низку проблем у відносинах між НАТО і ЄС. Уряд лейбористів не бажав послаблення трансатлантичних

зв'язків і розглядав НАТО як основу європейської безпеки. Внаслідок цього Великобританія виступила проти ідеї створення європейської армії і наполягала на необхідності залучення до спільної оборони дій тих членів НАТО, які не є членами ЄС [1].

Що стосується угод щодо окремих питань, укладених в рамках організації Північноатлантичного договору, можна виділити наступні: протидія тероризму (2 квітня 2004 р. прийнята Декларація по боротьбі з тероризмом, 13 квітня 2005 р. підписана Міжнародна конвенція по боротьбі з актами ядерного тероризму, 8 липня 2005 р. оголошена Заява Північноатлантичної ради з терактів в Лондоні); розповсюдження Зброї Масового Знищення (ЗМЗ), ядерна безпека (1 вересня 2009 р. була оприлюднена Всеосяжна, стратегічного рівня політика щодо запобігання розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної (ХБРЯ) загрози); миротворчість; реформування Альянсу та ін.

Таким чином, необхідність розвитку колективних підходів до вирішення таких проблем, як скорочення озброєнь, врегулювання військових конфліктів, запобігання нових транснаціональних загроз (враховуючи тероризм) привела до укладення союзниками різносторонніх угод в рамках НАТО. В період перебування при владі партії лейбористів в Великобританії країна уклала низку угод зі своїми союзниками Північноатлантичного альянсу, намагаючись стати посередником між двома континентами та зберігаючи свої «особливі відносини» зі Сполученими Штатами.

Список використаних джерел

1. Великобритания в процессе формирования «военно-политического измерения» ЕС в постбиполярный период [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vonu_sip/2010_7/pdf/str_141-146.pdf.
2. Заключительное коммюнике Сессии Североатлантического совета [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/ru/SID-F8E7B932-5C157B09/natolive/official_texts_18844.htm.
3. Поздышева Н.В. Ближневосточное направление внешней политики лейбористов: цели и результаты [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ieras.ru>.
4. Сотрудничество США и Великобритании в реформировании НАТО и превращение альянса в военно-политическую организацию (в конце XX – начале XXI вв.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nato.pu.if.ua/journal/2008/2008-4.pdf>.
5. Штоль В. НАТО: новая структура – новые возможности / В. Штоль // Observer. — 2007. — № 3. — С. 47-57 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/80493447.pdf>.
6. EU-NATO Declaration on ESDP [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19544.htm.

7. Prague Summit Declaration [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/ru/natolive/official_texts_19552.htm.
8. Riga Summit Declaration [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_37920.htm.
9. The Alliance's Strategic Concept [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm.
10. The North Atlantic Treaty [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en.

УДК 327(73:5-15) '2000/2008' (043)

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ США НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ ЗА ЧАСІВ ПРЕЗИДЕНТСТВА ДЖ. БУША МОЛ.

*Пономарьова В,
студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*

США завжди прагнули і прагнуть використовувати якомога ширший набір засобів для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей та підкріплення міжнародних позицій, створення її позитивного образу за кордоном. На сьогоднішній день, ця країна розробила безліч ефективних інструментів для забезпечення даних цілей і одним з найбільш цікавих, безумовно, є публічна дипломатія. Особливо актуальним застосування інструменту публічної дипломатії стало в роки президентства Дж. Буша мл., оскільки саме з впровадженням «м'якої сили» в жорсткий зовнішньополітичний курс США пов'язувалися надії американців покращити свій імідж за кордоном.

«Жорсткий курс» адміністрації Дж. Буша мл. багато в чому ускладнив і відносини США з країнами ісламського світу, де Сполучені Штати дуже швидко втрачали свої позиції. Скориставшись потрясінням, яке відчуло американське суспільство в результаті терористичних актів 11 вересня 2001 р., адміністрація Дж. Буша мл. приступила до здійснення проекту придушення «вісі зла», до якої входили в основному близькосхідні держави. Варто зазначити, що Дж. Буш мл. включав в свою «вісь зла», перш за все, Палестину, Сирію, Ліван, Йорданію, Єгипет, країни Аравійського півострова і Ірак з Іраном, в яких при владі, на думку адміністрації Дж. Буша мл., знаходяться деспотичні і агресивні режими, які загрожують миру і безпеці. Їх належало «демократизувати», і по суті справи регіон, позначений як «Розширений» або «Великий Близький Схід», став для команди Буша новим «полем бою» за мир і демократію. Однак, подібне прагнення США «демократизувати» регіон було розцінено мусульманським світом як втручання в їх внутрішні справи. Опитування громадської думки, проведені в дев'яти мусульманських країнах у грудні 2001 - січні 2002 року, виявили

загальне негативне сприйняття дій американців в їх регіоні [10].

Адміністрація Дж. Буша мл. не могла не рахуватися з подібними результатами соціологічних досліджень, які продемонстрували необхідність поліпшення іміджу США у мусульманському світі. Після переобрання Дж. Буша молодшого на другий термін керівництво США розпочало цілий ряд заходів для виправлення іміджу країни, що неабияк постраждав від «жорсткого» курсу адміністрації Буша мл. Для більш ефективної роботи структур, відповідальних за «публічну дипломатію», адміністрація Дж. Буша мл. посилила фінансові асигнування в цю сферу. Так в 2007 році в рамках бюджетного фінансування міжнародних операцій США на цілі «публічної дипломатії» було направлено 351 млн. дол У період другого терміну Дж. Буша щорічно відбувалося значне збільшення коштів, спрямованих, насамперед, на освітні програми і програми по культурному обміну, повертаючи тим самим все більше число вихідців з різних країн. Особлива увага приділялася при цьому фінансуванню близькосхідного напрямку в рамках програми діалогу між Заходом і Близьким Сходом (Middle Eastern-Western Dialogue - Program) [6]. Більш активно стала спонсоруватися міграційна політика і допомога біженцям, особливо з країн арабського світу. Таким чином, адміністрація Дж. Буша мл. прагнула залучити «незадоволених» авторитарної політикою східних правителів на свою сторону, поширюючи на учасників даних програм свої «демократичні цінності». Вжиті адміністрацією Дж. Буша мл. заходи були спрямовані, насамперед, на посилення «публічної дипломатії». При цьому адміністрація Дж. Буша приділяла особливу увагу двом основним напрямкам «публічної дипломатії»: радіо-і телемовленню і інформаційним технологіям, а також освітнім програмам. Перший напрямок необхідно для встановлення власної інтерпретації подій, а також для затвердження універсального характеру цінностей та ідеології держави, та донесення їх до іноземної аудиторії. Освітні програми призначені для встановлення довгострокових зв'язків на рівні громад; в них входять у тому числі численні культурні програми, а також програми по обміну. Держдепартамент позначав країни, в які були спрямовані програми: Алжир, Бахрейн, Єгипет, Йорданія, Кувейт, Ліван, Марокко, Оман, Катар, Саудівська Аравія, Туніс, ОАЕ, Палестинські Території, Іран, Ірак і Лівія. Виходячи з документів Держдепартаменту, демократичні перетворення повинні були здійснитися за допомогою наступних проектів: 1) зміна політичного ладу через створення партій, підготовку альтернативних політиків, емансипацію жінок і формування лояльної і демократично налаштованої молоді; 2) зміна економічного клімату шляхом створення шару бізнесменів та юристів, отримали «західну освіту», а також зміни законодавства країн; 3) реформування всієї системи освіти за допомогою розширення доступу жінок до освіти, ревізії навчальних планів і забезпечення шкіл та університетів американськими підручниками. Приступаючи до реалізації проекту по демократизації регіону, США вперше змінили цільову аудиторію одержувачів своїх програм: замість чинної еліти і військових уряд США приваблює в свої програми такі групи населення як

молодь до 25 років і жінок. Більше того, молодь активно залучалася урядом США у всі політичні заходи, що відбуваються в країнах Близького Сходу [9].

Таким чином, адміністрація Буша мл. спробувала включити методи «м'якої сили» в загальний курс, що проводиться в «неблагонадійних» країнах. Насамперед, це стосувалося країн Близького Сходу. Так, використовуючи методи публічної дипломатії для роз'яснення своїх інтересів, США прагнули привернути на свою сторону помірно більшість в мусульманських країнах. Яскрава ілюстрація тому - значне збільшення освітніх і культурних програм, розгорнутих адміністрацією Дж. Буша мл. з метою поширити західну демократію в країнах Близького Сходу і поліпшити імідж Америки в очах арабського світу.

Перелік використаних джерел

1. Armstrong M. Developing a national strategic communications and public diplomacy strategy [Electronic resource] / M. Armstrong — Mode of access: http://mountainrunner.us/developing_a_national_strategi.html.
2. Coles C. Public Diplomacy Review / Lord Carter of Coles. — Mode of access: www.fco.gov.uk — 1 file.pdf. — Last access: 04.04.09. — 77 p.
3. Fitzpatrick K. R. The collapse of American public diplomacy: what diplomatic experts say about rebuilding America's image in the world: United States Information Agency Alumni Association Survey / Fitzpatrick R. Kathy. — Quinnipiac University, 2008. — 20 p.
4. Hoffman D. Beyond public diplomacy [Electronic resource] / David Hoffman // Foreign Affairs, March/April, 2005. — Mode of access: <http://www.foreignaffairs.org/20020301faessay7974/david-hoffman/beyond-public-diplomacy.html>
5. Information Sharing Strategy - 2008: United States Intelligence Community [Electronic resource]. — Mode of access: www.state.gov/IC_Information_Sharing_Startegy.pdf
6. Konyukhevich Yuliya V. Soft power of the United States of America (during presidency of George Walker Bush [Electronic resource] / Yuliya V. Konyukhevich. — The International Search Association. — Mode of access: www.allacademics.com/pd_theory_and_notion.pdf — 17 p.
7. Nakamura K., Weed M. U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues [Electronic resource] / Kennon H. Nakamura., Matthew C. Weed. — Congressional Research Service. — December, 2009. — Mode of access: www.crs.gov.
8. Public diplomacy activities and programs [Electronic resource]. — Mode of access: www.publicdiplomacy.org/12.
9. Public diplomacy strategy in 2005: Committee report [Electronic resource]. — Mode of access: <http://tomas.loc.gov/12345.html>.
10. Scripps Survey Research Center at Ohio University [Electronic resource] / Poll. — Mode of access: <http://newspolls.org>

ДЖЕРЕЛА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ США

Іванова А. Б.,

студентка IV курсу спеціальності "Міжнародні відносини"

Маріупольського державного університету

М'яка сила як альтернатива жорсткій силі вже давно стала популярною темою у політичних та наукових колах як всередині Сполучених Штатів Америки, так і за їх межами. На концепції м'якої сили як способі реалізації національних інтересів США наголошує і нинішній президент США Барак Обама. Її застосування як одного з методів провадження зовнішньої політики зазначено у Стратегії США з Національної Публічної Дипломатії та Стратегічних Комунікацій [6], Стратегії Національної безпеки США [4], Спільній Стратегії з Морської Могутності США 21 століття [1], Національній військовій стратегії США [3], тощо.

Все ширше застосування методів м'якої сили Сполученими Штатами у своїй зовнішній діяльності пов'язано із сучасними умовами розвитку суспільства, а саме – з інформаційним прогресом, зі швидкими темпами всесторонньої глобалізації, з «розмиттям» державних кордонів та посиленням міждержавної конкуренції. Все це змушує уряд не тільки США, але й інших країн, що прагнуть до лідерства, шукати нові засоби імплементації своїх національних інтересів.

Перш ніж розглядати джерела та перешкоди м'якої сили, маємо визначити, що ми розуміємо під самим терміном «м'якої сили». Вивчивши концепції Дж. С. Ная, Б. Маттерна, С. Д. Краснера, С. Люкса, С. Гуззіні тощо, за основу ми взяли концепцію, введену Джозефом Наєм. Він визначає м'яку силу як здатність домагатися бажаного на основі добровільної участі союзників, а не за допомогою примусу або подачок. Коли ти можеш спонукати інших забажати того ж, чого хочеш сам, тобі дешевше обходяться батого і пряники, необхідні, щоб рушити людей у потрібному напрямку. Спокуса завжди ефективніша примусу, а такі цінності, як демократія, права людини та індивідуальні можливості, глибоко спокусливі [5].

Що ж є джерелами м'якої сили Сполучених Штатів? Перш за все, цінності, що сповідує суспільство США. Це цінності, що проявляються у внутрішній політиці, у культурі, у зовнішній політиці. Як зазначають державні діячі Сполучених Штатів, до цих цінностей відносяться демократія, верховенство закону, додержання принципів міжнародного права, дотримання прав та свобод людини, свобода слова, побудова громадянського суспільства тощо. Вони зображуються не як американські, а як універсальні, загальнолюдські цінності, які країни можуть прийняти як частину своєї національної ідентичності або прагнути до цього.

Не менш важливим джерелом м'якої сили США є їх культура. Політичний ефект масової культури – не новина. Покоління за поколінням,

молодь в самих різних європейських країнах – і на захід, і на схід від «залізної завіси» - протягом ХХ століття відкривала для себе нові культурні альтернативи. Прості речі, на зразок синіх джинсів, кока-коли або певної марки сигарет, давали можливість молодому поколінню висловлювати власне «Я».

Сьогодні культура США хоч багатьма і вважається низько інтелектуальною, вона залишається надзвичайно популярною у світі. У свідомості багатьох європейців США – країна суцільного масової культури, бездуховності і прагматизму. Певна рація в цьому є, але це не зовсім так. Історичні та культурні умови розвитку Сполучених Штатів дійсно сприяли розвитку насамперед масової культури, адже суспільство складалося тут як безнаціональне з численних емігрантів-маргіналів. Але люди по всьому світу й надалі захоплюються та вживають продукти культури США, а саме продукцію шоу-бізнесу, Голлівуду, Діснейленду, музичної індустрії, популярного мистецтва тощо [2]. Все це робить культуру одним із дієвих та впливових важелів впливу США на інші країни.

Культура і цінності, що експортуються Сполученими Штатами також і через персональні контакти, туризм, обміни та мільйони іноземних студентів американських вузів, як правило, досягають провладних кіл інших держав та відображаються у способах та принципах їх політики (як внутрішньої, так і зовнішньої).

Наступне джерело м'якої сили США, як це визначає Дж. Най - це їх зовнішня політика. Зовнішня політика вносить свій вклад до позитивного сприйняття країни, якщо вона розглядається як законна та заснована на загальнолюдських моральних принципах. Участь в універсальних та регіональних організаціях, активна діяльність у вирішенні міжнародних проблем, вироблення протидії сучасним глобальним загрозам – все це робить зовнішню політику США взірцевою для інших країн, а отже дозволяє їм в певній мірі маніпулювати порядком денним сучасних міжнародних відносин: заохочуючи країни, що у своїй зовнішньополітичній діяльності дотримуються принципів, що їх дотримуються США, та, навпаки, публічно закликаючи всіх відмовитись від співпраці з тими державами, які, на погляд США, ведуть нелегітимну зовнішню політику, що загрожує міжнародному миру і стабільності.

Таким чином, універсальність культури США, цінності демократії, персональної свободи та відкритості, що розповсюджуються через вищу освіту, зовнішню політику, популярну культуру, роблять важливий внесок у нарощування сили Сполучених Штатів у багатьох сферах.

Маємо зазначити і інструменти м'якої сили, якими здійснюється розповсюдження цінностей, культури Сполучених Штатів. До них відносяться публічна дипломатія, інформаційна політика, формування міжнародного іміджу, освітні програми обміну та залучення іноземної молоді до навчання у США, фінансова та гуманітарна допомога країнам під час надзвичайних ситуацій, тощо.

Але, безперечно, існують і чинники, що стримують, заважають, а інколи і зводять нанівець застосування м'якої сили. До них слід віднести, по-перше, непослідовність і легітимність зовнішній політиці. Пропагуючи дотримання прав і свобод людини, невтручання у внутрішні справи інших країн, США неодноразово самі ж порушували ці принципи, чим значно псували собі імідж. Прикладами цього є вторгнення до Іраку (з задекларованою метою встановлення демократичного режиму), Афганістану, тощо (офіційні цілі: ліквідація режиму талібів ті звільнення території держави від їх впливу), тощо.

Іншим прикладом непопулярних дій США, що також є перешкодою на шляху застосування м'якої сили, є посилення заходів безпеки, що відбулось після подій 9/11 2001. Було посилено візові вимоги, а також, як серед працівників державних служб, так і серед населення з'явилось підозріле ставлення до мусульман. Це, в свою чергу, вдарило по іміджу США, особливо в мусульманських країнах.

Що стосується культури США, то її популярність (а отже і можливість використання для зовнішнього впливу) є відносним поняттям. Вона є неконтрольованою та мінливою, крім того, у цій сфері посилюється конкуренція (в першу чергу, зі сторони КНР). Це також є обмеженням м'якої сили Сполучених Штатів.

Таким чином, такі нематеріальні джерела, як приваблива культура, цінності та моральні принципи, зовнішня політика формують м'яку силу США. Її особливість полягає у спроможності примусити інші держави прагнути того ж, що і Сполучені Штати, і тоді у США не буде необхідності примушувати робити те, що вони не хочуть. Якщо США презентують такі цінності та принципи, що інші хочуть наслідувати, відповідно їм буде легше досягти та утримувати лідерство, реалізувати свої національні інтереси. Застосування м'якої сили дозволяє нав'язувати іншим країнам своє бачення ситуації у світі, власної моделі поведінки, що складає альтернативу застосуванню жорсткої сили. Хоча не обов'язково виключає її застосування.

Але, як ми побачили, існують перешкоди на шляху успішної реалізації м'якої сили. Не зважаючи на те, що США є країною, що активно застосовує м'яку силу, її технології не є довершеними, оскільки є непослідовність та невідповідність у декларованих та поширюваних принципах, культурі, цінностях і фактичних діях.

Список використаних джерел

1. A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.navy.mil/maritime/Maritimestrategy.pdf>.
2. Garcia J. The US Military and Soft Power / J. Garcia. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.au.af.mil/info-ops/iosphere/09summer/iosphere_summer09_garcia.pdf.
3. National Military Strategy of The United States of America [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.jcs.mil//content/files/2011-02/020811084800_2011_NMS_-_08_FEB_2011.pdf.

4. National Security Strategy. [Электронный ресурс]— Режим доступа : http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.
5. Nye J. Limits of American Power [Электронный ресурс] / J.Nye. — Режим доступа : http://www.psqonline.org/?redir=%2F99_article.php3%3Fbyear%3D2002%26bmonth%3Dwinter%26a%3D01free.
6. U.S. Department of State, U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/stratcommo_plan_070531.pdf.

УДК 327(73+450:5-15)''2011''(043)

CHALLENGES AND PROSPECTS OF ITALY-US COOPERATION IN THE MIDDLE EAST UNDER MARIO MONTI'S GOVERNMENT

Starko O. V.,

5th year student of "International Relations" in Mariupol State University

It has now been over three months since Mario Monti assumed office in Italy on November 16th, in an attempt to avert the country's economic collapse by changing domestic and foreign policies. Taking a new course of action to deal with existing (and arising) challenges will undoubtedly make changes to Italy's relations with other powers.

In this regard, we are primarily interested in studying, how exactly the change of government in Italy is likely to impact the relationship with the United States. As a primary political, military and economic partner, USA holds a significant stake in the outcome of Italy's current political and economic turmoil. All of the above contributes to the relevancy of the topic we chose for our research.

The top issue on the agenda for Mario Monti's team is, of course, ensuring economic growth and developing mechanisms that will take care of the current crisis. Suffice to say that the new Prime Minister Mario Monti is also the Minister of Economy and Finance in the new Cabinet. He managed to quickly create a package of legislative measures for promoting economic growth, including a new tax system and a host of steps to liberalize the market and loosen the micro-management on part of the state [1].

Although Monti received unequivocal praise from Barack Obama for his decisive, pragmatic and efficient short-term reforms, the long-term success of these new policies remains highly doubtful.

Indeed, the greatest challenge for the new Italian government is not reversing the economic crisis, but implementing a structural reform of the principal state institutions and mechanisms – fiscal, legal, municipal and educational.

Successful overhaul of these systems that have been underperforming for almost twenty years will not only stimulate growth and development in Italy, but also determine how much influence in the global politics the country will retain and thus – how active and constructive its foreign policy will be.

Unfortunately, it will not be easy for the current left-centrist government to establish political consensus in the Parliament that is necessary for introducing such major changes; considering Italy's fragmented political scene, it is unlikely that Mario Monti's vision of renewed Italian economy, education, healthcare and infrastructure will be fully implemented by May 2013 elections – and even less likely that his successor will propagate the same policies [1].

Internal problems in Italy make it harder for the country to prioritize its existing foreign policy commitments and embark on new ones, if need be. At the moment, Italy and the United States are involved in a number of bilateral activities, including mutually profitable trade, as well as maintaining secure environment in both North Africa and the Middle East.

In our opinion, the Mediterranean region is of the greatest importance to Italy-US relations: in the last ten years both countries have been involved in three major military operations here and both regard its security as the primary factor of global stability. Mediterranean is where the most far-reaching and ambitious foreign policy goals of both Italy and the United States are being achieved.

As one of the major powers in the Mediterranean, Italy acts as one of the principal allies of the US and provides support to its military and political initiatives. Italy is closely involved in peacekeeping efforts in the Middle East: it maintains a contingent of 1700 troops in Lebanon and a 4200 soldiers' strong presence in Afghanistan (as to Iraq, Italian troops were removed from there in 2006) [2]. As of January 2012, Libya and Egypt have joined the list of countries where USA and Italy are trying to establish economic and political influence in order to strengthen their presence in the region.

Italy's commitment to the alliance with the United States was once again confirmed during the operation Unified Protector in Libya: Italian naval and aerial bases, as well as refueling and reconnaissance aircraft and fleet proved invaluable to the joint efforts of the coalition [3]. However, this happened under Berlusconi; Mario Monti's government will likely face another Mid-Eastern challenge that will test the limits of the support Italy gives to the operations of the United States.

Now that the situation in Syria is aggravating, readiness of Italian elites to commit to another potentially costly and very risky endeavor will in part determine the nature of US-Italy military cooperation. The fact that the country joined the group "Friends of Syria" speaks in favor of possible military support that Italy would provide to the allied operation in Syria, should one begin [4].

Considering all of the above, even retaining and possibly expanding Italy's existing peacekeeping troops in Afghanistan and Lebanon will prove a challenge to the country's economy – and American diplomacy. Recent cuts to the number of troops in Lebanon and talks of withdrawal from Afghanistan sparked by recent murders of Italian soldiers indicate that both the public and the elites have become increasingly reluctant to increase military spending or risk further casualties on foreign soil [2]. Of course, even if this trend continues, USA won't lose one of its most consistent NATO allies, but Italy's actual participation (in terms of financial and military contributions) will become substantially limited.

An unexpected advantage of this situation may be the growing political support Italy is likely to give to various USA-inspired initiatives: adopting further sanctions against Iran, participating in the group “Friends of Syria” and joining the embargo on Syrian oil are all indicators that Italy, though reluctantly, adopted the same hard-line position regarding these issues as the US [5]. A single occurrence could be referred to as a political concession to pressure from both Washington and Brussels; in succession, these actions by Italy indicate a trend towards convergence of positions.

Italian foreign policy is traditionally built around balancing Europeanism and Atlanticism in order to ensure the country’s growth and lasting influence in the international communities. As it’s facing a severe economic downfall, reestablishing a close and productive relationship with the United States will provide Italy with much-needed validation for its foreign policy pursuits: European powers are highly wary when it comes to projecting military and political influence to the key regions of the world (specifically, the Middle East), so USA is likely to reconfirm its position as Italy’s most important ally in the context of its national interests.

However, Mario Monti’s government will need to find the point of equilibrium between pursuing the national interests of Italy in the region, fulfilling strategic goals of the European Union and providing assistance to the United States. And, unlike Silvio Berlusconi before him, Monti will have to rely not so much on maneuvering between the two powers and manipulating them in his favor, but to seek common ground and push strongly for strategic cooperation.

If Italy introduces more consistency and rationality into its foreign policy, taking calculated and reasonable action rather than choosing between not supporting USA at all (as was the case at the start of the Libyan campaign) or providing assistance at its own detriment (the “all-out” behavior in Afghanistan), bilateral relations between the two powers will strengthen and, in a word, “mature” into a more balanced format of cooperation.

List of sources:

1. Manasse P. Can Mario Monti Rescue Italy? [Electronic resource] / P. Manasse. — Mode of access : <http://www.foreignaffairs.com/articles/136667/paolo-manasse/can-mario-monti-rescue-italy>. — Title from the screen.
2. Italy votes to cut troops in Lebanon, Libya [Electronic resource] / Mode of access : http://www.nbc11news.com/internationalnews/headlines/Italy_votes_to_cut_troops_in_Lebanon_Libya.html. — Title from the screen.
3. Italy to allow use of bases against Libya [Electronic resource] / Mode of access : <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110318/local/italy-to-allow-use-of-bases-against-libya.355395>. — Title from the screen.
4. US, France, UK, Turkey, Italy prepare for military intervention in Syria [Electronic resource] / Mode of access : <http://www.debka.com/article/21762/>. — Title from the screen.

5. Iran sanctions will cause many problems for Italy: Monti [Electronic resource] / Mode of access : <http://presstv.com/detail/228589.html>. — Title from the screen.

**УДК 327(450:1-622НАТО)“1949/2012“(045)
МІСЦЕ ІТАЛІЇ У СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ НАТО**

*Крутий Г. В.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

В даній статті автор розглядає роль Італії в реалізації політики безпеки НАТО в Середземноморському регіоні, аналізуючи причини виникнення такої політики в цілому.

Ключові слова: зовнішня політика Італії, «доктрина протогоністів», військово-політична стратегія НАТО, безпека в Середземноморському регіоні.

На сьогоднішній день НАТО є найважливішою структурою забезпечення міжнародної безпеки. В період «холодної війни» виконував функції військово-політичного блоку, найголовнішою метою якого було забезпечення безпеки. Італія є членом НАТО з 1949 року, тобто з моменту його створення. Після завершення Другої світової війни і аж до кінця ХХ століття зовнішня політика Італії залишалася досить пасивною, на міжнародній арені вона виступала в якості спостерігача або простого виконавця, а гарантію безпеки бачила в США, що цілком влаштовувало уряд як Сполучених Штатів, так і їх союзників по НАТО. Але в той же час, саме Італії відводилася важлива роль плацдарму на Півдні Європи, що дозволяло контролювати такий стратегічно важливий регіон як Середземномор'я. На території Італії було розміщено бази НАТО і США, їхні кораблі спільно охороняли кордони Європи. Із завершенням Холодної війни сталося руйнування біполярного світу, а в зв'язку з цим змінилася і геополітична обстановка, в тому числі і на Європейському континенті, В таких умовах у Італії з'явилася можливість зайняти нове положення, чим вона і скористалася. Таким чином, з кінця 80х років уряд Італії позиціонує країну як «державу протогоніста» і ставить основним завданням зовнішньої політики - зайняти лідируючу позицію на континенті, що стало можливим після розпаду Радянського Союзу та краху соціалістичного табору.

Одночасно зі зміною зовнішньополітичного курсу Італії, у 1990-ті рр. сформувалася нова військово-політична стратегія НАТО, складовою частиною якої була концепція врегулювання регіональних криз .. Так, про значення Середземномор'я для НАТО і реальних кроків, які в цьому зв'язку потрібно зробити в світлі змін в Європі, на Середньому та Близькому Сході, говорилося на засіданнях Північноатлантичної Союзу на рівні міністрів закордонних справ в Афінах в 1993 р., на зустрічі на вищому рівні в Брюсселі

в 1994 р. і зустрічах міністрів закордонних справ в тому ж році в Стамбулі і Брюсселі [6].

Активізацію пошуків вирішення проблеми середземноморської безпеки в 1990-і роки можна пояснити збільшенням вірогідності конфліктів в регіоні, причинами виникнення яких є: 1) агресивна політика деяких країн - Ірану, Іраку, Лівії, 2) поширення ісламського фундаменталізму, 3) розвиток військових технологій і змагання в озброєнь серед окремих агресивно налаштованих країн, 4) тероризм. Тим часом Італія, через своє географічне положення, була найближчою точкою доступу в Європу політичних біженців та економічних мігрантів, а також ісламських терористів. Тому в 1990-і рр. Італія ставить перед собою завдання вийти на міжнародну арену в якості реального генератора безпеки, а не тільки її споживача - пасивного учасника блоків і угод [4].

До цього моменту Італія не особливо поспішала (всупереч бажанню НАТО) в реалізації програми з модернізації збройних сил, проведення військової реформи і переведення армії на контрактну систему. Проте з відродженням єдиної Європи, Рим, зацікавлений у посиленні свого військового та політичного впливу, почав приймати активну участь у вирішенні питань стандартизації зброї і військової техніки держав блоку, в спільних розробках і виробництві нових зразків систем озброєння. Також докладалося значних зусиль для поступового переведення армії на контрактну систему. Дуже важливою подією стало створення 15 травня 1995 нових військових угруповань Західноєвропейського союзу: наземної (Eurofor) і морської (Euromarfor), складених спочатку з підрозділів Італії, Франції та Іспанії, з генштабом у Флоренції. Потім бажання приєднатися до цих сил висловили Португалія та Греція. У 1999 році була скасована обов'язкова військова повинність, і італійська армія повністю перейшла на професійні рейки [9].

На сьогоднішній день на території Італії розміщено кілька десятків військових баз і полігонів США й НАТО, а також декілька командних органів альянсу, серед яких: штаб Спільного військового командування (ШСВК) і Командування морськими силами під управлінням ШСВК в Неаполі. Є в Італії і кілька навчальних закладів альянсу і дослідницький центр НАТО: Військовий коледж (в Римі), Школа зв'язку та інформаційних систем (в Латина), Центр підводних досліджень (в Ла Спеці) [7].

Італія приймає активну участь у військових операціях НАТО. Так, до натовських місій у Косово, Іраку, Афганістані було залучено близько шести з половиною тисяч італійських солдатів. Кораблі ВМС Італії беруть участь у морській операції НАТО «Активні зусилля» в Середземномор'ї. На початку військової операції в Лівії проти режиму Муаммара Каддафі Італія надала в розпорядження НАТО третю за чисельністю авіаційне угруповання. Ця країна займає п'яте місце за величиною інвестицій в Північноатлантичний союз [6].

Таким чином, після завершення «холодної війни» уряд Італії приймає рішення про необхідність зміни ролі країни на політичній арені. У зв'язку з

виникненням потенційної небезпеки з боку Середземномор'я, Італія скористалася відмінним шансом, реалізуючи себе як провідну країну в цьому регіоні, що так само було обумовлено новою військово-політичною концепцією НАТО. Все це призвело до значної трансформації політики Італії і допомогло в становленні як держави-протогоніста. На сьогоднішній день Італія зберігає свою монополістичну позицію в середземномор'ї, реалізуючи там програми НАТО.

Список використаної літератури

1. Croci O. A reconciling act : Italy, Atlanticism and Europeanism / O. Croci. — The 56th Annual Conference of the UK Political Science Association, Reading. — April 4—6, 2006.
2. Croci O. Forced Allies? Italy and Operations of Allied Forces / O. Croci // Italian Politics and Society. — Montreal, 2000. — № 15. — P. 12—22.
3. Croci O. Italian Security Policy in the 1990s [Electronic resource] / O. Croci. — Mode of access : <http://foreignpolicy.it/adon.pl?act=doc&doc=403>.
4. Барабанов О. Н. Италия после холодной войны: адаптация нации— государства к новым вызовам мировой политики: дис. ... д—ра полит. наук : 23.00.04 / О.Н. Барабанов.— М., 2004. — 371 с.
5. Барабанов О.Н. Внешняя политика Италии на современном этапе / О. Н. Барабанов // Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 10. — С. 82—89.
6. Бейлз А. Дж. К. Европейская безопасность после 11 сентября 2001 года / А. Дж. К. Бейлз // МЭИ и МО. — 2004. — № 6. — С. 82—87.
7. Военная организация НАТО и структура . [Электронный ресурс] . — Режим доступа: http://www.info.army.co.ua/documents_1/blog_1.php?entry_id=1215507361,
8. Гайдук В. Италия. Серьезный собеседник в Европе / В. Гайдук // Международная жизнь. — 1996. — № 11—12. — С. 102—108.
9. Муромцева О. В. Изменения в средиземноморской политике НАТО в начале 1990—х гг. [Электронный ресурс] / О. В. Муромцева. — Режим доступа : <http://www.hist.msu.ru/Science/Conf/lomweb01/murom.htm>.

УДК 327.58(430)"20"(043)

РОЛЬ ДІАСПОРИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА

Ніколенко В.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

В сучасному глобальному світі відбувається безліч процесів, так чи інакше пов'язаних з міграцією населення. Саме міграційні процеси змушують

держави виробляти політику, розробляти певні заходи в галузі контролю кордонів, надання притулку та візового режиму. У Німеччині, як і в інших розвинених країнах, кількість мігрантів стрімко збільшується, при цьому міграційні потоки стають все більш різноманітними за етнічною, культурною, соціальною та професійною складовою.

Сучасна міжнародна міграція - це досить складний процес, на який впливали як глобалізація, так і регіональна інтеграція (європейська інтеграція в разі ФРН). Збільшення мобільності несе в собі певні ризики для корінних німців, які починають все більш негативно реагувати на збільшення іммігрантів, пов'язуючи це з ростом злочинності та безробіття. З іншого боку, постійно збільшується рух нелегальної міграції, все частіше ми чуємо про факти торгівлі людьми, транзиту зброї і наркотиків. Тому корінні німці досить різко висловлюються проти вільного переміщення людей навіть в рамках ЄС. При цьому вони ж, як правило, не заперечують свободу руху товарів або капіталів. А держава змушена боротися і з ксенофобією в приймаючому суспільстві, і зі збереженням встановлених державних меж. У такій ситуації все більш важливу роль починає грати державна імміграційна політика.

Згідно з соціологічним опитуванням, проведеним університетом Білефельда, 66% німців вважають, що країна страждає від засилля іноземців. Майже 40% громадян ФРН впевнені, що для порятунку економіки уряд повинен почати видворяти надлишкову робочу силу, а третина німців зізналися, що відчують себе іноземцями у власній країні. В цілому, на думку соціологів, рівень ксенофобії в німецькому суспільстві зріс за останні п'ять років на 15 – 20% [1].

Державну імміграційну політику ФРН доцільно вивчати в контексті глобалізації та європейської інтеграції, які мають істотний вплив на її розробку і здійснення. Держава володіє мінімальним ступенем контролю над багатьма глобалізаційними процесами, які природним чином сприяють збільшенню міжнародної міграції, - це транснаціоналізація виробництва та фінансових операцій, міжнародне співробітництво в галузі культури, науки і техніки; транснаціоналізація вищої освіти. Імміграційна політика Німеччини перебуває в глибокій кризі, що на сьогоднішній день стало очевидним. Ще кілька років тому в країні панувала переконання, що єдина працююча концепція інтеграції меншин - це концепція мультикультурного суспільства. Чим більше культур, чим більше способів життя - тим краще. Сьогодні кількість прихильників цієї концепції стрімко зменшується.

Таким чином, у сучасній Німеччині відбувається поступове посилення імміграційної політики. Мігранти ненімецького походження ототожнюються з джерелом загрози безпеці суспільства і держави. Імміграційна політика ФРН в ХХІ столітті стала більш орієнтованою на витяг економічної вигоди: скорочується соціальна підтримка мігрантів та наноситься збиток правовому вимірі міграційної політики. У Німеччині доступ до громадянства найлегше надається «по праву крові». Мігрантам ненімецького походження зазвичай надаються повні соціальні та економічні права, але доступ до повного

громадянства лімітується, потрібне знання мови, культури та історії держави. Німецьке держава може допомагати визнаним релігійним громадам мігрантів, не втручаючись в питання віри, але стоїть осторонь від культурної політики або розглядає її з точки зору якнайшвидшої реіміграції іммігрантів [2].

Діаспори у ФРН можна розглядати як найважливіший фактор політичного впливу, велике джерело грошових переказів, інвестицій, технологій і навичок. Уряд не шкодує коштів на проведення символічних заходів в Німеччині, що підкреслює єдність нації, - відзначення національних свят, проведення різних форумів з представниками влади і діаспор, підтримка діяльності культурних та громадських асоціацій. Можна виділити два основних механізми, за допомогою яких діаспори впливають на формування і напрям міграції: це підтримка приймаючої країни шляхом грошових переказів, інвестицій та передачі навичок. З одного боку, діаспори служать найважливішим каналом працевлаштування та соціальної адаптації мігрантів на новому місці проживання, з іншого - знижується бар'єр, що утримує потенційних мігрантів від переміщення, і веде до збільшення міграційних потоків.

ФРН є ключовим членом Європейського Союзу, в якому частина повноважень з управління міграцією передана на наднаціональний рівень. Сьогодні активно обговорюється ідея про поділ відповідальності та створення спільної системи притулку, яка дозволила б зняти навантаження з прийому біженців з прикордонних країн і розподіляти біженців по всіх країнах Євросоюзу. У сучасній Німеччині проживають понад два мільйони співвітчизників із країн СНД. Згідно з результатами соціологічного дослідження, проведеного гейдельберзьким Інститутом «російська діаспора» - найбільш представницька в Німеччині, вона становить 21% від загального числа мігрантів. Друге місце займає турецька діаспора (19% від числа мігрантів), далі йдуть жителі Південної Європи (Італії, Іспанії, Португалії, Греції) - 12%, потім поляки (11%) і вихідці з колишньої Югославії (10%) [5]. У дослідженні зазначено, що до «російської» були віднесені всі, хто «добре розуміє російську мову»: росіяни, білоруси, українці, казахи, а також представники інших народів, що проживали на території СРСР і опинилися після його розпаду в Німеччині.

Формування політики ФРН по відношенню до «російської» діаспори можна простежити на прикладі українців. Еміграція українців до Німеччини почалася ще з другої половини 19 століття. Вона заклала основу майбутньої діаспори у вигляді земляцтв. Під час Другої світової війни з'явилися суспільно-політичні, культурні, наукові та інші організації українців, діаспора чисельно зросла, зміцніла. Після війни в Німеччині з'являються перші суспільно-політичні, наукові, освітні, культурні організації, в тому числі - Центральне представництво української еміграції в Німеччині. Наступна хвиля еміграції була викликана жорсткою кризою, в яку занурилася Україна відразу після здобуття незалежності. Основним напрямком еміграційних потоків стали країни ЄС, в тому числі і ФРН. В 1994-2000 рр..

йшло просте поповнення діаспори, виникали нові українські громади. Хоча з України виїхало багато представників інтелігенції, кваліфікованих фахівців, становили більшість не вони, а погано або недостатньо освічені емігранти, які найчастіше за все потрапляли в країну незаконно. Це уповільнило інтеграцію діаспори, підвищило ступінь конфліктності і в самій діаспорі, і в суспільстві, зробило її замкнутою і врешті-решт привело не до зближення емігрантів, а до розколу громади [4].

Між Україною та ФРН не було укладено жодної угоди, що стосується українських емігрантів. Вони не просто позбавлялися яких би то не було привілеїв, але перебували в незахищеному і часто дискримінується положенні, тому що Німеччина з 1993 р. почала проводити досить жорстку політику по відношенню до іноземців, які особливо не представляли цінності для країни. До того ж місцеве населення вкрай негативно ставилося до мігрантів, які відбирали у них робочі місця та соціальні допомоги. Незважаючи на все це українцям вдалося в 1990-і рр.. закріпитися в країні і міцно зайняти її. У 2000-і рр.. в результаті реформи імміграційного, трудового та соціального законодавства в Німеччині була створена система виборчого прийому іноземців (переважно - висококваліфікованих фахівців) та відсіву всіх інших. Нова тенденція - прагнення українців до інтеграції і створення організацій, покликаних оптимізувати цю інтеграцію, - характерна для останніх років.

Державним органам складно контролювати або спрямовувати діяльність діаспор. Уряд Німеччини застосовує різні механізми для цього, в тому числі: створення громадських органів із залученням представників діаспори; сприяння зайнятості та соціальної інтеграції мігрантів. З одного боку, сильний інститут діаспори у вигляді організованих і скоординованих між собою асоціацій може стати помічником держави в просуванні спільних цілей: підвищення рівня освіти, зайнятості та лояльності членів мігрантської спільноти. З іншого боку, чим сильніше діаспора, тим більший вплив вона справляє на регулювання життя своїх членів і тим більшою мірою вона протиставляє свою громаду приймає суспільству ФРН.

Таким чином, Німецька держава може прямо і опосередковано допомагати визнаним релігійним громадам мігрантів, не втручаючись в питання віри, але стоїть осторонь від культурної політики або розглядає її з точки зору якнайшвидшої реіміграції іммігрантів.

Список використаних джерел

1. Engaging Diasporas as Development Partners for Home and Destination Countries: Challenges for Policymakers. IOM Migration Research Series No 26. – 2006. – P. 13.
2. Гількес П. Перший крок у новому напрямку / П. Гількес // Німеччина. — 1999. — № 1. — С. 12—30.
3. Закрытое общество / [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.expert.ua/articles/8/0/1670/>.

4. Особенности формирования и перспективы развития украинской диаспоры в Германии в 1990-е – начале 2000-х гг. Изучение общественно-политических процессов на постсоветском пространстве <http://www.ia-centr.ru/expert/1530/>.
5. Русская диаспора в Германии – самая образованная и многочисленная / [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ruskiymir.ru/ruskiymir/ru/news/common/news0059.html>.
6. Українські нелегали в Німеччині / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://perechrectjamigrantiw.blox.ua/2011/05/Ukrayinski-nelegali-v-NimechchiniZarobitchani.html>.

УДК 327(82)"2004/2011"(043)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АРГЕНТИНИ

Заболотна М.,

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*

На сьогоднішній день Аргентина є одним з лідером в Латинській Америці за багатьма показниками, починаючи від економічного розвитку й внутрішньополітичної стабільності й закінчуючи провідною роллю в процесі регіоналізації й участю в регіональних інтеграційних об'єднаннях.

Сучасна зовнішня політика Аргентини формувалась починаючи з 2003 р., після обрання президентом Нестора Кіршнера. Він визначив істотно новий зовнішньополітичний курс для держави, відмовившись від колишнього прямування Буенос-Айреса в руслі політики Вашингтона. Крістіна Кіршнер (дійсний президент з 2007 р.) продовжує політику свого чоловіка. Вона повністю відійшла від курсу неолібералізму. Поворот в економіці і зовнішній політиці вдало збігся зі зміною політичної ситуації в Латинській Америці в цілому.

Адміністрація президента К.Кіршнер послідовно нарощує свою зовнішньополітичну активність. У цей час зовнішня політика Аргентини сконцентрована на забезпеченні міжнародної підтримки діючої адміністрації й проведеного нею курсу у створенні сприятливих умов для економічного розвитку країни.

Аргентина прагне зберегти свої позиції на таких важливих для себе напрямках, як регіональна проблематика, діяльність у міжнародних організаціях, МЭО, участь в ОПМ.

У концептуальному плані аргентинське керівництво жорстко дотримується стратегії "мультилатералізма" - багатосторонності при визначенні своїх підходів до ключових проблем регіонального й міжнародного порядку денного. Буенос-Айрес як і раніше вважає за можливе

поетапне формування й нарощування сукупної ваги латиноамериканського полюса впливу, у якому має намір відігравати вагому роль [2].

Зроблена аргентинцями в 2005 р. на Міжамериканському саміті в Мардель-Платі заява на посередництво у відносинах між США й лівим крилом латиноамериканського політичного спектра не принесла очікуваних дивідендів. У результаті керівництво країни змістило як внутрішній, так і зовнішній курс убік лівого центра.

Аргентина активно декларує як пріоритет розвиток всебічних відносин з партнерами на Південноамериканському загальному ринку (МЕРКОСУР), в орбіту економіко-політичного "притягання" якого вже ввійшли практично всі країни Південної Америки.

Опираючись на механізми, що формуються, південноамериканського співробітництва, аргентинці мають намір вибудувувати більш збалансовані відносини із провідними світовими центрами впливу, насамперед із США та країнами ЄС, намагаються істотно диверсифікувати зовнішні зв'язки, зміцнюючи при цьому відносини з Японією, Китаєм, Індією [1].

Адміністрація К.Кіршнер проводить прагматичну лінію на розвиток "зважених" відносин із США. У традиційно значимих для Аргентини відносинах з Вашингтоном, адміністрація К.Кіршнер веде роботу над побудовою "збалансованих і відповідальних" двосторонніх зв'язків, повною мірою враховуючі національні інтереси. Реальний обсяг аргентино-американського співробітництва "переважає" виникаючі розбіжності й наявні тертя з Вашингтоном.

На європейському напрямку зовнішньої політики Буенос-Айреса спостерігається певний спад активності. Пробуксовують переговори з європейцями по створенню зони вільної торгівлі МЕРКОСУР - ЄС. У відносинах з рядом європейських країн позначаються проблеми, що виникли в європейських інвесторів, що втратили значні засоби в ході реструктуризації Аргентиною свого зовнішнього боргу. Критика Буенос-Айресом позиції Євросоюзу у ВТО, у т.ч. у рамках гонконгської міністерської конференції, також впливає на тональність аргентино-європейського діалогу.

Аргентина надає ключового значення збереженню центральної ролі ООН у міжнародних справах, тому що бачить в ній "унікальну площадку для узгодження загальних критеріїв", особливо необхідну для захисту інтересів середніх і малих країн. Буенос-Айрес дотримується прагматичної лінії, прагнучи в нинішній непростій міжнародній ситуації не нанести збитку раніше сформованому й діючому універсальному багатобічному механізму ООН. Аргентинці акцентують увагу на пріоритетності підвищення якісних показників і рівня транспарентності роботи її провідних органів, насамперед Ради Безпеки.

Буенос-Айрес послідовно виступає за нарощування міжнародної взаємодії в боротьбі з тероризмом. Аргентинці активно підключилися до практичних дій по припиненню "супутніх" погроз і каналів фінансування тероризму по лінії Міжамериканського комітету у боротьбі з тероризмом (СИКТЕ). Аргентина є учасником всіх основних міжнародних

антитерористичних угод, включаючи Конвенцію про припинення фінансування тероризму. Аргентинське керівництво неодноразово виступало з осудом терористичних актів [4].

Будучі одними з найбільш активних учасників миротворчих операцій (653 миротворця, 10 ОПМ: Боснія й Герцеговина, Хорватія, Косово, Гватемала, Ірак, Кувейт, Синайський півострів, Кіпр, Східний Тимор, Західна Сахара, Демократична Республіка Конго), аргентинці висловлюються за підвищення ефективності зусиль ООН на цьому напрямку. У питаннях глобальної безпеки аргентинське керівництво надає важливого значення подальшому розвитку процесів роззброювання й нерозповсюдження. До Договору Тлателолко про заборону ядерної зброї в Латинській Америці Буенос-Айрес приєднався в 1994 р. Разом із Бразилією Аргентина активно просуває ініціативу створення Зони миру й співробітництва в Південній Атлантиці.

Співробітництво в Латинській Америці здійснюється за рахунок регіональних об'єднань. Перш за все це стосується економіки, безпеки та культури. Особливе місце займають відносини з Бразилією. Співробітництво між Аргентиною та Бразилією є пріоритетним напрямком зовнішньої політики обох країн. Характерним є те, що динаміка розвитку відносин між ними була не завжди позитивною. Обидві держави прагнуть бути регіональними лідерами, намагаються використати великий економічний потенціал для розвитку зовнішньої економіки, мають чималий вплив на інші країни латиноамериканського континенту, приймають активну участь в регіональних організаціях тощо. Саме від характеру взаємовідносин Бразилії та Аргентини багато в чому залежить процес регіоналізації та загальний розвиток латиноамериканського континенту [5].

Під час перебування Нестора Кіршнера при владі, Аргентина підписала в загальній кількості 208 двосторонніх договорів. Країни Латинської Америки і Карибського басейну отримали найбільшу увагу в цей період. У регіоні Латинської Америки, Чилі є країною з якою підписалося найбільше двосторонніх угод (30), за нею йдуть Венесуела (27) і Болівія (23). 30 угод, підписаних між Аргентиною і Чилі складають 25 % від загальної кількості угод, підписаних з іншими країнами. Латиноамериканський напрямок аргентинської політики має значний потенціал, який може бути реалізований за умови консенсусу і зближення Аргентини та Бразилії. Головна мета Аргентини у цьому випадку - прагнення до забезпечення розвитку країни та стабільного регіонального порядку в цілому [3].

Адміністрація президента К. Кіршнер послідовно збільшує свою зовнішньополітичну активність. Зараз зовнішня політика Аргентини направлена на забезпечення міжнародної підтримки діючої адміністрації й проведення курсу на створення сприятливих умов для економічного розвитку країни.

На даному етапі, Аргентина – це демократична країна, що динамічно розвивається. Завдяки своїй активній зовнішньополітичній діяльності вона є надійним партнером та лідером в латиноамериканському регіоні.

Перелік використаних джерел

1. El Gobierno Argentino Reconoce el Status de Economía de Mercado de China [Recursos electrónicos]. — Acceder al modo : <http://www.finprc.gov.cn/esp/wjb/zzjg/lmzs/gjlb/3453/3454/tl71166.htm>. — Nombre de la pantalla.
2. Discurso del Sr. Canciller Adalberto Rodriguez Giavarini sobre política exterior argentina [Recursos electrónicos]. — Acceder al modo : <http://www.mrecic.gov.ar/portal/cancilleria/discursos/rodriguezgiavarini/d000530.html>. — Nombre de la pantalla.
3. Discurso del señor Presidente de la Nación, Doctor Nestor Kirchner, ante La Honorable Asamblea Legislativa [Recursos electrónicos]. — Acceder al modo : <http://www.presidencia.gov.ar/Discurso.aspx?cdArticulo=904>. — Nombre de la pantalla.
4. Constitución de la Nación Argentina [Recursos electrónicos]. — Acceder al modo : <http://www.senado.gov.ar/web/interes/constitucion/cuerpo1.php>. — Nombre de la pantalla.
5. Brasmon L. Foreign policy of Argentina / L. Brasmon [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.polarg.org/argentinas—foreign—policy.htm>. — Title from the screen.

УДК327(73:47+57)“20”(043)

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США ЩОДО ЄВРАЗІЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ТА УКРАЇНИ

*Мартинюк І. В.,
студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Головний геополітичний об’єкт для Америки – Євразія. Половину тисячоліття переважний вплив у світових справах мали євразійські держави і народи. Держава, яка панує в Євразії, контролювала б два з трьох найбільш розвинених і економічно продуктивних світових регіонів. Один погляд на карту дозволяє припустити, що контроль над Євразією майже автоматично потягне за собою підпорядкування Африки, перетворивши Західну півкулю і Океанію в геополітичну периферію центрального континенту світу. Євразія, таким чином, являє собою шахову дошку, на якій триває боротьба за глобальне панування [1].

Джерельна база з даного питання є достатньою. Вагомий вплив на формування наукової думки з даної теми внесли праці Бжезинського З., Хантінгтона С., Трубецького Н., Савицького П. та ін.

Ураховуючи той факт, що основним об’єктом уваги США у XXI столітті є Євразія, важливо розглянути євразійську стратегію цієї країни. Отже, до основних глобальних цілей США можна врахувати наступні: просування і в окремих випадках нав’язування за допомогою військової сили

демократичних, ліберальних цінностей у країнах, що розвиваються, та в будь-яких інших регіонах світу; забезпечення функціонування, зростання міжнародної безпеки та багатонаціонального капіталу й використання для цих цілей військової та економічної переваги. У цьому контексті цілі євразійської геополітики США зводяться до збереження та зміцнення контролю США над Євразійським регіоном; формування системи європейської та азіатської безпеки з участю США за умови відсутності домінування будь-якого з імовірних економічних центрів світу; забезпечення доступу міжнародного капіталу до ресурсів Євразії, у тому числі до близькосхідно-каспійських запасів нафти й газу, з огляду на наростання потреб світової економіки в енергоресурсах [2].

Якщо брати до уваги Європейський Союз, який розташований на заході Євразії, то треба сказати, що після об'єднання він стане глобальним центром, який за економічною потужністю не поступатиметься США. Серед країн ЄС США мають як союзників, так і опонентів. До війни в Іраку у 2003 році до союзників належали Німеччина та Великобританія, до опонентів – Франція. Франція та Німеччина є головними центрами активності в Європі. Перша намагається реалізувати власні економічні та політичні інтереси в структурі НАТО та ЄС. Щодо Німеччини, яка більше орієнтується на європейські інтереси, то відносини зі Сполученими Штатами стали прохолоднішими.

Відносини з Європою США будують у рамках НАТО. Північноатлантичний союз також є основним інструментом проведення політики США європейській частині Євразії. Стратегія щодо ЄС будується на таких принципах:

- Провести реконструкцію відносин у структурі НАТО для задоволення зростаючих зовнішньополітичних амбіцій ЄС;
- Дозволити розвивати і зміцнювати Західноєвропейський Союз, у тому числі збройні сили швидкого реагування;
- Забезпечити розширення ЄС на схід до кордонів Росії [3].

Слід також розглянути роль України в даному контексті.

У зв'язку з набуттям незалежності перед Україною з'явилась необхідність вирішувати нові складні питання, які впливали б на подальші місце та роль держави на світовій арені міжнародних відносин. З'явилися складні завдання, які пов'язані із втратою економічних зв'язків з колишніми партнерами по СРСР. Виникла потреба будувати політичні та економічні позиції України як незалежної, суверенної держави у світовій економіці та євразійському просторі з довгостроковою перспективою. Розв'язання даних завдань потребує правильного розуміння суті розвитку глобального соціуму та євразійського простору, яке необхідне для належного політичного та економічного прогнозу. Такий прогноз вимагає відповідної національної стратегії, оформленої у вигляді зовнішньої економічної політики.

Сьогодні наша країна є частиною євразійського гео економічного простору. Положення України та її майбутнє нерозривно пов'язані з процесами формування Євразії як єдиного економічного комплексу. Крім

того на економічне становище як нашої держави, так і євразійського простору в цілому впливають три провідних економічних і політичних світових центри, а саме ЄС, США та Росія. Не можна також залишати без уваги загальну тенденцію глобалізації у даному процесі, яка відіграє також важливу роль [2].

Цілі ЄС та США з приводу розширення на схід у цілому та інтеграції України зокрема не збігаються. Спостерігається явна суперечність. Основною є політична проблема. Справа у тому, що Європа залежить від поставок сировини та енергоносіїв з Росії. Росія є важливим торгівельним партнером ЄС, крім того, вона розглядається як частина майбутньої «Великої Європи», яку слід будувати. Тому Європейське співробітництво не бажає загострювати відносини з Росією, зменшуючи зону її політичного впливу. А СНД, в тому числі й Україна, належить до зони впливу Росії. У своїй східній політиці ЄС однозначно враховує думку Росії. Особливо це стосується відносин ЄС з Україною. Утягування України в зону економічного впливу Європейського Союзу - дія, що послаблює економічний та геополітичний потенціал Росії та СНД. До реалізації даного завдання прагнуть США, але Європа цьому дуже обережно протистоїть [4].

Якщо Росія зможе значно збільшити економічний потенціал, то отримає можливість протистояти інтересам США, як економічним, так і політичним. Спочатку це протистояння в Євразійському регіоні, а потім і в глобальному масштабі. Фактично Україна є ключем домінування Росії в Євразії.

Якщо говорити про динаміку розширення ЄС після входження до НАТО основної групи країн, що інтегруються в ЄС, характеризує НАТО як ефективний інструмент просування ЄС на схід та реалізації стратегічних цілей США. Головне стратегічне завдання – вивести Україну із зони російського політичного та економічного впливу.

Якщо говорити про сьогоденність то, слід сказати, що нині у ЄС немає продуманої спільної єдиної зовнішньополітичної стратегії. Причинами такого положення може бути, з одного боку, заклопотаність ЄС у внутрішніх процесах об'єднання та, з другого боку те, що формування спільної зовнішньої політики і системи безпеки – завдання дуже складне. Оскільки непросто узгодити різні національні інтереси [5].

У зв'язку з світовою економічною кризою стратегія США дещо помітно змінилася, все ж Україна як стратегічна мета залишилась.

Проаналізувавши стратегію зовнішньої політики США, ЄС і Росії щодо європейського простору, розглянувши відносини України з глобальними центрами впливу та її євразійське майбутнє, можна зробити наступний висновок: якщо США хоче зберегти свої позиції на міжнародній арені, їй потрібно встановити вплив у євразійській зоні, тим самим не допустивши утвердження гегемонії Росії. США будуть всілякими шляхами прагнути втягнути Україну в європейські процеси і заохочувати її національні амбіції. Росія ж зі свого боку не розглядає Україну як потенційного імовірного

сильного союзника. Російська політична еліта не бачить в Україні надійного союзника у процесі перетворення Росії в центр глобальної активності.

Список використаної літератури

1. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 1998. – 254 с.
2. Євразійське майбутнє України та Росії: інституціональний аспект/ Д.Чистілін // Економіка України. – 2010. - №7. – С. 86-92
3. Євразійське майбутнє України та Росії: інституціональний аспект/ Д.Чистілін // Економіка України. – 2010. - №8. – С. 85-93
4. Зовнішня політика США на сучасному етапі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.masters.donntu.edu.ua/2009/eltf/podobreeva_helen/library/tez2.htm
5. Посольство України у Сполучених Штатах Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/8451.htm> .- Назва з екрану.

УДК 327(72):061.1ЄС(043)

ЕС И МЕКСИКА: ХАРАКТЕР СОТРУДНИЧЕСТВА

Гаврилова Н. В.,

*доцент кафедры международных отношений и внешней политики
Мариупольского государственного университета*

Европейский союз, претендуя на роль одного из полюсов мирового развития сегодня резко активизировал свое сотрудничество со странами Латинской Америки. Основные принципы и направления стратегического партнёрства ЕС со странами Латинской Америки были разработаны ещё в октябре 1995 года. Стратегия нового партнёрства ЕС со странами ЛКА включила в себя несколько различных аспектов: углубление политического диалога, расширение торгового взаимодействия, поддержка развития интеграционных процессов в регионе, а также техническое и финансовое сотрудничество. Разработка этой стратегии стали своего рода ответом на растущую озабоченность ЕС ослабленной в первой половине 90-х гг. своей позиции в регионе [3,14]. В последующие годы стратегия ЕС со странами региона получила дальнейшее развитие. Цель её реализации было стремление Европы предложить своим латиноамериканским партнёрам альтернативу североамериканскому влиянию на континенте, с учётом их потребности в диверсификации внешнеэкономических связей [3, 25]. Мексика стала одной из первых стран континента активно включившейся в этот диалог в рамках двухсторонних отношений. К этому времени Мексика подписала соглашение между США и Канадой о создании

Североамериканской зоны свободной торговли (НАФТА), что ещё более укрепило её экономическую зависимость от США. В этой ситуации сотрудничество с ЕС рассматривалось как реальная возможность диверсифицировать свои внешнеэкономические связи. Свои первые попытки в этом направлении Мексика предпринимала ещё в 70 – 80 годы. Начавшийся тогда диалог способствовал подписанию более 40 соглашений [4, 85]. Но в начале 90-х годов интерес к Мексике ослабел и только во второй половине 90-х годов диалог между ЕС и Мексикой возобновился.

Процесс переговоров можно разделить на два этапа. На первом (май 1995 г. – декабрь 1997 г.) был определён тип договора и этапы его достижения, подписана первая часть соглашения, то есть общее соглашение. В нём были утверждены тексты слоганов «Политический диалог» и «Сотрудничество», а также регламент второго этапа переговоров [4,86]. На этом этапе 8 декабря в Брюсселе было подписано «глобальное соглашение» об экономическом, политическом сотрудничестве (вступило в силу 10 октября 2000 г.), которое фактически оформило стратегическое партнёрство ЕС и Мексики. На этом этапе было подписано «предварительное соглашение о зоне свободной торговли между ЕС и Мексикой». Окончательные условия этого договора были выработаны в ходе второго этапа переговоров (1998 – 1999).

В ходе его (1998 – 1999 гг.)обсуждались формы открытия рынков товаров и услуг, либерализация инвестиций, а также все главы о двухсторонних экономических отношениях. В результате европейские позиции в отношении наиболее чувствительных для Мексики товаров стали более гибкими, а мексиканская сторона обязалась к 2003 г. снизить все тарифы до 5 %. Это позволило быстро завершить последнюю стадию переговоров, а Мексике добиться снижения таможенных тарифов с ЕС к 2003 г., тогда как ранее снижение предусматривалось к 2007 г. Это означало открытие рынка de facto. Окончательно соглашение было подписано в марте 2000 г. [4, 86]

Соответственно основной характерной чертой отношений Мексики и ЕС является функционирование между ними зоны свободной торговли, проведение активного экономического сотрудничества. Известно, что основными условиями зоны свободной торговли между Мексикой и ЕС является либерализация двусторонней торговли товарами, открытие доступа к рынкам государственных, обеспечение сотрудничества в сфере свободной конкуренции, установление механизма проведения консультаций по вопросам интеллектуальной собственности и решения споров. Также ЕС отменил 82 % тарифов для импорта из Мексики, а оставшиеся 18 % тарифов были окончательно устранены до 1 января 2003 года [7]. Мексика отменила 47% тарифов для импорта из государств ЕС, а также ликвидировала оставшиеся 63 % до 1 января 2007 года, что фактически означает существование между Мексикой и государствами ЕС беспопшлинной торговли, что свидетельствует о тесном экономическом сотрудничестве [7]. Известно, что в 2000 году Мексика экспортировала в государства ЕС товаров

на 6,973 млн.евро, что 0,7 % от импорта ЕС, когда доля Мексики в экспорте ЕС составила 25% всего экспорта ЕС в Латинскую Америку. Таким образом создание зоны свободной торговли принесло большую выгоду ЕС, т.к. Мексика превратилась в главный рынок сбыта продукции государств ЕС в АЛКА. Также не совсем удовлетворительным для Мексики оказалось и то, что в основном ЕС импортировал промышленную продукцию, преимущественно автомобили и их комплектующие, уделяя при этом малое внимание мексиканской с/х продукции, объёмы которой находятся в постоянном избытке. В дальнейшем экспорт Мексики имел тенденцию к росту, т.к. в 2007 году составил 12,024 млн.евро, в 2008 13,641 млн.евро [7]. Однако в связи с последствиями мирового экономического кризиса, экспорт Мексики снизился до 9,830 млн.евро в 2009 году [7]. Хотя за последние годы наблюдается новая тенденция к росту экспорта Мексики в ЕС, т.к. в 2010 году он составил 13,112 млн. евро, а за первый квартал 2011 года 748 тыс.евро, что является позитивной тенденцией в стремлении Мексики диверсифицировать экспорт [7]. Позитивным моментом для Мексики является также увеличение инвестиций государств ЕС в своей экономике. В 1994-2001 гг. объём инвестиций государств ЕС составил 100 млрд. \$[12]. На территории Мексики функционирует 5 066 предприятий с долей европейского капитала, в основном в сфере транспорта, коммуникаций, других услуг, автопроме [7]. Также в период 2002 – 2010 гг. объём европейских инвестиций в мексиканской экономике увеличился на 65,899 млн. евро [7]. Фактически ЕС стал вторым после США по объёму инвестиций в экономику Мексики. Таким образом можно заменить, что благодаря открытию своей экономики для капитала ЕС, Мексика стремится разбавить чрезмерное влияние США на экономику Мексики, а также уменьшить зависимость от США за счет тесных торговых отношений ЕС. В свою очередь, для ЕС Мексика стала своеобразным в Латинской Америке для распространения своего экономического влияния на другие государства региона, созданию нового политического блока «Сообщество стран Латинской Америки и Карибского бассейна». По словам Кальдерона этот союз будет самостоятельным и независимым от организации американских государств, 32 государства поддержали эту инициативу Мексики [1].

При президенте Д. Кальдерона сотрудничество охватывает все новые сферы. Это биотехнологии, нанотехнологии, информационные технологии, в импорте которых заинтересована Мексика. За годы деятельности зоны свободной торговли ЕС реализовала в жизнь более 500 проектов, направленных на решение социальных и гуманитарных проблем Мексики. Более 100 мил. евро было заложено в такие программы как защита беженцев, прав человека, здоровья, экологии [2].

ЕС Мексика имеют общее влияние некоторых глобальных проблем – это реформа ООН, так они выступают за расширение функции ГЛ ООН за увеличение постоянных и непостоянных членов Совбеза ООН. ЕС вступил в поддержку кандидатур Мексики в качестве непостоянного члена Совбеза ООН на 2009 – 2010 гг.

Таким образом характерной чертой отношений ЕС и Мексики является стратегическое партнёрство в рамках глобального соглашения 1997 года и соглашением о Зоне Свободной Торговли 2000 г. Эти отношения охватывали все сферы от торгово–экономического сотрудничества, гуманитарного, научно-технического, финансового, так и до политического диалога в рамках саммита ЕС – Мексика.

Соглашение ЕС с Мексикой отличает активное политическое сотрудничество. Дважды в году ЕС и Мексика проводит двухсторонние саммиты в контексте саммитов ЕС – Латинская Америка. В Европарламенте существует комитет по взаимодействию ЕС и Мексики. Регулярно проходят консультации на уровне президента Мексики и руководства Европейским союзом. Ж.М. Баррозу неоднократно подчёркивал, что между ЕС и Мексикой существует стратегические союзнические отношения. Круг проблем по которым взаимодействуют стороны чрезвычайно широк. Это проблемы безопасности, противодействие транснациональным угрозам, таким как наркотрафик, организованная преступность, нелегальная торговля оружием. Известно, что через территорию Мексики в США, ЕС, Азию ежегодно перебрасывается кокаина на сумму 40 млрд. дол. В 2009 г. ЕС и Мексика подписали соглашение о сотрудничестве в противодействие этим угрозам [2]. ЕС выразил поддержку присоединению Мексики к рамочной конвенции ООН об изменении климата, поддержал председательство Мексики в глобальном форуме по вопросам миграции и развития. Проблемы миграции являются приоритетным направлением в двухстороннем сотрудничестве ЕС и Мексикой. Речь идёт как о смягчении визового режима Мексики для граждан ЕС, о послаблении для мигрантов Мексики, так о совместных действиях в борьбе нелегальной миграции, ЕС полностью поддержал инициативы Мексики по углублению и расширению интеграционных процессов в Латинской Америке, в частности инициативу президента стран Р. Кальдерона.

Список используемой литературы

1. Закрылся первый саммит Мексики и Карибского Сообщества [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://russian.people.com.cn/31520/6899084.html>.
2. Мексика. Политика [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.polpred.com/?ns=1&ns_id=201276&PHPSESSID=0a4ijmt5ieh1jqrii0oqtstug1.
3. Мексика и ЕС будет вместе бороться с оргпреступностью. — Режим доступа : http://1b.ua/news/2010/05/18/44698_Meksika_i_ES_budut_vmeste_borot.html.
4. Тсейар В. М. ЕС – ЛКА тенденции межрегионального сотрудничества / В. М. Тсейар // Латинская Америка. — 2005. — № 5.

5. Тяттермай В. Шевакина О Мексика в поисках баланса внешнеэкономических связей / В. Тетерман, О. Шевакина // МЭМО. — 2007. — № 9. — С. 85.
6. Торогово–экономическое сотрудничество Мексики и ЕС. — Режим доступа :
http://www.export.by/?act=s_docs&mode=view&id=199&type=by_class&indclass=41724&mode2=archive&doc=64.
7. List of agreementa in force betwin Mexico and the EU [Electronic resource]. - Mode of access
http://europa.eu/delegations/mexico/eu_mexico/political_relations/agreements/index_en.htm.
8. Mexico – EU Free Trade Agreement [Electronic resource]. – Mode of access :
<http://intl.econ.cuhk.ede.hk/rta/index.php?did=30>.

УДК 327(470+571:569.1)“20”(043)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА СИРІЇ І РОСІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Субачова М. І.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини”

Маріупольського державного університету

Російська Федерація з кожним роком стає все більш важливим стратегічним партнером Сирії, як в плані утвердження внутрішньополітичних позицій країни, так і в плані військової модернізації та зміцнення міжнародного статусу. Росія потребує дану співпрацю, оскільки для неї необхідна позиція на міжнародній арені.

Дипломатичні відносини між Сирією та СРСР буди закладені ще в липні 1944 року.

Нормативно-правова база російсько-сирійських відносин охоплює фактично всі сфери співробітництва. Підписано більш ніж 259 двосторонніх документів, біля 198 з них діють на міждержавному та міжурядовому рівнях. Біля 150 договорів підписано в торгівельно-економічній, науково-технічній та військово-технічній сферах.

У 1993 р. було підписано Міжурядову угоду про торгово-економічне і технічне співробітництво, відповідно до якого була створена Постійна російсько-сирійська комісія з торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва. Перше засідання комісії відбулося в 1998 р., друге - в 2001 р., третє засідання - в квітні 2005 р., четверте - в березні 2006 р., п'яте - в квітні 2007 р.

Торгово-економічні відносини починаються здійснюватися з 1957 р. На початку 90-х років обсяг торгівлі різко впав, співробітництво стало давати збої, а в ряді областей було згорнуто. В останні роки становище стало

виправлятися. У 2010 р. товарообіг перевищив 2 млрд. дол. В порівнянні з попереднім роком (у 2009 р. - 1051,9 млн. дол.) [3, с. 98].

Найбільш значима частина двосторонньої економічної взаємодії паливно-енергетичний комплекс. Російські компанії та організації виявляють інтерес до співробітництва з Сирією в основному в нафтогазовій сфері, найбільшу активність проявляє ВАТ «Стройтрансгаз» (будівництво першої черги від кордону з Йорданією до г. Хомс сирійської частини пан-арабського газопроводу та двох газопереробних заводів і супутніх споруд в північній і південній частині району Пальміри). Контракти на розвідку і розробку родовищ підписали ВАТ "Татнефть» і ЗАТ "МГНК Союзнефтегаз".

У вересні 2008 року в Дамаску під егідою Російсько-Арабського Ділової Ради, було створено двосторонню Російсько-Сирійську Ділову Раду (РСДР). Роком раніше в рамках РСДР був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між РЖД і Генеральною дирекцією сирійських залізниць, що передбачає реалізацію конкретних проектів.

Базою російсько-сирійських зв'язків в області науки і культури залишається Міжурядова угода про культурне і наукове співробітництво. В Дамаської консерваторії працюють російські викладачі. У м. Хасеке сезонно веде розкопки російська археологічна експедиція. Здійснюються обміни по лінії академій наук двох країн [1, с. 15-16].

10-11 травня 2010 р. відбулося знаменна подія у взаєминах наших дружніх держав - Перший Офіційний Візит Президента Російської Федерації в Сирійську Арабською Республіку.

В ході історичної зустрічі Президенти Д. Медведєв і Б. Асад висловив впевненість в тому, що існуючі двосторонні зв'язки між Росією і Сирією збережуться і на майбутнє.

На переговорах учасники делегацій обговорили перспективи розвитку торгово-економічних і гуманітарних відносин. Були розглянуті міжнародні питання, включаючи шляхи близькосхідного врегулювання.

В рамках візиту підписано ряд важливих угод:

- Протокол між Міністерством зв'язку і масових комунікацій Російської Федерації і Міністерством комунікацій і технологій САР про співробітництво в галузі інформаційних технологій і зв'язку;

- Протокол між Урядом РФ і Урядом САР про повітряне сполучення;

- Протокол між Міністерством природних ресурсів і екології РФ і Державним міністерством у справах навколишнього середовища САР про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища;

- Протокол між Урядом РФ і Урядом САР про науково-технічне співробітництво [4].

Внутрішній потенціал Сирії, особливості геополітичного становища в регіоні, міжнародні тенденції та стратегії зовнішньої політики Росії дозволяють стверджувати, що Сирія веде свої відносини з Росією в рамках політики центру сил і на тлі політики престижності. Необхідно відзначити такий важливий момент взаємодії двох країн, що Сирія по відношенню до Росії веде абсолютно іншу зовнішню політику, ніж щодо інших країн.

Специфічні риси такої політики полягають у тому, що Сирія не розробляє безпосередню стратегію зовнішньої політики по відношенню до Росії, не робить Росію конкретним об'єктом своєї зовнішньої політики, а відноситься до Росії, як до необхідного фактору, що підтримує політику країни по відношенню до інших країн, як в регіоні, так і на міжнародній арені.

Стратегія зовнішньої політики Сирії складається з таких характеристик, як питання про Голанських висотах, арабо - ізраїльський конфлікт, регіональні організації на основі лідерства арабською світу, двосторонні відносини з сусідніми країнами. Для здійснення цієї стратегії Сирія повинна мати відповідну національну силу. Одним з головних умов цієї стратегії є гарантія стабільності всередині країни на основі режиму Башара Асада, а оскільки Сирія не може самостійно здійснити ці проекти, єдиною силою, здатною на зараз допомогти Сирії в реалізації її планів, є Російська Федерація. Міцні відносини з Росією дозволять Сирії забезпечити збалансований характер зовнішньополітичних зв'язків [2, с. 31].

Таким чином, співробітництво між Сирією і Росією на сьогоднішній день досягає великих можливостей у всіх сферах. Сирія є одним з найбільших провідників Росії у Арабський світ, а Росія у свою чергу має дуже впливовий стан на розвиток Сирії та зміцнення її міжнародного статусу. Завдяки цьому їх відносини з кожним роком виходять на новий рівень.

Список використаних джерел

1. Керженцев Н., Кузьмин О. Сирія Израиль: Голанские высоты./ Н. Керженцев., О. Кузьмин//Азия и Африка сегодня. — 2001. — №14. — С. 15—16
2. Киселев В. Ближний Восток: долгая дорога к миру / В. Киселев // Азия и Африка сегодня. — 2000. — № 5. — С. 31 .
3. Косач И. Мирный процесс на Ближнем Востоке: Сирийское направление / И. Корсач // Востоковедный сборник / под. ред. В. Исаев. М.: РАН, 2001. – 345с.
4. Российский - Сирийский Деловой Совет [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.rsds.ru/news.php?act=news_by_id&news_id=309&PHPSESSID=czhpzmsd.

**ФАКТОР ВІКТОРА БУТА В РОСІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ
ВІДНОСИНАХ**

*Іорганський Д. М.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Сьогодні на передній план у вивченні міжнародних відносин виходить особистісний фактор. Стає ясно, що сама по собі наявність якого-небудь інституту чи структури коштує не більше, ніж людина, що стоїть на чолі такої структури і який може як домогтися великих успіхів, не маючи широких повноважень і просто вміло використовуючи можливості і помилки апаратних супротивників, так і провалити всі починання, маючи як завгодно багато важелів впливу.

Одним із прикладів такого явища в наш час є Віктор Бут - відомий нелегальний брокер зброї. Буквально за кілька років ця людина перетворила свій невеликий бізнес з транспортування південноафриканських гладіолусів з ПАР в ОАЕ в майже збройову імперію. Вже в середині 1990-х років авіапарк Бута налічував більше 150 машин. Стаючи відомим у вузьких колах людей, що займаються «брудною роботою», Бут привернув увагу США, де до влади прийшло впливове угруповання неоконсерваторів, що ставила за мету підтримку домінування США. У той же час їм зацікавилася Росія, де з приходом до влади Володимира Путіна почали підтримуватися наддержавні амбіції, що частково знайшло вираження в підтримці недружніх до США режимів у Латинській Америці.

16 листопада 2010 Віктор Бут, якого звинувачували в намірі продати колумбійському руху FARC партію зброї і військової техніки, був екстрадований до США. Так почався новий етап холодної війни Росії і США щодо долі Бута.

Віктор Бут закінчив Військовий інститут іноземних мов в 1991 р. Це не просто військовий навчальний заклад. Це місце підготовки співробітників військової розвідки. Закінчив Бут інститут чи ні - питання окреме. Важливо, що він не міг не перебувати в полі зору ГРУ. А його заняття бізнесом, тим більше такі специфічні, як вантажні (в тому числі збройові) авіаперевезення і Африці і на Близькому Сході, - тим більше. [5]

Треба зазначити, що Бут з середини і до кінця 1980-х років перебував в Анголі і Мозамбіку на посаді військового перекладача-радиста. За деякими даними, там він познайомився з І.Сечін, який офіційно був представником «Техноекспорту», а неофіційно - офіцером військової розвідки СРСР [2] (сьогодні Ігор Сечін є російським віце-прем'єром і вважається «правою рукою» Володимира Путіна). Важливо також буде зазначити, що саме Ігор Сечін є відповідальним за зовнішню політику Росії в Латинській Америці. Зокрема, саме за його підтримки Росія уклала з Венесуелою багатомільярдний контракт на поставки озброєнь.

З самого моменту арешту Віктора Бута в Таїланді в березні 2008 р. РФ і США обмінялися заявами. Вашингтон зажадав видачі Бута для судового процесу, РФ - депортувати Бута в Росію.

Хоча і Москва, і Вашингтон висловлювалися про те, що справа Бута не зашкодить двостороннім відносинам, у ЗМІ почали з'являтися статті про те, що США хочуть змусити Бута розповісти про російську систему нелегального продажу зброї в ті країни, куди його не можна поставити офіційно.

У самій Москві думки розділилися: якщо МЗС в особі свого офіційного представника А.Лукашевiча [1] і самого міністра С.Лаврова висловилися про неприпустимість дій США відносно громадянина РФ, то помічник президента Росії з міжнародних питань С.Приходько, який курирує президентську дипломатію, висловився про необхідність доведення слідства до логічного кінця, обмовившись, правда, що РФ надасть своєму громадянину допomoгу. [6]

У журналі «Профiль» вийшло інтерв'ю [3] з відставним офіцером зовнішньої розвідки Росії, який нібито знайомий з усіма деталями справи. В інтерв'ю він підтвердив, що Бут іноді працював «під дахом» російської розвідки, проте уточнює, що Бут не така важлива ланка системи, як його описують.

Чим би не була викликана зацікавленість Москви в справі Бута, вона безсумнівно має місце і це вже цікаво. Ринок продажу озброєнь - досить непрозорий ринок. І вкрай педантична тема, коли мова заходить про торгівлю з країнами або у випадку Бута з організаціями, які мають, м'яко кажучи, спірну репутацію, будь то Іран або повстанці.

Західні ЗМІ не раз пояснювали заклопотаність Москви тим, що Бут може піти на угоду з владою США і видати якісь безсторонні для Росії і її керівництва таємниці.

У вересні 2010 р. майже утихла ситуація з можливістю екстрадиції Бута в США була знову «активована» звісткою про смерть адвоката В. Бута 35-річного Яна Дасгупта, спеціаліста за законодавством країн Південно-Східної Азії. Через кілька днів з Бута раптово була знята частина звинувачення, що прискорило екстрадицію. Це дозволило деяким експертам зв'язати справу Бута і зі смертю заступника начальника ГРУ ГШ РФ Ю.Іванова [8].

Уваги заслуговує і версія про те, що Бут-громадянин і Бут-підсудний - різні люди де-факто. Тоді, можливо, це буде перший випадок, коли суд вівся не над людиною, а над образом, створеному в ЗМІ. І такий варіант можливий, особливо в світлі того, що присяжні в суді почали будувати свою позицію, базуючись на статтях про Бута. [7]

Справжню історію Бута починають всерйоз писати тільки зараз. Можна назвати готується до виходу книгу Євгена Беленького (він виявився свідком довгої історії з екстрадицією Бута з Таїланду) під робочою назвою The Notoriety Virus, хоча автор розмірковує про інший варіант - Viktor Bout: the Inflatable Villain, або "Віктор Бут: Надувний Лиходій". Видавати будуть в Америці, тому що історія зовсім не тільки про Бута. Вона про те, що

відбувається з інформаційним суспільством і що в цьому суспільстві може статися не з віртуальними, а з живими людьми. Ось цитата з цієї книги: "Буває, що людина лягає спати і прокидається знаменитим. Щось подібне сталося і з Віктором Бутом: в один з вечорів 2000 року він ліг спати відомим у вузькому колі бізнесменом-транспортником, а на наступний ранок прокинувся всесвітньо одіозним" підпільним мільярдером "і" торговцем смертю", яким з тих пір в США і Європі лякають обивателів і дітей". [4]

В кінцевому рахунку неважливо, чи є Бут агентом російської влади, чи знає якісь особливі таємниці або просто його справа послужила ареною боротьби Росії і США. Важливо інше - ні в Москві, ні у Вашингтоні, мабуть, не розглядають справу Бута як якийсь Рубікон. Генпрокурор США голосно заявляє про епохальності судового процесу над найбільшим збройовим бароном світу, в Москві так само голосно таврують подвійні стандарти США, що влаштували провокацію в Таїланді, і як видно, натиснули на Бангкок. А Бут досі мовчить. Або йому дійсно нема чого сказати, або він знає, що про нього пам'ятають.

Розглянувши випадок Віктора Бута, ми бачимо, що особистісний фактор в міжнародних відносинах, як і раніше є великим і дії однієї людини можуть служити подразником у відносинах двох великих держав. Проте, вирік суду над збройовим брокером такого масштабу (якщо вина Бута все ж буде визнана) буде одиничним, так як завжди повинні існувати люди, через яких країни і збройові концерни зможуть продавати зброю тим режимам, куди його не можна продати офіційно. Однак, мотивація подібних бізнесменів, які робили «брудну роботу», буде підірвана так само, як свого часу сталося з приватною військовою компанією Blackwater Inc.: чим частіше йти на поводу громадських і моральних міркувань, засуджуючи людей, що виконували волю держав, тим менше ймовірність, що наступного разу ці люди стануть виконувати сумнівні накази.

Список використаних джерел

1. «Наша цель – добиться его возвращения на Родину» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.flb.ru/info/49426.html> . – Название с экрана.
2. What Is the Kremlin Hiding? [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2010/09/02/viktor-bout-s-secrets-frighten-the-kremlin.html> . — Title from the screen.
3. Бут или не Бут?[Электронный ресурс].– Режим доступа : http://www.profile.ru/items_30822 . – Название с экрана.
4. Виктор Бут, жертва информационного века[Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/analytics/20120209/561334438.html> . – Название с экрана.
5. Кургинян С. Слабость силы. Аналитика закрытых элитных игр и ее концептуальные основания. – М.: Экспериментальный творческий центр,2006.-388 с.

6. Приходько: РФ окажет Буту необходимую помощь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lifenews.ru/news/43870#> . – Название с экрана.
7. Судью насторожила популярность Виктора Бута в интернете[Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lenta.ru/news/2011/09/08/bout/> . – Название с экрана.
8. Убийство замначальника ГРУ Юрия Иванова – следствие дела Бута[Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.apn.ru/publications/article23133.htm> . – Название с экрана.

УДК 339(44:50)(043)

**РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
ТА КНР**

*Юр'єва С. А.,
студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Говорячи про структуру зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних інтересів таких важливих акторів міжнародних відносин, як Французька республіка, не можна не підкреслити місце Китаю. Економічний гігант, чия економічна могутність росте з кожним роком, давно вже став бажаним торгівельним партнером для усіх країн, як розвинених європейських, так й тих, що тільки розвиваються. Франція у цьому не стала виключенням. Це підтверджується налагодженням тісних партнерських відносин між країнами в усіх сферах міжнародного співробітництва.

Відносини між цими двома державами мають досить давню історію, проте з початку 90-х років вони отримали новий поштовх. У цей час було укладено багато міжнародних угод, що сприяли розвитку стратегічних партнерських відносин між двома державами.

Міждержавні зв'язки у цей період розвивались дуже стрімко та торкалися політичної, економічної, культурно, гуманітарної та інших областей.

Після встановлення тісних міждержавних контактів держави вирішили розширити своє співробітництво завдяки такій формі міжнародного співробітництва, як регіональна співпраця. Вона є однією з найбільш прогресивних форм партнерства між Францією та Китаєм. Саме у 90-х роках ця форма співробітництва найактивніше використовувалась державами.

Дана форма співпраці отримала вперше була використана Французькою республікою та Китаєм на початку 80-х років минулого століття. Саме у той час були підписані перші міжрегіональні договори з співробітництва між цими двома державами.

1981 року був підписаний договір про встановлення партнерських відносин між французьким Монпел'є та китайським Ченду. За перший період

1980-1990 рр. було підписано декілька договорів про встановлення партнерських відносин між різними регіонами Французької республіки та Китаю, як то між Аньхоем та Франш-Конте, між Чунцином та Тулузою, між Гуандунем та Нантами, між Хубеем та Аквитанією, між Хуцзу та Клермон-Фераном та іншими [1].

У наступний період з 1990-х років співпраця у цій сфері отримала ще більший розвиток. Було підписано декілька договорів з налагодження партнерських відносин в економічній, культурній та соціальній сферах. Завдяки розвитку партнерських зв'язків між регіонами широкі масштаби отримала практика розповсюдження французької мови на території Китайської республіки, що сприяло культурному зближенню двох народів. Звичною стала практика обміну студентами та викладачами, що також мало позитивних вплив на культурні зв'язки між країнами.

Задля ефективної співпраці у сфері налагодження міжрегіональних відносин було створено комітет з регіональної співпраці Французької Республіки та Китаю. Документ про його створення було підписано 14 листопада 2009 року. Договором передбачено, що комітет буде сприяти налагодженню франко-китайських міжрегіональних відносин та стимулюватиме соціально-економічний розвиток на регіональному рівні. Вирішено, що комітет буде складатися з рівної кількості французьких та китайських представників, що зробить роботу комітету більш ефективною, та робитиме все, щоб задовольнити інтереси як Китаю, так и Французької республіки [2].

Якщо аналізувати сучасний стан співробітництва у цій сфері, то можна сказати, що на сьогоднішній день на території Китайської Народної Республіки діють 68 французьких регіональних представництв, реалізується майже 160 проектів в ключових секторах територіального розвитку (культури, університетів, наукових досліджень, економіки). Слід підкреслити, що на території Китаю було відкрито 15 представництв регіональних органів влади.

Слід зауважити, що найбільша кількість проектів, як то економічних, культурних, гуманітарних та інших реалізується спільно з такими регіонами Китайської республіки, як Пекін, Шанхай, Гуанчжоу, Ухань, Ченьду, Гонконг, Шеньян та інші.

Міжрегіональне співробітництво супроводжує велику кількість активних академічних обмінів, а також сприяє створенню промислових об'єктів, яких вже близько 1100. Головні напрямки, за якими здійснюється міжрегіональне співробітництво, це економіка, культура, екологічна та гуманітарна сфери [3].

Проте слід зазначити, що кількість проектів, яка реалізується Китайською Народною Республікою на території Франції, є недостатньою. Треба сказати, що китайська сторона не використовує весь потенціал для розвитку відносин у цій сфері, тому уряду Китаю слід більше уваги приділяти цій формі міжнародного співробітництва, бо на сьогоднішній

момент регіональне співробітництво грає важливу роль в налагодженні тісних відносин між державами.

Таким чином, можна зробити висновок, що регіональне співробітництво на сьогоднішній день отримує велике значення в питанні налагодження партнерських відносин між державами й сприяє встановленню тісних міжурядових зв'язків. Французька Республіка та Китай зробили в цьому напрямку багато кроків, проте КНР не до кінця реалізує свій потенціал у цій сфері. Тому державам слід розвивати партнерство у цій області та поглиблювати відносини, щоб задовольнити інтереси обох сторін.

Список використаних джерел

1. La coopération décentralisée franco-chinoise [Електронний ресурс] . — Режим доступу : <http://www.cncd.fr/frontoffice/article.asp?aid=588&menuid=593&lv=3>.
2. Coopération décentralisée [Електронний ресурс] . — Режим доступу : <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/pays-zones-geo/chine/la-france-et-la-chine/cooperation-decentralisee-18477/article/protocole-d-accord-franco-chinois>.
3. Coopération décentralisée de la France et la Chine [Електронний ресурс] . — Режим доступу : <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/cooperation-decentralisee>.

УДК 327(41:829.1)(045)

РОЗШИРЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИСУТНОСТІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА СПІРНИХ ТЕРИТОРІЯХ У ПІВДЕННІЙ АТЛАНТИЦІ

*Пономаренко І,
студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Проблема Фолклендських островів у відносинах між Великобританією і Аргентиною, ймовірно, є одною з найбільш гострих територіальних суперечок в післявоєнній історії. В сучасному світі непросто підібрати підходящу аналогію цьому конфлікту між двома державами, столиці яких розділяють 11 тис. кілометрів.

Фолклендські острови розташовані в Південно-Західній Атлантиці, приблизно в 600 км на схід від аргентинського узбережжя затоки Байя-Гранде. Цей невеликий і практично безлюдний архіпелаг складається з двох великих і 776 дрібних скелястих островів, розділених Фолклендських протокою. Близько 3 тис. чоловік, що населяють острови, займаються вівчарством і рибним промислом. Аргентина, називаючи цей архіпелаг Мальвінським, заявляє про свої права на ці території фактично з 1945 р. Відновлення суверенітету над островами, згідно конституції Аргентини, є для Буенос-Айреса національним завданням вищого пріоритету. Свої

претензії аргентинська сторона обґрунтовує, по-перше, правом успадкування цих територій від колоніальної імперії Іспанії, а по-друге, приналежністю Фолклендів до континентального шельфу Аргентини [4].

Напружене протистояння в питанні територіальної суперечки з Буенос-Айресом вилилося у вторгнення аргентинських військ на архіпелаг в квітні 1982 р. і подальший кровопролитний 74-денний озброєний конфлікт, в результаті якого аргентинські війська були розгромлені. Тим не менш, аргентинське керівництво продовжує оскаржувати британський суверенітет донині.

Британія здійснює контроль над архіпелагом з 1833 р. В наш час Фолклендські острови є її заморськими володіннями; на них розташовуються дві британські військові бази: військово-повітряна в Маунт-Плезант і морська в Мер-Харбор. Цей район є перехрестям важливих шляхів трансатлантичних морських комунікацій, його стратегічне розташування дозволяє Лондону успішно здійснювати контроль над фактично всією Південною Атлантикою і важливими секторами Антарктики, спираючись на Південну Георгію і Південні Сандвічеві Острови, які також є об'єктом домагань Буенос-Айреса. Відповідно до Акту про британське громадянство 1983 р. [1] і Акту про заморські території 2002 р. [2], жителі Фолклендів є повноправними підданими британської корони. Більше того, її суверенітет підтверджений плебісцитом жителів островів, що практично одногосло висловилися за свою приналежність британській короні [5].

Вже в 2000-і рр. суперечка стала набувати нової важливої риси: ключовою проблемою у відносинах навколо Фолклендів стало нафтове питання. На думку фахівців, економічна зона архіпелагу містить значні родовища нафти з запасом в приблизно 60 млрд. барелів вуглеводнів. Розвідкою континентального шельфу в регіоні займалася британська компанія "Shell", що провела дослідження на північ від Фолклендського архіпелагу ще в 1998 р. Проте, через невисоку тодішню ціну на енергоносії (близько 10.35 \$ за барель нафти) і пріоритетний статус розробки родовищ Північного моря, нафтовидобуток в Південній Атлантиці була визнана нерентабельною [3].

Однак до 2009-2010 рр. ситуація на ринку енергоносіїв змінилася: високі ціни на нафту (близько 75 \$ за барель) і прогрес у технологіях нафтовидобутку привернули провідні британські компанії до Північнофолклендського басейну. Британія до цього часу вже почала відчувати необхідність у нових джерелах поставок енергоносіїв, тому ряд компаній розпочали підготовку до розвідувального буріння в чотирьох зонах на північ від архіпелагу. "Desire Petroleum" спільно з "Rockhopper Exploration" і "Falkland Oil and Gas" почали розробки в лютому 2010 р. в 100 км на північ від Фолклендського архіпелагу на нафтовидобувній платформі "Ocean Guardian". Попередні результати були суперечливі: за оцінками "DP" в басейні було виявлено близько 3.5 млрд. барелів нафти і 9 трлн. кубометрів природного газу, готових до розробки. "RE" заявила про виявлені 4.3 млрд. барелів нафти на шельфі. Компанії, що займаються розробками на

Фолклендах, інспірували справжній нафтовий бум, розмістивши свої акції на фондовому ринку [4].

Відповідна реакція Аргентини не змусила себе чекати. Буенос-Айрес висловив категоричний протест проти дій британських компаній, заявивши про порушення свого суверенітету. Раніше, 17 лютого 2010 р., Аргентина ввела нові жорсткі правила мореплавства в межах своїх територіальних вод: відтепер будь-яке судно, яке прямує в бік Фолклендських островів та інших британських територій в регіоні, зобов'язане мати спеціальний дозвіл уряду; при цьому всім компаніям, задіяним в бурінні, було заборонено вести бізнес в Аргентині.

Заклопотаність Буенос-Айреса через інтенсивну діяльність британських нафтовидобувних компаній на спірних територіях є цілком обґрунтованою, оскільки зростання економічних інтересів Лондона на островах фактично ліквідує шанси аргентинського керівництва продовжувати оскарження британського суверенітету над островами. Більше того, відкриття важливих родовищ в районі Фолклендів закономірно збільшує необхідність військово-морської присутності Великобританії в спірних територіях, що також не може не викликати негативну реакцію Буенос-Айреса. Уже в лютому 2010 р. угруповання британських королівських ВМС в Південній Атлантиці була посилена есмінцем "York" і наглядною кораблем "Scott" на додаток до есмінцю "Clyde", вже базується на островах. За заявою Г. Брауна, британська сторона «зробила всі приготування, необхідні для забезпечення безпеки Фолклендських островів». За офіційною заявою глави британського МЗС Д. Мілібенда, військово-морське угруповання в цьому регіоні є силами стримування можливих агресивних дій аргентинської сторони, а нафтові розробки в Північнофолклендському басейні ведуться в повній відповідності з міжнародним законодавством [3].

Важливою обставиною територіального спору є також те, що нафтові розробки відбуваються в межах значних територій континентального шельфу Південної Атлантики, на які Аргентина претендує з 2009 р., згідно з її заявою в ООН. Заручившись безпрецедентною підтримкою країн Групи Ріо і країн Карибського басейну на саміті в Канкуні, Буенос-Айрес пішов на підвищення статусу суперечки з Великобританією на рівень ООН. Проте зустріч глави аргентинського МЗС Х. Тайана з генеральним секретарем ООН П. Г. Муном в кінці лютого 2010 р. очевидних результатів не дала. Але несподівана підтримка вимог Буенос-Айреса з боку держсекретаря США Х. Клінтон під час її зустрічі з президентом Аргентини К. Кіршнер 2 березня 2010 стала повною несподіванкою для Лондона. Держсекретар Х. Клінтон закликала сторони сісти за стіл переговорів і вирішувати питання про суверенітет та експлуатації нафтових родовищ на спірних територіях виключно шляхом рівноправного діалогу і запропонувала посередництво в питанні вирішення спору. Однак Лондон закономірно відхилив пропозицію Х. Клінтон, заявивши про повну правомірність будь-яких своїх економічних операцій в межах британських територіальних вод в Південній Атлантиці.

Втім, перші реальні результати буріння на північ від Фолклендського архіпелагу в кінці березня стали розчаруванням для "Desire Petroleum". Вуглеводні на верхніх шарах континентального шельфу Північнофолклендського басейну виявилися невисокої якості, а прогнози їх значних покладів також не виправдалися.

Однак 6 травня 2010 р. "Rockhopper Exploration" заявила про відкриття значного родовища в Північнофолклендському басейні. Акції всіх нафтовидобувних компаній за добу подорожчали мінімум на 50% [4]. Раптовий успіх британської нафторозвідки на спірних територіях активізував протидію офіційного Буенос-Айреса. Прихід до влади у Великобританії консерваторів на чолі з Д. Кемероном в травні 2010 р. дав Аргентині сигнал до відновлення переговорів з Лондоном щодо Фолклендського питання. На саміті країн Євросоюзу та Латинської Америки в Мадриді президент К. Кіршнер закликала консервативно-ліберальний кабінет Д. Кемерона продовжити діалог з проблеми Фолклендів. Однак позиція нового уряду, виражена главою британського МЗС У. Хейг, була непохитною: «Суверенітет Великобританії над Фолклендськими островами не підлягає сумніву, оскільки його населення, згідно з його правом на самовизначення, впевнено визнає себе підданими британської корони» [4]. Раніше Г. Браун повністю відкинув будь-які пропозиції вести подальші переговори з Буенос-Айресом щодо територіальної суперечки. Аналогічно новий консервативний кабінет Д. Кемерона відповів відмовою на заклики Аргентини припинити розробку нафтових родовищ на спірних територіях.

В цілому, нафторозвідку британських компаній не можна назвати успішною. З чотирьох родовищ, відкритих у Північнофолклендському басейні, тільки джерело «Морський Лев», що розробляється "Rockhopper Exploration", є рентабельним для нафтовидобутку і містить достатню кількість якісної нафти. Згідно із заявою компанії від 21 березня 2011 р., родовище містить близько 350 млн. барелів нафти, що є достатнім для перетворення Фолклендських островів в значний центр нафтовидобувної індустрії. Однак, як вважають експерти компанії, для розвитку видобутку необхідні близько 2 млрд. доларів капіталовкладень; до того видобуток вуглеводнів з «Морського Лева» розпочнеться не раніше 2016 р. Очікується, що компанія буде видобувати близько 120 тис. барелів нафти в день [5].

Активна розробка нафтових родовищ британськими компаніями на спірних з Аргентиною територіях має далекосяжні наслідки: тривала територіальна суперечка в Південно-Західній Атлантиці розгорається з новою силою. Відносини між консервативно-ліберальним кабінетом Д. Кемерона і адміністрацією К. Кіршнер стають все більш напруженими: британське керівництво відмовляється вести будь-які переговори щодо питання суверенітету над Фолклендськими островами, обґрунтовуючи будь-які економічні операції в акваторії островів їх повною відповідністю до міжнародного законодавства. Також слід відзначити безпрецедентну консолідацію країн Латинської Америки в підтримці територіальних домагань Аргентини: окрім дипломатичної підтримки Групи Ріо, Буенос-

Айрес знайшов розуміння регіональної організації МЕРКОСУР. За рішенням, прийнятим на саміті в Монтевідео в кінці грудня 2011 р., всі порти країн-учасниць організації відтепер закриті для більшості судів, що курсують під прапором Фолклендів, економічна блокада архіпелагу все більш посилюється [5].

Таким чином, зростаючі економічні інтереси Британії в районі вірогідного джерела нестабільності на території Фолклендів, Південної Георгії та Південних Сандвічевих островів змушує Лондон поступово посилювати своє військово-морську угруповання в регіоні. В кінці січня 2012 р. до берегів Фолклендських островів був відправлений есмінець найновішого класу Type 45 "Dauntless", а за повідомленнями преси, найближчим часом угруповання ВМФ Великобританії буде додатково посилене субмариною, що також викликає негативну реакцію Буенос-Айреса, яка заявляє про «мілітаризацію» регіону і зростаючу загрозу безпеки в Південній Атлантиці з боку Великобританії.

Список використаних джерел

1. British Nationality (Falkland Islands) Act 1983 [Електронний ресурс], - Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/6/section/1>.
2. British Overseas Territories Act [Електронний ресурс], - Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/8/contents>.
3. Drilling for oil begins off the Falkland Islands [Електронний ресурс], - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8527307.stm>.
4. Falkland Islands: Oil boom or no oil boom? [Електронний ресурс], - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8519807.stm>.
5. Summit backs Argentine claim to Falkland Islands [Електронний ресурс], - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/attachment:/1/8531052.htm>.

УДК 061.14ЦРУ:327(73)(045)

СТРУКТУРНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ЦРУ

*Афанасьєв Я. С.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

На сьогоднішній день США є глобальним гравцем на міжнародній арені. Претендуючи на роль гегемона, вони реалізують свої національні інтереси по всьому світу. Для вироблення зовнішньої політики, особливо в умовах глобалізації, необхідна своєчасна, точна і правильно інтерпретована інформація. Дана функція по збору і обробці інформації, а також по виробленню стратегій і рекомендацій покладена на ЦРУ.

Нормативна база, що регламентує діяльність ЦРУ і інших органів, що входять в у розвідувальне співтовариство вельми широка.

Законом «Про національну безпеку» 1947 р. був затверджений механізм забезпечення національної безпеки, що складається з Ради національної безпеки, Міністерства оборони і Центрального розвідувального управління. Цим же законом, статтею 102 було засновано ЦРУ, очолюване директором Центральної розвідки і підпорядковуване Раді національної безпеки, у функції якого входить координація розвідувальної діяльності всіх розвідувальних підрозділів і ідея самостійної розвідки.

У подальшому цей закон був доповнений трьома новими розділами, кожен з яких складається з ряду самостійно ухвалених законів.

До розділу 5 увійшли два нормативних акти: Закон «Про нагляд за розвідкою», який встановлює контроль президента за здійсненням таємних операцій і Закон 1988 р., що підсилює підконтрольність президента конгресу відносно таємних операцій.

У розділі 6 - Закон «Про захист особового складу розвідки» 1982 р. Закон забороняє розголошення всяких відомостей про особовий склад і агентуру ЦРУ, і передбачає строгі заходи покарання, включаючи тривалі терміни тюремного ув'язнення, за будь-яке розголошення будь-якою особою, включаючи конгресменів.

Розділ 7 - про інформацію ЦРУ 1984 р. Цим законом розвідка виведена з під дії закону 1966 р. про свободу інформації. Всяка інформація про розвідку повинна публікуватися після розгляду її ЦРУ [4].

У Законі «Про ЦРУ» 1949 р. в основному регулюється фінансова діяльність розвідки, її офіційна діяльність, в ньому є розділи про захист інформації ЦРУ і є розділи, що передбачають спрощену процедуру набуття американського громадянства особами, що надавали допомогу ЦРУ[2].

У Законі «Про пенсії співробітників ЦРУ» 1964 р. стверджується, що всі співробітники державних установ США користуються загальним державним бюджетним фондом, а для співробітників ЦРУ цим законом передбачається спеціальне пенсійне забезпечення.

Є цілий блок законів, які регулюють діяльність розвідок - це щорічно ухвалювані закони про асигнування на розвідувальну діяльність США. У цих законах окрім затвердження власне бюджетних асигнувань також передбачаються нові норми - розширення або зміна прав членів розвідувального співтовариства.

Таким чином, нормативна база надає, окрім офіційної функції збору інформації, право на здійснення таємних операцій.

Можна виділити три типи подібної діяльності: прямий таємний збір розвідувальної інформації (clandestine activities), секретні операції (covert actions), прямий збір інформації про співгромадян в межах США [3]. Регулярно підіймається питання відносно легітимності даних дій. Найбільш показовим процесом було створення, так званої, комісії Чорча (Окрема комісія сенату Сполучених штатів з вивчення урядових операцій в області розвідувальної діяльності) в 1975г., яка стала попередником Комітету сенату США з розвідки, і розслідувала законність розвідувальної діяльності ЦРУ і ФБР після розкриття їх діяльності в ході Уотергейтського скандалу.

Структура ЦРУ розгалужена і багатоцільова. Вона покликана вирішувати конкретні цілі, що стоять перед ЦРУ: здобуття інформації, забезпечення матеріально-технічного забезпечення, аналіз інформації і створення конкретних стратегій, внутрі- і міжвідомча координація, фінансове забезпечення, підготовка і перепідготовка кадрів.

Національна Секретна Служба (колишній Оперативний директорат) вирішує завдання по добуванню інформації силами агентурної розвідки. Вона організовує і здійснює таємні операції, контррозвідувальне забезпечення агентурно-оперативних заходів.

Матеріально-технічним забезпеченням займається Науково-технічний директорат і його структурні підрозділи, такі як Управління досліджень і розробок технічних систем, Управління перехоплення, Управління технічного забезпечення і ін., які проводять дослідження і розробки в області технічних засобів збору інформації, обслуговують цю апаратуру цільового призначення, здійснюють обмін інформацією з найбільшими науковими центрами США.

Інформаційно-аналітичний директорат це головний підрозділ по обробці і аналізу розвідувальної інформації і підготовці її для президента, Ради національної безпеки і конгресу. Основними структурними підрозділами директората є п'ять регіональних управлінь

Аналізом поточної ситуації, викликів і загроз національній безпеці США займаються: Оперативний центр ЦРУ, що цілодобово аналізує інформацію з метою виявлення ознак кризисних ситуацій, що загрожують національній безпеці США, Управління наукових досліджень в області озброєнь, Управління глобальних проблем, Управління інформаційних ресурсів і ряд інших.

Питання планування і координації діяльності, підготовки і перепідготовки кадрів, забезпечення безпеки співробітників ЦРУ покладені на Адміністративний директорат і Директорат планування.

Спостереженнями за законністю діяльності, а також за дотриманням правил, інструкцій агентами, займається Відділ головного юрисконсульта, а також Відділ генерального інспектора, начальник якого призначається президентом США і затверджується сенатом. Він підзвітний президентові і конгресу, але зобов'язаний повністю погоджувати свою діяльність з директором ЦРУ. Відділ має власний бюджет і автономний (в рамках ЦРУ) кадровий апарат. Проводить перевірки і при необхідності службові розслідування діяльності підрозділів ЦРУ. Також в структуру ЦРУ входить ряд відділів, що забезпечують допоміжні функції [7].

Жодна зовнішньополітична акція США не проходила без участі ЦРУ. Так, ще до початку операції «Буря в пустелі» ЦРУ попереджало про можливу інтервенцію Іраку до Кувейту. Також, ЦРУ ще за сім років до війни було проінформовано про іракські хімічні склади, але під час самої війни «помилково» ці відомості виявилися під замком і від цього постраждали близько 20 тисяч американських солдатів, коли в м. Ель-Хамісшійє без

всяких запобіжних засобів був підірваний іракський склад отруйливих речовин [1].

Приводом для інтервенції до Іраку в 2003 р. стала інформація ЦРУ про наявність в Іраку запасів зброї масового ураження, правда яка, згодом, не знайшла підтвердження [6].

А в Афганістані, наприклад, ЦРУ тримає "таємну армію" з 3 тисяч чоловік під назвою "Контртерористичні команди переслідування" (С.Т.Р.Т.). В основному це афганці, які беруть в полон і вбивають бойовиків талібів і прагнуть заручитися підтримкою в районах мешкання племен. Деякі з цих людей проходили підготовку на базах ЦРУ в самій Америці. Формування загонів почалося ще в 2002 році, і з тих пір вони продовжують діяти, займаючись, зокрема, глибокою розвідкою в неспокійних провінціях, у тому числі Кандагарі, Хості, Пактії і Пактіці, а також в столиці країни Кабулі [5].

Таким чином, ЦРУ грають одну з основних ролей не лише у формуванні, але і в забезпеченні зовнішньої політики США, а в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів і збільшенні ролі інформації, значення ЦРУ, і всього розвідувального співтовариства в цілому, лише посиляться.

Список використаних джерел

1. 10 лет со дня начала военной операции «Буря в пустыне» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.soldiering.ru/war/persian_gulf/ten_years_after.php
2. Central Intelligence Agency Act of 1949 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.enotes.com/central-intelligence-agency-act-1949-reference/central-intelligence-agency-act-1949>
3. Final report of the Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities, United States Senate : together with additional, supplemental, and separate views (1976) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ia600400.us.archive.org/18/items/finalreportofsel01unit/finalreportofsel01unit.pdf>
4. The National Security Act of 1947 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.state.gov/www/about_state/history/intel/intro6.html
5. Woodward Book Says Afghanistan Divided White House [Електронний ресурс] /P. Baker. – The New York Times. – 2010. - September 22. - Режим доступу: http://www.nytimes.com/2010/09/22/world/asia/22policy.html?_r=1&hp=&pagewanted=1
6. Война в Ираке 2003 г.: Как это было [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrbiznes.com/analitic/society/4536.html>
7. Структура ЦРУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.agentura.ru/dossier/usa/cia/structure/>

Кудряшова В.,

студентка 3 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

За останні 15 років зовнішня політика італійської республіки характеризувалась значним посиленням міжнародної активності, як в Європі, так і в усьому світі. Це відбувалося на основі виробленої італійськими властями нової зовнішньополітичної ідеології країни, заснованій на концепції основних гравців (по-італійськи – концепції "світу протагоністів") [1]. Одним з таких гравців, які роблять значний вплив на хід світового розвитку, прагне стати і сама Італія.

На сьогодні Італія є членом ООН, групи "Великої вісімки", ЄС, ОБСЄ, Ради Європи, НАТО та інших міжнародних, європейських та регіональних організацій, впливовим гравцем на світовій та європейській аренах. Об'єктивною передумовою для реалізації зовнішньої політики Італії є економічні показники держави: потужна промисловість, розвинуте сільське господарство та високорозвинений науковий потенціал. Втім, слід зазначити, що одним з суперечливих факторів впливу на зовнішню політику країни є обмеження італійського суверенітету в багатьох аспектах та приналежність країни до зони інтересів США, що заважає, особливо, після глобальної фінансової кризи, реалізації зовнішнього політичного курсу країни.

На сучасному етапі італійська політика спрямована на розширення міжнародного співробітництва та інтеграції, зміцнення стабільності, миру і безпеки, вирішення глобальних проблем і надання допомоги країнам, які потребують, відповідно з законом Італії про надання допомоги «бідним країнам» Legge numero 49 (26 Febbraio 2002) («Nuova Disciplina Della Cooperazione Dell'Italia Con I Paesi Poveri») [2]. Перш за все-це країни африканського континенту (наприклад, країни Африки, країни, по яким були прийняті важливі міжнародні зобов'язання (таким як, наприклад, Афганістан і Ліван), а також країни, з якими налагоджені довгострокові економічні відносини і політичний взаємодія (країни Латинської Америки, Близького Сходу та Середземномор'я). Для реалізації фінансових інтересів Італія співпрацює з міжнародними інституціями та організаціями, такими як ЄС і країнами, що розвиваються.

Головним зовнішньополітичним пріоритетом для Італії залишається:

- участь в західних структурах, насамперед – в ЄС і НАТО;
- посилення участі та впливу на Балканах і в Середземномор'ї;
- встановлення та розширення співтовариства з Росією.

Однак, незважаючи на завидне географічне положення, в сучасній Італії відсутня чітка геополітична доктрина, оскільки її національні інтереси залежать від позиції США, адже внаслідок членства в НАТО на території Італії знаходиться більш ніж 100 військових баз, а відсутність

енергоресурсів, економічна і соціальна нестабільність, наслідки глобальної фінансової кризи та майже щорічних урядових криз не дають можливості повної реалізації зовнішньополітичного курсу країни. Це вимагає від керівництва Італії перегляду власних позицій щодо реалізації зовнішньополітичної стратегії, створення нової сильної політичної еліти для формування країни як національної держави та необхідності збалансувати зовнішньополітичні пріоритетами з наявними на сучасному етапі ресурсами для їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Барабанов О.Н. Италия после холодной войны: от "средней державы" к "миру протагонистов" / О. Н. Барабанов ; МГИМО(У) МИД России. – М. : РОССПЭН, 2010. – 159 с. – (Научные труды МГИМО).
2. <http://www.governo.it/Governo/ConsiglioMinistri/index.asp>
3. Италии е international организаций: многосторонней дипломатии XX века / Под ред Л. Tosi. Падуя: CEDAM. – 2007.
4. Ronzitti N. Diritto internazionale del conflitti amiaiL Torino: G.Giappichelli. 2010.

УДК 327 (52:510) (045)

ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ У ВІДНОСИНАХ ЯПОНІЇ ТА КИТАЮ З ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

*Бузаджи І. О.,
студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Японія і Китай – дві найпотужніші в економічному відношенні країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які, за прогнозами експертів, залишатимуться в першій п'ятірці світових економічних лідерів у найближчому майбутньому.

Торгово-економічне співробітництво відіграє важливу роль у системі японо-китайських відносин. Ще з встановлення між цими країнами дипломатичних відносин у 1972 році Японія втримує позиції одного з провідних торговельного партнера Китаю. КНР, у свою чергу, закріпив за собою друге місце після США в зовнішньоторгівельному обігу Японії.

Новий виток економічних відносин розпочався у ХХІ ст., коли на зустрічі у жовтні 2000 р. в Токіо була підтверджена зацікавленість, насамперед китайської сторони, у подальшому поглибленні економічного співробітництва. Пріоритетними напрямками у цій сфері співробітництва стали: здійснення великих проектів розвитку в західних районах Китаю; розширення співробітництва в сфері технології та інвестицій; освоєння нових напрямків регіональної економічної взаємодії в Східній Азії.

Однак, не дивлячись на такі, здавалося б, позитивні вирішення питань у

економічному напрямку, між Японією та Китаєм існує суперництво в тій або іншій галузях економіки. Найбільше ця конкуренція стала помітною саме в ХХІ ст., коли обидві країни вийшли на шлях швидкого розвитку як в політичній, так і в економічній сферах.

Як для Японії, так і для КНР стратегічними засадами подальшого національного розвитку є пошук нових ринків збуту товарів і забезпечення енергоносіями. І Пекін, і Токіо не обходять у своєму зовнішньополітичному плануванні співробітництво з країнами Центральної Азії та Східної Європи [1].

Зіткнення економічних інтересів Японії та Китаю, насамперед, відбуваються у євразійському напрямі, в якому обидві країни націлені на закріплення своїх лідерських позицій.

Країни конкурують між собою за лідерство й в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, в якому Японія і Китай є гігантами за результатами розвитку і в економічній, і в політичній сферах.

Стрімке у часі перетворення КНР на одного з найбільших імпортерів центральноазійських енергоресурсів створює додатковий тиск на їх попит в регіоні, де концентруються, безпосередньо, й зусилля Японії. Китай значно розширив своє співробітництво з регіоном з початку 21 століття, послідовно здійснюючи з кожною країною Центральної Азії різноманітні проекти.

Присутність Японії є не такою масштабною і переважно концентрується на співробітництві в атомній енергетиці, поліпшенні інфраструктури, розробці природних ресурсів [2].

Але Японія також робить значні інвестиції у Китай, на що думки експертів розходяться. Одні вважають, що Японія має припинити свої інвестиції, бо, по-перше, надання економічної підтримки КНР фактично фінансує його військову міць, що може поступово призвести до загрози безпеки Японії, а по-друге, Китай сам підтримує багато країн, що розвиваються, а отже, не має певного сенсу інвестувати в країну, яка сама може собі дозволити надавати економічну допомогу іншим державам. А інші виступають проти скорочення підтримки Японією КНР, бо китайський уряд, скоріш за все, буде грати за правилами міжнародної системи, а також вважають, що підтримка Японії - своєрідне спокутування провини за руйнування під час Другої світової війни [3].

Але, не зважаючи на значну конкуренцію в перші роки 21 століття, голови обох держав розуміють необхідність у співробітництві та взаємопідтримці і зараз роблять усе можливе, щоб досягти консенсусу у спірних питаннях.

Прихід до влади у 2006 році кабінету Сіндзо Абе був використаний Пекіном для відновлення японо-китайських контактів на вищому рівні. На зустрічі 18 листопада 2006 року, що відбулася в Ханой між головою КНР Ху Цзіньтао та прем'єр-міністром Японії Сіндзо Абе, були визначені напрямки у вирішенні задачі налагодження всебічного й багатопланового взаємовигідного співробітництва [2].

Новим поштовхом для розвитку японо-китайських економічних

відносин став візит японського прем'єр-міністра Ясуо Фукуда у грудні 2007 року. Фукуда заявив, що економічний розвиток Китаю надає як Японії, так і міжнародному товариству сприятливі можливості і є надзвичайно важливим для економічного розвитку Японії. Взаємодоповнюючі відносини між обома країнами безперервно поглиблюються і стали незамінними. Китай є найбільшим торговим партнером Японії, а Японія - найбільшим інвестором в Китаї [5].

В рамках візиту у 2009 році прем'єр-міністр Японії Йосихіко Ноди до Пекіну було підписано домовленість про зміцнення двостороннього співробітництва, особливо у фінансовій сфері. "Китай готовий тісно співпрацювати з Японією в просуванні наших двох країн, грошово-кредитному і фінансовому розвитку, та з метою прискорення прогресу в створенні зони вільної торгівлі в рамках Китай-Японія-Південна Корея і Східно-Азіатського фінансового співробітництва", - прокоментував цю зустріч Вень Цзябао [4]. За останні роки співробітництво Китаю та Японії в економічній сфері лише стало більш тісним.

Отже, можна сказати, що обидві країни розуміють необхідність цього співробітництва, вбачаючи в ньому, в першу чергу, позитивні наслідки для себе, а точніше, для розвитку своїх економік. Також уряди і Японії, і Китаю бачать важливість кооперування у покращенні стану і Азіатсько-Тихоокеанського регіону, і всього світу в цілому.

Список використаних джерел

1. Економічна конкуренція Японії та КНР у Центральній Азії та Східній Європі: висновки для України [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/19.htm>.
2. Проблемы энергетической безопасности в японо-китайских отношениях [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://en.coolreferat.com/Проблемы_энергетической_безопасности_в_японо-китайских_отношениях_часть=4.
3. Японо-китайские отношения [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://leit.ru/modules.php?name=Pages&pa=showpage&pid=1327&page=10>. — Название с экрана.
4. Японія і Китай зміцнюють економічні зв'язки [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/yaponiya-i-kitay-ukrepyat-ekonomicheskie-svyazi-25122011183500>.
5. Премьер-министр Японии начал визит в Китай [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.russian.xinhuanet.com/russian/2007-12/27/content_551083.htm.

Осадчук Р. С.,

студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Австралія, країна-континент з потужною економікою, великим воєнно-морським потенціалом, є однією з високорозвинених країн світу. Головною ціллю її зовнішньої політики є лідерство в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Для досягнення цієї мети Австралія активно співпрацює з країнами-сусідами по АТР в рамках різноманітних блоків, союзів, а також на міждержавному рівні.

Досить тісними та тривалими є двосторонні відносини з США. В ході святкового візиту до Сполучених Штатів в 2011 році чинний прем'єр-міністр Австралії Джулія Гіллард висловила свою підтримку США, запевнивши про подальший розвиток відносин між ними. Давно відомий факт, що після терактів 11 вересня 2001 року, в яких було вбито одинадцять австралійських громадян, Австралія та Сполучені Штати дуже зблизились. Тодішній прем'єр-міністр Джон Ховард став одним з найсильніших союзників президента Джорджа Буша, і Австралія підтримала США у вторгненні до Афганістану в 2001 році та вторгненні в Ірак в 2003 році.

Наступний прем'єр-міністр Австралії Кевін Радд продовжив політику свого попередника в питанні співпраці з США.

Виведення австралійських військ з території Афганістану заплановане на 2014 рік. У той же час, за словами Сміта, можливо, що елітні підрозділи спецназу все-таки залишаться для підтримки миру і стабільності в цьому регіоні. Особливу тривогу викликають райони Кабула і Кандагара, де нерідкі бойові зіткнення, зазначив міністр.

«Після 2014 року Австралія також може направити до Афганістану військових радників, чого не робилося з часів в'єтнамської війни, – підкреслив Сміт –, До того ж ми не відмовляємося від будь-якої посильної допомоги, необхідної населенню». Йдеться, зокрема, про будівництво шкіл, лікарень, житлових будинків» [6].

В листопаді 2011 року президент США Барак Обама в свою чергу відвідав Канберру, де підписав угоду, згідно з якою Сполучені Штати триматимуть на австралійській землі в районі міста Дарвін контингент морських піхотинців. Поступово до 2015 року їх чисельність буде доведена до 2 500 чоловік. Крім того, планується активізація американо-австралійської військової співпраці, включаючи спільні навчання, підготовку, використання літаками і кораблями США військової інфраструктури Австралії. Усе це не сподобалося Пекіну. Хоча реакція МЗС КНР була украй стриманою і помірною, але в ЗМІ Китаю усе це було сприйнято так (незважаючи на американські заяви про протилежне), що США стали реалізовувати політику

стримування зростаючого впливу Пекіна в Азіатсько-тихоокеанському регіоні.

Канберра вирішила відреагувати на китайське невдоволення. Міністр закордонних справ Австралії Кевін Радд, який до речі, є фахівцем з Китаю і добре говорить на китайській мові, зажадав від Пекіна не втручатися у внутрішні справи Австралії. «Справедливим буде сказати, що МЗС Китаю має свою точку зору з приводу того, що ми зробили. Але Австралія не змінить свого рішення», – заявив він, виступаючи по місцевому телебаченню, де коментував рішення про розміщення морських піхотинців США – «Давайте бути максимально прямими із цього приводу: ми не припустимо, щоб наша політика в області національної безпеки диктувалася якою-небудь іншою державою. Це питання суверенітету Австралії. Зі свого боку ми не намагаємося вказувати Китаю, як їм слід вибудовувати свою політику у сфері національної безпеки. Все повинно відбуватися на основі взаємної поваги» [1], – підкреслив глава зовнішньополітичного відомства Австралії.

Кевін Радд одночасно підкреслив вже неодноразово озвучені як американцями, так і австралійцями положення про те, що розміщення морських піхотинців США і інша активізація військової співпраці не спрямоване проти кого-небудь конкретно, включаючи Китай. «Наше зав'язання номер один і воно обґрунтоване на повній об'єктивній реальності: наші домовленості із Сполученими Штатами не спрямовані проти якої-небудь країни» [1], – заявив міністр іноземних справ.

Головним конкурентом на роль лідера АТР для Австралії на даний час є Китай, економіка якого стрімко розвивається і вже через декілька років останній може стати не лише регіональним лідером, а й світовим. Тому дуже важливо підтримувати тісні контакти з КНР. Підтвердженням цього є те, що в квітні минулого року в Пекіні відбувся бізнес-форум Китай-Австралія, в ході якого віце-прем'єр Держради КНР Лі Кецянь заявив про те, що вони хочуть відігравати важливу роль в економіці Австралії. Він заявив, що, зокрема, Китай планує грати істотну роль у будівництві інфраструктур Австралії.

«Віце-прем'єр Китайської Народної Республіки відмітив, що країна може зробити великі інвестиції в портове і залізничне будівництво. Австралійський уряд, у свою чергу, планує розширити свою Національну широкопasmову мережу Інтернету, і Кецянь вважає, що китайські компанії можуть грати істотну роль в проєкті. В той же час Австралія потребує розвитку транспортної інфраструктури, оскільки існуюча мережа не може впоратися зі швидким зростанням експортного попиту на мінеральні ресурси країни.

Було сказано про те, що китайський уряд заохочуватиме кваліфіковані і відповідальні китайські будівельні компанії інвестувати в Австралію» [5]. Тому не слід відкидати фактор Китаю як важливої частини процесів Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Що ж по відношенню до Китайської Народної республіки, то «немає причин вважати, що процвітання Китаю відбувається за рахунок Австралії,

Сполучених Штатів або когось ще у світі. Ми можемо створювати багатство для наших країн разом», - сказала Гіллард. Звертаючись до американських законодавців, прем'єр-міністр Австралії призвала їх піти на непрості економічні реформи і ухвалити закон, що відкриває двері до вільнішої торгівлі в Азіатсько-тихоокеанському регіоні»[4].

Не слід забувати також і про співпрацю з США та Новою Зеландією у рамках організації АНЗЮС. Вона має порівняно тривалу історію (у 2011 році святкувалось 60-ти ліття з дня заснування). У 2004 році, була підписана угода про вільну торгівлю з Австралією. Sydney Morning Herald назвав угоду «винагородою» за внесок австралійських військ у вторгнення до Іраку. Іншою складовою на шляху до лідерства є участь Австралії в регіональних організаціях, таких як АСЕАН, співпрацю з Океанією у рамках Форуму тихоокеанських островів. Основні зусилля держав спрямовані на лібералізацію зовнішньої торгівлі та допомогу країнам, що розвиваються. «Регіональний форум АСЕАН багатостороннього діалогу 25 членів, спрямований на вирішення питань безпеки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, називається Азіатський регіональний форум (АРФ).

На даний час учасниками АРФ є: АСЕАН, Австралія, Канада, Китайська Народна Республіка, Європейський союз, Індія, Японія, Північна Корея, Південна Корея, Монголія, Нова Зеландія, Пакистан, Папуа-Нова Гвінея, Росія, Східний Тимор і Сполучені Штати»[3].

Важливу роль в діяльності АРФ відіграє антитерористичне співробітництво. З березня 2003 року щорічно проводяться Міжсесійний зустрічі з протидії тероризму і транснаціональної злочинності під співголюванням країни-члена АСЕАН і одного з партнерів по діалогу.

В рамках даного механізму ведеться робота з організації міжнародної антитерористичної взаємодії, розробляються відповідні заяви АРФ. Вже було прийнято чимало указів та документів.

2005 року Олександр Даунер на саміті в Малайзії підписав Договір про дружбу і співпрацю з АСЕАН, який засвідчив готовність Австралії до тісної співпраці з країнами-учасницями АСЕАН, незважаючи на те, що він міг суперечити договору про безпеку зі Сполученими Штатами. Учасники зустрічі вітали цей крок Канберри. «Вони хочуть бути частиною регіону, вносити свій внесок у його розвиток» [2], – заявив глава МЗС Малайзії Саед Хамід Джафар Албар

На шляху до регіонального лідерства Австралія також залучилась підтримкою своїх сусідів, так тісні зв'язки у держави зав'язалися зі Східним Тимором після того, як у 2002 останній набув незалежності багато в чому завдяки зусиллям сусідньої Австралії. Саме Австралія добилася в цій країні, раніше окупованій Індонезією, проведення вільних виборів, на яких перемогла партія ФРЕТИЛИН (Революційний фронт за незалежний Східний Тимор), що виступала за незалежність. І Австралія була однією з країн (разом з Новою Зеландією, Малайзією та Португалією), які з допомогою введення миротворчих військ стабілізували вкрай складну кризову ситуацію, що розгорнулася у Східному Тиморі в 2006 році. Також держава збільшує свою

участь у вирішенні внутрішніх проблем своїх сусідів: Папуа - Нової Гвінеї, Островів Соломона, Фіджі і Науру.

Отже, дослідивши дану тему, ми прийшли до висновків, що для Австралії пріоритетом її зовнішньої політики, головною ціллю є прагнення до лідерства в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (тут важливим фактором є зростаюча могутність Китаю, який прагне впливати не лише на зовнішньополітичні процеси, що відбуваються в регіоні, а й на внутрішню політику країн АТР) та подальша співпраця зі Сполученими Штатами, адже ті в свою чергу (переслідуючи власні економічні інтереси та підтримання регіональної безпеки) допомагають Австралії на шляху до лідерства в АТР, оскільки бачать в останній надійного союзника.

Список використаної літератури

1. Австралія звинуватила Китай у спробі втручання у внутрішні справи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2011/11/20/kanberra-site-anons.html> .
2. Австралія підписала с АСЕАН Договір о дружбе и сотрудничестве [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://podrobnosti.ua/power/intpol/2005/12/10/269307.html>.
3. Асеановский региональный форум по безопасности [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://uchebnik-besplatno.com/uchebnik-mejdunarodnie-otnosheniya/arf.html>.
4. Визит Джулии Гиллард в США [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://www.polpred.com/?ns=1&ns_id=313423.
5. Китай планирует увеличить свою роль в Австралии [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.dnstroy-orel.ru/news/a-39.html>
6. Минобороны Австралии: В Афганистане останется только спецназ [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.rg.ru/2011/11/08/avstraliya-anons.html>

УДК 327 (450) (043)

ІТАЛІЯ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Светлакова М. А.,

*старший лаборант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

На сучасному етапі Італія займає одну з провідних позицій на світовій арені. Вона є членом таких впливових міжнародних інституцій як Європейський союз та Північноатлантичний Альянс. Як одна з розвинених та більш-менш стабільних країн Європи та Середземномор'я, Італія викликає інтерес великого загалу науковців, як вітчизняних так і представників іноземних наукових шкіл. На сьогоднішній день одною з найбільш

актуальних проблем науки міжнародних відносин є дослідження ролі і місця Італії в сучасних міжнародних відносинах. Останнім часом було опубліковано роботи, в яких належної уваги приділено сучасному зовнішньополітичному курсу Італії. Отже, з урахуванням великої кількості опублікованих праць, назріла нагальна потреба проаналізувати та систематизувати наукові розробки, присвячені дослідженню Італії.

Одною з найбільш розроблених та вивчених на сьогоднішній день проблем є питання національної безпеки. Воно в першу чергу розглядається через призму ЄС, як засновника та провідника європейської безпеки. Аналізуючи дискусії, які розгорнулися на початку 90-х років ХХ століття в італійському суспільстві відносно вибору безпекових орієнтирів, існує два підходи – європейський та атлантичний.

Досліджуючи роль Італії у міжнародних відносинах на сучасному етапі, враховуючи безпосередньо, національну політику країни в контексті ЄС, О. Барабанов проаналізував основні напрямки зовнішньополітичного курсу країни, який перш за все пов'язаний з пріоритетами ЄС. Категоричною є думка автора, що Італія займає фактично проамериканську позицію, доказом чого є підтримка активізації військового виміру ЄС. Роботи Н. Комолової, В. Гантамана, А. Протопопова об'єднані думкою, що характерною первинною стратегічною умовою для Італії, орієнтуючись на яку, країна повинна досягти успіхів у всіх ключових сферах, є саме Європа [5]. Після світової кризи 2008 р. Євросоюз зіткнувся з новими випробуваннями. Через економічні проблеми деяких країн-членів ЄС останнім часом виникають передумови для зміни status-quo Євросоюзу. Особливо гостро ці тенденції простежуються у південних країнах-членах, зокрема в Італії. Ця проблематика розглянута у монографії М. Пітухіної «Вибере Італія Євросоюз?» [6]. Досліджуючи участь Італії у кризисному врегулюванні Н. К. Арбатова у монографії «Європейський Союз та регіональні конфлікти» акцентує увагу на тому, що Італія має значний досвід. В контексті національної безпеки Італія є прихильником тісного співробітництва з ЄС [3].

Проаналізувавши роботи стосовно безпекового фактору Італії в міжнародних відносинах, автори виявили чітку направленість на тісне співробітництво з інститутами ЄС у сфері національних інтересів країни.

Наукові праці російських дослідників які розглядали російсько-італійські відносини, акцентують увагу на тривалій історії взаємовідносин двох країн. Оскільки політичний діалог між країнами є дуже насиченим, викликає інтерес наукова робота Т. В. Зонової «Росія та Італія: історія дипломатичних відносин» де висвітлено історію дипломатичних відносин обох країн від початку їх зародження і до періоду закінчення Першої Світової Війни. У роботі В. Молодякова «Росія та Італія: секрети дружби» охарактеризовані тенденції становлення спільних інтересів у стосунках між країнами. Автор відзначає також, що у відносинах між державами не виникало підстав для конфліктів, і навіть Холодна війна не вплинула на погляди країн щодо одна одної. Робота Г. Г. Холодковського «Італія» показує

зовнішньополітичні позиції країни під час змін у партійній системі, які проходили у ХХ ст. [2]. Робота М. Н. Ільїнського доводить, що політика обох держав не змінювалася один до одного, навіть під час зміни правлячих кол, тим самим підтверджуючи стійкість та фундаментальність відносин. Аналізуючи політичну лінію С. Берлусконі щодо Російської держави, автор дав оцінку не тільки тісному співробітництву у промислових сферах, але і висвітлив культурно-історичний аспект. На думку М. Н. Ільїнського сучасні контакти двох країн створюють всі умови для подальшого комфортного співробітництва, тому як для Росії - Італія є привілейованим партнером [1].

Італія та Росія є стратегічними партнерами протягом багатьох років. Оскільки погляди цих держав співпадають за багатьма аспектами сучасної міжнародної політики, кожна країна є одним з найважливіших пріоритетів стосовно одна одної. [2]. Відносини стратегічного партнерства між державами висвітлено у роботах В. В. Тяжелової, Т. П. Нестерової, де зроблена спроба проаналізувати потенціал російсько-італійських відносин в цілому.

Певну цінність у вивченні італійсько-російських відносин представляють роботи італійських дослідників С. Романо та К. М. Санторо, основний напрямок роботи яких було націлено на аналіз зовнішньополітичного курсу Італії та її національних інтересів [4].

Взаємодія Італії та Росії представляє інтерес для багатьох науковців. Окрему увагу у дослідженнях вчених приділено характеру становлення італійсько-російських відносин, у яких простежується чітка лінія тісного співробітництва від самого початку. Охарактеризовано становлення політичної системи Італії, та реагування російської сторони на трансформації, які відбувалися у країні. Тим більше, значну увагу привертають роботи присвячені саме дружнім стосункам обох країн, але слід відзначити, що світ динамічно рухається вперед і роботи представлені науковцями потребують скорішого оновлення.

Ще одним пріоритетним напрямком зовнішньополітичного курсу Італії є Балканський регіон. Географічна близькість та взаємозв'язок інтересів у сфері безпеки та співробітництва в інших сферах, стали причиною того, що країни Балканського регіону є природним пріоритетом у зовнішній політиці Італії. Ця проблематика викликає різні погляди серед дослідників. Окрему увагу Балканському вектору приділяла Є. Ю Гуськова. В її роботах щодо ситуації яка сформувалася на Балканському півострові, послідовно розглянуто вузлові питання міжнародної кризи після розпаду Югославської Республіки, в тому числі ситуації яка склалася в нових державах. Позиції Італії стосовно Балканського регіону, охарактеризовано в роботі О. М. Барабанова. В його монографії «Італія після Холодної війни» охарактеризовується процес адаптаційного періоду Італійської держави до викликів світу. Це вимагало адекватного реагування країни на сформовану ситуацію у Балканському регіоні та позицію саме Італійської держави щодо цього проблемного питання. У праці М. Ю. Мартинової проаналізовано з

етнічної точки зору події пов'язані з розпадом Югославської Республіки та становлення нових держав, зроблена спроба дослідити витоки кризи.

При всій винятковості праць стосовно ролі Італії щодо Балканського регіону, слід зазначити, що ця проблема не знайшла активного висвітлення італійської позиції щодо вирішення цієї проблеми. Дослідниками проаналізовано витоки Балканської кризи, розглянуті позиції нових держав, які склалися після розпаду Югославської Республіки.

Оскільки зовнішньополітичні пріоритети Італії тісно пов'язані з політичною діяльністю країни, то одним з важливих напрямків зовнішньополітичного курсу Італії є Середземноморський регіон. Це було забезпечено лідерством Італії у даному регіоні, а також її вигідним геополітичним становищем. Найбільш розробленими на сьогоднішній день є роботи в яких безпекова політика Середземномор'я розглянута через призму ЄС. Це стало об'єктом вивчення в працях Н. К. Арбатової, А. С. Протопопова, В. Г. Любіна. У науковій роботі О. С. Трофімової охарактеризовано основні етапи середземноморської політики Євросоюзу, які торкаються безпосередньо країн, котрі відіграють значну роль у даному регіоні, зокрема в політиці Італії [7]. Проблемні питання щодо безпекового фактору у Середземноморському регіоні, освітлено у роботах А. В. Мальгіна, Ю. А. Гусарова. Автори акцентують увагу на перспективах та взаємодії Середземноморського регіону саме з ЄС. Колективна монографія «На перехресті Середземномор'я: Італійський чобіт перед викликами ХХІ ст.», проведено глибокий аналіз політичної системи Італії у ХХ ст., охарактеризовано повноцінний огляд з проблем європейської інтеграції.

Таким чином, останнім часом італійська проблематика в сучасних міжнародних відносинах, здобула належного висвітлення. До найбільш вивчених проблем можна віднести проблеми національної безпеки Італії, становлення, розвиток та подальші перспективи відносин Росії та Італії. Певну увагу дослідників привернув Балканський та середземноморський регіони в політиці Італії.

Список використаних джерел

1. Ильинский М. М. Сильвио Берлускони – Премьер Италии/ М. М. Ильинский. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. — 587 с.
2. Холодковский К. Г. Италия/ К. Г. Холодковский. — М. : Мысль, 1983. — 413 с.
3. Арбатова Н. К., А.М. Кокеев Европейский Союз и региональные конфликты/ Н. К.Арбатова, А.М. Кокеев — М. : ИМЭМО РАН, 2011. — 143 с.
4. Romano Sergio Guida alla politica estera italiana/ Sergio Romano, 2002 — 299 p.
5. Протопопов А. С. Внешняя политика Италии после Второй мировой войны/ А. С.Протопопов. — М. : Изд-во соц.-экон.лит., 1963. — 320 с.
6. Питухина М. Выберет ли Италия Евросоюз?/ М. Питухина. — LAP., 2011. — 168 с.

7. Трофимова О. Е. Эволюция средиземноморской политики Евросоюза: путь от сотрудничества к интеграции/ О. Е. Трофимова — М. : ИМЭМО РАН., 2011. — 122 с.

УДК 327(73:569.4)(043)

ЗМІНА ПОЗИЦІЇ США ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПАЛЕСТИНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ З ПРИХОДОМ «ХАМАС» ДО ВЛАДИ В ПНА

Мількіна В. П.,

студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Питання врегулювання близькосхідного конфлікту є однією з ключових міжнародних проблем на протязі шістдесяти років. Даний конфлікт являє собою доволі складні протиріччя між арабськими державами та Ізраїлем. США, як один з найбільш впливових полюсів сучасних міжнародних відносин, також намагаються підтримувати та посилювати свій вплив в регіоні, виступаючи за врегулювання близькосхідної проблеми шляхом створення палестинської держави та повернення окупованих Ізраїлем арабських територій.

З приходом до влади у Палестинській Національній Автономії у березні 2006 року ісламістського руху ХАМАС ситуація навколо вирішення палестинського питання значно загострилася. По-перше, це пов'язано з тим, що в Палестині встановлювалася влада організації, яку США визнавали терористичною, а також не підтримували її радикальних методів ведення політики. По-друге, ускладнилося порозуміння у спільній політиці щодо палестинського питання між США та РФ, за заявами якої угруповання ХАМАС не було занесене до списку терористичних організацій, оскільки воно не діяло на російській території. По-третє, успіхи ХАМАС призвели, з одного боку, до конфлікту із ФАТХ, які вже встигли сформувати легальні силові структури, що набули підтримки США та ЄС, а з іншого – до загострення конфронтації з Ізраїлем [1].

Ще у 2005 р. США заявили, що ХАМАС розглядає Сполучені Штати як співучасника агресії ізраїльського ворога проти палестинців. Директор ФБР Роберт Мюллер підтвердив у лютому 2005 р. існування загрози початку бойових дій проти США з боку ХАМАС. Передбачалося, що ХАМАС може об'єднатися з елементами мережі Усами бін Ладена та вести озброєні акції проти Америки.

У своєму виступі у червні 2005 р. Дж. Буш сказав, що США повинні жорстко вести себе по відношенню до ХАМАСУ, а також, що американська політика повинна дотримуватися такого підходу.

З цього часу ХАМАС перетворюється на глобальний фактор, який починає посилювати свою активність, плануючи напади на американські озброєні сили в Афганістані, Іраку та Кувейті.

У 2006 р. відносини між США та Палестиною погіршилися. Причиною цього стала відмова штатів виплачувати допомогу Палестинській владі. Це було підкріплено заявою Дж. Буша про те, що США відновити підтримку Палестини лише в тому випадку, коли ХАМАС розпочне відкриті переговори з Ізраїлем, а також проводитиме спільну із ФАТХ політику [2].

В результаті, у лютому 2007 р. між керівництвами ФАТХ та ХАМАС була досягнута угода та створено коаліційний уряд. Міжнародна спільнота вимагала, щоб новий уряд ПА визнав Ізраїль, роззброїв бойовиків та зупинив насилля. Трьохсторонні переговори між США, Палестинською Автономією та Ізраїлем закінчилися безрезультатно.

З приходом до влади в США Барака Обама розпочинається процес потепління відносин між палестинською ісламістською організацією та новою адміністрацією Білого Дому. У своїй заяві Обама звернувся до Ісламської Республіки Іран з пропозицією почати відносини з чистого листа. Такий крок був ухвалений головою політбюро ХАМАСУ Халедом Машалем, який також позитивно відреагував на нові ініціативи США по сирійському напрямку, що передбачали демонтаж традиційного протистояння Сирії, як однієї з країн регіональної осі зла [3].

В серпні 2010 р. у Вашингтоні відбувся перший раунд прямих мирних переговорів між Ізраїлем та Палестиною за посередництва США. Ця подія стала вдалим кроком у політиці Сполучених штатів щодо вирішення палестинської проблеми.

Ще одна визначна для Палестини подія відбулася в травні 2011 р., коли лідери Фатху та ХАМАСУ Махмуд Аббас і Халед Машааль підписали угоду про примирення, за якою палестинці повинні об'єднатися у боротьбі проти Ізраїля. Довговічність домовленості залежатиме як від узгодженої співпраці обох сторін, так і від міжнародної спільноти, що здійснює вагомий фінансовий підтримку Палестинській автономії [4].

Таким чином, з приходом до влади в ПНА організації ХАМАС, стратегія США зазнає значних змін. По-перше, важливим кроком для США, що вважають ХАМАС терористичною організацією, стають спроби налагодити з керівництвом Палестини дружні відносини. По-друге, висунені до недавнього часу санкції проти ХАМАСУ, що зобов'язували йти на компроміс або послаблювали рух в політичному плані, лише погіршували внутріпалестинську напругу. Тому в даний час США здійснює політику залучення організації в політичні інститути. Передбачається, що в цьому випадку ХАМАС зможе відійти від традиційної для нього ролі сили, яка заважає миротворчому процесу на Близькому Сході. Ці сподівання не позбавлені підстав, оскільки ХАМАС виконує важливу соціальну та політичну функцію. Хоча організація не демонструє готовності підкорюватися міжнародним вимогам, програма організації свідчить про її готовність до політичного компромісу.

Список використаних джерел

1. Израиль и США [Электронный ресурс]. — <http://news.ru/news/395645665/>.
2. Лидеры ЕС обсудят возможность возобновления финподдержки Палестины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.iturist.com/general/lidery-es-obsydyat-vozmozhnost-vozobnovleniya-finpodderzhki-palestiny.php>.
3. ООН, Евросоюз и США разошлись во мнениях [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://korrespondent.net/world/92797-oon-evrosoyuz-issaha-razoshlis-vo-mneniyah>.
4. Trade Union Friends of Palestine [Electronic resource]. — Mode of access : <http://acronyms.thefreedictionary.com/Trade+Union+Friends+of+Palestine>.

УДК 291.93:281.961"1996/2011"(045)

ВІДНОСИНИ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ ТА СЕРБСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Тесленко С. Є.,

*студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Підтримка братських взаємин з православним світом є пріоритетним напрямом діяльності Російської православної церкви. Одним з таких напрямків РПЦ є налагодження стосунків з Сербською Православною Церквою

Взаємини Сербської і Російської Православних Церков ґрунтуються на давніх, твердо сталих добрих традиціях братської дружби. За весь період історії ці стосунки можна охарактеризувати як стосунки любові.

Коріння взаємин двох Церков-сестер вирушає в глиб століть. Вони міцно зв'язані знаменною подією кінця XII століття: прийняттям чернецтва в російському монастирі Пантелеїмоновським сербським царевичем Растко (у чернецтві святий Савва), згодом зведеним на пост першого предстоятеля Автокефальної Сербської Православної Церкви.

З тих пір духовні зв'язки двох країн навіть в найважчі періоди їх історії не уривалися. Росія, її Церква, її люди завжди протегували сербам. У похмурий період багатовікового іноземного ярма з російських земель невпинно текли річки співчуття, милосердя, солідарності, особливої прихильності до православних, що знаходилися в чужорідній залежності [10].

Хотілося б нагадати сказані слова Патріарха Московського і всього Русі Кирила, звернені до сербського народу: «Брати, Російська Церква, православний російський народ ніколи від вас не відвернуться. Жодні земні вигоди, жодні зміни політичної кон'юнктури не змусять нас забути про нашу багатовікову духовну спорідненість».[4]

Сучасна Росія і сьогодняшня Сербія досягли найвищого рівня співпраці в найрізноманітніших сферах стосунків. Партнерський рівень політичного діалогу дозволяє упевнено дивитися в майбутній розвиток стосунків цих двох країн. Можна з упевненістю стверджувати, що двосторонні зв'язки продовжуватимуть поступально зміцнюватися. Запорукою тому - величезний капітал дружби між народами, той факт, що переважна більшість політичних сил Росії і Сербії однозначно і рішуче налаштовані на подальше нарощування цих зв'язків [1].

Тісні відносини двох держав базуються на міцному фундаменті торговельно-економічної, інвестиційної співпраці. За останні три-чотири роки відношення країн вишли на найвищі показники в цій області. Більше того, вже є довгострокові проекти, які виведуть цю співпрацю на новий, якісно новий рівень спільного господарювання. Опрацьовуються концептуальні ідеї наступного покоління проектів. Усі значимі об'єкти спільного підприємництва носять довготривалий характер. Росія зацікавлена в стабільній, процвітаючій, самостійній, такій, що користується високою повагою у світі Сербії. Президент Б.Тадич говорив: "Немає межі рівню економічного співробітництва між нашими країнами" [5].

Успішно розвиваються зв'язки в області культури, освіти, науки, техніки, в інших областях. Але, потрібно нарощувати гуманітарні контакти, комунікації між громадськими організаціями, НВО, по лінії молоді. Повільно вирішуються питання збереження загальної культурно-історичної спадщини. Не завжди бізнес-проекти бувають такі успішні [1].

Російська Православна Церква веде двосторонні богословські співбесіди з усіма Церквами. 7 лютого 2012 року в Москві у Відділі зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату пройшли співбесіди між представниками Російської Православної Церкви і Сербської Православної Церкви, присвячені темі: "Актуальні проблеми викладання релігії у світській школі". З боку Російської Православної Церкви з доповідями виступили голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків митрополит Волоколамській Іларіон і керівник сектора Основ православної культури Відділу релігійної освіти і катехізації Г.В. Демідов.

Тема викладання релігії у світській школі є однією з найактуальніших для обох Церков, оскільки безпосередньо зачіпає проблему збереження християнської ідентичності в сучасній Європі. Говорячи про ситуацію в Росії, митрополит Іларіон відмітив, що в процесі консультацій з державними органами, громадськими організаціями, а також зважаючи на зарубіжний досвід, пришли до висновку про необхідність перекваліфікації релігійного предмета в міждисциплінарний і культурологічний. У російському суспільстві тривають дискусії між прибічниками роздільного, за вибором, викладання релігійної культури в середній школі і його супротивниками. Розпорядженням Уряду Російської Федерації від 28 січня 2012 року передбачається введення викладання цього предмета в якості обов'язкового в усіх загальноосвітніх установах країни з 2012/2013 навчального року.

Представник Відділу релігійної освіти і катехизації Російської Православної Церкви у своїй доповіді "Взаємодія церковних і державних освітніх структур у викладанні Основ православної культури у школі" познайомив присутніх з практичною реалізацією проекту в різних регіонах Російської Федерації.

У своєму виступі протоієрей Віталій Тарасєв з Сербського боку, представив ситуацію з викладанням релігійних дисциплін у світських школах Сербії. Релігійно-моральне виховання дітей є невід'ємним конституційним правом сербських громадян. Розробка учбових програм і посібників з релігійних дисциплін, а також підготовка і атестація викладачів знаходяться в компетенції Священначалія Церкви.

Учасники II співбесід між представниками Російської Православної Церкви і СПЦ підкреслили важливість продовження двостороннього діалогу і проведення тематичних зустрічей на регулярній основі [2].

Співпраця двох церков активно супроводжується офіційними візитами між "керівниками Церков".

2 березня 2006 року в Патріаршій резиденції в Чистому провулку відбулася зустріч, нині покійного, Святійшого Патріарха Московського і всія Русі Алексія II з делегацією Сербської Православної Церкви, яка здійснювала візит в Росію. Делегація Сербської Православної Церкви прибула в Москву за дорученням Архієрейського Собору Сербської Православної Церкви, який відбувся в листопаді 2005 року. Мета візиту - донести до священначалія Російської Православної Церкви, а так само до Російського державного керівництва стурбованість Сербської Православної Церкви, викликану майбутніми переговорами про статус Косово, а так само у зв'язку з очікуваним референдумом по державному майбутньому Чорногорії. Ці теми обговорювалися в ході бесіди.

Митрополит Чорногорсько-приморський Амфілохій розповів Святійшому Патріархові Алексію про підсумки Міжнародної конференції "Держава і Церква у світі, що змінюється : пошук шляхів партнерства для вирішення сучасних проблем", що відбулася в 2005 році в місті Цетинье в Чорногорії, в якій брали участь представники Помісних Православних Церков, священнослужителі, політичні і громадські діячі, учені і богослови з 20 країн світу.

На завершення зустрічі сербські ієрархи виразили вдячність Святійшому Патріархові Алексію за те, що він акцентує зусилля, спрямовані на зміцнення міжправославної єдності, і вклад у вирішення проблеми Косова і врегулювання інших внутрішньоцерковних проблем [6].

2 квітня 2011 року митрополит Волоколамській Іларіон завершив поїздку в Сербію, яка проходила з 31 березня на запрошення Святійшого Патріарха Сербського Іринея.

Ранком 2 квітня голова ОВЦС вчинив Божественну літургію в монастирі Раковица в ім'я архангела Михайла, розташованому в передмісті Белграда. Митрополитові Іларіону послужили: представник Патріарха Сербського при Патріарху Московському і всія Русі єпископ Моравичській Антоній,

духовенство Сербської Православної Церкви, секретар ОВЦС по міжправославних стосунках священник Ігор Якимчук, референт голови ОВЦС ієродиякон Іоанн.

Голова ОВЦС, зокрема, відмітив видатні заслуги почилиого Патріарха у справі консолідації сербського народу у важкі для нього дні, коли Сербія піддавалася масованим бомбардуванням авіації НАТО. "Це був народний Патріарх. Він любив свій народ, і народ любив його. Свідомством тому була величезна кількість людей, що зібралися на його похорони", - підкреслив митрополит Іларіон [3].

Гострим є проблема в Косово. Серби, що мешкають в Косово і Метохії, стали заручниками великої геополітичної гри. При байдужому відношенні багатьох держав, вони вимушені жити в замкнених анклавів, випробовуючи щоденну тривогу у зв'язку з ворожим оточенням, свідомим свою безкарність. Тут ми бачимо кричущу несправедливість, подвійні стандарти і брехню політики, що декларує прихильність ідеалам гуманізму, захисту прав людини, і що закриває очі на те пекло, яке чинили екстремісти за підтримки своїх іноземних спонсорів [4].

Російська Федерація надає значну підтримку косовським сербам. Наприклад, за рішенням російської влади, були виділені кошти через ЮНЕСКО на відновлення зруйнованих храмів Косово. Ця ініціатива заслуговує усілякого схвалення. Робляться і інші дії, покликані полегшити положення сербів, які мешкають в Косово, зокрема - доставка гуманітарної допомоги [8].

Московський Патріархат незмінно підтримує позицію Сербської Церкви відносно статусу Косово. На міжнародній арені для захисту сербського населення краю багато що зробив Святійший Патріарх Алексій II. Зокрема, він присвятив цій темі значну частину свого виступу перед Парламентською асамблеєю Ради Європи в Страсбурзі в 2007 році.

Особливе місце в історії Сербської Православної Церкви займає Автономна Македонська Православна Церква. Самопроголошена Македонська Православна Церква, що входила до складу Сербської Православної Церкви на правах автономії, в 1967 році на церковно-народному соборі в Охриді проголосила автокефалію. Проте ні Сербська, ні інші Помісні Православні Церкви не визнали цього статусу. В результаті канонічне спілкування македонських єпископів з їх православними побратимами у всьому світі припинилося [9].

Переговори сербських і македонських архієреїв, що тривали багато років, в 2002 році увінчалися проектом договору про відновлення спілкування, який був підписаний в сербському місті Ніше. Проте згодом синод МПЦ відмовився схвалити цей документ, оскільки в ньому не згадувався автокефальний статус Церкви, а також не вживалася її назва.

Як відомо, Греція і низка інших країн не визнали конституційного найменування Республіки Македонії, яка в 1991, після розвалу Югославії, стала незалежною державою. У зв'язку з цим в ООН і ряду інших

міжнародних організаціях Македонія іменується КЮРМ(Колишня югославська республіка Македонія).[7]

Відповідаючи на питання членів грецької делегації, Патріарх Кирил підкреслив, що позиція Російської Православної Церкви в даному випадку залишається незмінною: Македонська Церква вважається канонічною частиною Сербської Православної Церкви.

Підводячи підсумки, двосторонніх стосунків між двома церквами, можна відмітити, що, багатократні взаємні візити діячів Російської і Сербської Православних Церков, обмін думками з найважливіших церковних питань, обмін святковими посланнями Предстоятелів Церков до Різдва Христову і Святій Пасхі, братські вітання з нагоди найважливіших церковних подій Церков-сестер, обмін церковними виданнями та ін. - усе це свідчить, що між обома Церквами не уриваються традиційні живі братські стосунки.

Список використаних джерел

1. Выступление посла России в Сербии А.В.Конузина на церемонии вручения Ордена Св.Саввы I степени 6 февраля 2012 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.ambasadarusije.rs/ru/pr/12_019.php
2. Журналы заседания Священного Синода от 30 мая 2011 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.patriarchia.ru/db/text/1498448.html>
3. Завершилась поездка митрополита Волоколамского Илариона в Сербию [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.mospat.ru/ru/2011/04/03/news39139/>
4. Патриарх Кирилл: Русский народ никогда не отвернется от косовских сербов [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.vz.ru/news/2012/1/30/557499.html>
5. Россия и Сербия: восемь веков истории [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://interaffairs.ru/read.php?item=7592>
6. Святейший Патриарх Московский и всея Руси Алексей II принял делегацию Сербской Православной Церкви [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.mospat.ru/archive/29955.htm>
7. Святейший Патриарх Алексей прокомментировал ситуацию вокруг Македонской Церкви [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://rusk.ru/st.php?idar=418611>
8. Святейший Патриарх Кирилл дал интервью сербской газете «Вечерние новости» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.mospat.ru/ru/2012/01/29/news57353/>
9. Сербская православная Церковь (Конспект лекций Киевской духовной Академии) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ricolor.org/europe/serbia/mp/7/>
10. Сношения Сербской и Русской Православных Церквей [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://klikovo.ru/db/msg/7592>

**РОЗВИТОК ДІАЛОГУ ТУРЕЧЧИНИ З ГРЕЦІЄЮ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ**

Поліщук С.,

*студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*

У 2010 році відносини Туреччини і Греції характеризувалися такими помітними явищами як інтенсифікація міждержавних контактів і створення Ради зі стратегічного співробітництва вищого рівня. Спроби двох сусідніх держав знизити гостроту історичних протиріч продовжилися і в 2011 році.

У своїй статті під назвою «Нова парадигма турецько-грецьких відносин у мінливій стратегічному середовищі», опублікованій на сторінках грецької газети «Катімеріні» 10 березня 2011 року, міністр закордонних справ Туреччини А.Давутоглу, що користується репутацією теоретика зовнішньої політики правлячої в Туреччині Партії справедливості і розвитку, запропонував відмовитися від ряду усталених стереотипів взаємного сприйняття.

На думку глави турецького МЗС, перешкоди на шляху розвитку турецько-грецьких відносин створюють такі стереотипи:

- Туреччина і Греція є форпостами Сходу і Заходу, а турецько-грецька кордон являє собою розділову лінію між Сходом і Заходом.

Подібний підхід несе в собі відбиток ідей орієнталістів дев'ятнадцятого століття, випускати з уваги той факт, що Османська імперія в чому увібрала в себе візантійську цивілізацію.

- Турецько-грецькі відносини відображають історичний розвиток ісламу і християнства.

Дане твердження, засноване на протиставленні, не враховує багатовіковий досвід мирного співіснування турків і греків в рамках єдиної держави. Неможливо заперечувати величезний вплив стамбульських греків-фанаріотів на османську адміністрацію, особливо, на організацію дипломатичної та торговельної діяльності в Османській імперії. Вселенська Патріархія, що знаходиться в Стамбулі протягом століть, вважається одним з історичних інститутів, які відігравали важливу роль в управлінні османським державою.

- Протиставлення двох народів один одному в процесі створення національних держав.

Спогади про минуле не повинні створювати перешкоди для майбутнього. У цьому сенсі показовий приклад М.Ататюрка і Е.Венізелоса, які змогли домовитися про майбутні відносини двох держав після трагічних подій греко-турецької війни.

- Між Туреччиною і Грецією існує стратегічне протиборство.

Уявлення про те, що зміцнення позицій однієї зі сторін може бути досягнуто за рахунок іншої сторони, сприяє взаємному відчуженню. У той

час як Туреччина і Греція, як ключові держави, розташовані в точці перетину балканського та близькосхідного регіонів, можуть стати піонерами нової форми співробітництва та створення зони процвітання в Середземномор'ї [1].

Міністр закордонних справ Туреччини також визначив основи нової парадигми турецько-грецьких відносин:

1. Загальне розуміння історії заради майбутнього.

Загальна історична спадщина і культурне взаємовплив народів Туреччини та Греції виключають штучне віднесення історії двох держав до східного чи західного світу. Необхідна концепція спільної історії. Неможливо зрозуміти османську історію, не вивчаючи історію Візантії, від якої османи успадкували поліетнічне суспільство, що говорило на різних мовах. Подібним чином, для повного уявлення про грецької історії потрібне знання османської історії.

2. Зразок міжконфесійного діалогу.

Туреччина і Греція, що володіють багатою культурною спадщиною, можуть стати прикладом міжконфесійного діалогу, здатного внести вклад у розвиток діалогу між релігіями не тільки в регіональному, але і в глобальному масштабі.

3. Нове розуміння «сусідства».

Необхідно мобілізувати інтелектуальні ресурси для пошуку вирішення застарілих проблем. Гіркі спогади про події після першої світової війни обмін населенням як і раніше живі у свідомості турків і греків. Для подолання цього негативного спадщини минулого слід заохочувати розвиток контактів між двома народами. Мета полягає в досягненні максимального рівня співпраці, відповідного проголошеної Туреччиною зовнішньополітичної стратегії «нуль проблем із сусідами».

4. Врегулювання невирішених проблем в Егейському морі.

Тільки мирні засоби допустимо використовувати при вирішенні існуючих проблем, за які обидві держави несуть історичну відповідальність перед майбутніми поколіннями. Егейське море повинне перетворитися в «море дружби і співробітництва між двома країнами».

5. Вироблення спільних ініціатив в рамках Європейського союзу, Середземноморського союзу, Організації чорноморського економічного співробітництва [2].

Врегулювання кіпрської проблеми буде сприяти не тільки поліпшенню турецько-грецьких відносин, а й стабілізації Східного Середземномор'я. Туреччина і Греція, як держави-гаранти, повинні докласти зусиль для пошуку рішення і підготовки громадської думки [3].

Дійсно, зовнішньополітична стратегія «нуль проблем із сусідами» і прагнення Туреччини до посилення своїх позицій у регіонах, на стику яких вона розташована, сприяють розробці нових підходів до турецько-грецьких відносин. Однак вантаж неврегульованих спорів продовжує викликати тертя між Туреччиною і Грецією. Болючою точкою турецько-грецьких відносин залишається Кіпр з невизнаної Турецької Республікою Північного Кіпру в північній частині острова. Періодично загострюється полеміка з егейської

проблематики: питання розділу шельфу, повітряних і морських кордонів між двома країнами викликають напружені дискусії. Греція стверджує, що відповідно до Конвенції ООН з морського права вона має право розширити свої територіальні води на 12 морських миль, проти чого заперечує Туреччина, не ратифікувала конвенцію. Крім того, Греція регулярно звинувачує Туреччину в тому, що турецькі військові літаки і судна порушують повітряний і морський простір Греції [4].

Спроби нормалізації турецько-грецьких відносин тривають з перемінним успіхом вже більше десяти років: з тих пір, як був пережитий кризу, пов'язану із затриманням лідера Робочої партії Курдистану А.Оджалана в грецькому посольстві в Кенії. Перш за все, потепління у відносинах виразилося в поживленні торгово-економічних контактів: за період з 2000 по 2010 рр.. обсяг торгового обороту між Туреччиною і Грецією збільшився з 870 млн до 3 млрд доларів.

Отже, важко очікувати, що врегулювання протиріч що накопичилися і зближення часом діаметрально протилежних позицій може відбутися досить скоро. Однак очевидно, що теоретичні побудови та історичні екскурси грають свою роль, вирішуючи завдання по формуванню психологічної атмосфери, в якій можлива підтримка і розвиток діалогу.

Список використаних джерел

1. Свистунова И. А. К вопросу об отношениях Турции с Грецией [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/06-04-11a.htm>
2. Aiten Gundogdu. Greek-Turkish Relations in a Period of Transformation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://meria.idc.ac.il/journal/2001/issue1/jv5n1a8.html>
3. Muzaffer Vatansever. Turkish-Greek relations: One step forward, two steps back [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-greek-relations-one-step-forward-two-steps-back-2011-05-01>
4. И.С. Берг. Список Эрдогана: неоосманские амбиции в контексте сомнительной истории успеха [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/05-11-11a.htm>

УДК 339.9(510:94)(043)

**CONTEMPORARY STAGE OF THE CHINESE-AUSTRALIAN
ECONOMIC RELATIONS**

Polishchuk V.,

Master degree student of international relations, Mariupol State University

The relevance of research of Australian-Chinese relations is due to the fact that China is one of constant trade and economic partners of Australia and its components must be considered to represent the Chinese strategy in the Asia Pacific region. At the present stage, the attention to the history of Australia is due, above all, increasing the country's position in the Asia Pacific region. Australia is the largest developed country in the southern Pacific.

China is rising in importance for Australia economically. What does this mean for bilateral relations? Not what some people-including very influential, serious Australians-seem to think. There is nothing about China's economic rise that gives it effective leverage over Australian foreign and defense policy or that necessarily supplants American leadership in the Asia-Pacific over the long term. The growth and extent of Sino-Australian economic ties is impressive. From 2001 to 2010, according to Chinese data, the PRC's overall trade volume increased a dramatic 5.8 times. Sino-Australian trade volume surged 9.8 times. The bulk of the gain came from Australian exports to China, which skyrocketed from \$5.4 billion in 2001 to \$60.9 billion in 2010. According to Australian data, the PRC is now Australia's largest trade partner by far, accounting for nearly one-fifth of goods trade. Australia runs a sizable trade surplus with China. Iron ore is the core. China spent almost \$80 billion on ore in 2010, and almost 40 percent of that came from Australia. Iron ore comprised about half of Australia's total exports to China [2].

Investment numbers are less well known but also impressive. China's cumulative foreign direct investment in Australia is unremarkable. However, when equity investment is included, recent years have seen heavy Chinese concentration on Australia. The Heritage Foundation's China Global Investment Tracker puts Australia as the top Chinese non-bond investment destination at \$34 billion from 2005 to 2010. This is comparable to the total for Europe and considerably more than the U.S. received, despite Australia's far smaller population and comparatively small gross domestic product [1].

The most famous transaction is Chinalco's two-stage \$14.3 billion investment in Rio Tinto, which involved but was not limited to iron ore. Chinese acquisitions of stakes in Australian coal have exceeded \$5.5 billion since 2005. Other sectors have included natural gas and shipping [3].

Trade and investment enable Australia to share the wealth created by the PRC's rapid growth. Partly buoyed by Chinese demand-but also partly attributable to 25 years of Australian economic reform-Australia saw only one quarter of economic contraction during the financial crisis. It had no trough from which to recover. Growth in 2010 was a reasonable 2.7 percent, and unemployment was an enviable 5.1 percent. Using nominal exchange rates, Australia ranks as the world's

sixth richest country. Correcting for purchasing power and excluding micro states, it ranks near the top 10 in average income.

Tourism is also growing in both directions. China is likely to become number one in terms of the number of arrivals and their expenditure within a few years. Chinese ‘visitors’ now spend more nights in Australia than arrivals from any other country. A critical policy issue for Australia in this sector is the treatment of air transport services between Australia and China. Australia has committed itself to the ‘ultimate objective’ of an open-capacity arrangement with China but currently capacity levels are capped. These have increased from 14,500 seats a week in 2010 to 18,500 in March 2011, and 22,500 in February 2012. A more liberal approach to aviation will be important, also because of the scope to offer services beyond China to Europe [5].

An important feature of the bilateral relationship is the movement of people. In 2006, the Chinese became the largest Asia-born group in Australia, accounting for one per cent of the population. Migrants from China are found in the top-three occupational categories in terms of skills (managers and professionals), underlining the extent to which students from China in Australia transfer to permanent residence. A critical policy response in Australia, that had become an impediment, was the treatment of international student visas. Migration risk — the risk that people arriving in Australia will not abide by the conditions of their visa — has been driving policy on visas. The concern was that people apparently arriving for one purpose, such as study, might actually have in mind another goal, such as work or settlement. Following the Knight Review of these policies a number of changes have been made to speed up processing times, reduce the financial requirements and make it easier to work. Research by Philippa Dee shows student flows are highly sensitive to these regulatory matters and it will be important to monitor future students in response to these changes [4].

It is underappreciated that economic ties with China bring risks. The obvious one for Australia is commodity dependence. Iron and coal are by far the country's biggest exports, the top 10 goods exports are commodities, and only education and tourism crack the top 10 when services are included. Iron dominates trade with China, and coal is about equal in value to all services exports to the PRC. Chinese demand for fossil fuels will continue to rise, and demand for metals is hardly going to collapse. Rapid export gains for Australia, though, cannot last and may fade relatively soon. The PRC's steel sector suffers from gross overcapacity and must contract, hitting iron and coal. Australia can supply China with a great deal of natural gas, but it faces considerable competition and has already lost a large gas deal with China [2].

It is possible that Chinese demand for consumer goods will soar over the next decade. However, Australia is in a poor position to take advantage of this. The economy is now heavily skewed toward resources, and even if capital and labor could shift to finished goods, transport costs give China's market edge to Japan and Korea.

Another possibility seems to get little attention in Australia: The PRC's seemingly unstoppable climb may end in a protracted stall. This is, of course, what happened to Australia's second largest trade partner, Japan [1].

There are multiple similarities between Japan in 1991 and China in 2011: size, export prowess, commodity needs, long-term growth threatened by sharply weakening demographics, and declining return to capital due to continued attempts at short-term stimulus. China also faces sharp environmental deterioration-the economic returns from labor, capital, and land all signal an end to the PRC's rapid growth. So Australia is making money hand over fist by selling natural resources to China-hats off. The relationship benefits tens of millions of individuals in both countries. Why does it follow in this mutually beneficial relationship that the seller must accommodate political pressure from the buyer? That certainly does not appear to be what has happened in global oil markets for the past 35 years [5].

Thereby, sino-australian relations refers to the relations between the Australian Commonwealth and the People's Republic of China. The relationship between China and Australia have grown considerably over the years. Both countries are actively engaged economically, cultural and politically which spans different organizations such as APEC, East Asia Summit and the G20.

Today, China is Australia's largest trading partner. China has one of the largest foreign reserves in the world and the financial capital which Australian mining companies has made used of to invest in energy and mineral exploration for exports to meet China's insatiable hunger for economic development, energy demands and infrastructure development.

Used sources list

1. China country brief [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dfat.gov.au/geo/china/index.html>.
2. Australia-China Relationship Overview [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.china.embassy.gov.au/bjng/relations1.html>.
3. The Australia-China Relationship Today [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.foreignminister.gov.au/speeches/2009/090324_aust_china_relationship.html.
4. Political and economical levels of Australian-Chinese relations [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://essaysreasy.org/articles/political-and-economical-levels.html>.
5. Trade and Investment [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.china.embassy.gov.au/bjng/relations2.html>.

Стецюк К. С.,

*студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Донецького національного університету*

Перетворення Китаю на початку ХХІ ст. на одного з ключових гравців на міжнародній арені докорінно вплинуло на розклад геополітичних сил. Китайська Народна Республіка, за підсумками 2010 р., стала другою світовою економікою і впевнено просувається до статусу економічного лідера. Хоча КНР відверто пропагує стратегію «мирного розвитку» як варіант ненасильницького отримання статусу великої держави, китайська амбіційність, прагматизм і самовпевненість викликають у США побоювання стосовно непорушності їх світового лідерства.

Американо-китайські стосунки є одними з найважливіших двосторонніх зносин у світі між єдиною і потенційною наддержавою, оскільки вони істотно впливають на динаміку міжнародних відносин в Азійсько-Тихоокеанському регіоні і в світі в цілому. Хоча Китай наразі штучно стримує себе, щоб не допустити «перегріву економіки» і «фальстарту», динамічний розвиток політико-економічного потенціалу КНР є значним викликом зовнішньополітичній стратегії і міжнародним позиціям США. Нагальною проблемою є те, як Америка може зберегти статус найвпливовішої і наймогутнішої держави світу, коли Китай фактично «наступає на п'яти» і «дихає у потилицю», намагаючись здійснити наполегливе і поступове витиснення США з «нагрітого» першого місця.

Зростання економічного і політичного впливу КНР як на регіональному, так і на глобальному рівні викликало пожвавлення дискусій з питань формування зовнішньополітичної стратегії США щодо Китаю у 90-ті рр. Дії адміністрації Дж. Буша-ст. засвідчили, що чіткої і послідовної стратегії розроблено так і не було. США були вкрай занепокоєні тим, що Китай надавав технології подвійного значення Лівану, Пакистану та Сирії і здійснював ядерні випробовування, проте у той же час пропонувалось продовжити для КНР статус найбільшого сприяння у торгівлі [1, с. 159].

Протягом першого терміну адміністрація Б. Клінтона зробила спробу дипломатичного наступу на Китай, використовуючи економічні важелі тиску. Політичною метою цієї кампанії була демократизація політичної системи КНР та її трансформація в бік ліберальної демократії, а економічною – отримання широкого доступу до ємкого китайського ринку. Однак азійські союзники Вашингтона не були зацікавлені в продовженні політики «стримування» Китаю, виходячи з власних національних економіко-політичних інтересів. Крім того, жорсткий курс міг би призвести до небажаного загострення проблеми Тайваню. Тому у період другого терміну президентства Б. Клінтона був вироблений підхід «конструктивного залучення» КНР до активної участі щодо конфліктогенних питань

міжнародного розвитку, який вважався проміжним варіантом між «стримуванням» і «умиротворенням» [4]. Варіант «китайської політики» Б. Клінтона сприяв виникненню системи взаємних компромісів і поступок між Пекіном та Вашингтоном.

У «Стратегії національної безпеки США», проголошеної за часів республіканської адміністрації Дж. Буша-мол., Китай розглядався, здебільшого, як потенційний суперник, а не партнер. Незважаючи на запевнення США у тому, що вони «вітають появу сильного і мирного Китаю» [7], впроваджувалось «стратегічне оточення» КНР, справедливо розцінене керівництвом КПК як стратегія агресії. Лише у 2005 р. відбулася трансформація даного підходу у стратегію «відповідального акціонера», яка видавалася адміністрації Дж. Буша-мол. більш миролюбною. Вона пропонувала «добровільно-примусове» залучення Китаю в існуючу систему міжнародних відносин у якості «утримувача акцій», чиї інтереси пов'язані з міжнародним бізнесом [8]. Однак реалізація цієї стратегії стикалась із прагненням КНР зберігати відносну «свободу рук» у рамках як двостороннього, так і багатостороннього співробітництва.

Отже, стратегію США щодо Китаю після закінчення «холодної війни» можна охарактеризувати як кидання з однієї крайнощі в іншу, своєрідну «чехарду» стратегій стримування і залучення у різноманітних варіаціях із неодмінним збереженням елементів глобального лідерства США.

В умовах світової фінансової кризи і усвідомлення недоліків політики Дж. Буша-мол., нова адміністрація Б. Обама окреслила більш лояльний підхід до відносин з Пекіном, хоча і не вийшла за рамки второваного шляху попередньої адміністрації. Цей підхід отримав назву «стратегічне запевнення» [2] і поставив у центр відносин вже не проблеми демократії, дотримання прав людини і навіть військової модернізації Китаю, а передусім торговельні і безпекові питання. Усіляко підкреслюється взаємозалежність економік та прагнення США вбачати у Пекіні партнера в обмін на спільну боротьбу з фінансовою кризою і глобальними проблемами. Факт зростаючої військової могутності КНР визнається, але порівняно з військовими витратами самих США на даний момент не розглядається як загроза їх військовому домінуванню [6].

Безсумнівним здобутком підходу стала інтенсифікація взаємних візитів; функціонування модернізованого Стратегічного і економічного діалогу між Китаєм і США на вищому рівні з метою обговорення широкого кола питань регіональної і глобальної безпеки та економічних розбіжностей; винесення в центр уваги двостороннього співробітництва питань регулювання торговельних відносин, нерозповсюдження ядерної зброї та зміни клімату. Також відбулася трансформація в бік пом'якшення особистої позиції Президента США щодо військового нарощування Китаю, протестів у Тибеті та заниженого курсу юаня. З іншого боку, США не збираються відмовлятися від поставок зброї Тайбею [4].

Національна військова стратегія США 2011 р. демонструє серйозне занепокоєння зростаючими можливостями Китаю щодо обмеження

діяльності США в західній частині Тихого океану з одночасним нарощуванням здатності обмеження дій не тільки в географічній площині, але і в космосі, і в кіберпросторі [6]. Проте складається стійке враження, що Вашингтон, по суті, не знає, як протистояти зростаючій силі Китаю. Виникають побоювання, що прагматичне керівництво КНР сприймає «стратегічне запевнення» як певну слабкість і поступку з боку США, тому вважає, що настав час для більш активного відстоювання національних інтересів. Зміна акцентів відображається також у новій Стратегії національної безпеки Білого дому 2010 р., приблизно одна чверть якої присвячена внутрішній політиці США [5]. Зосередженість на вирішенні внутрішніх проблем є похвальною, але вона може призвести до недбалості у «китайському напрямку» і надмірної самовпевненості. На порядку денному все одно залишаються питання «ресурсного меркантилізму» Китаю, дисбалансу у двосторонній торгівлі, відсутності прозорості у військовій модернізації КНР. Крім того, з приходом до влади на Тайвані партії Гоміньдан, Вашингтону буде складніше використовувати «тайванську карту» в торгу із Китаєм. США варто постійно «тримати руку» на пульсі змін та шукати нові ефективні інструменти, які можна було би протиставити зростаючій могутності Китаю. Сучасний підхід є досить виваженим і гнучким, але йому бракує рішучості і потенційно загрожує занадто глибокий «прогин» під КНР і жертвування довгостроковими інтересами заради вигоди у короткостроковій перспективі.

Перед США постає досить складне завдання: їм треба втілювати у життя таку стратегічну лінію щодо КНР, яка, з одного боку, сприяла би збереженню американського глобального лідерства і провідних позицій у світі, а з іншого – уміло пристосовувала би «китайський чинник» на користь власних інтересів. Без розуміння правил китайської гри це завдання видається неможливим. Сьогодні керівництво Піднебесної однозначно виходить із суто реалістичних та прагматичних міркувань і вимушено рахуватися з домінуванням США, доки Америка демонструє готовність і – головне – спроможність домінувати [4]. Проте це зовсім не означає неминучості нового витка конфронтації. Так, Г. Кіссинджер стверджує, що засновані на співробітництві відносини між США і КНР необхідні для глобальної стабільності і миру, їх не варто перетворювати на антагоністичну гру [3]. Вашингтон потребує взаємодії з Китаєм, і китайський чинник не варто ігнорувати або недооцінювати. У нових умовах виникає можливість застосування ефективного комплексного підходу, який поєднає стратегію «конгейджмент» (стримування + залучення) і «стратегічне запевнення», аби зберегти і продовжити американське глобальне лідерство.

Компонент стримування має проявлятися у вигляді: а) військової переваги Америки в АТР для постійного нагадування Китаю про збереження статус-кво і балансу сил в регіоні; б) продовження надання допомоги Тайваню для зміцнення його обороноздатності; в) проведення невійськових заходів з розповсюдження м'якої сили у Південно-Східній Азії; г) зміцнення військово-політичного союзу з Японією, збільшення ролі Індії як

контрбалансир Китаю; можливого тиску на Пакистан і М'янму; д) контролю над шляхами постачання до КНР енергоресурсів. Компонент залучення передбачає: а) взаємодію з Китаєм у боротьбі з тероризмом, злочинністю, «неспроможними режимами», бідністю, глобальним потеплінням, виснаженням ресурсів тощо; б) спільне подолання наслідків фінансової кризи; в) більшу прив'язку китайських інтересів до міжнародного бізнесу. Компонент запевнення полягає у тому, щоб: а) вітати піднесення Китаю в обмін на його підтримку з широкого спектра проблем; б) не здійснювати тиск на Китай як на найбільшого порушника прав людини; в) перенести акцент з ревальвації юаня на питання надійності американських цінних паперів; г) визнати неможливість примусової демократизації Китаю шляхом зовнішнього тиску.

Обидві країни мають переслідувати свої внутрішні імперативи, співпрацюючи там, де це можливо, і пристосовуючи свої відносини таким чином, щоб звести конфлікт до мінімуму. США корисно взяти до уваги той факт, що «тільки Китай здатний стримувати Китай». Відбулася би визначна кульмінація, якщо, через сорок років після відновлення зносин у 1971 р., КНР і США змогли би поєднати зусилля з тим, щоб не «розбурхувати» світ, а «будувати» його.

Список використаних джерел

1. Шевчук О.В. Китай у зовнішньополітичній стратегії США (1990-ті – 2000-ні рр.) // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Т.131. – Вип. 118. – Політичні науки. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. – С. 157-162.
2. James Steinberg: Speech on Administration's Vision of the U.S.–China Relationship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.humanrights.gov/2011/04/05/james-steinberg-speech-on-administrations-vision-of-the-u-s-china-relationship/>.
3. Kissinger H. On China. – New York: The Penguin Press, 2011. – 586 p.
4. Lawrence S., Lum T. U.S.–China Relations: Policy Issues. March 11, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41108.pdf>.
5. National Security Strategy. May 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.
6. The National Military Strategy of the United States of America. 2011. Redefining America's Military Leadership [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jcs.mil//content/files/2011-02/020811084800_2011_NMS_-_08_FEB_2011.pdf.
7. The National Security Strategy of the United States of America. September 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/USnss2002.pdf>.

8. Zoellick R. United States Urges China To Be Responsible World Citizen [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news.findlaw.com/wash/s/20050922/20050922120813.html>.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

УДК 323.174 (477) (045)

РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК КАТАЛІЗАТОР СЕПАРАТИСТСЬКИХ РУХІВ

Рябінін Є. В.,

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики Маріупольського державного університету*

В контексті суспільно-культурного виміру слід відзначити, що регіоналізм є одним з найопасніших для єдності будь-якої країни, оскільки цей вимір формує у мешканців регіону надмірне та зухвале ставлення до мешканців інших регіонів, тобто вони вважають свою культуру, свої цінності, інтереси та бачення моделі розвитку країни вірними та кращими, а отже, автоматично виникає конфлікт регіонів по лінії цього виміру.

Слід зазначити, що важливим буде розглянути в межах цієї статті поняття та феномен «ідентичності», яке, на нашу думку, грає одну з головних ролей при розвитку процесів регіоналізму.

Поняття ідентичність у політології і суміжних сферах наукового пізнання утвердилося порівняно недавно, у другій половині ХХ століття. Стрімко увірвавшись у науковий простір, воно справило ефект революціонізуючого чинника і відтоді виступає як одна з виразних домінант у науковому, політичному, публіцистичному дискурсах.

Зазвичай терміном «ідентичність» позначається культурна норма, яка відображає емоційні реакції спільнот та індивідів, тим чи іншим способом інтерпретуючи оточуючий світ і своє місце в ньому. У психології особи ідентичність людини визначається як стійке «Я», внутрішнє усвідомлення себе як члена певної спільноти. У соціальному сенсі ідентичність має вигляд найбільш значущих політичних, культурних, релігійних та інших орієнтацій, якими детермінована мережа зв'язків людини з групами, інститутами, ідеями тощо [1, с.33].

Як пише в своїх працях відомий психолог Еріх Фромм, прийнято вважати, що проблема почуття ідентичності є чисто філософською та має відношення лише до нашого розуму та мисленню. Насправді це не так. Потреба в почутті самоідентичності виникає з умов людського буття та в свою чергу слугує джерелом найбільш сильних прагнень. Оскільки при відсутності почуття «Я» неможливо зберегти душевне здоров'я, людина повина робити аби що задля того, щоб знайти це почуття. Саме ця потреба приховується за пристрасним прагненням досягнути суспільного положення та разом із цим не відрізнятися від інших, причому іноді воно виявляється

навіть сильнішеб а ніж потреба в фізичному виживанні. Що може бути більш явним, а ніж готовність людей ризикувати своїм життям, відмовитися від кохання, втратити свободу заради приналежності до стада, заради подібності з іншими та отримання таким чином почуття ідентичності, нехай ілюзорного [3, с.63].

У політичному дискурсі ідентичність зазвичай постає як наслідок процесу усвідомленого самоототожнення індивіда чи групи із прийняттям у тому чи іншому середовищі зразками поведінки, що формуються на основі певних ціннісних систем і визначають характер і спрямованість процесів соціалізації та інтеракцій. Тут також слід додати, що ідентичність також визначає політичні уподобання, які формуються за принципом «свій-чужий». Історія українських виборів свідчить про те, що виборці регіонів голосують не за програми чи якійсь концепції, вони голосують проти представників регіональних еліт, які вони вважають ворожими для себе [1, с.34].

Фахівці розрізняють кілька рівнів ідентичності. На першому рівні перебуває базова ідентичність – у це поняття вкладається особистісне самовизначення. На другому розташована система соціокультурних ідентичностей – вікових, професійних, гендерних, етнічних, національних тощо. Третій рівень становлять цивілізаційні, транснаціональні, глобальні [1, с.36].

Питання ідентичності та її вплив на мешканців того чи іншого регіону або нації в цілому розглядав в своїх працях відомий американський політолог С.Хантінгтон. Так у своїй праці «Хто ми?: Виклики американської національної ідентичності» він відзначає: «... ідентичність - самосвідомість індивіда або групи. Вона являє собою продукт самоідентифікації, розуміння того, що ви чи я володіємо особливими якостями, що відрізняють мене від вас і нас від них. Ідентичність співвідноситься з образами індивідуальності і самості, відтворюваними актором, і формується завдяки взаєминам людини із значущими персонажами з його оточенням. Ідентичність важлива тому, що вона визначає поведінку людини» [2, с.56].

В контексті проблеми регіоналізму в якості сепаратистських рухів, на перший план виходить поняття «територіальна ідентичність».

Поняттям «територіальна ідентичність» охоплюється комплекс ідентифікацій, що мають у своїй основі просторові ознаки. У цьому комплексі простежується кілька рівнів – макрорегіональний, національний, етнічний, регіональний, локальний. Самоідентифікація з територією завжди має ієрархічний характер: людина відчуває себе водночас мешканцем певного макрорегіону (європеєць), певної країни (громадянин України), певного етносу (українець), певного регіону (галичанин), певного міста чи села (львів'янин). Причому ієрархію ідентитетів кожна людина вибудовує для себе сама [1, с.43].

На нашу думку, говорячи про ідентичність в політичному аспекті, слід виділяти чотири рівня ідентичності:

1. регіональний – ідентичність себе як мешканця певного регіону країни (наприклад, мешканець Донбасу);

2. національний – ідентичність себе як громадянина країни (наприклад, громадянин України);

3. континентальний – ідентичність себе як мешканця якогось континенту (наприклад, мешканець Європи);

4. цивілізаційний – ідентичність себе як представника тієї чи іншої цивілізації.

Територіальну чи регіональну ідентичність часто розглядають у контексті соціальної (політичної, субетнічної, культурної) ідентичності, і такі підходи можна зрозуміти, оскільки в якійсь частині регіональна ідентичність входить в усі ці сфери людського буття. Приймаючи до уваги той факт, що в деяких випадках на території окремих регіонів, які тяжіють до сепаратизму, мешкають представники конкретного етносу, а отже постає питання не лише регіональної, а етнічної ідентичності [1, с.54].

Взаємозв'язок регіональної й етнічної ідентичності настільки тісний, а прояви впливу на суспільне життя настільки споріднені, що часто їх розглядають у комплексі, аж до конструювання «гібридного» поняття «етнорегіональна ідентичність» [1, с.60].

Особливість регіональної ідентичності – висока питома вага в ній культурної складової. При цьому йдеться не стільки про стійкість культурної традиції, скільки про своєрідність політичної, управлінсько-організаційної, бізнесової культури [1, с.64].

Регіональна ідентичність – це такою ж мірою історично сформований духовний конструкт, як і сконструйований ідеологічний продукт і мобілізаційний інструмент [1, с.65].

Приймаючи до уваги приклад України, в якій проблема регіоналізму є вкрай важливою, етнорегіональна політика, яка є виваженою та концептуально обгрунтованою здатна знівелювати проблеми регіоналізму, якщо розглядати його як синонім сепаратизму того чи іншого регіону.

Отже, як неодноразово підкреслював автор цієї статті у своїх наукових дослідженнях, вирішення проблеми регіоналізму є вкрай важливою з точки зору протидії можливості стати каталізатором сепаратистських рухів у будь-якій державі. Керівництво країни, в якій спостерігається чітко виражена проблема із етнорегіональною ідентичністю, у тісній співпраці із науковцями повинно розробляти та реалізовувати концепцію етнорегіональної ідентичності задля попередження конфліктів між регіонами, які можуть призвести навіть до розколу країни. Як показує практика, недостатній рівень уваги до цієї проблеми, призив до міжетнічних війн, воєнних конфліктів та розпаду країн.

Політики та політичні сили України використовують фактор регіоналізму під час своїх передвиборчих програм, ускладнюючи відносини між регіонами, закладаючи проблемний фундамент під майбутнє української держави. Таким чином, слід зауважити, що політики на сучасному етапі розвитку країни не повинні торкатися цього питання, оскільки воно повинно стати предметом для дискусій та вирішення саме науковців.

Список використаних джерел

1. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л.П.Нагорна – К.:ІПГЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
2. Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С.Хантингтон – М.:АСТ МОСКВА, 2004. – 635 с.
3. Fromm E. The sane society / Erich Fromm – New York: Holt, Rinehart and Winston. – 1955. – 370 pages.

УДК 323.1 «312» (043)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

Северінова О. Б.,

*аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Визначення мультикультуралізму має чимало змістовних варіацій. В узагальненому розумінні – це політика, спрямована на розвиток та збереження культурних відмінностей. Фактично мультикультуралізм - це культурний плюралізм, соціально-політичний феномен, який характеризує можливість співіснування в межах однієї країни багатьох культур, жодна з яких не є панівною. Він є і повинен залишатися засадничим принципом політики у полікультурному суспільстві, який ґрунтується на відповідних світоглядних позиціях і практичних діях, орієнтованих на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного розмаїття, політичного, ідеологічного, релігійного та іншого.

Оскільки всіх громадян поліетнічного (полікультурного) суспільства називають нацією (за політичною теорією), то мультикультуралізм можна вважати ідеологією цієї нації, яку деякі дослідники визначають як націоналізм нового типу.

І хоча ідеї мультикультуралізму здобули багато прихильників, нині він дедалі частіше стає предметом спорів. Р. ле Коадік вважає, що основний розкол у суперечці між прихильниками і противниками мультикультуралізму пролягає по лінії розмежування прав людини і пріоритетних цілей спільноти. Тому серед дослідників мультикультуралізму можна виокремити дві групи, які конкурують між собою, - лібералів і комунітаристів.

Перші вважають, що людина повинна вільно і самостійно визначати власне розуміння життя, звільнитися від різних норм і приписів. Спільнота важлива тільки як складова добробуту індивідів. Другі не визнають незалежності індивіда, апріорі вбудованого у систему соціальних ролей і відносин. Комунітаристи вважають людину продуктом соціальних практик. Особиста свобода призводить до розвалу спільноти, до завдань якої входить підтримка рівноваги між особистим вибором і захистом колективного

способу життя шляхом обмеження шкоди, яку перший може завдати другому [1].

Вирішити питання протистояння протилежних традицій у розумінні мультикультуралізму, як і суперечки щодо протистояння культурної ідентичності та «спільноти спільнот» навряд чи можливо, дослідники пропонують поєднувати їх кращі здобутки. Одним з варіантів такого поєднання є концепція паралельного існування декількох ідентичностей.

Незважаючи на різні погляди, вирішення питань полікультурного життя – пріоритетна мета етнополітики тих націй, перед якими, як зазначає В. Бімен, не стоїть питання, бути їм мультикультурними чи ні. «Так, людина може бути добрим прихожанином, активним членом релігійного угруповання (і вважати це особливо значущим для свого способу життя) і водночас поділяти більш масштабні політичні й громадянські ідентичності своїх громадян чи навіть вважати себе громадянином Європи і при цьому належати до якої-небудь мережевої організації, яка об'єднує людей у всьому світі, наприклад, до «Грінпісу» або «Друзів Землі» [2, с. 234]. Відтак однією з актуальних сучасних тенденцій можна вважати можливість формування множинних і взаємодоповнюючих ідентичностей, тобто їх плуралізацію, що впливає на розуміння людьми специфіки міжкультурних відносин та відповідно можливостей запобігання конфліктам та проявам етнічної і національної дискримінації.

Водночас, якими б суперечливими не були погляди прихильників різних підходів, вони суголосні в одному: мультикультуралізм більше за інші ідеології відповідає сучасному розумінню і вимогам цивілізованого демократичного співжиття, тому в будь-якому випадку повинен бути реалізований у внутрішній і зовнішній політиці розвинених країн.

Серед негативних наслідків мультикультуралізму можна визнати: загрозу національно-державній єдності, що може спровокувати регіонально-територіальні протистояння та розмежування; негаразди у процесах асиміляції, інтеграції та консолідації навколо національної ідеї та спільних цінностей; спрямованість проти культури титульної нації, яку прагнуть зрівняти у становищі з недомінуючими культурами; суб'єктивне перебільшення представниками нетитульного етносу чи релігійної групи наслідків суспільної доцільності, необхідності застосування державно-політичного примусу, негативних наслідків свого «підлеглого» становища, що проявляється в заявах про соціальну несправедливість, нерівний розподіл ресурсів; акцентуацію на проблемах інокультурних спільнот, пріоритетному вирішенні їх проблем, включаючи різні пільги і квотування тощо, що, у свою чергу, проковує протистояння і соціально-політичну напругу в гетерогенному суспільстві.

До стабілізуючих чинників мультикультуралізму відносять такі, як: по-перше, різні етнічні та конфесійні групи мають можливість (аби мали бажання) вносити у свідомість представників своїх спільнот позитивні установки щодо системи владних відносин, адміністративно-територіального устрою, законів, традицій тощо конкретної держави; по-друге, представники

етнічних та конфесійних спільнот можуть «підказати» суспільству певні правила комунікації, виконання яких забезпечуватиме злагоду, стабільність і безпеку як у внутрішньому житті країни, так і на міжнародному рівні; по-третє, у випадку загострення соціальних суперечностей лідери відповідних конфесійних та етнічних спільнот можуть спрямувати невдоволення своїх представників у русло мирного вирішення конфлікту, запропонувати найбільш прийнятні шляхи для досягнення порозуміння і компромісу [3]; по-четверте, розвиток та підтримка етнокультурних спільнот забезпечують не лише культурне розмаїття світу, а й сприяють інкорпорації їх кращих здобутків у національну культуру.

Тому дослідники пропонують декілька варіантів вирішення сучасних проблем мультикультуралізму в межах різних підходів.

По-перше, культурна свобода, яка передбачає існування традицій на основі універсальних демократичних цінностей, оскільки інколи традиції і звичаї представників окремих спільнот суперечать загальноцивілізаційному розумінню прав і свобод людини і громадянина. Культурна свобода, зазначає індійський економіст, лауреат Нобелівської премії А. Сен, - це надане індивіду право жити й існувати відповідно до власного вибору, маючи реальну можливість оцінити інші варіанти, тобто рефлексивність і прагнення до особистої автономії. Людина сама свідомо приймає рішення, в якій культурі їй перебувати. Таке розуміння культурної свободи переформується з популярною концепцією транскультури М. Епштейна, що характеризує здатність людини одночасно засвоювати культурні традиції та досвід різних країн.

По-друге, мультикультурна освіта, яка передбачає розуміння людиною, що деякі елементи її культури – історичні особистості, мистецтво, предмети побуту - стають спільним культурним надбанням [5].

По-третє, автономія- перерозподіл повноважень між центральною владою і автономним утворенням. Межі автономії жорстко не фіксуються і дають змогу вносити різні зміни. Необхідною умовою успіху автономії є атмосфера злагоди і доброї волі.

По-четверте, мультинація – концепт, розроблений у ХІХ ст. який ґрунтується на ідеї відокремлення нації від держави і перегляді принципу права на самовизначення, що відповідає ідеї денаціоналізованої держави, нейтральної щодо національних груп. Політична організація з однаковим успіхом може адаптуватися до національного плюралізму і наднаціональної інтеграції. Принцип мультинації передбачає перетворення вільно вираженої волі індивіда на джерело права, індивід не замкнений у встановлених національних межах, які визначають його лояльність до держави [1].

До проектів, які можуть прийти на зміну сучасним різновидам мультикультуралізму, можна віднести і популярний останнім часом проект sandwich-цивілізація, що одночасно уособлює мультикультуралізм та національно-культурну автономію. Суспільство перетворюється на конфедерацію автономних спільнот, які не проникають одна в одну [4].

Загалом мультикультуралізм може трансформуватися і в нову світову ідеологію – політику, яка в умовах глобалізації спрямована на політичну, економічну та культурну інтеграцію представників різних світових спільнот на основі міжкультурного діалогу як складової глобальної політики з метою створення ефективної системи забезпечення прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Коадик ле Р. Мультикультуралізм / РонанЛеКоадик [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.eawarn.ru/pub/Pubs/DialogueMulticulturalism/02_Multiculturalizm.
2. Шварцменталь Дж. Идеология и политика /Джон Шварцменталь. – Харьков: Гуманитарный центр, 2009. – 312 с.
3. Гаджимирзаев М. М. Этноконфессиональная толерантность как фактор обеспечения мира и безопасности на Северном Кавказе / М. М. Гаджимирзаев // Дисс... канд. полит. наук. – Ставрополь, 2003. – 202 с.
4. Эпштейн М. Новый вид свободы – транскультура [Електронний ресурс]. – Режим доступа : [/www.veer.info/59/epst_tra.html](http://www.veer.info/59/epst_tra.html).
5. Українське суспільство 1992-2008: соціологічний моніторинг /За ред. В. Ворони, М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 656 с.

УДК 323.2.019.5(477)(043)

ЕСТЬ ЛИ БУДУЩЕЕ У НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ УКРАИНЦЕВ?

*Денисова А. Ю.,
студентка III курса специальности «Политология»
Донецкого национального университета*

«Люди, у которых не осталось повода для гордости,
начинают гордиться своей национальностью.

Э. Шопенгауэр

Люди всегда искали в себе что-то, чем бы они могли отличаться от остальных. И находя даже мелкий, незначительный повод для этого – активно заявляли о нём. Так американец, приезжая в Германию гордо «бьёт себя в грудь», в приподнятой интонации заявляя о своей национальности. Привить чувство патриотизма украинцам пока ещё не удалось. Приехав в ту же Америку, отечественный турист скорее заявит, что он русский, ну чтоб понятней было, ведь вряд ли рядовой гражданин Америки знает, что такое Украина и с чем её едят.

В эпоху глобализации проблема национальности для большинства цивилизованных стран теряет свою актуальность. В Германии большинство коренных граждан прежде всего считают себя европейцами, а уже после – немцами. У нас же – ситуация несколько иная. Кризис идентичности настал

после распада СССР, когда в обществе начали утверждаться двойные стандарты и выразительно очертилась каста привелигированных особ, которая формировалась из компартийных деятелей.[1] Ныне, западная часть нашей страны – считают себя украинцами, будущими европейцами, очень гордятся этим, и именно поэтому «гордо» едут в Польшу на заработки. Восточная же часть, не очень гордятся своей нацией, и едут покорять стройки и обслуживающую сферу России и Португалии. В частности жители Донбасса, внутри страны, очень гордятся только тем, что они из Донбасса, не более. А едины мы в том, что и те, которые патриоты, и те которые «не очень», не желают работать на благо своей страны, и едут искать более привлекательной судьбы, нежели здесь. Проблема национальной идентичности в Украине периодически всплывала в течении всей истории. Мы упорно желали отколоться от России. Теперь, проблема национальности искусственно культивируется политиками, когда им это нужно. Если бы не они, не было бы ни проблемы языка, ни проблемы нации. Ведь язык не может построить вокруг себя этнос. Так сложилось, что Восток думает по-русски, а Запад по-украински, и в этом нет ничего плохого, ведь мы прекрасно понимаем друг друга и свободно владеем обеими языками. В массовое изучение нужно запускать и английский, ведь это язык глобализации, которой, похоже, не избежать. В условиях глобализации многие государства потеряют свою национальную идентичность. Национальным напитком всех государств будет Кока-кола, национальным костюмом джинсы, национальной религией – вера в демократию. Это не есть хорошо. Меня всегда забавляли люди, для которых проблема национальности стояла на первом месте. Но я не за национализм, я за патриотизм, а грань здесь очень тонкая. Глобализация не должна коснуться всех сфер государства. Должна остаться хотя бы сама идея единого и неделимого государства, граждане которого должны строить его вместе.

Украинское общество склонно ещё и мифологизировать представление о европиеозации и глобальном мире. По мнению О. Андрейчука в массовом общественном сознании украинцев существует три мифа, стереотипа про Европу: её демонизация, идолизация, прагматизация.

Демонизация обусловлена духовными и интеллектуальными влияниями на украинский общественно-политический контекст московского видения в Европе врага. Этот стереотип нашёл в Украине положительную почву, ибо византийская духовность Руси всегда искала внешних врагов, наличием которых объясняла внутренние перепетии.

Европейская идолизация. Огромная часть украинцев после падения стен меж мирами, убедились, что мифы о Европе-враге – всего лишь удобный инструмент в руках политиков. Услышав, сказки о демократии украинцы сформировали себе новый миф: Европа благодетельница.

И третий миф. Прагматизация. Это осовремененный миф о движении в коммунизм. Многие наивно полагают, что все мы когда-то станем членами ЕС.[2]

Таким образом, не имея чёткого представления о том, что такое Запад – украинцы любят и ненавидят его одновременно. Пытаясь мифами приукрасить будущее страна влезит в долговую яму. Параллельно с этим активизируются радикальные националистические движения по типу скинхедов, которые выступают за усложнения движения людей между государствами, а пока их пожелания не обрели реальной почвы под ногами, они физически уничтожают представителей иной расы. Ещё одно негативное последствие глобализации связанное с национальной идентичностью – это межгосударственный «расизм». Не расизм в чистом виде. Просто немцы, итальянцы, считают себя расой более высокой пробы, чем, например, турки. Поэтому, по их мнению, турки призваны мести в европейских странах улицы, мыть посуду и выполнять всю грязную работу. Поэтому они и не возражают против эмиграции. В условиях глобализации выйдет, что население целых стран пойдёт обслуживать более успешные страны. Возникнут нации-служанки и нации-господа. А это не есть хорошо.

Для сохранения национальной идентичности Виталий Огиенко, сотрудник Украинского института национальной памяти предлагает: обеспечить активную поддержку национальных чувств и патриотизма; принять общегосударственную программу, направленную на формирование патриотических чувств и взглядов; содействовать развитию украинской культуры и языка; содействовать возрождению национальных традиций. [3]

В итоге, глобализации исследователи предсказывают 3 пути: либо идея «общего государства без границ» рассеется бесследно, и общество вернётся к идеям реалистов. Либо глобализация получит своё полное развитие, и мы будем жить в едином пространстве, где не будет наций и расовых отличий. Либо глобализация будет течь с альтернативными культурами. Третий вариант, на мой взгляд, наиболее реален. Точно можно сказать то, что Украина никогда не объединится ни вокруг языка, ни вокруг общей истории, ибо трактуют ещё по-разному и историческая память тоже стала марионеткой в руках власть имущих. М. Вебер считал, что самым главным фактором для формирования этноса является осознание своей принадлежности к единому народу. А это наш единственный шанс. И если политики так умело взяли шефство над историей, почему бы им не воспользоваться своими возможностями на пользу национального сплочения и солидарности? Утопичная мысль, но... случается всякое.

Список использованных источников

1. Национальная идентичность и проблема её сохранения, - Украинский социум, Раздел 5.
2. Козловец М.А. «Европейская интеграция и национальная идентичность: украинский контекст», - Весник №14.
3. Виталий Огиенко «Национальная идентичность в Украине в условиях глобализационных вызовов: проблемы и пути сохранения». <http://unp.net.ua/forum/45-30-1>.

УДК 323.1 (043)

«МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ»: ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ В РОСІЙСЬКИХ ТА ЗАХІДНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Бойко З. А.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Сьогодні все більше експертів і політиків на Заході звертають критичний погляд на політику мультикультуралізму, яка до недавніх пір являла собою одну з основ демократичного суспільства. Заява Ангели Меркель в жовтні 2010 р., про те, що «політика мультикультуралізму провалилася» сколихнула хвилю громадської думки і викликало широку дискусію в наукових колах і у всіх європейських ЗМІ.

Однак на практиці вийшло, що в термін «мультикультуралізм» кожен критик вкладав тільки те, що розумів сам. Подібна ситуація виявляється можливою в силу істотних різничань у трактуванні ідеологічного підтексту парадигми мультикультуралізму.

Як афористично зауважив американський публіцист Р. Бернстайн, «визначено, що мультикультуралізм поняття невизначене». Показова також точка зору М. В. Тлостанової, яка вважає мультикультуралізм свого роду «шарнірною» ідеологією, яка змінює свою спрямованість в залежності від співвідношення з тією чи іншою частиною ідейно-політичного спектра (як наслідок, М. Тлостанова пропонує виділяти «консервативний», «ліберальний», «ліво-ліберальний» і «критичний, або діалогічний мультикультуралізм») [6]. І тим не менш більшість дослідників єдині в розумінні загальної смислової спрямованості ідеї мультикультуралізму. Її коротко висловив Н. С. Кіробаєв: «Мультикультуралізм - це теорія, практика і політика неконфліктного співіснування в одному життєвому просторі безлічі різномірних культурних груп». Неочевидна ж основа такого «неконфліктного співіснування». З цього приводу існують полярні точки зору. Так, наприклад, на думку А. Шлезінгера-мол. мультикультуралізм необхідно розглядати як ідеологію, суть якої полягає в «заміні суспільних ідеалів асиміляції - фрагментацією, а інтеграції - сепаратизмом». За твердженням А. А. Борисова, мультикультуралізм являє собою політичну практику, що закріплює пріоритет загальнонаціональних цінностей в порівнянні з етнічними [5]. Найбільш загальне уявлення про мультикультуралізм як про ідеологію дає В.С.Котельніков: «Мультикультуралізм - це концепція, яка пропонує визнати, що всі культури рівні і мають однакове право на життя. Мультикультуралізм пропонує інтеграцію (об'єднання) культур без їх асиміляції (злиття)». На нашу думку, саме останнє трактування найближче описує ту політику мультикультуралізму, яка здійснювалася в Європі, оскільки вона включала, згідно з В. Котельниковим, три принципи: визнання державою культурного плюралізму як найважливішої характеристики громадянського суспільства;

усунення перешкод, що заважають соціалізації маргінальних культурних груп; підтримка відтворення і розвитку різних культур [4].

З точки зору реакції суспільства на культурне різноманіття, мультикультуралізм розглядається в роботах Ч. Кукатаса. Він виділяє ізоляціонізм як найбільш очевидну реакцію суспільства. Намагаючись захистити або зберегти свої традиційні переваги і привілеї або зі страху перед зміною культурної складової суспільства, правлячі кола вибирають політику ізоляціонізму, тобто підтримку культурного однаковості. Однак, здійснити цю мету досить складно, оскільки однієї політики обмеження імміграції недостатньо, і «приїжджі» меншості, так чи інакше, впливають на культуру титульної нації. Наступний підхід - асиміляторство. Це одна з альтернатив ізоляціонізму, яка полягає в тому, щоб допускати в країну приїжджих, але при цьому проводити політику їх асиміляції, обмежуючи тим самим масштаби впливу сторонніх на культуру приймаючого суспільства. М'яка мультикультурна реакція на існування культурного розмаїття - це відмова і від спроб не допустити її виникнення шляхом самоізоляції, і від прагнення не дати йому вкоренитися за рахунок асиміляції меншин. І останній - жорсткий мультикультурний підхід полягає в тому, що суспільство має вживати активних заходів для забезпечення таким людям не тільки повноцінної участі в житті суспільства, а й максимальних можливостей для збереження особливої ідентичності та традицій. Відповідно до цієї точки зору до різноманітності слід не просто ставитися толерантно - її потрібно зміцнювати, заохочувати і підтримувати, як фінансовими засобами (при необхідності), так і шляхом надання культурним меншинам особливих прав [7].

В. Галецький виділяє дві моделі мультикультуралізму - модель резервування квот і модель формального рівності. Перша модель виникла в Америці в 60-і роки, де була введена спеціальна система пільг або квот, які дозволили вирівняти процентне співвідношення людей з різним кольором шкіри в системах освіти, політики та культури, військових силах. Модель же формальної рівності, на відміну, від «американської моделі», незважаючи на те, що наділяє мігрантів певними правами, накладає ряд обмежень на їх права, як у сфері освіти, так і політики та економіки [1].

З точки зору політології мультикультуралізм розглядається виключно як політика, покликана забезпечити права всіх етносів, етнічних груп, шляхом їх повного і справедливого включення в усі сфери життєдіяльності суспільства. У соціальних науках існує три рівні розуміння мультикультуралізму: демографічний, сутність якого полягає в описі змін демографічних та етнокультурних параметрів національних товариств, що відбуваються як внаслідок внутрішніх, так і зовнішніх причин; ідеологічний, в рамках якого обговорюються варіанти національних ідеологій і політичний, що передбачає практичне вирішення питань політичної і культурної рівноправності національної меншини і більшості, реалізації програм підтримки і соціального захисту меншин [8]. В антропологічному аспекті, який у філософській літературі фактично не досліджений,

мультикультуралізм означає позицію змішання систем культурних цінностей, розмиття кордонів особистісних ціннісних орієнтацій [3].

Оскільки мультикультуралізм як ідеологія і практика довгий час втілювався у внутрішній політиці держав, його особливості також детермінуються географічними факторами. До країн, які найбільш послідовно втілювали в життя ідеї мультикультуралізму, відносять США, Канаду, Австралію, Німеччину, Францію, Великобританію. Кожна країна характеризується своїми власними способами інтегрування населення, що впливають з її політичних традицій. В цілому, можна побачити суттєві відмінності в формуванні мультикультуралізму в країнах, створених на іммігрантській основі (США, Австралія, Канада) і в країнах Західної Європи. Так, в країнах, створених на іммігрантській основі процес взаємодії, інтеграції проходить набагато м'якше і безболісніше. Країною, в якій найбільш успішно вдалося здійснити політику мультикультуралізму, вважається Канада. Ідея збереження іммігрантами культурної ідентичності є головною відмінною рисою канадського підходу. Але будь-яка культурне (етнічна, релігійна) своєрідність допускається лише за умови дотримання канадського законодавства і в його рамках. Тут розроблена широка нормативно-правова база і створена система державних органів федерального і провінційного рівнів, що відповідають за реалізацію політики мультикультуралізму [8]. Виникнення мультикультуралізму в країнах Західної Європи, на відміну від країн, створених на іммігрантській основі, обумовлено історичним минулим країн-колонізаторів, що переживають на сьогоденній період імміграційні притоки, - з одного боку, з іншого - інтенсифікацією в країнах ЄС регіонального руху, стимульованого глобалізаційними процесами. Ідеологія мультикультуралізму в західноєвропейських країнах формувалася на основі ліберальних цінностей і була покликана прищепити приїжджим культурам ідеали західноєвропейського суспільства - демократію, рівність, права людини, без утиску їхніх традиційних вірувань [2].

Таким чином, серед західних, а також російських дослідників немає єдиної думки щодо того, чим є «мультикультуралізм». Узагальнено, можна сказати, що концепцію «мультикультуралізму» розглядають як ідеологію співіснування різних національно-етнічних меншин в рамках однієї держави, без домінування однієї з націй; як політичну практику, покликану зменшити расове напруження в багатонаціональних суспільствах; теорію, яка пояснює пріоритетність загальнонаціональних цінностей над етнічними; характерним також є пояснення «мультикультуралізму» як виключно культурологічного поняття, що не має нічого спільного з іншими сферами життя суспільства (економікою, політикою). На нашу думку, таке розмаїття трактувань даного поняття можна пояснити тим, що мультикультуралізм охоплює різні сфери життя суспільства, від культурної до економічної, і втілюючись в політичній практиці, одночасно знаходить відображення в багатьох теоретичних працях західних і вітчизняних дослідників.

Що стосується основних теорій мультикультуралізму, то всі вони, так чи інакше, спираються на конкретні приклади з практики застосування державами Західної Європи та Америки. Тому можна сказати, що теорія мультикультуралізму невіддільна від практичної реалізації і навпаки. Однак, на сьогоднішній день неможливо знайти державу, яка в чистому вигляді здійснювала б певну теоретичну концепцію, тим більше, що великі корективи в мультикультурний розвиток держав вносять процеси глобалізації та регіоналізації, що охоплюють усі сфери життя суспільства.

Список використаних джерел

1. Галецкий В. Критическая апология мультикультурализма [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/druzhba/2006/2/ga14.html>.
2. Иноземцев В.Л. Испытание культурой [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.gordon.ru/konkurssite/texts/ivl02.doc>.
3. Куропятник А.И. Проблема идентичности в мультикультуральных и полиэтнических обществах [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://sibident.narod.ru/text/kuropyatnik2.doc>.
4. Малахов В.С. Национальные государства перед лицом культурного плюрализма [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/logos/2006/2/mala6.html>.
5. Павлова Е.Б. Понятие мультикультурализма в современном политическом дискурсе [Электронный ресурс]. — Режим доступа <http://www.espi.ru/Content/Conferences/Papers2005/razd3/Pavlova.pdf>.
6. Паин Э. К вопросу о «крахе политики мультикультурализма» в Европе [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://demagogy.ru/pain/blog/2011-03-05/k-voprosu-o-krakhe-politiki-multikulturalizma-v-evrope>.
7. Тлостанова М.В.. От философии мультикультурализма к философии транскulturации [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://lib.rudn.ru/elektronnye-kollekcii/uchebno-metodicheskie-kompleksy-rudn/ot-filosofii-multikulturalizma-k-filosofii-transkulturacioni>.
8. Чандрас Кукатас. Теоретические основы мультикультурализма [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.inliberty.ru/library/study/327/>.

**ЕТНІЧНИЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК СУСПІЛЬНО – ПОЛІТИЧНИЙ
ФЕНОМЕН**

Мурза К. Г.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Сепаратизм завжди представляв собою одну з найскладніших та найактуальніших проблем міжнародних відносин. Характер та специфіка практично всіх проявів сепаратизму, які зараз існують актуалізує перед людством необхідність створення універсального механізму для регулювання подібних кризових явищ.

Слід зазначити, що різноманітна класифікація сепаратизму в залежності від причин, які його спонукали є досить умовною. Фактично всі випадки сепаратизму на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин являють собою багатофакторні явища, де переплітаються різноманітні чинники: економічні, етнічні, культурні, релігійні, або історичні.

Одним з найголовніших з вищезазначених чинників є етнічний фактор. Це можна пояснити тим, що зараз практично не має держав з однією домінуючою нацією, цей факт підвищує ймовірність виникнення конфліктів та етнічному підґрунті. У багатьох випадках багатоетнічність держави споріднюється з різницею в культурному та історичному розвитку тих етнічних груп, які населяють країну. Таким чином перед державною владою постає задача врахування етнонаціональних особливостей при проведенні внутрішньої політики. Будь – яка етнічна група прагне реалізувати свої інтереси у політичній, економічній та культурній сферах. У сучасному глобалізованому світі це прагнення притаманне дедалі більшій кількості етносів, а відтак актуалізує проблему сепаратизму [1].

На думку американської дослідниці Меті Спенсер, яку вона висловила у своїй роботі «Separatism: democracy and disintegration» одним з головних факторів, які спричиняють виникнення етнонаціонального сепаратизму – національна ідентичність. Саме національна ідентичність є рушійним фактором практично всіх сепаратистських тенденцій, але ця проблема стає більш актуальною коли формування цієї національної ідентичності проходить під впливом зовнішніх факторів. У такому випадку сепаратизм може бути своєрідною відповіддю на утиски та пригноблення етнічної групи [2, р. 15].

Зростання чисельності національних держав після Другої світової війни стало однією з головних причин виникнення сепаратистських тенденцій у світі. При формуванні більшості держав не враховувалися національні, історичні та інші чинники, що призвело до суттєвих протиріч між етнічними групами [3, р. 85].

Етнічний сепаратизм у такому контексті представляє досить складний та суперечливий соціально – політичний феномен. Це перш за все

пояснюється тим, що етнонаціональна політика на загальнодержавному рівні є однією з найголовніших складових у процесі реалізації національної безпеки держави. Характер та специфіка взаємовідносин між етнічними групами – найактуальніший елемент у цьому процесі. Вже зазначалося, що результатом Другої світової війни стало утворення великої кількості незалежних держав, які були сформовані без врахування етнонаціональних особливостей. На сучасному етапі це призвело до виникнення різноманітних сепаратистських тенденцій у всьому світі.

З одного боку, безсумнівно, що посилення ролі етнічного чинника у внутрішньодержавних і міжнародно-політичних процесах неминує є наслідком ерозії Потсдамської системи світоустрою, що гарантувала недоторканність кордонів, встановлених за підсумками Другої світової війни. З іншого боку, уважне дослідження європейської історії дозволяє припустити, що етнічний сепаратизм, підтримуваний різними факторами, можна назвати однією з європейських політичних традицій [4].

Міжнаціональні суперечки складно розв'язуються у площині правового регулювання. Варто визнати, що проблеми можуть виникати внаслідок недосконалості міжнародного правового поля, яке регламентує відносини між народами. Значна частина дослідників притримується думки, що природа негативних особливостей вирішення міжетнічних конфліктів криється в існуючій міжнародній правовій системі. Зокрема, російський автор Рафаель Хакімов зазначає: "Міжнародне право захищає як держави, так і окремі народи. В першому випадку це називається принципом цілісності держави, в другому - правом на самовизначення[5].

На сучасному етапі національні інтереси є об'єктивним явищем, інакше їх ігнорування призводить до розгортання масштабних конфліктів. Етнополітична конфліктологія виходить з того, що суб'єктами етнополітичного конфлікту є етнічні групи, які висувають вимоги щодо отримання політичної влади (від різних реформ автономії до суверенітету). Мета етнічної групи на створення суверенної держави реалізується шляхом висунення сепаратистських вимог. Особливістю етнічного сепаратизму є те, що він зумовлений багатьма причинами, зокрема, дискримінацією етнічної групи у таких сферах, як економічна, політична, релігійно – конфесійна, культурна та інших [5].

Таким чином ми можемо констатувати, що етнічний сепаратизм представляє дуже складний та багатоаспектний суспільно – політичний феномен. Це пояснюється перш за все тим, що етнічний сепаратизм формується під впливом багатьох чинників: релігійно – конфесійних, політичних, економічних та інших. Міжнародне співтовариство ще не віднайшло ефективного механізму вирішення подібних конфліктів через їх складність. Для їх розв'язання треба переосмислити систему міжнародного права, як основний фундамент забезпечення міжнародної безпеки.

Список використаних джерел

1. Сепаратизм як світова мегатенденція сучасності [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=4921>.
2. Spenser M. Separatism: democracy and disintegration / Meta Spenser. – Boston.: Rowman & Littlefield, 1998. – 317p.
3. Beary B. Separatist movements: should nations have a right to self – determination / B.Beary// Global researcher. – 2007. – № 2. – P 85 – 114.
4. Этнический сепаратизм и кризис европейской государственности [Электронный ресурс]. – Режим доступа.: <http://www.nspm.rs/nspm-rosski/tniceski-separatizm-i-krizis-evropesko-gosudarstvennosti.html>.
5. Басараб М.М. Етнічний сепаратизм як наслідок проблем у сфері міжнародного права / М.М. Басараб // [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://vuzlib.com/content/view/1147/73>.
6. Горло Н.В. Етнічний сепаратизм і іредентизм як шляхи реалізації права націй на самовизначення: порівняльний аналіз / Н.В. Горло // [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_46/Gileya46/P3_doc.pdf.

УДК 32.019.51

РЕГІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ «ДИСКУРСУ РОЗКОЛУ» І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Подибайло М. Т.,

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Актуальність обраної для дослідження теми визначається тим, що протягом всіх двадцяти років української державності, перед суспільством гостро стоять питання пошуку національної ідеї, моделі розвитку України, певної об'єднавчої системи поглядів на її минуле і майбуття. Тобто, проблема формування національної свідомості як певної інтегративної, узагальненої та взаємоприйнятної суми самосвідомостей індивідів, яка б дозволила сформувати сучасну українську політичну націю – одна із ключових умов того, що основними темами для суспільної дискусії будуть не питання розбіжностей в оцінках минулого, мови, культури, церкви і т.п., а проблеми пошуку моделі майбутнього розвитку і місця України в світі.

Соціокультурному простору України характерні множинність і амбівалентність ідентифікаційних практик в національно-етнічному вимірі, які на індивідуальному рівні часто створюють неоднорідні (гетерогенні) комплекси самосвідомостей. До того ж, існують регіональні особливості в національно-етнічному самосприйнятті, що створює підґрунтя для продукування декларативного дискурсу «розколу України».

Отже, метою даної статті є дослідити чинники, що наразі впливають на формування якісних характеристик національної ідентичності, простежити їх в розрізі регіонів, а також виявити загрози і перспективи, які виникають у зв'язку із такою ситуацією.

Для визначення шляхів вирішення означеної проблеми необхідно проаналізувати актуальний стан національної самосвідомості в Україні. Під цим поняттям ми розуміємо сукупність моральних, політичних, етичних, соціальних, релігійних, економічних, світоглядних норм поведінки, традицій і звичаїв, ідеалів, стереотипів і міфів, зафіксованих в історичній пам'яті, ціннісних орієнтацій, що ними визначаються особливості життєдіяльності нації [4, с. 23]. Структура національної свідомості містить емотивнозабарвлене відношення до історичних подій і культури своєї чи чужих спільнот, патріотизм, усвідомлення національно-етнічної належності, сприйняття навколишнього світу і бачення ролі власної і чужих націй в ньому, лояльність до національно-державної спільноті. Національна свідомість, через сукупність індивідуальних самосвідомостей, сьогодні проявляється на двох рівнях, що їх умовно можна позначити як ідентичність етнічна та ідентичність національна.

Виходячи із зазначених теоретичних узагальнень, проаналізуємо наявну ситуацію в Україні в розрізі регіональних особливостей. Попри існування великої кількості регіональних субкультур, існують два, стереотипно зафіксованих у свідомості суспільства, полярних регіонів — Схід і Захід, мешканці яких, здебільшого, є носіями контраверсійних типів національної свідомості. Відмінності між ними полягають не стільки в мові, конфесійній належності, звичаях і традиціях, історичній спадщині, скільки в ставленні до них, в їх трактуванні. Це складає серйозну загрозу для єдності суспільства, оскільки як українські, так і іноземні політичні еліти спекулюють на цих особливостях, зловживаючи ними в конкурентній боротьбі. Акцентування політичного дискурсу на темах минулого не лише призводять до розколу суспільства, зниження рівня взаємної терпимості і т.п., а й до розмивання і вихолощення дискусії щодо поточного і майбутнього розвитку.

В чому природа таких глибоких протиріч? Насамперед, очевидно, в історичних особливостях формування цих регіональних суспільних підгруп. Нація не може бути простою сумою її громадян [1, с. 425]. Такі спільноти довго не існують, бо легко руйнуються під тиском зовнішніх чинників. Ця нетривкість пояснюється відсутністю внутрішнього стержня, навколо якого консолідується не лише представники титульного етносу, а й громадяни іноетнічного походження, чия свідомість ґрунтується не на етнічних, а на громадянських засадах. А тому є національною лише відносно національної держави, тобто, державницькою. В основі такого роду національної свідомості першочерговим є чинник лояльності до держави і патріотизм до території проживання.

Власне, етнічна свідомість є потужним чинником консолідації нації на етапі необхідності протистояти зовнішнім загрозам: оборона від актуальної

чи можливої агресії, боротьба за державність, боротьба за справедливість і т.п. Після набуття державності, етнічність, до певної міри, деполітизується, оскільки головна проблема її існування, що є «найвищою формою інституалізації будь-якого етносу — державність» — вирішена [1, с. 424]. Якщо узагальнити сучасні підходи визначення нації, то вони трактують її як політичну спільність, що об'єднує всіх громадян, незалежно від соціального і етнічного походження. Проте, політична нація не вичерпується населенням, поєднаним інститутом громадянства, а є спільністю, яку об'єднують мова, символи, воля, інтереси, цінності, сподівання, лояльність до держави, її законів.

Чинник географічного середовища (про яке часто говорять як про геокультурне) також є одним із визначальних у формуванні національної свідомості. Західноукраїнське населення проживає в безпосередній близькості від європейських цивілізаційних процесів, в той час як Схід межує з Росією. І природним є те, що обидві підгрупи мали і мають доступ до споживання і формування цінностей своїх сусідів.

Тривалий період бездержавності для українців (більшою мірою — етнічних) породив таку форму рефлексії, як необхідність «відмежуватись» від титульної імперської нації, до складу якої входили в різні періоди, з метою протидії асиміляції. Тобто, чинником, що суттєво впливав на формування якісних характеристик національної свідомості, є спротив (чи лояльність) до політики русифікації (полонізації, румунізації тощо).

Крім того, чинник сусідства (межування) і інтегрованості в сусідні соціально-політичні процеси (в даному випадку, які суттєво різнилися між собою), визначав і характер суспільно-політичних, соціально-економічних, і, як наслідок, соціокультурних характеристик розвитку досліджуваних підгруп. З поміж них — різні рівні і мобілізаційні властивості пасіонарних характеристик загалом (відносно високий рівень пасіонарності на Заході і відносно низький — на Сході. Крім того, якщо традиціоналістська, консервативно орієнтована частина нації готова виступати за національні ідеї, то для протилежної частини українців мобілізаційними для пасіонарного чину можуть бути, здебільшого, соціальні аргументи).

Ще одним із найвпливовіших чинників, що визначають особливості національної свідомості є історична минувшина. Так, якщо на Заході переважає автохтонне (з моноетнічним кістяком) населення, що протягом багатьох поколінь незмінно проживає на своїй території, творило спільну історію рідного краю, захищаючи його від ворогів і напастей, передавало пам'ять про спільну героїку, світоглядні засади, цінності, зрозумілі і важливі для всієї спільності міфи і стереотипи, то освоєння «дикого степу» на Півдні і Сході нинішніх українських земель, стало, по-суті, «початком історії» для населення цього краю [2, с. 369]. Адже активне їх заселення, адміністрування, інфраструктурний розвиток, були пов'язані з вигідним в період розвитку індустріалізації географічним та ресурсним потенціалом. Індустрія потребувала великої кількості робочих рук, які б цілий рік (а не через практику відхідництва, як це було характерно для переробної

промисловості) мешкали б поряд із підприємствами. Це сколихнуло хвилю переселення і урбанізації «Півдня Російської імперії» з другої половини XIX ст. і мало продовження на наступних етапах. До речі, саме наявність сприятливих умов для ведення традиційного способу життя визначило той факт, що етнічні українці не поспішали відмовлятися від узвичаєного, традиційного для себе способу життя і були менш активними в трудових міграційних процесах. За винятком мешканців чорноземної зони Росії, в росіян не було економічних мотивів «триматися коріння». Поряд із політикою русифікації, яку проводив уряд, поряд з поліетнічною структурою населення краю, саме особливості трудової міграції на східні землі сучасної України (в тому числі і в наступні хвилі) визначають її російськомовність, а тому, до певної міри, є чинниками впливу на стан національної свідомості краю і до нині. А це означає, що більша частина населення Сходу і Півдня України до 1991 р. не мали суспільного досвіду перебування в жодній із форм національної української державності.

Цей чинник також є визначальним у формуванні національної самосвідомості на Сході, адже більшість його населення лише зі здобуттям Україною незалежності вперше починає набувати суспільний досвід національного патріотизму, національної ідентичності і т.д. Цей момент особливо яскраво проливає світло на природу формування багатьох відмінних характеристик предмету дослідження. Адже, якщо незалежність держави була узагальненим бажанням, волею, сподіванням на Заході, то для основної маси населення протилежної частини України, це не лише було «не їх мрією», але й навіть лякало і насторожувало. Чому теж є причини: патріотизм щодо наймогутнішої в світі держави, страх втратити зв'язки з близькими людьми, що опинялись «за кордоном» - в Росії, побоювання нав'язування «чужих» їм цінностей (української мови, звичаїв, церкви і т.п.). Як наслідок, в сучасному українському суспільстві очевидно є «розірваність» як за політичними уподобаннями (голосування за правих на Заході і за лояльних до Росії — на Сході), так і за формами виявлення маркерів ідентичності (наприклад, мова, пам'ятники, оцінка історичних подій тощо). І цей розкол буде актуальним, зі всіма наслідками, доти, поки існуватимуть різні моделі національної свідомості в межах однієї нації. Різними є і типи патріотизму. Громадянському націоналізму на Сході протистоїть ідеологія етнічного націоналізму на Заході. Різниця між ними суттєва. Якщо етнічний тип заснований на ідеології виключення і заперечення багатоманітності, то громадянський — на ідеології солідарності і визнання багатоманітності.

З проголошенням державності почався загальний для всіх регіонів етап формування української нації і свідомості. Тепер — як державної. Тому, очевидно, він має носити форми пошуку компромісу, адже не можна ігнорувати як поліетнічність і розмиту («втрачену», деетнізовану) ідентичність однієї частини спільності, так і наявність усвідомлених потреб етнічного себевиявлення іншою.

Виходом має стати пошук загальнонаціональної Я—концепції відносно минулого, що має давати розуміння того, що варіативність регіональних свідомостей є даниною, змінити історичні чинники не можливо, а тому іншого шляху, як спробувати на загальнонаціональному рівні їх зрозуміти і прийняти, поважаючи всі наявні відмінності один одного, немає. Адже, якщо не є прийнятною «в чистому вигляді» жодна із моделей свідомості, то з метою усунення руйнуючої, патогенної конфліктності в середині нації, необхідним є пошук спільних пунктів дотику, прийнятних всім сторонам. Саме «прийнятне» для кожного може стати відправною позицією для розбудови держави, визначення напрямків поступу тощо. В зв'язку із цим, перед суспільством і надалі стоїть завдання визначити національну ідею як теоретичну основу консолідації національної спільності.

Список використаних джерел

1. Конопельський В. Проблеми реалізації національних інтересів в умовах перехідного суспільства / В. Конопельський // Держава і право. — 2000. — Випуск 6. — С. 423—425.
2. Подибайло М. Історична минувшина як фактор формування і трансформації політичної свідомості українського суспільства / М. Подибайло // Гілея. — 2009. — №22. — С.365—373.
3. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія / О. В. Савицька, Л. М. Співак . — Київ: вид-во «Каравела», 2011. — 264 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 070(477.62)"2010/2011":327(438)(043)

ОБРАЗ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В ЗМІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Гриценко О. А.,

студентка IV курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського державного університету

В умовах сучасного інформаційного суспільства засоби масової інформації, є провідним ресурсом, що формує громадську думку, ставлення аудиторії до того чи іншого явища, факту. Так і в міжнародних відносинах, образ окремої держави в рамках інформаційного поля іншої країни будується на основі інформації, що подається у ЗМІ. Образ держави - важлива категорія в міжнародних відносинах, адже саме позитивний образ є одним з факторів успішного розвитку двосторонніх відносин держав.

Зокрема, сприйняття українським суспільством західного сусіда України Республіки Польща, крім історичної пам'яті і стереотипів, формується шляхом згадок в інформаційних замітках, аналітичних статтях місцевої преси. Польська тематика досить широко представлена на сторінках української періодики та інтернет-ЗМІ. Причому, помітна диференціація у добірці тем для висвітлення, в оцінці ідентичних подій, в залежності від регіональної приналежності і ідеологічної спрямованості ЗМІ. Отже, проаналізуємо частоту і контекст згадувань Польщі в пресі Донецької області.

Для аналізу ми обрали видання, що публікують матеріали на міжнародну тематику: Донецький комунікаційний ресурс, Донецькі новини, donbass.ua, Газету Донецької обласної ради «Життя» і Український портал Донеччини «Хата».

Найбільш часто згадуваними темами в Донецьких ЗМІ за 2010-2011 рік, в контексті яких йдеться про Польщу, є:

- Співпраця України і Польщі в рамках Євро-2012;
- Регіональне співробітництво Донецька та польських воєводств;
- Смоленська катастрофа;
- Порівняння економічного розвитку України та Польщі;
- Візовий режим, міграція;
- Євроінтеграція;
- Справа Тимошенко.

Так виглядає коло проблем, що цікавлять регіональні ЗМІ в цілому, однак кожне окреме видання обирає для себе пріоритетні для висвітлення теми, в той час, як інші - ігноруються. Крім цього, помітна певна ідеологічна

спрямованість видань, згідно з якою можна умовно розділити всі ресурси на 3 групи: перша група - проросійські (ДКР), друга група - проукраїнські з прихильним ставленням до Польщі (Український портал Донеччини «Хата»); третя група - видання, що дотримуються офіційної державної позиції щодо Польщі (Донецькі новини, donbass.ua, Газета Донецької обласної ради «Життя»).

Видання, які ми віднесли до третьої, найчисельнішої групи, уникають особистих оцінок чи коментарів, намагаючись видати читачеві якомога більше новинних фактів про країну. Дані ресурси, відображаючи на своїх сторінках офіційну позицію влади, позитивно ставляться до євроінтеграції, а відповідно і до співпраці з Польщею. Тут, по відношенню до Польщі, найчастіше застосовується такий епітет, як «партнер» України [1]. Польща, в статтях даних видань виступає таким собі «старшим братом» України, який вже пройшов процес економічного, територіально-адміністративного реформування та досвід якого є дуже цінним для нас. Образ Польщі, як країни, яка успішно пройшла через непопулярні реформи часто використовується з метою, аби українське суспільство позитивно ставилося до реформ, ініційованих нинішньою владою. На підтвердження цього, можна навести кілька цитат: «...через такі ж зміни в свій час проходили Польща, Грузія, які зараз стали символами економічного дива. І навряд чи до цього чуда є інший шлях, крім реформ» [1], «І Польща, і Німеччина пройшли через непопулярні реформи...» [8], «Леонід Кравчук на початку 90-х не ризикнув піти на реформування країни одночасно з нашими сусідами з Центральної та Східної Європи. Результат - Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина серйозно випереджають Україну за показниками якості життя» [6]. Крім того, дані ресурси роблять акцент на темі співпраці Донецької обласної державної адміністрації з польськими колегами в питаннях проведення і впровадження реформ за польським зразком. Однак, крім сухих інформаційних повідомлень, зустрічаються і авторські матеріали, які дещо відступають від загальної лінії видання. Наприклад, у статті «Ментальні моделі» в газеті «Донецькі новини» Р. Філь каже про певну слов'янську духовну єдність України, Росії та Польщі на протигагу європейській прагматичності: «поляки, вони все-таки наші, слов'яни, як не прагнули б бути європейцями», «як би не рвалася на Захід Польща, але ж наша вона. За духом, а не тільки за схожою мовою» [4].

Таким чином, образ Польщі в ресурсах, віднесених до третьої групи можна окреслити як образ партнера, країни, яка домоглася успіху, за якою варто слідувати шляхом реформ та євроінтеграції.

Що стосується видань, які ми віднесли до першої та другої груп - то вони є скоріше виключенням серед всієї донецької преси. Справа в тому, що образ Польщі і поляків, що формується даними ресурсами є різко протилежним.

Проросійськи налаштований Донецький комунікаційний ресурс, який співпрацює з Фондом «Російська єдність» публікує, переважно авторські статті про Польщу, ігноруючи актуальні новини з терен Польщі. Частіше за

все, тут дають оцінки внутрішньоекономічній та внутрішньополітичній ситуації в сучасній Польщі. Так, в статті під назвою «З полян - в Європу» з натяком на фразеологізм «з грязі - в князі» йдеться про економічний стан Польщі після вступу в ЄС: «Нині Польща з показниками ВВП на душу населення нижче рівня 1988 р. Практично всі підприємства зруйновані, виробництва немає, йде тільки збірка іноземної продукції, безробіття зросло, наукові інститути та центри розвалені...» [9]. «Ви подивіться, що роблять з Польщею. Раніше Польща займала 10-е місце по промисловості, а зараз - 50-е. Страшне безробіття. І село розорується» [9]. Одночасно, з вуст поляків звучить заклик до українців не прагнути в ЄС та зберігати союз з Росією. «Я хочу сказати українцям, в Євросоюзі добре тільки тим, хто дорвався до влади, для нас же немає ані роботи, ані допомоги. Там, на Заході, ні ми, ні ви нікому не потрібні», «Звичайно, православні повинні бути з Росією», «Я бажаю Україні слов'янської дороги» [9].

У ряді інших матеріалів ДКР підкреслюється ідея того, що політичні еліти Польщі «нагнітаючи штучну русофобську істерію» налаштовані антиросійськи, хоча більшість поляків не розділяють цієї позиції та прагнуть до нормалізації відносин між країнами [5]. Що стосується польсько-українських відносин, то ДКР вважає, що становлення Польщі, як регіонального лідера не є вигідним для України, оскільки «від посилення Польщі наша країна завжди тільки програє» [5]. Тут Польща характеризується як країна, в якій панує нездоровий націоналізм, яка загрожує цілісності Україні, прагнучи відновити Річ Посполиту, грає на протиріччях України та Росії. Матеріали ДКР про Польщу підводять читача до висновку, що в Україні немає альтернатив об'єднанню з Росією, або з причини низького рівня життя в Польщі та ЄС, або через імперські амбіції Польщі[3].

Кардинально протилежний образ Польщі і поляків формує Український портал Донеччини «Хата». Поляки описуються, як згуртована нація справжніх патріотів і християн, у якої є особлива місія. «Молоді польські батьки, виховуючи своїх дітей, змалечку закладають у несформовану дитячу свідомість сакраментальні для кожного поляка слова: «Ти єстєсь поляк!» [7]. Підкреслюється, що дані якості не властиві українцям, тому «Польща нині в Європейському союзі й НАТО ... А Україна відомо де...» [7]. Польська політична еліта, в оцінках даного видання, є високоморальною «Польська державна еліта поважає і шанує гонор кожного пересічного поляка і не принижує його гідність своєю публічною присутністю» [2]. Образ Польщі дещо ідеалізується: це успішна держава, рівень розвитку якої сприймається як недосяжний для України.

Таким чином, преса Донецької області формує досить неоднозначний образ Польщі, який залежить від ідеологічної спрямованості видання і запитів з боку аудиторії. Республіка Польща оцінюється виданнями то в якості успішного партнера, братнього народу, то, як імперії, що несе загрозу Українській державі, то, як ідеал, до якого варто прагнути українцям.

Список використаних джерел

1. Васильченко Я. Кадровые чистки и реформы / Я. Васильченко [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dnews.donetsk.ua/2011/06/08/7293.html>. — Название с экрана.
2. Войцеховський М. Друга польсько-українська війна / М. Войцеховський [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hatanm.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=275&Itemid=28. — Назва з екрану.
3. Выборы в Польше. Кто выгоден Украине? [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://donbassrus.dn.ua/index.php?new=15086>. — Название с экрана.
4. Гордеева Л. Из полян – в Европу / Л. Гордеева [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dkr.com.ua/index.php?new=15288>. — Название с экрана.
5. Иванов А. «Левый» поворот Польши / А. Иванов [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dkr.com.ua/index.php?new=15147>. — Название с экрана.
6. Реформы без мелочей [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dnews.donetsk.ua/2011/03/02/5755.html>. — Название с экрана.
7. Романюк Ю. У чому різниця між «Єще не згінела...» і «Ще не вмерла...»? / Ю. Романюк [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hatanm.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=306&Itemid=28. — Назва з екрану.
8. Советское мышление мешает развитию [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dnews.donetsk.ua/2011/11/19/9864.html>. — Название с экрана.
9. Филль Р. Ментальные модели / Р. Филль [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dnews.donetsk.ua/blogs/16/2010/04/22/103.html>. — Название с экрана.

УДК 364.044.68-053.67(477.62)

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Агєєва О.Л.,

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Однією з форм реалізації державного курсу молодіжної політики є державні та регіональні програми загальної та спеціальної компетенції стосовно цієї політики, що здійснюється в інтересах як молодих людей, так і суспільства, держави в цілому.

Однією з перших програм з державної молодіжної політики, які виникли в період незалежності в Україні стала Національна комплексна програма «Молодь України» 1997 р. Вона була розроблена з метою проведення цілісної молодіжної політики, визначеної Декларацією «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» та іншими законодавчими та нормативними актами. Ця програма визначає загальні принципи, головні напрямки та основний зміст загальнодержавних перспективних (до 2005 р.) комплексних заходів щодо державної підтримки та захисту молоді в Україні.

НКП «Молодь України» окреслює пріоритетні напрямки діяльності державних структур та громадських організацій, що працюють над вирішенням проблем молоді; визначає орієнтири для всіх, хто займається забезпеченням духовно-культурного та фізичного розвитку молоді, формування морально-правової культури, допомогою у становленні молоді сім'ї, профілактикою негативних явищ у молодіжному середовищі, державною підтримкою розвитку молодіжного підприємництва тощо [6].

Загалом, першим нормативно-правовим документом, що заклав концептуальні підвалини державної молодіжної політики незалежної України стала Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 1992 року [9]. Після переходу Державного бюджету України на «програмний» принцип формування, Верховною Радою 18 листопад 2003 р. була прийнята «Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004-2008 рр.», вона окреслює головні напрямки реалізації державної молодіжної політики та визначає відповідальні органи та структури за їх впровадження. Серед них: здобуття освіти, творчий та інтелектуальний розвиток молоді; забезпечення зайнятості та розвитку підприємницької діяльності; формування здорового способу життя; розвиток громадської активності; залучення до роботи в органах виконавчої влади; інтеграція молоді до світової спільноти тощо [3]. Саме на основі цієї Програми за результатами щорічного Конкурсу Мінсім'ямолодьспорту здійснювалось державне фінансування молодіжних проєктів, виконавцями яких виступають всеукраїнські молодіжні громадські організації.

Продовженням обраного курсу стало прийняття Верховною Радою 28 січня 2009 р. «Загальнодержавної цільової соціальної програми «Молодь України на 2009-2015 роки». Новий варіант програми визначав майже ті ж самі пріоритети державної молодіжної політики, що й програма 2003 р., а саме: утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей; пропаганда та формування здорового способу життя; створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді; надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям; інтеграція українських молодіжних організацій до відповідних європейських і світових організацій [1].

Водночас з прийняттям цієї програми, за ініціативою Президента Віктора Ющенка в Україні готувалась до прийняття національна Доктрина молодіжної політики, котра мала доповнити та оновити Декларацію 1992 р.

Її розробниками стали Програма розвитку ООН в Україні та Державний інститут розвитку сім'ї та молоді.

Доктрина виступила в ролі основного документа при розробці цільових програм в сфері молодіжної політики, її часові рамки охопили 2009-2020 рр. В зазначеному документі, окрім стандартних вже звичних пріоритетів молодіжної політики таких як: забезпечення рівних умов та можливостей для отримання якісної освіти; зміцнення патріотичних настроїв серед молоді; пропагування здорового способу життя; тощо, увага приділяється й таким актуальним на сьогоднішній день проблемам молоді як: надання гарантій участі та впливу молоді на процеси управління громадами; створення умов для розвитку молодіжного самоврядування; протидія розвитку екстремізму; забезпечення рівних можливостей використання інформаційного простору; зменшення чисельності української молоді серед зовнішніх трудових та інших мігрантів тощо [2].

Окрім базових державних програм стосовно молоді існує низка програм, які стосуються вирішення якоїсь окремої галузі молодіжної політики. Так у 2002 р. вийшла Всеукраїнська комплексна програма «Молодіжна Платформа України», яка стала загальнонаціональним громадським проектом щодо розвитку молодіжного руху в Україні. Основні напрямки діяльності Платформ охопили майже весь спектр проблем молоді людини, не оминула програма й такі найактуальніші для української молоді питання як програми працевлаштування, здоров'я, співпраці з владою та програму для робітничої молоді [12, с. 8 - 12].

Для забезпечення умов розвитку молоді у різних аспектах державою протягом останнього десятиріччя прийнято ряд програм, залежно від потреб та викликів сьогоднішнього дня. Серед них програми: «Підтримки молодіжного підприємництва» (2002 р.) [7, с. 270-286], Державна програма забезпечення молоді житлом на 2002-2012 рр. [8, с. 323 - 338], «Соціальне житло» (2005 р.) [10, с. 174-176], «Відродження села – справа молодих» (2005 р.) [5, с. 330 - 334] тощо.

Власно для Донецької області базовим нормативно-правовим документом програмного характеру з основ розвитку є «Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року», прийнята Донецькою обласною радою в 2007 р. Незважаючи на те, що цей документ напяму не стосується молодіжної регіональної політики, проте, в ньому затверджуються такі основні принципи розвитку області, які мають безпосереднє відношення до сучасних проблем молоді. Серед них: пом'якшення наслідків демографічної кризи, ефективне використання трудових ресурсів, підвищення рівня життя населення, поліпшення здоров'я населення, здобуття якісної освіти впродовж життя тощо [11].

Щодо регіональних та місцевих програм стосовно молоді Донецької області, то тут базовою є «Регіональна комплексна програма «Молодь. Сім'я. Діти» на 2008-2012 рр.», затверджена Рішенням Донецької обласної ради. Головна мета Програми – забезпечення стабільних та якісних умов для життя і соціального становлення молоді, сімей, дітей регіону як базового інституту

формування і розвитку людського ресурсу; активізація участі зазначених категорій у соціально-економічному, культурному, громадському житті регіону.

Стосовно шляхів і способів вирішення проблем, які обґрунтовують актуальність Програми, зусилля слід зосередити на наступному: забезпечення молодим громадянам можливостей для успішного життєвого старту: освіта, перше робоче місце, житло; сприяння розвитку ділової активності та ініціативи молоді; удосконалення регіонального механізму здійснення молодіжної житлової політики; покращення стану здоров'я дітей та молоді; профілактика антигромадських, негативних проявів у молодіжному середовищі, розвиток мережі соціальних закладів для молоді; підтримка молодіжних громадських організацій; формування молодіжного інформаційного простору та інтеграція молоді до міжнародної спільноти; розвиток мережі закладів соціального обслуговування, зокрема соціальних гуртожитків [4, с. 157-183].

До місцевих програм належать міські комплексні програми «Молодь Донецька 2003-2005» [4, с. 192-193] та «Молодь Донецька 2007-2010» [4, с. 194-197], розроблені з урахуванням специфічних особливостей м. Донецька. До них увійшли головні заходи, які належать до сфери молодіжної політики та рішення проблем зайнятості, здоров'я, соціального захисту, соціально-культурної сфери.

Проте, незважаючи на значну роботу в галузі програмної розробки державної молодіжної політики, для значної частки української молоді все ще гострими залишаються проблеми бідності, безробіття, насильства, відсутності доступних молодіжних закладів, безпритульності та інших. Все це негативно впливає на їх здоров'я, девальвацію моральних норм та цінностей, наслідком чого є загострення демографічної, соціально-економічної ситуації та духовного стану міста. Все це обумовлює необхідність переосмислення та переоцінки застарілих уявлень, зламу віджилих стереотипів в розробці механізмів реалізації державної молодіжної політики. Тому в майбутньому нові молодіжні програми мають бути спрямовані на:

- впровадження системи національно-патріотичного виховання дітей, підлітків та молоді;
- підтримку обдарованої, талановитої молоді, розвиток системи державного заохочення молоді на здобуття освіти та роботи в Україні;
- інформування молодих людей з питань працевлаштування, створення додаткових стимулів до трудової активності молодих українців, розвитку їх творчої діяльності в різних сферах суспільного життя;
- розвиток та удосконалення мережі спеціалізованих соціальних служб для молоді;
- активнішу участь самої молоді у протидії поширення в молодіжному середовищі різних форм девіантної (з відхиленням) поведінки, профілактиці та попередженні правопорушень, злочинності, захворювань на

ВІЛ/СНІД та захворювань, що передаються статевим шляхом, проституції, наркоманії тощо;

- підтримку програм та проектів молодіжних громадських організацій, що сприяють вирішенню соціальних проблем молоді, молодіжного руху, інтеграції в міжнародні молодіжні структури.

Список використаних джерел

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2009-2015 роки від 28 січня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-п>.
2. Доктрина молодіжної політики на 2009-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=35666.
3. Закон України від 18 листопада 2003 р. «Про загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 рр.» // Державна молодіжна політика в Україні у 2003 р.: збірник нормативно-правових актів / Автор-упорядник Є.І. Бородін. – Дніпропетровськ: Герда, 2004. – С.75 - 92.
4. Місцеві програми сприяння соціальному становленню та розвитку молоді: Досвід 2008. Нормативно-правова збірка / Автори-упорядники: А.В. Коновалов, М.О. Шишкова. – Х.: [Громадський інформаційно-аналітичний Центр для молоді], 2009 – 962 с.
5. Наказ міністерства аграрної політики від 9 червня 2005 р. «Про затвердження національної програми «Відродження села – справа молодих»// Державна молодіжна політика в Україні у 2005 р.: збірник нормативно-правових актів/ Автор-упорядник Є.І. Бородін. – Д.: Днепррост, 2005. – 364 с.
6. Національна комплексна програма «Молодь України»: Проект. – К., 1997. – 39 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2002 р. «Про затвердження Державної програми підтримки молодіжного підприємництва на 2002-2005 рр.» // Державна молодіжна політика в Україні у 2002 р.: збірник нормативно-правових актів / Автор-упорядник Є.І. Бородін. – Дніпропетровськ: Герда, 2003. – 458 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2002 р. «Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2002-2012 рр.» // Державна молодіжна політика в Україні у 2002 р.: збірник нормативно-правових актів / Автор-упорядник Є.І. Бородін. – Дніпропетровськ: Герда, 2003. - 458 с.
9. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 16. – С. 409.
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2005 р. «Про схвалення Концепції Державної програми «Соціальне житло» // Державна молодіжна політика в Україні у 2005 р.: збірник нормативно-

правових актів/ Автор-упорядник Є.І. Бородін. – Д.: Днепррост, 2005. – 364 с.

11. Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.donoda.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/11101/strategy.pdf>
12. Хуснутдінов О.Я. Молодіжна політика в Україні: аспекти державного та громадського розвитку/ Бібліотека Київської міської організації Народно-демократичної партії. – К., 2002. – 15 с.

УДК 323.269:004.738.5 (045)

ХАКТИВІЗМ: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ПРОТЕСТ ОНЛАЙН

Качинська Н. О.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

«Хакери, підкорімо Планету!»

«Hack the Planet!»

(лозунг з фільму Йена Софтлі «Хакери», 1996 р.)

- Квітень 1998 року – повністю заблоковано роботу сайту президента Мексики. «Віртуальний страйк» у формі перенавантаження веб-ресурсу був штучно організований хактивістами з метою приваблення уваги політиків та суспільства до протестів сапатистів.

- Січень 2011 року – організація хактивістів «Anonymous» блокує роботу сайтів урядів Тунісу та Єгипту в знак підтримки народних рухів проти діючих політичних режимів.

- 20 січня 2012 року сайти Департаменту Юстиції та ФБР США зіткнулися зі труднощами в роботі через відмову в обслуговуванні після хакерської атаки, відповідальність за яку взяли на себе ті ж самі «Anonymous» у зв'язку із закриттям урядом США популярного файлообміннику Megaupload.com

- У лютому 2012 року відкриття кримінальної справи проти українського файлообміннику Ex.ua мало аналогічні наслідки – українські хактивісти протестували проти обмеження свободи у віртуальному просторі послідовно блокуючи роботу урядових сайтів за допомогою DDoS – атак.

Зрозуміло, що навіть декількох наведених прикладів достатньо для того, щоб сьогодні з упевненістю назвати Інтернет віртуальним майданчиком для організації та проведення соціально-політичних протестів. Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувався злиттям політики та комп'ютерних технологій, у результаті чого до політологічного лексикону надійно увійшли такі нові поняття як «електронний уряд», «урядові сайти», «сторінки

політиків в соціальних мережах», «політичні блоги», «мережева дипломатія», «хактивізм» та багато інших.

Появу терміну «хактивізм» (від англ. - *hacktivism*), як поєднання слів хакерство (від англ. - *hacking*) та активізм (від англ. - *activism*), пов'язують з іменем хакера Омега, керівником хактивістської організації «Культ мертвої корови» (“*Cult of the Dead Cow*”). Вважається, що у 1996 році він уперше використав термін «хактивізм», позначивши їм «використання хакерства у політичних цілях» [5]. Як зазначає сам Омега, «спочатку у використанні цього терміну було більше жарту», однак дуже скоро всі ті, хто використовував сучасні інформаційні технології з метою досягнення соціально-політичних цілей почали називати себе хактивістами, а хакерство у політичних цілях отримало загально визнану назву «хактивізм» [5].

Тотальна інформатизації соціально-політичної сфери робить хактивізм якісно новою формою політичної участі громадян, ефективним інструментом досягнення політичних цілей.

З огляду на все вищезгадане, актуальним є наукове дослідження та вивчення хактивізму як нової форми політичної участі громадян. Проведений аналіз джерел продемонстрував високий науковий інтерес до зазначеного феномену у зарубіжних дослідників та відсутність знання у вітчизняній науці. Так, у 2004 році в університеті Гарварду було захищено кандидатську дисертацію на тему «Хактивізм та майбутнє політичної участі», автором якої є відома дослідниця хактивізму А. Самюель [6]. Слід також зазначити вагомий вклад у вивчення хактивізму таких дослідників, як О. Руфін, К. Андерсон, Р. Фамозі, Д. Деннінг, Дж. Ассанж та інші.

Виходячи з того, що хактивізм є поєднанням двох різних рухів (хакерів та активістів), слід дослідити відповідні витoki кожного з них з метою аналізу історичного злиття та майбутніх перспектив хактивізму.

Як зазначено у Новому Словнику Хакерів, хакер – це людина, яка добре розуміється на комп'ютерах та комп'ютерних мережах та вміє ці мережі створювати, змінювати та покращувати [8]. За думкою самих хакерів, хакерство «квітне» у середовищі, у якому інформація є повністю доступною та вільною [1]. С. Леві у своїй книзі «Хакери: герої комп'ютерної революції», виданої у 1984 році, визначає доктрину хакерів таким чином: доступ до комп'ютерів має бути не лімітованим та повним; будь-яка інформація є вільною та безкоштовною; позицією хакерів є недовіра до влади та пропаганда децентралізації; у хакерів немає таких критеріїв, як освіта, вік, посада та раса; хакери створюють мистецтво та красу комп'ютерів; комп'ютери можуть змінити ваше життя на краще [3]. Хакери є нетерпимими до будь-якого прояву цензури. Цензура завжди розглядається хакерами як порушення прав людини, особливо якщо вона підкріплена репресіями правлячого режиму. Разом з цим, хакери з недовірою розглядають законодавчі норми, які будь-яким чином порушують вільний доступ до інформації та створюють умови для електронної конфіденційності.

Щодо поняття активізм, частіше за все під цим терміном розуміють різноманітні види людської діяльності, активності. У політичній сфері

«активізм» - це «пряма участь або активна позиція з метою досягнення політичних цілей» [3].

Таким чином, об'єктивно поєднуючи активізм та хакерство, хактивізм є хакерством з метою досягнення політичних та соціальних цілей. Один з перших дослідників хактивізму К. Деннінг під хактивізмом розуміє «шлюб політичного активізму та комп'ютерного хакерства, перенесення актів громадянської непокори в комп'ютерні мережі» [3]. Дослідниця А. Самюель пропонує таке визначення хактивізму – «це ненасильницьке легальне та нелегальне використання електронних приладів у політичних цілях». На її думку, запропоноване визначення має декілька переваг: по-перше, завдяки дефініції «ненасильницьке» хактивізм можливо відокремити від кіберзлочинності, по-друге, визначення «легального та нелегального» видів використання електронних приладів, тобто наявності фактів порушення законодавчих норм, дії активістів можливо відокремити від будь-якої традиційної віртуальної діяльності [6].

Певна розбіжність у поглядах дослідників на феномен хактивізм робить це поняття та його зміст достатньо дискусійним. З метою кращого розуміння його змісту слід розглянути певні види хактивізму у порівнянні з іншими видами політичної активності (Таб. 1):

	В режимі офлайн	В режимі онлайн
Традиційні форми	Активізм: Голосування Проведення передвиборчої кампанії Мирні марші протесту Бойкоти Інші	Онлайн активізм: Онлайн голосування Онлайн проведення передвиборчої кампанії Онлайн петиції Інші
Неправомірні форми	Громадянська непокора: Несанкціонований страйк Барикади Політичні графіті Несанкціоновані страйки профспілок Несанкціоноване розповсюдження протесаної преси Політичний театр Акти саботажу Інші	Хактивізм: Псування сайтів Переадресування сайтів Атаки «Відмова в обслуговуванні» Крадіжка інформації Сайти-пародії Віртуальні страйки (перенавантаження веб-ресурсу) Віртуальні акти саботажу Розробка спеціального програмного забезпечення для здійснення атак на веб-ресурси Інші

Насильницькі форми	Тероризм: Організація вибухів у політичних цілях Захоплення заручників у політичних цілях Інші	Кібертероризм: Внесення порушень у роботу систем авіа сполучення, енергетичних систем, акти, що мають конкретний вимір шкоди
---------------------------	--	---

Таблиця 1. Види політичної активності.*

**(укладено за матеріалами Samuel A.W. Hacktivism and the Future of Political Participation / Alexandra Whitney Samuel. – Harvard University, 2004 – 284 p.)*

Отже, до основних видів хактивізму відносять такі дії: спотворення (псування) сайтів (site defacements), переадресування сайтів (site redirects), відмова в обслуговування сайту (denial-of-service attacks), крадіжка інформації (informational theft), крадіжка та розповсюдження інформації (information theft and distribution), створення сайтів-пародій (site parodies), віртуальні страйки та акти саботажу (virtual sit-ins and sabotage), розробка спеціального програмного забезпечення (software development), віддзеркалення сайтів (sites mirroring), бомбування електронних адрес (e-mail bombing), анонімні блоги (anonymous blogging) та інші. Для блокування роботи сайтів та організації віртуальних страйків (netstrikes) найбільш поширеним є використання DDoS атак.

Найбільш відомими організаціями хактивістів, політичні акції яких відрізняються масштабністю, є такі: “Anonymous”, “Cult of the Dead Cow”, “Jester”, “milw0rm”, “Chaos Computer Club”, “1984 network liberty alliance”, “LulzSec”, “Telecomix”, інші.

Ідеологія хактивізму охоплює широкий спектр соціально-політичних проблем та відрізняється відповідно до соціального складу організацій хактивістів.

Таким чином, тісне злиття політики та інноваційних технології у кінці ХХ – на початку ХХІ століття призвели до появи у політологічному дискурсі нових понять, серед яких особливе місце належить феномену хактивізм. Поєднавши традиційне хакерство з політичною активністю, хактивізм є якісно новою формою політичної участі, ефективним інструментом впливу на процес прийняття політичних рішень на національному рівні, в міжнародному та глобальному масштабі. У арсеналі хактивістів велика кількість видів віртуального соціально-політичного протесту: від псування сайтів, блокування їхньої роботи до віртуальних страйків та актів саботажу. Ідеологія хактивізму настільки різноманітна, наскільки багатим є соціально-політичний склад хактивістських організацій. Вивчення феномену хактивізм є актуальним, виходячи із його постійно зростаючої значущості та відсутності знання у вітчизняній науковій думці.

Список використаних джерел

1. Anderson K. Hacktivism and Politically Motivated Computer Crime / Kent Anderson. – Encurve, LLC, 2009 – 15 p.
2. Assange J. The Curious Origins of Political Hactivism [Internet Resource] / Julian Assange // <http://www.counterpunch.org/2006/11/25/the-curious-origins-of-political-hacktivism.html> – Title from the Screen.
3. Denning D.E. Activism, Hacktivism and Cyberterrorism: the Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy [Internet Resource] / Dorothy E. Denning. – Georgetown University, 2007// <http://www.iwar.org.uk/cyberterror/resources/denning.htm> – Title from the Screen.
4. Delio M. Hacktivism and How It Got Here [Internet Resource] / Michelle Delio // <http://www.wired.com/techbiz/it/news/2004/07/64193> - – Title from the Screen.
5. Ruffin O. Hacktivism from here to there [Internet Resource] / Oxbloom Ruffin // www.cultdead.com/cDc-files/cDc-0384.php – Title from the Screen.
6. Samuel A.W. Hacktivism and the Future of Political Participation [Internet Resource] / Alexandra Whitney Samuel. – Harvard University, 2004 – 284 p.
7. Vamosi R. How Hacktivism Affects Us All [Internet Resource] / Robert Vamosi // www.pcworld.com/article/239594/how_hacktivism_affects_us_all.html – Title from the Screen.
8. What is hactivism? 2.0. // <http://www.thehacktivist.com/whatishacktivism.pdf> – Title from the Screen.

УДК 070.11(043)

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В МАНІПУЛЮВАННІ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ

*Терлибовка А. М.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

В останнє десятиліття спостерігається неабиякий інтерес суспільства щодо ролі засобів масової інформації. Цей інтерес цілком закономірний, оскільки вже 90-ті роки ХХ ст починають характеризуватися небувалим комунікаційним вибухом, винятковим зростанням відтворюваної та споживаної інформації, що означало стрибок у розвитку засобів масової комунікації, які були здатні одночасно впливати на свідомість сотень мільйонів людей.

На сьогоднішній день сучасні ЗМІ повністю контролюють поширення інформації, що визначає наші уявлення, установки і в кінцевому результаті нашу поведінку. Вони повністю перетворилися на один з найважливіших інститутів сучасного суспільства. Виконуючи різноманітні функції, такі як:

інформування населення про події, що відбуваються в країні та світі; функції освіти та соціалізації; реклами; розваг; наукового і культурного просвітництва, вони разом з тим, почали навмисно фабрикувати повідомлення, що змінюють реальну соціальну дійсність, і з тим чи іншим успіхом стали намагатися маніпулювати масовою свідомістю [2, с. 101-115].

ЗМІ почали направляти свій вплив на психічні структури людини, але здійснювати це потай, поставивши своїм завданням зміну думок, спонукань і цілей людей в потрібному для них напрямку.

Преса, радіо і телебачення являють собою своєрідний «тріумвірат» засобів масової інформації, кожне з яких має ряд особливостей, що проявляються у вигляді і способах донесення інформації до аудиторії. Однак при наявності специфічних властивостей вони мають щось спільне, а саме здатність донести до масової аудиторії більш-менш словесно-понятійну і емоційно-образну інформацію. До них в останнє десятиліття приєднується і активно розвивається четвертий тип каналів інформації - всесвітня комп'ютерна мережа, представлена в наш час Інтернетом. Застосовується не метод переконання і логіки, заснований на законі вільної волі, а тотальна гіпнотизація, вплив на підсвідомість, тобто навіювання, яке впливає як на окрему людину, так і на великі маси і соціальні спільноти. Члени колективів взаємно впливають один на одного і створюється загальна цільова установка, з'являється специфічний психологічний клімат.

Разом всі названі засоби масової інформації стали пропонувати суспільству вже готові моделі поведінки, думки і тлумачення, по суті, перетворюючи громадян в бездумну масу споживачів інформації, які припиняють думати і аналізувати інформацію, спрощуючи тим самим процес маніпулювання [3].

Інформація стає вирішальною в управлінні суспільством, відтісняючи на другий план вплив грошей та державного примусу отже безпосередніми носіями і поширювачами знань та іншої значимої інформації на сьогодні і є ЗМІ. Таким чином, завдяки засобам масової інформації формується громадська думка - стан масової свідомості, яка укладає в собі приховане чи явне ставлення різних соціальних спільнот до проблем, подій дійсності, щодо різних глобальних загальнолюдських проблем [4, с. 170].

ЗМІ почали використовуватися так звані специфічні фрази, які діють безпосередньо на суспільство та громадську думку. Створюється так звана «віртуальна реальність», в яку людина вірить. Особливо ефективно це спрацьовує, коли та чи інша установка збігається з внутрішніми установками людини. Вона утворює інформаційний канал, тому сильне емоційне забарвлення в умовах довіри передається невідворотно. Але всі ці прийоми і методи маніпулювання суспільною свідомістю, ЗМІ дуже ретельно ховають, тому журналісти легко обходять закон про пресу. Умовчання про які-небудь важливі події, акцентування уваги на другорядних деталях, звернення до негативних рівнів свідомості, примітивізація опонентів журналістами ведуть до розпалювання конфліктів, до появи почуття обману, беззахисності, невпевненості, втоми і апатії у читачів, слухачів та глядачів. ЗМІ, які

застосовують маніпуляцію, це на руку, адже пасивним населенням легше управляти. Як основним елементом управління громадською думкою ЗМІ використовують відволікання уваги людей від важливих проблем і рішень, прийнятих політичними та економічними правлячими колами, за допомогою постійного насичення інформаційного простору малозначними повідомленнями. Вони самі створюють проблему, якусь ситуацію, розраховану на те, щоб викликати певну реакцію серед населення, щоб воно само зажадало вжиття заходів, які необхідні правлячим колам [1, с. 528].

Але далеко не всі поширювані ЗМІ відомості носять правдивий характер. Яскравим прикладом маніпуляції громадською думкою і нав'язування стереотипів, слід вважати новини, які транслювали по ВВС рано вранці, де люди в Тріполі святкують перемогу над силами повстанців. Але при уважному вивченні кадрів можна помітити, що люди розмахували прапором не Тріполі, а Індії та й самі демонстранти були індійці. Навряд чи будь хто б зміг виявити, що його щойно обдурили і він обговорював весь наступний день вигадану та вигідну комусь новину, але ж заради такого ефекту все і було сплановано [5].

Отже, в сучасному суспільстві людина піддається одночасному впливу з боку друкованих ЗМІ, радіо, телебачення та Інтернет, а значить, свого роду маніпулювання. Сховатися від інформаційних потоків практично неможливо, де б не знаходився об'єкт їх впливу. Орієнтуватися у величезному обсязі інформації вкрай важко, тому що людина не завжди має можливість перевірити достовірність отримуваних відомостей. Часом йому не залишається нічого іншого, як приймати запропоновану інформацію на віру, що може сприяти формуванню уявлень, які не мають нічого спільного з істинним станом речей.

Таким чином, засоби масової інформації в житті сучасного суспільства відіграють дуже небезпечну роль, коли підміняють свою початкову функцію інформування населення на виконання завдань з формування певних поглядів, уявлень, думок.

Єдиним логічним виходом зі сформованої ситуації – це постаратися отримувати інформацію про ті чи інші події і давати їм самостійну оцінку, спробувати усвідомлювати інформацію, що подається в ЗМІ, тим самим повертаючи собі право вибору.

Список використаних джерел

1. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием/ С. Г. Кара-Мурза. — М.: Алгоритм, 2004. — 528 с.
2. Кретов Б. И. Средства массовой коммуникации — элемент политической системы общества/ Б. И. Кретов// Социально-гуманитарные знания. — 2000. - №1. - С. 101-115.
3. Кувшинов Ю. Влияние средств массовой информации на подсознание людей [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.dere.com.ua/library/other/smi.shtml>.

4. Суслов Е.В. СМИ как инструмент формирования общественного мнения в процессе становления гражданского общества/ Е.В. Суслов - М., 2004. – 170 с.
5. Manipulating Video Images: Sloppy Journalism or War Propaganda? The BBC's Fake Images from Tripoli [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=26380>.

УДК 327 (100-69= 133.1) (043)

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ФРАНЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

*Добродій О. Є.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Сьогодні активна діяльність держави на політичній арені багато в чому визначає її міжнародний імідж. Все більше число дослідників погоджується з тезою про те, що характер взаємодії акторів системи міжнародних відносин залежить від того як вони самі позиціонують себе, які завдання лежать в основі їх зовнішньої політики, і як відповідно їх сприймають інші актори системи. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки певної стратегії, так званого плану по розвитку своєї конкурентної переваги. У науковій літературі ця стратегія є державним брендингом – комплекс заходів в сфері внутрішньої політики, економіці, культурній сфері, міжнародній діяльності, спрямованих на просування позитивного образу країни в масах, залучення інвестицій, розвиток туристичного сектора, посилення національної гордості і збільшення своєї ролі у світовій політиці. Окрім цього, з поняттям міжнародного іміджу тісно пов'язана і національна ідентичність. Таким чином, першочерговими елементами цього іміджу стають особливості політичних, моральних, духовних цінностей, статус держави – позиції в міждержавному просторі, участь в міжнародних організаціях і, нарешті, особистість політичних лідерів.

Особливо актуальне питання міжнародного іміджу для країн з багатою історичною спадщиною, які традиційно прагнуть зберегти свої лідерські позиції, якщо і не в глобальному масштабі, то, принаймні в регіональному. Однією з таких країн є Французька Республіка, одна з держав-засновників Європейського Союзу. Чинний Президент Республіки Ніколя Саркозі, неоголіст за політичними переконаннями, з моменту свого приходу до влади в 2007 році чітко окреслив завдання Франції на міжнародній арені (впливати на глобальні політичні процеси через інструмент європейської інтеграції; двосторонні і багатосторонні угоди; захищати власні національні інтереси і, при цьому, за допомогою сильної дипломатії відстоювати авторитет у світі). На ділі це повинно було реалізуватися в таких принципах: тьєрмондизм (глобальна задіяність і відповідальність за підмандатні

території, сприяння розвитку колишніх колоній), європейський периметр (участь у формуванні регіонального порядку в Середземномор'ї, Північній Африці і на Близькому Сході), євро центризм (важливість безпеки в Європі і участі в європейських справах, де Франція розглядає себе як традиційного лідера). Можна відразу ж відмітити, що заданий курс цілком відповідав викликам 21 століття – загроза міжнародного тероризму, економічна криза, тотальна війна за сфери впливу шляхом сильної гуманітарної і економічної експансії.

Проте сьогодні у французькому суспільстві у світлі президентських виборів, що наближаються у квітні, схильні підводити підсумки діяльності Ніколя Саркозі, оцінюючи в першу чергу ефективність зовнішньої політики Франції і її вплив на місце країни у світі за минулі п'ять років. У цій статті ми звернули увагу на найбільш важливі і актуальні події, що так чи інакше вплинули на імідж Французької республіки у світовій спільноті:

- участь у Лівійській кампанії, яка викликала цілу серію гучних і скандальних інтерв'ю, коментарів і експертних оцінок. Підтримка опозиційної Перехідної ради і великі витрати на проведення військових операцій в умовах поглиблення фінансової нестабільності, в країнах ЄС у тому числі, не отримали розуміння серед населення і стали приводом для цілого ряду звинувачувальних статей у французьких газетах. Так оглядач «Le monde» у кінці 2011 року публікує анонімний лист групи дипломатів, яке критикує Саркозі за провал Середземноморського проекту в результаті виконання, на їх думку, доручень США у Лівійській війні, і як наслідок втрату впливу Франції у світі [3];

- 23 січня 2012 року французький Сенат затвердив раніше схвалений Національними зборами законопроект про криміналізацію заперечення геноциду вірмен [2]. І хоча Франція не єдина країна, в якій діє подібний закон, турецька реакція вдалася до радикальних заходів – повне заморожування дипломатичних стосунків;

- дестабілізація турецько-французьких відносин також викликала серію заяв серед вищих турецьких урядових кругів відносно жорстоких злочинів французького режиму колонізації в Алжирі. Ці заяви стали сенсаційним матеріалом не для одного десятку світових ЗМІ. І, попри те, що франко-алжирські стосунки «дивляться у бік майбутнього», рейтинг популярності чинного президента Французької республіки різко падає разом з довірою до нього в суспільстві (за даними дослідницького агентства Viavoise анти рейтинг Ніколя Саркозі досягає 67% і якби вибори відбулися найближчим часом, то Саркозі набрав би не більше 25%) [1];

- слабшає імідж Франції і в Європейському Союзі. Залишаючись, як прийнято вважати країною - локомотивом організації, національна економіка при Саркозі переживає небувале падіння ВВП до 2,5 % за підсумками 2010 року, а державний борг до кінця 2011р. склав 85 % ВВП. Частина французів схильна покладати відповідальність за те, що відбувається на партію президента «Союз за народний рух», яка стояла на чолі ідеї розширення ЄС

за рахунок менш розвинених країн, що і є, на їх думку, причиною кризи, що поглиблюється;

- і нарешті, за усіма вище переліченими подіями, досить мало за минулий час був використаний інститут Франкофонії, колись важливий інструмент розвитку позитивного іміджу Франції у світі шляхом культурної співпраці.

Активна участь у світових процесах була частиною програми, яка реалізувалася ще при Ж.Шираку. Інструментом формування позитивного образу повинно було стати за планом, заявленим Саркозі на виборах 2007 року, співпраця у рамках традиційних напрямків - Європейський Союз, Північна Африка, Близький Схід. Проте, вже згаданий вище Середземноморський проект не знайшов підтримки у головного і значного регіонального партнера Франції - Німеччини, не принесло укріплення зовнішніх зв'язків і участь французьких військ у скиданні африканських диктаторських режимів, азійський напрямок також залишився далеким від моделі міцного стратегічного партнерства [4].

Таким чином, ми бачимо, що на сучасному етапі процес формування міжнародного іміджу Франції переживає цілий ряд проблем. На президентський термін Ніколя Саркозі випало завдання подолання досить гострих проблем - участь в рішенні міжнародних конфліктів разом з реалізацією своєї заявленої програми з побудови зовнішньої політики на принципах великої імперії генерала Ш. де Голля. Додаючи до списку економічні проблеми ЄС, так звану «Арабську весну» разом з Лівійською кампанією, які поставили точку на Середземноморському союзі, і що найголовніше, обрушили хвилю критики на адресу президента, можна зробити висновок, що на даний момент Французька республіка переживає зміну етапів свого розвитку, пошук альтернативних союзників і методів зміцнення свого авторитету, в першу чергу, серед власних громадян, які критикують владу за необґрунтовані інтервенції, великий вплив національних меншин на життя суспільства. Тим часом політичні діячі готуються до квітневих виборів, намагаючись поєднати у своїх передвиборних компаніях обіцянку повернути Франції минулу силу і вжити результативні антикризові заходи.

«Франція лише у тому разі Франція, якщо вона знаходиться в числі перших» [3] - по такій формулі характеризував свою внутрішню і зовнішню політику Ніколя Саркозі. Наскільки зміниться курс розвитку в майбутньому доки не беруться прогнозувати ні експерти, ні журналісти, ні самі французи.

Список використаних джерел

1. French politics after his Libyan adventure [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.economist.com/node/21528636>.
2. Закон о наказании за отрицание геноцида армян окончательно принят во Франции [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.russian.rfi.fr/frantsiya/20120124-zakon-o-nakazanii-za-otritsanie-genotsida-armyan-okonchatelno-prinyat-vo-frantsii>.

3. Саркози речь в Тулоне [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://ru.euronews.net/2011/12/01/sarkozy-outlines-plans-for-new-french-economy/>.
4. Тимофеев М. О создании Союза для Средиземноморья: политические и экономические аспекты [Електронний ресурс] / М.Тимофеев. — Компас. — 2008. — 29 июля. — Режим доступа : <http://www.rodon.org/polit-080729104252>.
5. Франция: сто дней до выборов, а лидера все нет [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://ru.euronews.net/2012/01/13/france-100-days-to-presidential-poll/>.

УДК 316.776.3:004.738.5(045)

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА

Жигальцов Д. А.,

*студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

В теперішній час, час постійного вдосконалення інформаційних та комунікативних технологій, будь-який конфлікт має своє відображення в мережі Internet. Дуже часто таке мережеве відображення впливає на результат протиборства конкуруючих сторін. Активне залучення до віртуальної мережі багатомільйонної аудиторії дозволяє маніпулювати громадською думкою і суттєво впливати на процеси протиборчих сторін. Нещодавно минулі twitter-революції в країнах арабського світу є явне тому підтвердження. Twitter-революціями була названа серія повстань проти правлячих режимів влади в країнах Близького Сходу і Африки. Основним джерелом поширення інформації та іскрою пожежі революцій в Тунісі, і насамперед у Єгипті, стала соціальна мережа «Facebook», спеціальний сервіс «Speak To Tweet», що дозволяє опубліковувати текст в мікроблозі на сервісі «Twitter» не маючи доступу до мережі Інтернет, а також відео-сервіс «YouTube». За словами лідера лівійської опозиції Омара Ш. Махмуда, для виведення людей на вулиці був використаний сайт знайомств «Мавада», який знаходився поза зоною уваги поліції [4]. Завдяки цьому сайту йому вдалося об'єднати понад 170 тис. противників Каддафі.

Знаковою була закрита зустріч Барака Обама з главами найбільших ІТ-компаній - Google, Apple, Facebook відразу після повалення Хосні Мубарака з поста президента Єгипту і перемоги демонстрантів [1]. Не менш цікава мова Хіларі Клінтон про політику США щодо прав і свобод в Інтернеті. "Свобода доступу до Інтернету є невід'ємним правом людини, і адміністрація США має намір захищати це право всюди - від Близького Сходу до Китаю. 25 мільйонів доларів виділено в американському бюджеті-2012 на захист

блогерів та забезпечення вільного доступу до соціальних мереж в таких країнах, як Іран, Куба, Сирія, В'єтнам і М'янма", - заявила Х.Клінтон [5].

Розуміння значення Інтернету та соціальних мереж змушує передові держави вкладати величезні інвестиції в Internet-мережі, які нині стають не тільки засобом комунікації, а й ефективною політичною зброєю. Боротьба в інформаційній сфері за думки людей відкриває соціальні мережі як інструмент інформаційного протиборства.

Термін «соціальні мережі» був введений в 1954 році соціологом з Манчестерської школи Джеймсом Барнсом. Під соціальною мережею розуміється соціальна структура, що складається з безлічі суб'єктів з певною безліччю відносин. З появою і поширенням Інтернету з'явилися комп'ютерні соціальні мережі. Стосовно до Інтернету, соціальна мережа - це віртуальна мережа, що є засобом забезпечення сервісів, пов'язаних з встановленням зв'язку між його користувачем, а також різними користувачами та відповідними їх інтересам інформаційними ресурсами, встановленими на сайтах глобальної мережі [8]. Простіше кажучи, це веб-сайти з можливістю вказати яку-небудь інформацію про себе або отримати її про інших, а також поділитися своєю думкою з іншими або викласти фото, відео, аудіозапис. Спочатку вільне спілкування користувачів як таке в цих сервісах не було самоціллю. Їх метою було рішення ділових завдань - інформування, робочі комунікації, обговорення проблем. Не дивлячись на це з їх поширенням і розвитком, здешевленням самих комунікацій і устаткування, спілкування стало більш вільним, в рамках цих сервісів стали з'являтися співтовариства, пізніше стали встановлюватися особисті відносини між учасниками.

Соціальні мережі останнім часом все частіше стають засобами інформаційного управління та інформаційного протиборства. Ведення інформаційного протиборства в соціальних мережах ведеться в різноманітних засобах спілкування та сервісах в їх рамках. Такими засобами спілкування є:

- гостьові книги. Перша і найпростіша форма організації спілкування у вигляді web-додатків. Найпростіша гостьова книга являє собою список повідомлень, показаних від останніх до перших. Кожен відвідувач може залишити своє повідомлення;

- форуми. Ця форма спілкування є розвитком ідеї телеконференцій. Повідомлення користувачів у форумах групуються по темах. Всі відвідувачі можуть побачити тему і розмістити своє повідомлення, а теми групуються в тематичні форуми, управління системою здійснюють адміністратори і модератори. Найбільш розвинені форуми починають володіти першими ознаками соціальних мереж - між учасниками можуть бути встановлені соціальні зв'язки;

- блоги (англ. blog, від "web log", "мережевий журнал або щоденник подій"). У цих сервісах кожен учасник веде власний журнал - тобто залишає записи в хронологічному порядку. Що стосується записів у блогах, то теми записів можуть бути будь-якими; найпоширеніший підхід - це ведення блога як власного щоденника. Інші відвідувачі можуть залишати коментарі на ці

записи. У цьому випадку користувач, крім можливості вести свій журнал, отримує можливість організувати стрічку перегляду - список записів з журналів друзів (friends), регулювати доступ до записів, шукати собі співрозмовників по інтересах. На думку журналіста Алана Вольфа, що опублікував в газеті New York Times статтю про політичні блоги, завдяки їм світова політика стає все більш світової (тобто нюанси подій в межах однієї країни миттєво привертають увагу всього світу) і інтернетизованою. У цьому є як плюси - завдяки блогам люди стають більш поінформованими та зацікавленими, так і мінуси - "відхід у віртуал" зменшує привабливість традиційних методів впливу на владу, наприклад демонстрацій протесту [2].

На сьогоднішній день відбувається активна політизація соціальних мереж. Блоги активно використовуються професійними політиками як для пропаганди своїх ідей так і контрпропаганди, боротьби з політичними опонентами. Постійно зростає кількість політиків, які ведуть свої інтернет-сторінки і таким чином спілкуються між собою і з простими людьми. Є акаунти, відкриті від імені Хілларі Клінтон, Ангели Меркель, Сеголен Руаяль, Барака Обами, і навіть Махмуда Ахмадінежада.

Також збільшується кількість українських і російських політиків в соціальних мережах: Ю. Тимошенко, Д. Медведєв, М. Азаров, В. Турчинов, В. Жириновський, С. Тігіпко і багато інших. Серед українських політиків яскравим прикладом є активність Юлії Тимошенко. Політик писала дискредитуючі українську владу «твіти» у своєму акаунті в Twitter навіть з Генпрокуратури і суду.

Експерти відзначають, що тепер соціальні мережі це не тільки майданчик для спілкування, а й засіб боротьби за електорат [7]. Ще в 2008 році це показала президентська виборча кампанія Барака Обами, коли активне використання соціальних мереж дозволило політику перемогти на виборах [6].

Таким чином, соціальні мережі є полем арени сучасних інформаційних війн і засобом супроводу різних військових і політичних процесів протиборчих сторін.

Активне використання соціальних мереж дозволяє оперативно впливати на думку і поведінку людей, що перетворює їх на вогнище битв груп різних інтересів. Масштаби впливу на людей та управління подіями відкриває перед мережами великий спектр вирішуваних завдань. Відсутність цензури і різного роду перешкод дозволяє діяти користувачам мережі на передовій, створюючи сприятливу основу успішним діям у віртуальному та реальному просторі. Все це дозволяє нам сказати про те, що соціальні мережі перетворюються на поле арени інформаційного протиборства.

Список використаних джерел

1. Барак Обама вступив в контакт з керівниками найбільших ІТ-компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bigcorp.ru/barak-obama-vstretilsya-s-glavami-krupnejshix-it-kompanij>.

2. Блогосфера глобальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.commcenr.ru/mmedia/articles/2007_07_12.html.
3. Феномен соціальних мереж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ono.org.ua/fenomen-socialnyx-setej.html>.
4. Лівійську революцію організували на сайті знайомих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newskey.ru/news/108282>.
5. Оружжя масового розкладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kommersant.ru/doc/1586674/print>.
6. Мережовий революціонер Обама [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2011/02/09/817780.html>.
7. Соціальні мережі – засіб формування прозорого образу влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/publication/sotsialni-merezhi-zasib-formuvannya-prozorogo-obrazu-vladi.htm>.
8. Що таке соціальна мережа (в Інтернеті)? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.genon.ru/GetAnswer.aspx?qid=7d3dad14-1d39-4f49-aca6-d6ec53c92c0f>.

УДК 070(477):929Гавел(043)

МЕДІАОБРАЗ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА НА ШПАЛЬТАХ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ГАЗЕТНИХ ВИДАНЬ

Волоніць В. С.,

*к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін
Маріупольського державного університету*

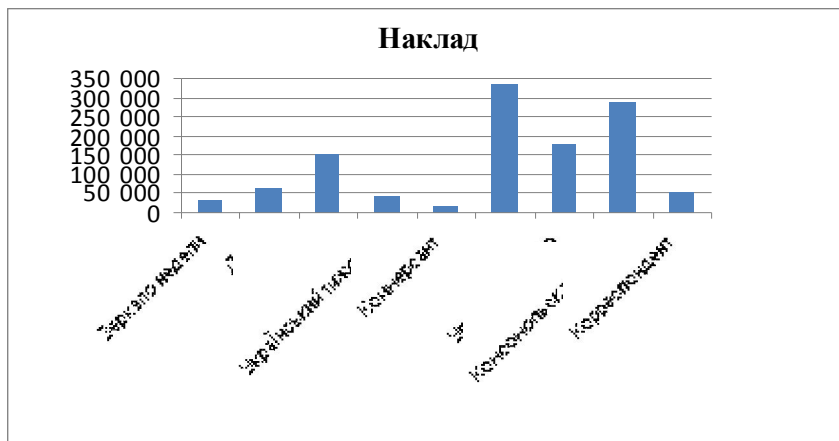
В умовах становлення українського інформаційного суспільства особлива роль відводиться засобам масової інформації які формують державний інформаційний простір та віддзеркалюють увесь спектр суспільних інтересів, оперативно реагуючи на події у світі.

Так українська преса активно відреагувала на сумне повідомлення з Праги про смерть экс-президента Чехії та Чехословаччини, драматурга, дисидента і борця за права людини Вацлава Гавела. Підтвердження цього можуть стати низка публікацій в українських періодичних виданнях починаючи з перших повідомлень про скорботну подію 18 грудня 2011 року.

Сучасна методологія зазвичай послуговується класичними (традиційними) методами наукового дослідження текстів. Однак дедалі більшого поширення набувають формалізовані методи, до яких належить контент-аналіз. Метод дозволяє знайти в документі те, що виходить за межі поверхневого погляду під час першого ознайомлення з друкованою інформацією, але що має важливий соціальний сенс. Принципова відмінність цього методу полягає в його формалізованості та систематизованості. Він націлений на вироблення кількісного опису смислового та символічного змісту документу, на фіксацію та підрахунок його об'єктивних ознак. Тому

для аналізу медіаобразу Вацлава Гавела в українській пресі як найбільш інформативний та системний був обраний метод контент-аналізу інформаційних повідомлень.

Нами було обрано 9 видань які мають найбільші накладі в Україні. Це такі видання як “Коммерсант Украина”, “Корреспондент”, “Зеркало недели”, “День”, “Сегодня”, “Український тиждень”, “Урядовий кур’єр”, “Газета 2000”, “Комсомольская правда в Украине”.

Мал. 1.1. Показники накладу всеукраїнських періодичних видань

Нами було опрацьовано 227 випусків означених періодичних видань за період з 18 грудня 2011 р. до 15 лютого 2012 р.

Мал. 1.2. Показники кількості випусків всеукраїнських видань за період з 18 грудня 2011 р. – 15 лютого 2012 р.

У 18 випусках знайдені публікації про Вацлава Гавела.

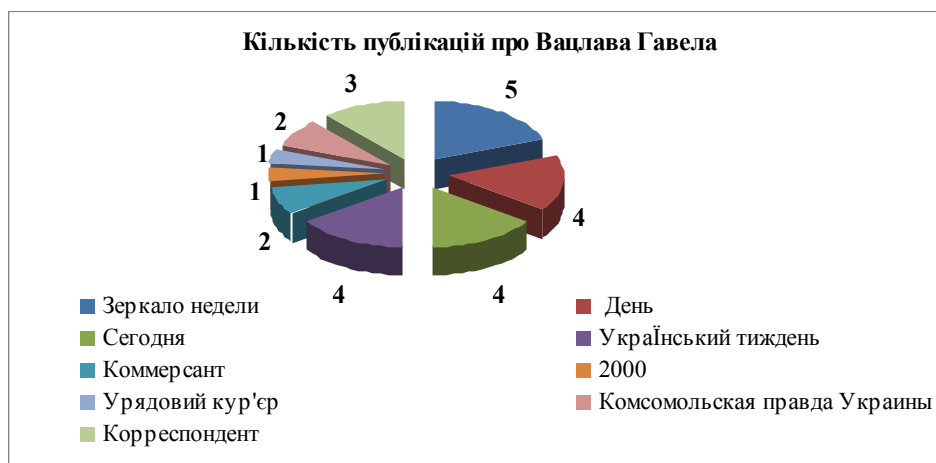
Мал.1.3. Розподіл кількості публікацій за виданнями.

Враховуючи означені показники доцільно визначити частоту виходу випусків (див. таб 1.1). У відповідності до цих даних частіше про Вацлава Гавела згадувалося на шпальтах українських щотижневиків “Зеркало недели” в одному випуску з трьох та “Український тиждень” який друкував інформацію про Вацлава Гавела з періодичністю один раз на чотири випуски.

Таб. 1.1. Частота виходу випусків з публікаціями про Вацлава Гавела

Всеукраїнські періодичні видання	Частота виходу випусків з публікаціями
Зеркало недели	1: 3
День	1: 14, 5
Сегодня	1: 12, 5
Український тиждень	1: 4
Коммерсант	1: 30
2000	1: 9
Урядовий кур'єр	1: 43
Комсомольская правда	1: 4,5
Корреспондент	1: 9

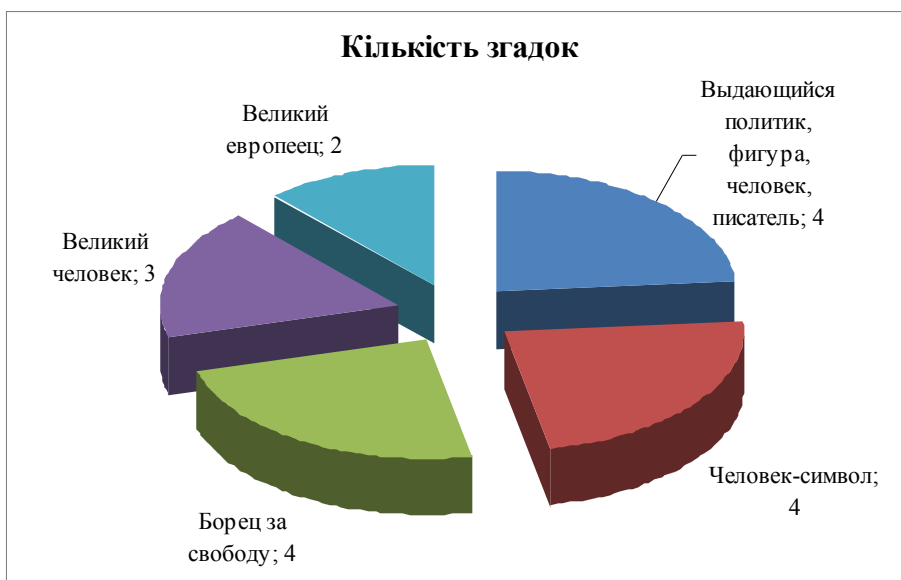
Всього нами було зафіксовано 26 публікацій означеного контенту. За проаналізований період найбільшу кількість публікацій (5) де згадується ім'я першого президента Чехії Вацлава Гавела в різних контекстах, на своїх шпальтах опублікував всеукраїнський щотижневик “Зеркало недели”. По чотири публікації надрукували два видання які мають найбільші наклади в Україні: це газета “День” та газета “Сегодня”.

Мал. 1.4. Кількісний розподіл публікацій у відповідності до періодичного видання

Зазначимо, що значна частина публікацій мала вид інформаційних повідомлень (в колонках новин) та обмежувалася констатацією фактів смерті та організації похорон В. Гавела. З невеликої кількості повідомлень (14) лише в двох статтях, не великих за обсягом, аналізувалася роль та місце Гавела, як політика та державного діяча в історії Центральної та Східної Європи. Перша стаття присвячена пам'яті президенту Гавелу з'явилася на шпальтах популярного серед української прогресивної інтелігенції, щотижневика “Український тиждень”. Комплементарність до постаті притаманна публікації Олексія Зарицького який починає свою статтю з таких слів “Пішов з життя духовний батько мільйонів людей з усього світу. Той на якого хотілося бути схожим, з ким хотілося зв'язати свої вчинки”. Погодьтеся не про кожену постать яка вже деякий час знаходилася поза межами активної політичної діяльності можна сказати такі слова. Підводячі підсумки аналітичного співставлення автор зазначає “Гавел изменил историю. Поэтому и вошел в нее как один из самих выдающихся политических деятелей конца XX века”

Інформативні можливості контент-аналізу розкривають категорії за допомогою який репрезентується медіаобраз Вацлава Гавела. Нами в якості категорій були обрані вирази які маркіровані специфічною емотивною семантикою: «великий европеец», «великий человек», «борец за свободу», «человек-символ», «выдающийся политик (фигура, человек)». Визначення в якості категорій контент-аналізу емотивних виразів обумовлений скорботним повідомленням про смерть політика, що надало особливої емоційної забарвленості комунікації.

Мал. 1.5. Розподіл емотивних категорій

Отже, на практичному матеріалі за допомогою контент-аналізу здійснено дослідження інформаційних повідомлень. Наведені дані констатують, що сумна подія 18 грудня 2011 року пов'язана зі смертю першого президента Чехії Вацлава Гавела знайшла відгук і в українському суспільстві. Це засвідчують кількість публікацій та згадок про постать Гавела на шпальтах всеукраїнських видань. Проте аналітичні матеріали присвячені постаті політика розмістили на своїх сторінках лише два популярних в окремих інтелектуальних колах українського суспільства щотижневика, "Український тиждень" та "Зеркало недели". Саме ці статті виразно демонструють повагу та зацікавленість українського суспільства до політичної та громадської діяльності Вацлава Гавела. Наскрізною, можливо не зовсім усвідомленою, метою більшості публікацій виявляється ностальгічні мотиви журналістських текстів за тим, що пішла "велика" людина яка мала внутрішню свободу і змогла змінити свою націю.

Журналісти як коментатори суспільних настроїв звертали увагу на можливість для України перейняти чеський досвід державотворення та реформ. Емоційність текстів та визначений нами розподіл емотивних категорій дозволила провести контент-аналіз публікацій який засвідчив намагання акцентувати увагу читачів на винятковій ролі чеського політика в історії країн Центральної та Східної Європи.

**МОДЕЛЬ ПОСТТРАНЗИТОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ***Черепченко О. О.,**старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Популярна у 90 роки минулого століття концепція демократичного транзиту фактично зазнала краху і політична наука позбулася надії отримати всеосяжне наукове пояснення причинам та змісту трансформації політичних режимів. Факт втрати довіри до концепту транзиту засвідчено в статті Томаса Карозерса [3], що не стала першою, або ж останньою з низки робіт присвячених критиці даного напрямку, але напевно саме в цього автора ми можемо побачити найбільш повний список питань на які не в змозі відповісти транзитологія. Однак питання трансформації політичних режимів розглядалось і до виникнення транзитології, варто згадати тут роботи Р. Даля [2], ранніх роботах С. Хантінгтона [8] та Р. Чілкота [9]. З іншого ж боку, ми схильні вважати, що певні напрацювання дослідників-транзитологів, хай і на загальному рівні, містять важливі свідчення. Так важко не помітити що останні роботи В. Банс [1], А. Пшеворські [5] та багатьох інших спрямовані на дослідження взаємозалежностей між економічними факторами та трансформацією режиму. А з іншого боку «арабська весна» та подальший хід трансформацій політичних режимів на пострадянському просторі, як і безпосередньо в Україні, дають дослідникам нові «випадки», що розкривають нові змінні, які детермінують характер та зміст трансформацій політичних режимів. Якщо пригадати той факт, що С. Хантінгтона [8, с. 50-94] та Р. Чілкот [9, с.494-496] також приділяли надзвичайно велику увагу саме ролі економічної системи суспільства в трансформації та функціонуванні політичної системи, як і політичного режиму, то ми маємо прийти до висновку про необхідність більш глибокого вивчення кореляції між економічною та політичною системами.

До такого ж висновку нас підштовхує ще і той факт, що з усіх систем суспільства найбільшою мірою об'єктивною є саме економічна система. адже тільки вона орієнтована в своєму функціонуванні на суто об'єктивні потреби особистості в їжі, одязі, житлі та забезпеченні емоційного комфорту, відсутність яких неминуче припиняє як життя окремої людини, так і цілих спільнот. Звідси об'єктивний характер як складання, так і функціонування економічної системи та її вплив на всі інші системи суспільства. Найближчою до економічної, за ступенем об'єктивності, є система соціальна, що блискуче продемонстрували Ф. Енгельс [10] та Е. Тоффлер [7]. Разом вони мають формувати культурну систему, що зберігає об'єктивний характер лише тією мірою, наскільки об'єктивною є рефлексія суспільства подій в двох попередніх системах. Похідною ж від всіх названих, ми схильні вважати систему політичну, що призвана динамічно стабілізувати та усвідомлено

трансформувати відносини між великими соціальними групами в ході їх взаємодії в усіх вищезгаданих системах суспільства. Дослідження культурної системи ми схильні уникати, адже саме тут досліднику, як носію певного ціннісного набору, надзвичайно важко зберігати об'єктивність. Не менш важливим фактором для відмови від акцентуації на культурній детермінації політичних процесів, стає і рефлексивність, певна вторинність, культурної системи. Тобто вона відображає переважно пройдене, ускладнює аналіз теперішнього і завдяки широкій варіативності існуючих ідей та думок, лише ускладнює аналіз можливих шляхів розвитку політичного процесу.

Однак певним чином, культурна система жорстко і передбачувано пов'язана із політичною системою – за допомогою системи правової. Правова система об'єктивна та є гармонійною частиною культури суспільства, однак своє втілення в практики соціуму вона отримує за посередництва Закону та Правоохоронній системі, що цілком належать до законодавчої та виконавчої гілок державної влади, а значить до політичної системи. Саме цією мірою культурна система обективізується в політичному просторі в тих формах, що піддаються науковому аналізу. Соціальна та економічна системи більш об'єктивні, тобто шляхи їхнього розвитку обмежені об'єктивними факторами і є такими що легше піддаються контролю та аналізу, а звідси і більш жорстка детермінація у її відносинах із політичною системою. Водночас, обидві згадані системи зіштовхуються із регламентацією з боку політичної системи, частіш за все, принаймні на офіційному та легальному рівнях, за посередництва законодавства та практик правозастосування. Так ми визначаємо взаємний вплив та шляхи детермінації з боку всіх систем суспільства і вважаємо, що саме завдяки аналізу описаної системи взаємного впливу систем суспільства ми можемо отримати об'єктивні, а звідси – невідворотні кореляції, що обумовлюють як трансформації так і консолідації в політичній системі суспільства. Такий підхід, має визначати коло питань, що виходять за межі суто питань про форму політичного режиму, що ми схильні вважати не лише корисним, а ще і тим самим шляхом, що має допомогти подолати обмеження транзитології.

В якості методологічного посилу для описаного нами вище дослідження ми маємо обрати Теорему Коуза, сутність якої описав один лауреат Нобелівської премії в галузі економіки – Рональд Коуз, а сформулював саму теорему інший лауреат тієї ж самої премії та моні нації – Джордж Стіглер. Теорема має наступне формулювання: якщо права власності визначені чітко і трансакційні витрати дорівнюють нулю, то розміщення ресурсів (структура виробництва) буде залишатись незмінним та ефективним, незалежно від змін прав власності, де під трансакційними втратами розуміються витрати на всебічний супровід угоди [4, с.150]. Як легко помітити теорема Коуза поєднує в собі основні задачі актора економічної системи, з правовою, політичною, а звідси і з культурною та соціальною системами суспільства, що повністю відповідає нашому підходу.

В умовах пострадянської трансформації наш підхід до аналізу її причин та змісту набуває надзвичайної перспективності, адже сутність самої

трансформації полягає в зміні всіх, без винятку систем суспільства, і згідно нашої моделі, перш за все трансформації економічної системи. Саме докорінні зміни в економічній системі, сутність яких за визначенням полягає в переході від монополістичного державного капіталізму з розвиненою державною системою перерозподілу національного доходу до ринкової капіталістичної економіки з лібералізованим, деєтатизованим перерозподілом національного доходу і полягає сутність пострадянської трансформації. Саме хід вищезазначеного процесу, згідно запропонованої нами моделі, має детермінувати трансформації всіх інших систем суспільства, включно і з перетвореннями в системі політичній. Але, відносно країн, що виникли на теренах Радянського Союзу і пройшли індустріалізацію в радянський період своєї історії, згідно теорему Коуза постає потреба трансформації ще одного, надзвичайно важливого для економічної системи питання – трансформація прав власності. В умовах, коли реституція за визначенням є неможливою, передача прав власності на засоби виробництва від держави до приватних власників, має поставати доленосним процесом, адже саме характер та результат цього процесу має визначати конфігурацію економічної, а звідси і соціальної системи суспільства.

Враховуючи той факт, що в описаній вище ситуації, передача та легітимізація прав власності в пострадянських країнах, і в Україні зокрема, цілком залежить від інститутів політичної системи ми отримуємо аналіз внутрішньо детермінованої системи відносин між політикою та економікою, що детермінує культурні та соціальні системи, які в свою чергу мають здійснювати вплив на політико-економічну трансформацію. Тобто, аналіз опиняється в політичному руслі і в такому разі представляє інтерес для політичної науки.

Але, політичний аналіз обумовлюється не лише першою посилкою нашої моделі, а і першим же наслідком трансформації політичної системи. Згідно діалектичним принципам актори економічної системи опиняються в умовах, коли їхня ефективність обумовлюється не лише економічними факторами, а і впливом політичної системи. І справа не лише у визначенні прав власності, а і в тому, що розмір трансакційних витрат, рівно як і витрат соціальних, в процесі економічної діяльності, визначається інститутами держави. В умовах, коли сама ефективність ділових процесів в країні, рівно як і продуктивність застарілих виробничих комплексів є невисокою, вони мали страждати від конкуренції з боку іноземних виробників товарів та послуг, а водночас від конкуренції з боку колег всередині країни. Аналогічні загрози, на своєму рівні та відповідній формі, безробіття та невиплати заробітної плати, поширювались і на рядових членів суспільства. Так мала скластись система в якій і еліти і рядові члени великих соціальних груп, що сформовані за регіональними та професійними ознаками, усвідомлювали б потребу в зростанні ефективності економічної системи в умовах дефіциту інвестицій. Останній є наслідком як важкості та певних загроз з боку іноземного інвестування, так і відсутності інвестиційного капіталу у населення та еліт країни, де ще кілька років тому такий капітал

концентрувався виключно в руках держави і був втрачений в ході краху радянської системи господарювання.

В межах зазначених умов та загроз з боку як іноземного капіталу, так і власних інститутів, від волі та свідомості яких залежали як права власності так і ефективність економічних процесів, еліти великих соціальних груп змушені будуть проникнути в політичну систему. Адже цим шляхом вони одночасно отримують змогу і гарантувати права власності, і вирішити проблему внутрішньої конкуренції, як і зовнішньої, і водночас збільшити доходи своєї групи, за рахунок скорочення соціальних трансакцій для себе та збільшення таких для своїх конкурентів. такий же самий шлях надавав водночас можливість встановити таку систему перерозподілу національного доходу, яка б дозволяла зберігати конкурентоздатність на зовнішніх ринках і водночас накопичувати інвестиційний капітал під власним контролем.

Саме такі завдання об'єктивно постають перед політичною системою в процесі пострадянської політичної системи, а не перехід до демократії, чи лібералізації. Останні питання скоріш детермінуються зовнішніми впливами та нормативно-ціннісною базою суспільства. Однак перше – не є визначальним фактором, як яскраво свідчать випадки В'єтнаму та Афганістану, а друга, як яскраво свідчить наприклад праця Ж.-Ф. Ревеля «Відживлення демократії» - навряд може бути ліберальним чи демократичним в суспільстві, що не тільки ніколи не жило в умовах ліберальної демократії, а ще і не переконано в нежиттєздатності радянської системи [6].

Так ми отримуємо предмет та метод дослідження пострадянських трансформацій, що водночас поєднує дотранзитологічні дослідження, усвідомлює та розвиває результати власно транзитології, та водночас спирається на об'єктивні економічні дані в межах моделі авторитетних дослідників цієї сфери життя суспільства.

Список використаних джерел

1. Банс В. Політична економія пост соціалізму / В. Банс // У пошуках правильної парадигми: концептуальні перспективи посткомуністичного переходу у країнах східної Європи: пер. з англ. / за ред. Д. Гузіни; гол. ред. серії і автор передм. Дж. перлін; наук. ред. О. Кокорська. — К.: вид-во «Ай Бі»; 2003. — 342с. — С. 237-280.
2. Даль Р. Полиархия: участие и оппозиция / Р. Даль / пер. с англ. С. Деникиной, В. Баранова; Гос. ун-т — Высшая школа экономики. — М.: Изд. дом Гос. ун-та — Высшей школы экономики, 2010. — 288с.
3. Карозерс Т. Конец парадигмы транзита / Т. Карозерс // Политическая наука. — 2003. — № 2. — С. 22-34.
4. Коуз Р. Заметки к «Проблеме социальных издержек» / Р. Коуз // Природа фирмы. Фирма, рынок и право: сб. статей / пер. с англ. Б. Пинскера; науч. ред. Р. Капелюшников. — М.: Новое издательство, 2007. — 224 с. — Серия «Библиотека Фонда „Либеральная миссия“». — С.150-176.

5. Пшеворский А. Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке / А. Пшеворский. — М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000. — 320 с.
6. Ревель Ж.-Ф. Відживлення демократії / Ж.-Ф. Ревель. — К.: Критика, 2004. — 585 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. — М.: ООО "Фирма "Издательство АСТ", 2004. — 781с.
8. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. — М.: Прогресс-Традиция, 2004. — 480с.
9. Чилкот Р. Теории сравнительной политологии / Р. Чилкот. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 560с.
10. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства /Ф. Энгельс. — Маркс К., Энгельс Ф.; Избранные произведения. В 3-х т. Т. 3. — М.: Политиздат, 1986. — 639с. — С. 28-178.

УДК 328.184(71)(043)

ПОНЯТТЯ «ЛОБІЮВАННЯ» У ЗАКОНОДАВСТВІ КАНАДИ

Горецька А. В.,

*аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

На сьогодні лобізм як суспільно-політичне явище є суттєвим чинником демократичного суспільства, він виконує функцію зв'язку між державою та суспільством, забезпечує узгодження суспільних інтересів, виступає одним із важливих каналів досягнення поставлених цілей різними групами та структурами. З огляду на це, в умовах демократизації політичної системи України теоретичне осмислення лобізму, технологій лобіювання, впливу суспільних інтересів та проблема інституалізації цього явища є надзвичайно актуальними для нашої держави.

На сучасному етапі поняття «лобіювання» неоднозначно сприймається українськими громадянами, має місце недостатнє розуміння та недооцінювання лобізму як інституту представництва інтересів, лобізм асоціюється з негативними явищами політичного процесу, такими як корупція, підкуп, протекціонізм, тощо. Це негативне ставлення до лобізму формується в силу подібної практики здійснення впливу на прийняття управлінських рішень.

З огляду на це цікавим є досвід Канади в тлумаченні лобіювання, розумінні природи та функції цього явища. Інститут лобізму в Канаді має прозорий характер, розгалужену правову базу, сталі форми представництва суспільних інтересів та законні механізми впливу на державні структури. Канада має одну з найбільш широку та чітку нормативно-правову базу в сфері лобізму серед країн світу.

Регулювання лобіювання політичних інтересів суспільства в Канаді здійснюється в рамках Закону про реєстрацію лобістів 1988 року (Lobbyists Registration Act) в його редакції від 20 червня 2005 р. (Закон про лобіювання – Lobbying Act). У розвитку цього закону у 1997 році було опубліковано Кодекс поведінки лобістів (Lobbyists' Code of Conduct), який носить рекомендаційний характер, а у 1998 році – Загальне керівництво до реєстрації лобістів (General Guide to Registration).

Основний зміст канадського законодавства полягає в тому, що особи, які отримують грошове винагородження за взаємодію з посадовими особами державних органів влади з метою сприятливого вирішення питань законодавчого, організаційного або фінансового характеру повинні дотримуватися вимог до розкриття інформації. Законодавство передбачає єдину систему реєстрації лобістів, що працюють в інтересах бізнесу або некомерційних організацій [2].

У преамбулі Закону про лобіювання відображені його чотири основоположні принципи, на які посилаються і інші документи в сфері лобіювання:

- 1) вільний та відкритий доступ до державного управління є важливим аспектом відстоювання суспільних інтересів;
- 2) лобіювання посадових осіб державних органів влади є легітимною діяльністю;
- 3) необхідно, щоб члени державних установ та суспільство мали інформацію про осіб, які здійснюють лобіювання;
- 4) система реєстрації лобістів, що отримують винагороду за свою діяльність, не повинна перешкоджати вільному та відкритому доступу до державної влади [5].

З метою реалізації вищевказаних принципів, Закон про лобіювання постановляє необхідність реєстрації будь-якої особи, що здійснює лобістську діяльність. Враховуючи, що метою реєстрації є забезпечення прозорості лобістської діяльності, суспільство, засоби масової інформації та державні посадовці мають змогу дізнатися, хто здійснює вплив на владу, з якою метою, в інтересах яких структур. Інформація, представлена під час реєстрації, є доступною громадськості в мережі Інтернет через систему онлайн Реєстрації лобістів (Lobbyists Registration System), а також вона надається після дзвінка, листа або відвідування офісу Відповідального у справах лобіювання (Commissioner of Lobbying).

Закон не вживає термін «лобі», замість цього використовуються «контакти з федеральним державним посадовцем від ім'я роботодавця стосовно політичного рішення» [5]. Закон про лобіювання 1989 року постановляє, що лобіювання має місце, коли «особа або організація має контакти з державним посадовцем з метою впливу на...». Ця концепція була змінена в результаті внесення змін у 2005 році, нова редакція замінила ідею контактів «з метою впливу» на контакти «стосовно урядових рішень». Це визначення покриває більш широкий спектр контактів, мають вони за мету здійснити вплив чи ні, лобіювання полягає в «будь-яких усних або

письмовим контактам з державним посадовцем». Також необхідно відзначити, що Закон 1989 р. постановляє, що будь-яка особа, запрошена державним урядом для розмови з державним посадовцем, не має потреби в реєстрації. Редакція ж 2005 р. усуває цей принцип, постановляючи, що такі лобісти також повинні зареєструватися незалежно від того чи мають вони за мету «здійснити вплив» чи ні [3].

Таке визначення поняття лобіювання доповнюється тлумаченням термінів «політичне рішення», «державний посадовець», «лобіст», «клієнт», тощо.

У законі чітко встановлюються типи політичних рішень, стосовно яких контакти з державними посадовцями потребують реєстрації. Це «контакти стосовно:

- розробки будь-якої законодавчої пропозиції уряду Канади або члена Сенату чи Палати Громад;
- впровадження будь-якого законопроекту або резолюції однієї чи іншої палати парламенту, або передачі, провалу або зміни будь-якого законопроекту чи резолюції, що знаходяться на розгляді однієї з палат;
- складення або зміни будь-якої норма;
- розробки або зміни будь-якого напрямку політики або програми уряду Канади;
- присудження будь-якого гранту, внеску або іншого фінансового винагородження Її Величністю або від її ім'я згідно з правом Канади;
- присудження будь-якого контракту Її Величністю або від її ім'я згідно з правом Канади» [5].

Також крім цих контактів лобіювання включає «організацію зустрічі будь-якої особи з державним посадовцем» [5].

Існує обмежена кількість обставин, коли контакти не стосуються закону, до них відносяться: усні чи письмові звернення з запитом інформації, звернення стосовно дій, що відбулися в судовому порядку, а також звернення до державного посадовця з боку фізичної чи юридичної особи стосовно застосування будь-якого закону парламенту чи норми цим посадовцем до цієї особи [4].

До державного посадовця закон відносить обраних членів органів законодавства, обох палат парламенту та осіб, що працюють в їх штаті, службовців уряду та урядових служб, осіб, яких уряд назначив керувати [3].

Визначаючи державного посадовця (тих, на кого спрямоване лобіювання), законодавство Канади також визначає й лобістів (тих, хто лобіює). Вони повинні бути зареєстрованими за двома напрямками: за їх функціями та структурою. По-перше, за функціями лобіст – це будь-яка особа, яка намагається вплинути на державного посадовця стосовно урядового рішення. По-друге, законодавство розрізняється між тими, хто лобіює від ім'я клієнта і тими, хто лобіює від ім'я роботодавця. Так, законодавство передбачає наступну класифікацію лобістів: лобісти-консультанти (*consultant lobbyist*) та «вбудовані лобісти» (*in-house lobbyist*),

які в свою чергу поділяються на корпоративних «вбудованих лобістів» (in-house lobbyist (corporate)) та «вбудованих лобістів» організації (in-house lobbyist (organizations)).

Лобісти-консультанти визначаються як особи, які за винагородження від ім'я фізичної або юридичної особи (клієнта) зобов'язуються мати контакти з державними посадовцями стосовно зазначених політичних рішень, а також організувати зустрічі будь-якої особи з державним посадовцем. Лобісти-консультанти повинні не пізніше 10 днів повідомляти орган, що реєструє, про початок своєї лобістської діяльності.

Корпоративні «вбудовані лобісти» – це особи, наймані будь-якою організацією або приватною особою, значну частину (від 20%) обов'язків якої складає спілкування з державними службовцями в інтересах роботодавця стосовно зазначених політичних рішень. Реєстрацію вони мають здійснити протягом двох місяців.

«Вбудовані лобісти» організації – це особи, які є співробітниками організації і весь робочий час витрачають на контакти з посадовцями в інтересах організації-роботодавця. Реєстрацією лобістів займається організація [1].

Під клієнтом розуміються будь-які об'єднання, до яких Закон прираховує комерційні, торгівельні, промислові, професійні організацій; професійні союзи та трудові об'єднання; торгівельно-промислової палату, міністерство торгівлі; компанії, трасти, асоціації, благодійні товариства, коаліції чи групи інтересів; державні установи, крім Канади; некомерційні організації патріотичного, релігійного, філантропічного, благодійного, наукового, художнього, соціального, професійного, спортивного та іншого подібного характеру [5].

Таким чином, на сучасному етапі Канада залишається однією з небагатьох країн, що має розгалужену нормативно-правову базу в сфері лобіювання. Законодавство Канади достатньо чітко визначає поняття «лобіювання», зміст цього процесу, пояснює кого вважати лобістами, на кого спрямована лобістська діяльність, представляє класифікацію лобістів, визначає діяльність, що потребує реєстрації.

Визначення лобіювання як «контактів стосовно урядового рішення» передбачає надзвичайно широкий діапазон діяльності, розширюючи тим самим сферу застосування законодавства. Представлена класифікація лобістів та вимоги до їх реєстрації свідчить про те, що лобізм в Канаді є індивідуальним, лобісти – це, перш за все, окремі спеціалісти, хоча допускається їх об'єднання в організацію, що надає лобістські послуги.

Підходи до лобіювання в канадському законодавстві можуть слугувати прикладом і для України, адже на сьогодні для нашої держави залишається відкритим питання розробки правової бази в сфері лобізму, яка, перш за все, має визначити саме поняття лобіювання як виду політичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кузнецов Г. С. Политический лоббизм: мировой опыт [Електронний ресурс] / Г. С. Кузнецов. — Режим доступу : <http://www.nirsi.ru/69>.
2. Пчелинцев С. Ф. Правовое регулирование лоббистской деятельности: канадские подходы [Електронний ресурс] / С. Ф. Пчелинцев. — Режим доступу : http://www.lobbying.ru/content/sections/articleid_5734_linkid_.html.
3. Chari R. Regulation of lobbyists in Canada [Електронний ресурс] / R. Chari, G. Murphy. — Режим доступу : <http://www.environ.ie/en/LocalGovernment/LocalGovernmentAdministration/StandardsinPublicLife/PublicationsDocuments/FileDownload,14572,en.pdf>.
4. Giorno G. W. Canadian lobbying laws [Електронний ресурс] / G. W. Giorno. — Режим доступу : http://www.fasken.com/files/Event/f5fbf3b8-2182-466e-b9f3-0f26865e8179/Presentation/EventAttachment/11641ecf-2311-4c1b-8bed-017219fefbe2/canadian_lobbying_laws.pdf.
5. Lobbying Act [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/L-12.4/FullText.html>.

УДК 321(495):338.124.4(043)

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ГРЕЦІЇ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Булик М. В.,

кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

Політична система Греції, що сформувалася після повалення військової диктатури, фактично припинила своє існування. Підтвердженням цього може слугувати той факт, що вперше після 1974 р. ультраправі з ЛАОС спромоглися повернутися до влади. Негласне правило, якого дотримувалися провідні партії Греції – Нова Демократія (НД) та Всегрецький соціалістичний союз (ПАСОК) – не допускати навіть найменшої можливості участі націоналістів в діяльності органів виконавчої влади, було порушене, коли Георгіос Каратзаферіс, лідер Народного православного собору (ЛАОС), отримав пропозицію увійти до складу коаліційного технічного уряду на чолі з Лукасом Пападімосом. Таким чином, грецький політик був змушений відмовитися ще від однієї догми постдиктатурних часів – уникнення утворення міжпартійних урядів.

Обидві фобії політичної системи, що визначали сутність політичної системи 1974 – 2011 рр., беруть початок набагато раніше, коли Греція коливалася між консерватизмом монархічного зразку та радикальними лівими силами, пов'язаними з діяльністю забороненої в 50-і – I половині 70-х рр. ХХ ст. Комуністичної партії Греції (ККЕ). Зокрема, в умовах перманентної політичної кризи, боротьби між прибічниками поміркованого

правоцентризму на чолі з К. Караманлісом-старшим та лібералами на чолі з Г. Папандреу-старшим, пошук тактичних союзників призвів до нівелювання цінності демократичного врядування в суспільній думці Греції та пошуку виходу з кризи через реалізацію консервативного сценарію. Підтвердженням може слугувати той факт, що військовий переворот, який відбувся в 1967 р., не викликав в суспільстві негайного прагнення відновити демократичний лад в країні. Більш того, початок активного опору диктатурі «чорних полковників» припав на першу половину 1970-х рр., що співпало з погіршенням економічної ситуації, неспроможністю уряду вдовольнити прагнення суспільства та відсутністю у влади єдиного бачення подальшого розвитку країни. Таким чином, прагнення позбутися політичного тягарю, пов'язаного з приходом до влади військових спричинило неформальну заборону на експлуатацію гасел правого характеру, відмову від союзів з правими силами та, як зазначив А. Папачелас, особливо прихильне ставлення до лівого руху, щоправда, непов'язаного з різноманітними комуністичними партіями Греції, а профспілковим рухом, вуличними акціями тощо [2]. Більш того, провідна правоцентристська партія – НД усіяко уникала будь-якої аналогії з консервативним рухом, наголошуючи на своїй ліберальній сутності. Острах асоціювання з правими та тактичні електоральні маневри змусили Нову Демократію відмовитися від сталих ідеологічних засад діяльності на користь тимчасових передвиборчих гасел, які відповідали постмодерністській епосі і водночас призводили до того, що грецьке суспільство фактично перестало бачити різницю перед НД та ПАСОК і орієнтувалося лише на особистості окремих партійних лідерів та традиційну для країни систему соціально-політичного клієнтизму. Крім суто суб'єктивних причин це пояснюється і загальним настроєм грецького суспільства, яке колихнулося вліво після повалення диктатури «чорних полковників». Це проявилось і в стабільній популярності ПАСОК, що стоїть на засадах європейської соціал-демократії, і в постійній присутності в парламенті іншої лівої партії ККЕ, яка, не зважаючи на самоліквідацію соціалістичного табору наприкінці 80-х рр. ХХ ст. продовжувала твердо спиратися на гасла марксизму-ленінізму. Водночас ліві настрої греків багато в чому були пов'язані і з відмовою США та союзників по Північноатлантичному альянсу надати військову підтримку в війні проти Туреччини в 1974 р.

Прагнучи зберегти привабливий імідж в очах громадськості провідні грецькі партії не помітили той момент, коли частина населення колихнулася вбік повернення до традиційних цінностей та відмови від «принад» глобалізації, які, зокрема, вилилися у перетворення Греції на привабливе місце проживання для іммігрантів. Маючи високий рівень соціального захисту, нехай і не забезпеченого економічно, греки крізь пальці дивилися на збільшення в країні іноземців, вважаючи їх такими, що здатні працювати лише на низькооплачуваних посадах, нецікавих для корінного населення. Однак дана ситуація могла продовжуватися лише до певного моменту, передбачити який змогли лише ідеологи ЛАОС, створивши свою партію ще

задовго до світової економічної кризи. В нинішній ситуації з мігрантами, яка погіршується ще й високим рівнем злочинності серед них, а також надто великими відмінностями в побуті та фактичною відмовою інтегруватися в грецьке суспільство, ПАСОК та НД опинилися в ситуації, що пов'язана з необхідністю негайного реагування на виклики, актуалізовані світовою економічною кризою. Поки що, щось подібне до того виказав хіба що А. Самарас, лідер НД, який заявив про прагнення до відміни закону 2010 р. про надання грецького громадянства окремим категоріям іммігрантів [4]. Водночас ПАСОК, який виступив ініціатором закону, найвірогідніше буде змушений апелювати до тих верст населення, які або мають родичів серед іммігрантів, або приязно до них налаштовані. Таким чином, якщо ситуація буде розвиватися у даному напрямку, грецькі виборі отримають один з пунктів політичних програм, який буде докорінно різнитися і надасть можливість більш чітко визначити власні уподобання. Прагнення А. Самараса пограти на полі ЛАОС, разом зі тим, може спричинити як відтік виборців від праворадикалів, так і втрату власного ліберально налаштованого виборця. Власне, з метою недопущення цього лідер НД захищає необхідність продовження активної участі Греції в Європейському Союзі та наголошує на необхідності співпраці з міжнародними фінансовими установами

Тенденція до відмови від міжпартійних коаліцій, що проявилася після 1974 р., була підтверджена також і особистісним фактором протистояння між К. Караманлісом та А. Папандреу, представниками двох впливових політичних династій та суперниками за посаду прем'єр-міністра країни. Фактично з середини 1970-х рр. і до 2011 р. відзначається лише один факт укладення тимчасового політичного союзу між провідними політичними силами Греції – в 1989 р., коли було утворено коаліційний уряд у складі Народної Демократії, Комуністичної партії Греції та Комуністичної партії Греції (внутрішньої). Це утворення мало суто тимчасовий характер і покликане відсторонити А. Папандреу від влади, одразу ж після проведення нових парламентських виборів в 1990 р. грецькі політики повернулися до традиційного монопартійного принципу формування уряду.

З іншого боку, слід відзначити, що причини, які спонукали до укладення договору про утворення коаліційного уряду в листопаді 2011 р. також виходять за рамки традиційного політичного життя Греції. Гарантований державний борг Греції іноземним кредиторам в 2011 р. перевищив 170 % від ВВП країни. Його зростання стало можливим завдяки широкомасштабним запозиченням, здійсненим впродовж 80-х рр. ХХ — початку ХХІ ст., спрямованим на створення системи соціального забезпечення населення Греції. Водночас дані кредити не були забезпечені реальним економічним зростанням. Це створило передумови для подальших запозичень і, водночас, для перекладення тягаря виплат по іноземним боргам на плечі наступних поколінь греків.

Офіційний рівень безробіття в листопаді 2011 р. становив 19,9 %, а в березні 2012 р. вже досяг 21 % [3; 4]. В абсолютних цифрах за період 2008 – 2011 рр. було втрачено понад 600000 робочих місць [4]. Тягар безробіття, як і

раніше насамперед ліг на плечі молоді, яка ще мала першого місця роботи, жінок та пенсіонерів. При цьому державний сектор економіки переобтяжений занадто великою кількістю службовців, економічна доцільність використання яких може бути пояснена лише прагненням забезпечити високий рівень зайнятості працездатного населення. Загалом ринок робочої сили в Греції вирізняється перекосом в бік кількості працівників, задіяних в державному секторі, що призводить до надмірного навантаження на державний бюджет та відсутності економічної зацікавленості у розвитку власного бізнесу. З іншого боку, «тіньовий» сектор економіки, який на до кризовий час налічував 29 % національної економіки, також прагне до використання нелегальних мігрантів та неофіційного працевлаштування, позбавляючи бюджет відповідних надходжень. Крім того, для Греції характерним є великий рівень бюрократизації в сфері видачі ліцензій на окремі види економічної діяльності, що обмежує можливість збільшення кількості задіяних в даних галузях та звужує базу наповнення державного бюджету. Таким чином, зміни в політичній системі Греції, що відбуваються на сучасному етапі, мають не лише суто внутрішній характер, але й соціально-економічний характер.

В умовах економічної та політичної кризи уряд ПАСОК на чолі з Г. Папандреу не спромігся на рішучі кроки з подолання наслідків перекосів в економіці саме з прагнення не допустити втрату електоральної підтримки серед греків і не спровокувати розкол в самій правлячій партії. Водночас непослідовність соціалістів і, насамперед, прем'єр-міністра у відносинах з міжнародними фінансовими установами, керівництвом ЄС та найбільшими кредиторами Греції; фактична відмова від виконання взятих на себе зобов'язань також стали передумовами відставки уряду ПАСОК. Створення технократичного уряду на чолі з відомим економістом, що має досвід роботи з міжнародними фінансовими установами та євробюрократією, таким чином, має переслідувати як мінімум, дві цілі. По-перше, забезпечити підтримку нового уряду з боку представників владних інститутів ЄС, які мають побачити в ньому технократів, здатних на важкі, але необхідні кроки зі скорочення державних видатків на соціальну сферу та на діалог з представниками приватних кредиторів. По-друге, подібний коаліційний уряд має діяти лиш до наступних парламентських виборів, які визначать яка партія – ПАСОК чи НД зможуть сформувати вищий виконавчий орган влади. В таких умовах провідні партії зможуть уникнути звинувачень у виключній відповідальності за матеріальні негаразди більшості греків та фактичну капітуляцію країни перед міжнародними фінансовими організаціями.

Список використаних джерел

1. Harmonised unemployment rate by gender – total. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>

2. Parachelas A. PASOK, ND and the left [Ελεκτροννιη ρεουρς]. — Ρεζιμ δοοτυπη : http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite3_20943_07/03/2012_431520.
3. Unemployment soars to record levels [Ελεκτροννιη ρεουρς]. — Ρεζιμ δοοτυπη : <http://www.athensnews.gr/portal/11/53860>.
4. Ομιλία του Προέδρου της Νέας Δημοκρατίας κ. Αντώνη Σαμαρά στην Πολιτική Επιτροπή του Κόμματος [Ελεκτροννιη ρεουρς]. — Ρεζιμ δοοτυπη : http://www.nd.gr/web//guest/press/-/journal_content/56_INSTANCE_c6UH/36615/917646.

ГЕНДЕР В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

УДК 316.334.3:364.144(045)

СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРУКТУРНИХ ВІДНОСИН

*Приходченко О. С.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Дані, що є на сьогоднішній день свідчать про все більше розширення прав і можливостей людини - як у плані здатності людей висловлювати свою думку і діяти у згоді зі своїми цінностями, так і в аспекті інститутів, що полегшують виконання владних повноважень. У наш час більшість людей живуть у демократичних державах, і темпи децентралізації стрімко зростають. Проте багато чинників все ще стримують громадянську участь, і, незважаючи на демократизацію і децентралізацію, прогрес у справі захисту прав людини виявляється обмеженим. Постійне розчарування у зв'язку з неможливістю робити самостійний вибір та неурою державних інститутів до потреб населення дозволяє зробити висновок про необхідність звернути більшу увагу на механізми підзвітності.

Розвиток людини не може будуватися на експлуатації одних груп іншими або більшому доступі до ресурсів і влади з боку деяких груп. Несправедливий розвиток не є розвитком людини. Суспільства, в яких переважає нерівність, - демократичні чи недемократичні - це такі суспільства, в яких влада більшою мірою зосереджена в руках еліт, тому не дивно, що економічні та політичні інститути працюють на їхню користь. Вивчення ставлення бразильських еліт до питань освіти в країні в 1990-і рр. показало, що вони часто перешкоджали розширенню можливостей для отримання освіти на тій підставі, що освіченими працівниками складніше керувати. Державні політики турбувалися про те, що більш дорога робоча сила зменшить порівняльні переваги країни у виробництві трудомістких товарів [1, с. 71]. Такі уявлення гальмують розвиток людини, оскільки призводять до скорочення вкладень у людський капітал і суспільні блага, ослаблення процесу перерозподілу і посилення політичної нестабільності.

Однак, дані, наявні на сьогоднішній день, свідчать про все більш зростаючому нерівності у доходах у всьому світі. У середині країн зростаюча нерівність доходів є нормою: сьогодні високий коефіцієнт Джині (міра нерівності розподілу доходів; коефіцієнт може бути розрахований за точною формулою, максимальне значення коефіцієнта дорівнює одиниці і це – абсолютна нерівність, мінімальне дорівнює нулю і це абсолютна рівність; одна з найбільш активних сфер використання – порівняльний міжкраїнний і часовий аналіз, проте цей показник носить відносний характер і діапазонну асиметричність: один розподіл може бути більш рівним, ніж інший в одному

діапазоні і менш рівним в іншому при одному й тому ж значенні коефіцієнта для обох розподілів; прямі висновки з порівняння коефіцієнта у різних країнах і у часовій динаміці можуть призвести до помилкових оцінок; коефіцієнт названий в честь його автора – італійця Коррадо Джині (Corrado Gini), викладача статистики, соціології і демографії в університеті Риму; коефіцієнт був запропонований ним у 1912 році [2]) мають більше країн, ніж в 1980-х рр. [3]. На кожен країну, в якій нерівність за останні 20-30 років зменшилася, припадає понад дві країни, в яких вона збільшилася. Погіршення особливо помітно в країнах, які входили до складу колишнього Радянського Союзу. Вони все ще мають порівняно низький коефіцієнт Джині, так як стартували з низького рівня нерівності. Перехід до ринкової економіки підірвав гарантії зайнятості та звів нанівець масштабну зайнятість в держсекторі. До падіння Берлінської стіни 9 з 10 людей в соціалістичних країнах були зайняті в державному секторі, тоді як в економіках країн - членів Організації економічного співробітництва та розвитку - 2 з 10. Хоча привілейована еліта (номенклатура) часто сягала більш високого рівня матеріального добробуту, зафіксована різниця в доходах була незначна. У більшості країн Східної Азії та Тихоокеанського регіону сьогодні теж існує більш висока нерівність у доходах, ніж кілька десятиліть тому. Це частково пояснюється зростаючим розривом між міськими та сільськими районами внаслідок швидкого промислового зростання, хоча свою роль зіграли також повільне зростання сільського господарства і зростаюча прибутковість більш високих рівнів освіти. В економіці таких країн, як В'єтнам і Китай, тенденції також відображають підвищення нерівності в порівнянні з її низьким рівнем при централізованому плануванні. Але Монголія є прикладом того, що перехід до ринку не обов'язково супроводжується зростанням диспропорцій у доходах [4, с.74].

У країнах Африки на південь від Сахари нерівність в основному погіршилося протягом економічно важких 1980-х рр., а потім істотно скоротилася в період зростання наприкінці 1990-х і в 2000-х рр. У країнах Латинської Америки і Карибського басейну історично висока соціальна нерівність пов'язана з нерівномірним розподілом земельних угідь і освіти, більш високими доходами кваліфікованих працівників, високою народжуваністю в бідних домогосподарствах і регресивними державними витратами. Але деякі країни - серед них Бразилія, Парагвай та Еквадор - почали успішно долати цю нерівність. З кінця 1990-х рр. прогресивні політичні заходи привели до зростання заробітної плати людей з низьким рівнем освіти і до збільшення трансфертів грошових коштів шляхом здійснення адресної соціальної політики. У багатьох розвинених країнах більш високу нерівність за доходами до відрахування податків було згладжено державним перерозподілом [1, с. 73].

Для більшості населення земної кулі найбільшими компонентами доходу є заробітна плата і заробітки. Дохід від капіталу, навпаки, часто концентрується в руках найбагатших. Тому відносні частки праці і капіталу в загальному доході викликають зацікавленість при будь-якому обговоренні

теми нерівності. За даними Доповіді ООН про розвиток людини - 2010 [1], за останні два десятиліття мало місце зниження частки праці в доході в 65 з 110 країн (приблизно 60%) всупереч раніше висловленим припущенням про стабільну частку праці в доході протягом усього спостерігаемого періоду. У деяких великих країнах - зокрема, в Індії та США - в 1990-2008 рр. мало місце значне - до 5% - зниження частки праці в загальному доході, що привело до зниження середньосвітової частки праці в доході на 2%. Зазначене зниження співпало зі зменшенням кількості членів профспілок і підвищенням торговельної та фінансової відкритості в більшості розвинених країнах в період з 1970 р. У ряді випадків зниження частки членів профспілок в загальній масі найманих працівників було значним: з 22 до 8% у Франції і з 63 до 35% в Австрії. Але частка працівників, охоплених колективними договорами, нерідко набагато вище - 95% у Франції і 80-95% у більшості країн Західної Європи за винятком Німеччини (63%) і Великобританії (35%) [1, с. 73-74].

Облік фактору глобальної нерівності також важливий при аналізі справедливості розподілу доходів у світовому масштабі в цілому. Оцінки тенденцій розвитку глобальної нерівності у доходах неоднозначні і суперечливі. Одна з оцінок показує значне падіння рівня нерівності доходів, причому світовий коефіцієнт Джині знизився з 0,68 до 0,61 за період 1970-2006 рр., Головним чином, завдяки Китаю. Разом з тим, інші оцінки, з іншими тимчасовими рамками, показують іншу закономірність. Відповідно до одного з досліджень, світовий коефіцієнт Джині з 1988 р. погіршився і нині дорівнює приголомшуючій цифрі - 0,71. Інші дослідники вважають, що зменшення чи збільшення глобальної нерівності у доходах нестійкі і залежать від застосування різних методів оцінки і наборів даних [5, с. 21]. Нелегко розібратися в отриманих суперечливих висновках, але вони збігаються в одному фундаментальному пункті: нерівність за доходами серед населення світу дуже велика. І ключову роль у цих процесах відіграють саме політичні еліти.

Встановлення рівності доходів залишається ключовою проблемою розвитку демократії і стабільності в сучасному світі, і викликає необхідність реформування політики держав з урахуванням існуючих проблем. Основним завданням такого реформування є переорієнтація держав з неоліберальної політико-економічної системи на соціально орієнтовану.

Список використаних джерел

1. Доклад о развитии человека 2010 года «Реальное богатство народов: пути к развитию человека» [Електронний ресурс] : Опубликовано для Программы развития Организации Объединенных наций (ПРООН). – Весь Мир. - 2010. – 238 с. – Режим доступа : <http://www.un.org/ru/development/hdr/2010/>.
2. Економічний словник [Електронний ресурс] . – Режим доступа : <http://dictionary-economics.ru/word/%D0%9A%D0%BE%D1%8D%D1%84%D1%84%D0%>

В8%D1%86%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82-
%D0%94%D0%B6%D0%B8%D0%BD%D0%B8.

3. Обзор мирового экономического и социального положения (World Economic and Social Survey). Департамент по экономическим и социальным вопросам (ДЭСВ) [Электронный ресурс] . – Режим доступа : <http://www.un.org/ru/development/surveys/social.shtml>.
4. Лобань Г. Особливості розвитку сучасного суспільства в умовах глобалізації: політологічний аспект / Г.Лобань // Людина і політика. – 2004. – №2. – С. 68 – 78.
5. Фельдман Д. Человеческое измерение мировой политики: [Способствует ли глобализация политики уменьшению социально-политического неравенства между людьми?] / Д.Фельдман // ВТУ, Сер.12. Политические науки. – 2003. – №4. – С.15 – 27.

ЗМІСТ

ВІТАННЯ УЧАСНИКАМ ДРУГОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»	3
--	----------

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

<i>Остан'як В. І., здобувач Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України</i>	
АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	4

<i>Sergii Artamonov, student of the School of Social Science, the University of Iceland</i>	
IS EUROPEAN UNION MEMBERSHIP LIKELY TO AFFECT ICELAND'S GLOBALIZATION?	6

<i>Кухалейшвілі Г. Р., студент IV курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Маріупольського державного університету</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ООН В КОНТЕКСТІ ЗАГОСТРЕННЯ ІРАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ	10

<i>Ковалів І. І., асистент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка</i>	
ПОЛІТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	15

<i>Михайлишин В. В., студент III курсу спеціальності "Міжнародні відносини" Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка</i>	
ВСЕСВІТНІЙ СОЦІАЛЬНИЙ ФОРУМ ЯК СПРОБА ІНСТИТУЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ СВІТОВИХ АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИХ РУХІВ	19

- Ivantsiv O., a second year Master's student of the Faculty of Social Sciences, field of study: Balkan, Eurasian and Central European Studies, Charles University in Prague*
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE VISEGRAD GROUP MEMBER STATES: THE IMPACT OF THE EUROPEAN UNION 22
- Чупріна Ю., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
РОЛЬ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КАМПАНІЙ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ 26
- Плюсніна Д. Р., студентка спеціальності ОКР Магістр «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ КРАЇН БАЛТІЙСЬКОГО РЕГІОНУ 31
- Пісаренко А. М., студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ 34
- Потеряхіна І. С., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
РОЛЬ КІБЕРТЕРОРИЗМУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ 37
- Кислуха Н. І., студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЗАХІДНОЇ САХАРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ООН 41
- Свістунова Є., студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету*
МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ 44

*Бурлака Є.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН
ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В КОНТЕКСТІ СПІЛЬНИХ ТА
НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДІВ** 47

*Трофименко М. В.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету*
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ПІДХОДИ, ШКОЛИ, ВИЗНАЧЕННЯ 49

*Трима К. А.,
асистент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА** 56

*Лисак В. Ф.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету*
**СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ** 61

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Тодоров І. Я.,
професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Донецького національного університету*
**ВНУТРІШНІ ВПЛИВИ НА СУЧАСНУ ЗОВНІШНЮ
ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ** 65

*Коломійко Г. І.,
студентка III курсу спеціальності: «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-
РУМУНСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА** 68

*Анохіна А. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО 70

**СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КНР НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ**

Кочанов В. І.,

*студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

**ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА
ТЕРИТОРІЮ ІТАЛІЇ**

74

Пахоменко С. П.,

*к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

**ГРЕЦЬКА ДІАСПОРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНО-
ГРЕЦЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ**

78

Чуба І.,

*студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА УКРАЇНСЬКО-
ТУРКМЕНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ
ГАЛУЗІ**

81

Прокоп М.,

*докторант кафедри Східної Європи Торунського університету
Миколи Коперніка*

**СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА
ПОЛЬЩЕЮ У ЧАСИ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

86

Пархомчук О. В.,

*студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та
інформаційна діяльність» Національного університету «Острозька
академія»*

**ОБРАЗИ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ ЯК
ВІДОБРАЖЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

89

Гузик А. В.,

*студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

**ПРОЦЕС НАД Ю. ТИМОШЕНКО В КОНТЕКСТІ
КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН (ЗА
МАТЕРІАЛАМИ КАНАДСЬКИХ ЗМІ)**

92

ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРОЦЕСИ В ХХІ СТ.

- Мухіна М. О.,
студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР «Магістр»
Маріупольського державного університету*
**ВРЕГУЛЮВАННЯ СИРІЙСЬКОЇ КРИЗИ. ЗА ЛІВІЙСЬКИМ
СЦЕНАРІЄМ?** 98
- Зливко Я. А.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**«КОСОВСЬКЕ ПИТАННЯ» В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ** 101
- Савка О. В.,
студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*
ФРАНЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В «АРАБСЬКІЙ ВЕСНІ» 103
- Тарселлі В. В.,
Маріупольський державний університет*
**НАСЛІДКИ ПОДІЙ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ» ДЛЯ
ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІТАЛІЇ** 107
- Смишнікова Ю. О.,
студентка V курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
КАМПАНІЇ США В АФГАНІСТАНІ** 110
- Константинова В. А.
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПРОБЛЕМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ІРАНСЬКОГО ЯДЕРНОГО
ПИТАННЯ: ЙМОВІРНІСТЬ ВОЄННОГО СЦЕНАРІЮ ТА
НАСЛІДКИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ** 115
- Наріца А.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ «АРАБСЬКОЇ
ВЕСНИ»** 118

*Журавель К. О.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЛЬ США В РЕВОЛЮЦІЙНИХ РУХАХ НА БЛИЗЬКОМУ
СХОДІ НА ПРИКЛАДІ ЄГИПТУ (АНАЛІЗ ЕКСПЕРТІВ)** 122

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Коваленко О. Р.,
студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**АРКТИЧНИЙ РЕГІОН В СИСТЕМІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ
БЕЗПЕКИ НОРВЕГІЇ** 125

*Котов А.Г.,
студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОСІЙСЬКО-В'ЄТНАМСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПОЛІТИЧНІЙ
СФЕРІ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА В. ПУТІНА** 129

*Фоміних О.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні
відносини» Маріупольського державного університету*
**ВІДНОСИНИ ІНДІЇ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В СФЕРІ
КУЛЬТУРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 132

*Васілян В. Г.,
студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ВІРМЕНСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ТЛІ
ПРОТИСТОЯННЯ ІРАН-ЗАХІД** 137

*Павлов В.В.,
магістрант спеціальності «Международные отношения»
Донецького національного університету / факультета МО МГИМО
(У) МИД РФ*
**ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АМЕРИКАНСКОЙ
ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ В ПЕРВОЕ
ДЕСЯТИЛЕТИЕ XXI В.** 139

- Кайда О. В.,
студентка II курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*
**ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В РАМКАХ
АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ У ДРУГІЙ
ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ** 144
- Потес А. В.,
студентка спеціальності “Міжнародні відносини”, ОКР «Магістр»
Маріупольського державного університету*
**НЕЙТРАЛІТЕТ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕНДЕНЦІЯ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
(НА ПРИКЛАДІ ШВЕЙЦАРІЇ)** 147
- Бережна О.І.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини та
зовнішня політика» Маріупольського державного університету*
**ВІДНОСИНИ МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ ТА ГРЕЦІЄЮ В ПЕРІОД
ГРЕЦЬКОГО ДЕФОЛТУ** 151
- Токіна О. Ю.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ
БАЗИ БРИТАНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН В
КОНТЕКСТІ ТРАНСАТЛАНТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
(ПЕРІОД ЛЕЙБОРИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ)** 154
- Пономарьова В.,
студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*
**ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ США НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ ЗА
ЧАСІВ ПРЕЗИДЕНТСТВА ДЖ. БУША МОЛ.** 158
- Іванова А. Б.,
студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*
**ДЖЕРЕЛА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ М’ЯКОЇ
СИЛИ США** 161
- Starko O. V.,
5th year student of “International Relations” in Mariupol State University*
**CHALLENGES AND PROSPECTS OF ITALY-US COOPERATION
IN THE MIDDLE EAST UNDER MARIO MONTI’S
GOVERNMENT** 164

- Крутій Г. В.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
МІСЦЕ ІТАЛІЇ У СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ НАТО 167
- Ніколенко В.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЛЬ ДІАСПОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФЕДЕРАТИВНОЇ
РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА** 169
- Заболотна М.,
студентка спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету*
**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
АРГЕНТИНИ** 173
- Мартинюк І. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США ЩОДО ЄВРАЗІЙСЬКОГО
ПРОСТОРУ ТА УКРАЇНИ** 176
- Гаврилова Н. В.,
доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*
ЕС І МЕКСИКА: ХАРАКТЕР СОТРУДНИЧЕСТВА 179
- Субачова М. І.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА СІРІЇ І РОСІЇ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 183
- Іорганський Д. М.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ФАКТОР ВІКТОРА БУТА В РОСІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ
ВІДНОСИНАХ** 186
- Юр'єва С. А.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ФРАНЦУЗЬКОЇ 189

РЕСПУБЛІКИ ТА КНР

- Пономаренко І.,
студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЗШИРЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИСУТНОСТІ
ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА СПІРНИХ ТЕРИТОРІЯХ У
ПІВДЕННІЙ АТЛАНТИЦІ** 191
- Афанасьєв Я. С.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СТРУКТУРНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ЦРУ** 195
- Кудряшова В.,
студентка 3 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ІТАЛІЇ** 199
- Бузаджи І. О.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ У ВІДНОСИНАХ ЯПОНІЇ ТА
КИТАЮ З ПОЧАТКУ ХХІ СТ.** 200
- Осадчук Р. С.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АВСТРАЛІЇ 203
- Светлакова М. А.,
старший лаборант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**ІТАЛІЯ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ:
ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ** 206
- Мількіна В. П.,
студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЗМІНА ПОЗИЦІЇ США ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПАЛЕСТИНСЬКОЇ
ПРОБЛЕМИ З ПРИХОДОМ «ХАМАС» ДО ВЛАДИ В ПНА** 210

Тесленко С. Є.,
студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ВІДНОСИНИ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ ТА СЕРБСЬКОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 212

Поліщук С.,
студент спеціальності «Міжнародні відносини» ОКР Магістр
Маріупольського державного університету
**РОЗВИТОК ДІАЛОГУ ТУРЕЧЧИНИ З ГРЕЦІЄЮ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ** 217

Polishchuk V.,
Master degree student of international relations, Mariupol State
University
**CONTEMPORARY STAGE OF THE CHINESE-AUSTRALIAN
ECONOMIC RELATIONS** 220

Стецюк К. С.,
студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Донецького національного університету
**СТРАТЕГІЯ США ЩОДО КНР: СУЧАСНИЙ СТАН І
ПЕРСПЕКТИВИ** 223

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Рябінін Є. В.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету
**РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК КАТАЛІЗАТОР
СЕПАРАТИСТСЬКИХ РУХІВ** 228

Северінова О. Б.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету
**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ТА
ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ** 231

Денисова А. Ю.,
студентка III курсу спеціальності «Політологія» Донецького
національного університету
ЕСТЬ ЛИ БУДУЩЕЕ У НАЦИОНАЛЬНОГО 234

САМОСОЗНАННЯ УКРАЙНЦЕВ?

*Бойко З. А.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**«МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ»: ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ
ТЕРМІНУ В РОСІЙСЬКИХ ТА ЗАХІДНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ** 237

*Мурза К. Г.,
аспірант спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*
**ЕТНІЧНИЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК СУСПІЛЬНО – ПОЛІТИЧНИЙ
ФЕНОМЕН** 241

*Подибайло М. Т.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики
Маріупольського державного університету*
**РЕГІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ «ДИСКУРСУ
РОЗКОЛУ» І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ПОДОЛАННЯ** 243

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Гриценко О. А.,
студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*
ОБРАЗ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В ЗМІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 248

*Агеева О.Л.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ
ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ
ПОЛІТИКИ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ** 251

*Качинська Н. О.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету*
**ХАКТИВІЗМ: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ПРОТЕСТ
ОНЛАЙН** 256

- Терлибовка А. М.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В
МАНІПУЛЮВАННІ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ** 260
- Добродій О. Є.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ФРАНЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ** 263
- Жигальцов Д. А.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРОТИБОРСТВА** 266
- Волониць В. С.,
к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін Маріупольського
державного університету*
**МЕДІАОБРАЗ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА НА ШПАЛЬТАХ
ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ГАЗЕТНИХ ВИДАНЬ** 269
- Черепченко О. О.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**МОДЕЛЬ ПОСТТРАНЗИТОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ
СИСТЕМ** 274
- Горецька А. В.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та
процеси Маріупольського державного університету*
ПОНЯТТЯ «ЛОБІЮВАННЯ» У ЗАКОНОДАВСТВІ КАНАДИ 278
- Булик М. В.,
кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного
університету*
**ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ГРЕЦІЇ В УМОВАХ СВІТОВОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ** 282

ГЕНДЕР В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

*Приходченко О. С.,
студентка ІV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

**СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРУКТУРНИХ
ВІДНОСИН**

287

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ДРУГОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

**У збірнику публікуються матеріали українською, російською,
англійською мовами**

Відповідальний редактор: Булик М. В.

МАРІУПОЛЬ : МДУ, 2012